

TPLA 103 B 837

ఆత్మభారతము II

శ్రీ వెమన గ్రంథాలయం
తేలపూలు. (కృష్ణాజిల్లా.)

Published by the Author: L. Dis. P. Con. 4. 39699-48

బిట్టా ఆంజనేయులు

హక్కులు
గ్రంథకర్తకు

*

సర్వధారి - శిశిరము
1949

*

ప్రతులు
౪౦౦

*

వెల
4-8-0

*

జానకిరాం ప్రెస్ తెనాలి.

విజ్ఞాపనము

శ్లో॥ ధర్మక్షేత్రే కురుక్షేత్రే సమవేతాయుయుత్సవః
చూమకాః పాండవాశ్చైవ కిమకుర్వత సంజయ .

ధర్మక్షేత్రమైన కురుక్షేత్రమునందుఁ గౌరవపాండవులకు యుద్ధము జరిగెనని మహాభారతమునందుఁ జెప్పబడియున్నది. ఈ యుద్ధమునుగూర్చి బాహ్యదృష్టితో విచారించిన నీ కాలపు యుద్ధములవలెనే యానాఁడును మహాఘోరముగా నడిచియుండునని తోచుచున్నది. దీనినే యాంతరిక దృష్టి నాలోచించిన ప్రతిశరీర మొక భారతముగను నందు జరుగు సుగుణ దుర్గుణముల పోరాట మొక భారతయుద్ధముగను గోచరించుచుండును. దీనికిఁ దార్కాణముగ ధర్మక్షేత్రే కురుక్షేత్రే యని చెప్పినచోట క్షేత్రశబ్దము నకు భూమియనియు శరీరమనియు రెండర్థములు గలవు. క్షేత్రే ఇచట సప్తమికి ప్రథమార్థము. అనగా క్షేత్రము (దేహము) ధర్మక్షేత్రే = ధర్మ దేహమగునట్లు కురు = చేయుము. అని ప్రపంచమునందలి ప్రతి వ్యక్తిని నుద్ధరింపనెంచి వేదవిభాగముల నొనరించి భారతాచి పుణ్యగ్రంథ ప్రదాత యైన శ్రీ వేదవ్యాసమహర్షి చెప్పియున్నాడు.

ఇక భారతరచనా విధానమునుగూర్చి విచారింప భారతాంతర్గతమైన భగవద్గీత భారతమునకంటె ముందె రచింపఁబడియుండెనా? యని తోచుచున్నది. కారణమరయ ప్రపంచమున జన్మించిన ప్రతిజీవియు సుఖప్రాప్తిని దుఃఖనివృత్తినిఁ గోరుచున్నది. కాని తఱుచుగా మానవకోటియొక్క పరిస్థితినిగూర్చి గమనింప నిందు దుఃఖబహుళతయు సుఖలేశమునుఁ గాన్పించుచున్నది. ఇట్టి యీ దుఃఖనివృత్తికొఱకు మానవుఁ డనేకమైన యవస్థలు పొందుచున్నాఁడు. కాని దుఃఖనివృత్తిని, యానందప్రాప్తిని నందలేక దుర్గమంబైన సంసార గహనమునంబడి దిక్కుదోచక దారపుత్రక్షేత్ర పశు ధనాదులయందలి ప్రేమపాశంబులం బట్టువడి విడివడ సమర్థుండుగాక నానావిధ రుజులును, జరయును పట్టి జాధింప కట్టా! యీ దారుణాఘాతంబుల కంతము గలదా? యీ ఘోర తాపత్రయాగ్నిజ్వాలల నార్చుట కేదే

నొక్క యుపాయంబు కలదా ? శాంతిసుఖమునందు మార్గంబొందు లభించునా ? యని పరిపరివిధంబులఁ బలవించుచున్నాఁడు. ఇట్టి యీసంసారులకు తరణోపాయంబు నుపదేశింప నెంచి, వ్యాసభట్టారకుఁడు భగవద్గీతను తొలుత రచియించి యందుఁ జూపిన ధర్మములు మానవాచరణమునకు సాధ్యములుగాని తెఱఁగున లోకులకుఁ దోచునని యెంచి వెంటనే భగవద్గీతా ప్రబోధము నంతటి నొక మానవుఁడు తన నిత్యజీవనమున సమ్మేళన మొనర్చి యెట్లు సంసారయాత్ర ముగించుకొనఁగలఁడో దానిని తెలియఁ జేయుటకయియే ధర్మరాజుపాత్రను గల్పించి గీతాకావ్య వ్యాఖ్యానముగా భారతసంహితను నిర్మించెనా ? యని తోచుచున్నది. శ్రీ తిలకు మహాశయుని యాశయమును నిశ్చయ కలదు. భారతాంతర్గత భగవద్గీత కిదివరకె కొందఱు పండితులు వేదాంతార్థముతో సమన్వయపరచి వ్యాఖ్యానము జేసి యున్నారు. దానియందు పాండవకౌరవులను సుగుణ దుర్గుణములుఁగాఁ జూపిన భావముల నాధారంబుఁగాఁగొని మిగిలిన భారత కథావిధానము నంతటిని వేదాంతార్థమునకుఁ బోల్చి వ్రాయ సాహసించితిని.

ఈ కావ్యమును పఠించిన కొందరి యభిప్రాయముల ననుసరించి కొన్ని కథాపాత్రము లేల కల్పింపబడినవో వానిగూర్చి స్థావరీపులాకముగా జూపించెదను. జ్ఞానాజ్ఞానకర్మము లెవ్వయెని దృఢముగా నమవపరెనన్న మూలశక్తి బ్రహ్మచర్యమేయగుట, పాండవపుత్రులను దుర్గుణ సుగుణ వ్యాసమున కంతకును ప్రధానశక్తి బ్రహ్మచర్యముగానుండి జీవుని యుత్తేజితునిగాఁ జేయుచుఁ దుదకు ముక్తిప్రాప్తునిగాఁ జేసినచోట బ్రహ్మచర్యము భీష్మాచార్యుఁడును, విత్తను ఛాతుజన్యమైన వేదము సృష్టి రహస్యము నంతటిని విభాగించి తెలియఁజేయునచోట, నీశ్వరుఁడు జీవుఁడై సృష్టిని విస్తరింపఁజేసికొని చూచుటకు మూలము వేదమనియు, నా వేదమే వేద వ్యాసుఁడనియు జెప్పితిని. జీవోత్పత్తి యనంతరము పంచభూతములు గుణములు కాకుండుటంజేసి ప్రత్యేకముగా మూలమున నే పేరులకుం జోడింపక పంచభూతాత్మికమైన స్థూలశరీరమే హస్తినాపురమనియు, నందు జీవుఁడను ధృతరాష్ట్రుఁడు చేరెననియుఁ జెప్పితిని. మరియు బంచీకరణ

మును గూర్చి శాస్త్రములు యీశ్వరుని నుండి పంచభూతోత్పత్తి వరకు నడుమ కొంత పరిశోధనము నడచినట్లు చెప్పినవి; కాని యీశ్వరసృష్టాత్పత్తిని గూర్చి తైత్తిరీయము “ఆత్మనాకాశ స్సంఘాతః ఆకాశద్వాయుః వాయో రగ్నిః ఆగ్నేరాపః ఆద్యభ్యః పృథివీ పృథివ్యా ఓషధయః ఓషధీభ్యోఽన్నమ్ అన్నాత్పుటషః” యని యొక్కపెట్టున నడుమనున్న మహదాదులజూపక ఆత్మనుండి పంచభూతములుత్పన్నమైనవిని చెప్పబడినది. నేనును నట్లే పంచభూతాత్మిక స్థూలశరీరమును జెప్పి మహదాదు లొకదానినుండి నొకటి పుట్టినట్లు చెప్పిన మూలకథకు భంగమువచ్చునుగాన బుద్ధ్యహంకారాదుల వేరువేరుగాఁ జూపితిని.

సత్వరజస్తమోగుణములను భారతకథలోని పాత్రలను జోడించి చెప్పుటకు ప్రత్యేకపాత్రత కుదురలేదు. కాని సుగుణములు, దుర్గుణములు, సుగుణదుర్గుణముల సమ్మి యను మూడువర్గములుగా గుణములవ్యవస్థ నేర్పచేచి, పాండవులు, కౌరవులు, మధ్యవర్తులైన భీష్మాదులుఁగాఁ జెప్పి యీ మూడుతెగలయందే గ్రుణము లంతర్భూతములైయున్నట్లు జూపి తిని. ద్రుపదుని ప్రతికక్షి ద్రోణుఁడగుట నీ రెండు పాత్రలను సహింసా హింసా తత్వములుగాఁ దీసికొని, హింసాదుయ యజ్ఞోత్పాదకములైన బ్రాహ్మణములై ద్రోణుఁడనియు, బ్రాహ్మణములనుండి పుట్టిన యజ్ఞవిర్రుయే యశ్వత్థామనునియు, వాని రక్షణకుగా గోచనమిమ్మని (అనిగా యజ్ఞ పోషణమునకు గోవులనిమ్మని) ద్రుపదు నడిగెనని చూచి, అంతర్యాగము ద్రుపదుఁడు అందు బుట్టిన సహింసయు విద్యయు నని చెప్పించి, పంచ పాండవులు పంచప్రాణములని బాల్యమున నేను (నా జనకుల సన్నిధిని వినిన భారతగాథ ననుసరించి) పంచకాములు తమ తపశ్చర్యలందు పంచ ప్రాణములుగా యోగవిద్య సన్నిధి నుండినట్లు నిరూపించితిని. విద్యాగంధ మేమియులేక కేవల పురాణగాథల వినుచుండెడి నా మాతృదేవి నన్ను గర్భమున ధరించియున్నన్నినాళ్లును, శ్రద్ధగా భారతకథాశ్రవణ మొనర్చి పిండరూపమునందే భారతమును జొనిపినట్లు నా చిన్ననాఁడు నాకు భారత కథను బోధించుచుఁ జెప్పినది. ఆభావములై యీరచనకు మూలాధారములు.

మానవుడు తన జీవదశయందు (ధృతరాష్ట్ర)డు ఆత్మభారతమునకు కర్త
యితడే) పురాకృత కర్మ విశేషంబునంజేసి యాసురీబుద్ధి (గాంధారి)
యుక్తుండై మహామోహంబు (దుర్యోధనుడు) మూలావిద్య లేక బ్రాంతి
నొందినవాడై మనోమయుండై (శకుని) యహంకరించి (కర్ణుడు)
యమనియమాదిక (మార్కండేయాదులు) యుక్త నిష్కామాది (పాండ
వులు) సుగుణానీకమును చేరందీసి నిచ్చుకొననేరని కారణంబున, సద్విచా
రము (విదురుడు) గలవాడగుచును తన్నెరుంగనేరక, తన నిత్యానంద
స్వరూపమును, తన నర్వ పరిపూర్ణత్వమును మరచి “ దీనుడను హీను
డను నేమియును గాంచనేరని యంధుడను ” అని యనుకొనుచు నెన్న
డును తన్ను వదలకయున్న నిత్యవిభూతిని దర్శింపనేరక, దుఃఖకారకము
లైన బ్రాహ్మణ (ద్రోణుడు) మయ యజ్ఞాదిక (అశ్వత్థామ) బాహ్యకర్మము
లలముకొని కొన్ని కలిగియు కొన్ని లేకయు తన్ను దుఃఖింపంజేయుచుండ
కలిమిలేములకు కడఁగానక యేడ్చియేడ్చి తుదకు విసుగునొంది వైరాగ్య
మును (సంజయుడు) చేరదీసి వేద (వేదవ్యాస) రహస్యారాధనం జేసి
వాసుదేవ చరణకమల భక్తియుక్తుడై సత్కాముడై (అర్జునుడు) తత్వ
విచారంబు (అర్జునురథము) జేసి ప్రణవము (గాండీవము) ననుసంధించి
నేతినేతి మహావాక్య (బాణములు) విచారణచే దెలివొంది, బుద్ధిని బదిల
పరచి చిత్తమును (ద్వైపాయన హ్రుదము) దేరుకొనంజేసి నిరావరణుండై
యహంకారమును (కర్ణుడు) వర్జించి మనస్సును (శకుని) లయింపజేసి
కామాది దుర్గుణానీకముల (ఘోరిశ్రవాదుల) గడతేర్చి, మహామోహ
(దుర్యోధనుడు) పతనంబుతో దనువను సర్వంబును సమసిపోవ నడ
లుచు సర్వశూన్యంబును నిరామయంబునునైన కర్మక్షేత్రమగు హస్తీ (అస్తి)
పురమున (శరీరమున) నుండియె విదేహ కైవల్యంబున (ఇంద్రప్రస్థమున)
ముక్తిమంటవ (మయసభ) మను సహస్రార కమలకర్ణికా మధ్యంబున
నిష్కామ (ధర్మరాజు) పట్టాభిషేకంబొనర్చి, జీవుడు స్వస్వరూపజ్ఞానంబు

నొంది శాశ్వతానంద ముక్తిపథంబు నొందు. ఇట్లే యొక్కకదేహమొక్క భారతంబుగా నొప్పుచుండు. అదియె కురుక్షేత్రము. (కర్మభూమి) అందు గలుగు సుగుణదుర్గుణముల పోరాటమే కౌరవపాండవ యుద్ధము. దేవుడైన పరమాత్మ సంకల్పమాత్రమున జీవుడైన (సంసారియై) దుఃఖించి దుఃఖించి విరక్తి నొంది సుగుణసంపదలచే దుర్గుణములనెల్ల నశింపజేసి తుదకు సర్వగుణరహితుడై శాశ్వతానంద ముక్తిస్థానము నొందుటయే జీవుని పరమావధి. కావున నాజన్మమరణాంతముగాఁ మానవుడు తన నిత్య కర్మములయందేమాత్రమును పాపముల నంటనీక, జీవకారుణ్యమును వీడక, యెంతలేసి కష్టదశలయందును దన లక్ష్యమును వదలక గమ్యస్థానము నెప్పుడును మరువక, పరమును నమ్మి, దుర్గుణసంహార మొనర్చి, నొప్పింపక తానొవ్వక తప్పించుక తిరుగుచు, బ్రహ్మాండము నేను, నేను బ్రహ్మాండమను నారూఢజ్ఞానము గలవాడై సర్వమానవ సౌభ్రాతృత్వంబున మెలఁగుచు నిష్కామ కర్మయోగియగువాడె ముక్తుడు, విజ్ఞాని, మహాయోగి యని మహాభారత సిద్ధాంతము. అదియె భగవద్గీతోపదేశము. ఈ యాత్మభారతోద్దేశ్యమును నదియ.

ఇందలి గుణదోషములను పండితులు తెలియపరచిన పునర్ముద్రణమున సవరించుకొందును. గ్రంథశోధనమునందు శ్రమమనుకొనక సహాయ మొనర్చిన శ్రీ బాషాప్రవీణ బి. వీరభద్ర వరప్రసాదరాయశర్మగారికిని, చిరపరిచితులు కాకున్నను నడుగుటయే తడవుగా పీఠిక వ్రాసియిచ్చిన శ్రీమాన్ న్యాయశిరోమణి శ్రీ వేదాల తిరువెంగళాచార్యులవారికిని, శ్రీమాన్ కవిబ్రహ్మ యేటుకూరి వెంకటనరసయ్యగారికిని, గ్రంథములను బంపినవెంటనే తమ యభిప్రాయముల నిచ్చిన పండిత బృందమునకును, గ్రంథమును సర్వాంగ సుందరముగా నచ్చొత్తించి యిచ్చిన శ్రీ జానకిరాంప్రెస్ వారికిని నా కృతజ్ఞతా పూర్వకాభివందనములు.

సీ. “శ్రీరామ” యని వ్రాయఁజేసి వెంటనే యుద్ధ
 పంచకంబును జదివించె నెవఁడు
 కావ్యపరిశ్రమఁ గన్గొనుటకు సఖ
 పర్వార్థమునుఁ దెల్పఁబంచె నెవఁడు
 “విన్నభారతమునె వినవలె”నని నిత్య
 పారాయణముఁ జేయఁగోరె నెవఁడు
 “శుభమ” స్తటంచును చూచి యాదిని నాది
 పంచక మేయమగొంచు నొసఁగె

గీ. నట్టిగురుల కేదారలింగార్చ్య, బుచ్చ
 యాహ్వాయున్, దండ్రీ శ్రీ పిచ్చయాఖ్య మఱియు
 మాతృదేవిని కనకాంబ, మదినిఁదలఁచి
 యీ కృతికి మూలమగువారి నెంతు సతము.

—గ్రంథకర్త.

పీఠిక

మహాభారతమును తెలియనివారీ భరతఖండమున నుండరు. కౌరవ పాండవుల చరిత్రము నుపలక్షణముగా నొనరించుకొని సకల ధర్మములను లోకవృత్తములను, కర్తవ్యకర్తవ్యములను, మంచిచెడ్డలను, సకల తీర్థక్షేత్ర విశేషములను, భూమండలస్వరూప పరిమాణ నిర్మాణ వైచిత్ర్య విశేష తారతమ్యములను, ఊర్ధ్వాభోలోకముల స్వరూప పరిమాణ యోజనలు, రాజవిద్యలు, బ్రాహ్మణవిద్యలు, సప్తవ్యసనములు, అనేక చిత్రవిచిత్రములగు నాఖ్యాయికలు, ఆఖ్యానకములు, యిది యది యననేల? సమస్తమును మానవుడు తన బుద్ధితో నెరుగఁదగిన, భావింపఁదగిన, అనుష్ఠింపఁవలసిన అథవా అనుష్ఠింపగల సమస్తమును నిందుఁ గూర్చఁబడినవి. ఈ మహాభారతపు స్వరూప గుణ విభవములు ఈ క్రింది కందపద్యమున ప్రశ్న వ్యాజమున స్పష్టికరింపఁబడినవి.

కం. ఏయది హృద్య మహూర్వం

బేయది యెద్దాని వినిన నెఱుక సమగ్రం

బైయుండు నమనిబర్హణ

మే యది యక్కఱయ వినఁగ నిష్టము మాకున్.

అంతమాత్రమేకాక అత్యంత నిగూఢములును, అత్యంతిక పరమార్థములును “ఎఱుక సమగ్రమగుట”ను నిర్వహించునవియు నగు జ్ఞాన విజ్ఞానము లందు చాల యెడలఁ గూర్చఁబడినవి. ఆధ్యాత్మికములగు నీ విషయముల విశిష్టమగు నిరూపణమే భారతమును మహాభారతము నొనర్చినవి. “మహత్వాత్ భారవత్త్వాచ్చ మహాభారతం” అని కదా పెద్దల శ్రీసూక్తి. ఈ యాధ్యాత్మికవిషయముల నిట నడవదడప గూర్చనిచో నీ గ్రంథ మంతయు విజ్ఞానరహితమగు సారస్వతమై యధునాతనమగు వాఙ్మయముం బోలి నిర్లక్ష్యమై, అనర్థదాయకమై, అరిషడ్వర్గజయమునకుఁగాక అరిషడ్వర్గజయమున కుపయోగించునదగును, వెన్నెముకలేని శరీరము యెంతకాలము నిలువగలుగును? ఏమి యుపయోగమునకు రాగల్గును? కావున సకల

మానవులకును పార్యంతిక పరమార్థమగు మోక్షసామ్రాజ్యమును లభింపఁ జేయుట కుపయోగించు తత్త్వవిజ్ఞానము సాంగోపాంగముగ నిట నెడనెడ నుపదేశించుటయేకాక విశిష్టముగా భగవద్గీత, సనత్సుజాతీయము, మోక్ష ధర్మములు, విష్ణుసహస్రనామము మొదలగుచోట్ల నుపదేశ రూపమున నొక్కొక్కయెడ నన్నియు కూర్పఁబడినవి. వీని యావశ్యకత మొదట ధర్మ వ్యాధాది చరిత్రములందు స్ఫుటమొనర్పఁబడి యెంతధూర మరిగియైనను ఎంత తపస్సంపన్నుడైనను, ఎంతటి నీచునివద్దనుండియైనను, ఈ యాధ్యాత్మిక విజ్ఞానమును దానెంతటి యుత్తమజాతివాడైనను అభ్యర్థించి నేర్వ వలయును. ఇదియే జీవిత పరమార్థము. ఇదియే జీవిత రహస్యము. ఇదియే సకలజీవితములోని యన్నివిధములగు కృత్యములకును ప్రాప్యఫల సర్వస్వము. అని బోధింపఁబడినది. ఈ యాధ్యాత్మికవిషయముల కూర్చు నకు సంబంధించియే యీ గ్రంథమున కౌరవపాండవ చరిత్రము నిబంధింపఁ బడినది. కావుననే యీ గ్రంథమున నితివృత్త మంతటి ప్రథానముగాదు. అది కేవలము లోకికై శ్వర్య భోగాదులందు విరక్తియొదవించుటకై యిట నిరూపింపఁబడినది. ఇటు పరికింపుఁడు. సహృదయచక్రవర్తియగు నానంద వర్ధనాచార్యుఁ డీ భారతము సంతయు విమర్శించి దాని సారము నేమని తెల్పుచున్నాఁడో—

“మాభూత విఘాతిషు నిస్సారా సురాగిణః గుణేషువా నయ వినయ పరాక్రమాదిష్వమీషు, కేవలేషుకేషు చిత్సర్వాత్మనా ప్రతినివిష్టధియః తథా చాగ్రే పశ్యతనిస్సారతాం సంసారస్య ఇత్యము మేవార్థం ద్యోతయత్స్పట మేవావభాసతే....సకల ఏవ సాంసారికో వ్యవహారః పూర్వపక్షీకృతః అధ్యక్షేణ దృశ్యతే (ధ్వన్యాలోకః 4 ఉద్యోగ)

ఇచట పాండవ ధర్తరాష్ట్రాదుల చరిత్రమంతయు నుడివెలిమి. దీని వర్ణనసానముఁ జూడుఁడు. ఇట్లు శోచనీయమగు స్థితి నొందిన కౌరవ పాండవ యాదవాదులఁ జూచియైన నో లోకులారా! మీ రెవ్వరును కేవలములగు ఈ ప్రాపంచికై శ్వర్యములందుగాని, నయవినయ పరాక్రమాది గుణములందుఁగాచి ఆభినివేశము నొందకుఁడు. ఇవి యన్నియు నత్యంత

నిస్సారములు, అశాశ్వతములు.....అని నిఖిల సాంసారిక విషయమును పూర్వపక్షరూపమున నిరాకరించినట్లు స్పష్టపఱచుటలేదా ?

(ఆంధ్రధ్వన్యలోకము 4 ఉ)

ఈ గ్రంథమునఁ దీర్థాదులేల పేర్కొనబడినవో ?

దేవతాతీర్థ తపః ప్రభృతీనాంచ ప్రభావాతిశయవర్ణనం తస్యైవ పర బ్రహ్మణః ప్రాప్త్యుపాయత్వేన తత్తద్విభూతిత్వేనైవ దేవతా విశేషాణా మన్యేషాం పాండవాదిచరిత వర్ణనస్యాపి వైరాగ్య జనన తాత్పర్యాత్ వైరా గ్యస్యచ మోక్షమూలత్వాత్ మోక్షస్యచ భగవత్ప్రాప్త్యుపాయత్వేన ముఖ్య తయా గీతాదిషు ప్రదర్శితత్వాత్పరబ్రహ్మ ప్రాప్త్యుపాయత్వమేవ.

(ధ్వన్యలోక 4 ఉ)

కావుననే యీ మహాభారతమున దేవతలు, ఋషులు, తీర్థములు, తపస్సులు మొదలగువాని ప్రభావ వర్ణనములు దేవతావిశేషములగు పాండ వాదుల చరితములు, ఇతరరాజుల చరిత్రముల వర్ణనములును నుపపన్నము లగుచున్నవి. ఇందు దేవతాతీర్థ తపః ప్రభృతుల ప్రభావాతిశయ వర్ణనము భగవత్ప్రాప్త్యుపాయము కావునను, లేక భగవద్విభూతిరూపము కావునను నుపపన్నమగును. ఇక పాండవాది చరిత్ర వర్ణనలకు వైరాగ్యోత్పాదనమే పరమప్రయోజనమనుట స్పష్టమే. ఈ వైరాగ్యమేకదా ? మోక్షోపాయము. మోక్షము భగవత్ప్రాప్తికిఁ బరంపరాసాధనము. కావున ముఖ్యమని గీతాది స్థలములందు స్పష్టపఱచబడియున్నది. (ఆంధ్రధ్వన్యలోకము 4 ఉ)

ఇంతయేల అసలు గ్రంథకర్తయగు శ్రీ బాడరాయణులె యిట్లు నుడువుచున్నారు. సత్యం మనోరమారామాః సత్యం రమ్యా విభూతయః కింతు మత్తాంగనాపాంగ భంగీ లోలం హి జీవితం. (మహాభారతం)

గీ. రమణులు నిజమ్ముగా మనోరమలె నిక్క

మే ? సకలసంపదలును దా మించుననుట ?

కానిమత్తాంగనాపాంగ మూను భంగి

బోలె లోలమొకద జంతువులకు బ్రదుకు. (ఆంధ్రధ్వన్య 4 ఉ)

ఈ తత్వము నెఱుంగక నవీనులగు నజ్ఞులు కొందరు భారతము నైతిహాసికదృష్టితో మాత్రమే పరిశీలించి యెవియో తలతోక లేని విషయాల నొనరించుచున్నారు. ఇందు ప్రధానముగా ప్రతిపాదింపబడదలంచిన దేదియో యనుక్రమణికలో నాలోకనాథుడే యిట్లు నుడిపెను. “భగవాన్ వాసుదేవోఽపి కీర్త్యతేత్ర సనాతనః” (మహాభారతం) ఇది యిట్లా సందర్భనా చార్యులచే వివరింపబడిపది.

“భగవాన్ వాసుదేవోఽపి కీర్త్యతేత్ర సనాతనః” ఇత్యస్మిన్ వాక్యే హ్యయమర్థో వ్యంగ్యత్వేన వివక్షితః యదత్ర మహాభారతే పాండవాది చరితం నంకీర్త్యతే తస్మాత్తస్మిన్నేవ పరమేశ్వరే భగవతి భవత భావిత చేతనః..... ఇతి ఏవం విధంచార్థం గర్భీకృతం సందర్భయంతోఽనంతర శ్లోకాలక్ష్యస్తే ‘సహిసత్యం’ ఇత్యాదయః ఆయంచ నిగూఢ రమణీయోఽర్థో మహాభారతావసానే హరివంశవర్ణనేన సమాప్తిః విదధతాతేనైవ కవివేధసా కృష్ణద్వైపాయనేన సమ్యక్ స్ఫుటీకృతః అనేనచార్థేన సంసారాతీతే తత్త్వాం తరే భక్త్యతిశయం ప్రవర్తయతా..... పరంపరయా వాసుదేవాది సంజ్ఞాభి దేయత్వేన చాపరిమిత శక్త్యాస్పదం పరంబ్రహ్మ గీతాది ప్రదేశాంతరేషు తదభిధానత్వేన లబ్ధి ప్రసిద్ధి మాధుర ప్రాదుర్భవానుకృత సకలస్వరూపశం సిరూపం వివక్షితం నతు మాధుర ప్రాదుర్భవాంశ ఏవ సనాతనశబ్ద విశేషి తత్త్వాత్ రామాయణాదిషు చానయా సంజ్ఞయో భగవన్మాత్వంతరే వ్యవ హార దర్శనాత్ నిర్ణీతత్వాయనుంశః శబ్దతత్వ విద్భిరేవ తదేవ మనుక్రమణీ నిర్దిష్టేనవాక్యేన భగవద్వ్యతిరేకిణః సర్వస్యా నిత్యతాం ప్రకాశయతా మోక్ష లక్షణ ఏవైకః పరః పురుషార్థః శాస్త్రనయే కావ్యనయేచ తృప్తాక్షయ సుఖ పరి పోషలక్షణః శాస్త్రోరసో మహాభారతాంగిత్యేన వివక్షిత ఇతి సుప్రతిపా దితమ్ అత్యంత సారభూతత్వాచ్చాయమర్థో వ్యంగ్యత్వేనైవ దర్శితో నతు వాచ్యత్వేన సారభూతో హ్యర్థః స్వశబ్దానభిదేయత్వేన ప్రకాశితః సుతరా మేవ శోభా మాదఛాతి ప్రసిద్ధశ్చేయ మస్త్యేవ విదగ్ధ విద్యత్పరిషత్సు యదభి మత తరం వస్తు వ్యంగ్యత్వేనైవ ప్రకాశ్యతేన సాఞ్చబ్ద వాచ్యత్వేనైవ.

(ధ్వన్యారోక 4 ఉద్యో)

తే. భక్తియుక్తులైన భాగవతులకు శ్రీ

వల్లభుండు భక్తివత్సలుండు

భవభయంబులెల్ల బాపి యిష్టార్థ సం

సిద్ధిఁ గరుణతోడఁ జేయుచుండు .

(నన్నయ)

ఈ వాక్యము వ్యంజకత్వ శక్తిసంపన్నము. దీనివలన నిట్లు వ్యంగ్యము కాగలదు. ఇచట బాండవ దార్తరాష్ట్రాదుల చరిత్రమంతయు నుడి వితిమి. దీని పర్యవసానముఁ జూచియుంటిరి.....కావున సర్వతస్సార ఛాతుఁడును, కాశ్వతుఁడును, మోక్షలక్ష్మికి బ్రాణాపియుండును నగు శ్రీ వాసుదేవాభిషాన పరబ్రహ్మమునందే మీ మనసుల నుంచి భావింపుఁడు. అతఁడొక్కడే ప్రాప్యఁడు. అని యీ యర్థమునంతను “భగవాన్ సనాతనః” “వాసుదేవః” (శ్రీవల్లభుండు) అను పదములు వ్యంగ్య మొనర్చును. ఈ యర్థము లాపదముల వ్యంగ్యములగుట కాధారముగా “సహిసత్యం పరంబ్రహ్మ” అను నీ యనంతరశ్లోకము లున్నవి. మఱియు మహా భారతము చివర హరిశ్చంశ వర్ణనముతో ముగించుటవలన నీ మహా కవియే నిగూఢ రమణీయమగు నీ యర్థమును జక్కగా వ్యంగ్య మొనర్చెను. దీని యర్థార్థ మేమి? సాంసారిక పృత్తిరూపమగు మహాభారతము చివర సంసారాతీతమగు తత్త్వము శ్రీ వాసుదేవ పరబ్రహ్మమును గీర్తించెను. ఇచట వాసుదేవసంజ్ఞ కర్తవ్యముగా “మధురానగరమున నుదయించుట వలన దన రూపము సకలస్వరూపముల ననుకరింపగల్గునని వ్యక్తపరచిన యపరిమితశక్తి నిలయమను పరబ్రహ్మమే” వివక్షితము. వాసుదేవశబ్దము పరబ్రహ్మ బోధకమగుట గీతాదులందును సుప్రసిద్ధమేకదా? అది మధురా నగరోదితుఁడగు వసుదేవసూనునిమాత్రమే యేల చెప్పరాదందురా? ఇచట “సనాతనః” అను విశేషణము వాడఁబడి యున్నదికదా? ఈ శబ్దము శ్రీ రామాయణమున భగవానుని యవతారాంతరమగు శ్రీ రామచంద్రునందు గూడ వాడఁబడియున్నది. కావున విశిష్టోపసంహారము (ఈ కారణసామగ్రి యంతయుఁ జక్కగా నాలోచించి యొకమార్గమున నొకచోట గూర్చి ముగించుట) వలన “భగవాన్ వాసుదేవోపి కీర్త్యతేత్ర సనాతనః” అను

చోట వాసుదేవశబ్దముచే నపరిమితశక్తి నిలయమును మధురానగరోదయమున సకలస్వరూపమును అనుకరించు సామర్థ్యమును బ్రకటించునదియు నగు పరబ్రహ్మమే వివక్షితము. అంతేకాని మధురానగరోదయ రూపమగు నంశముమాత్రమే కాదని స్పష్టము. ఈ విషయమును శబ్దతత్వవేత్తలే నిర్ణయించియున్నారు. ఇట్లునుక్రమణికయందే వ్యంజనాశక్తి సమన్వితమగు వాక్యవిశేషమువలన “భగవద్వ్యతిరిక్తమగునదంతయు ననిత్యము” అని కవి వ్యంగ్యమొనర్చెను. ఇట్లు శాస్త్రనయము ననుసరించి మోక్షైఖ్యమైన పరమగు పురుషార్థమును కావ్యనయము ననుసరించి తృప్త్యాశ్చయ సుఖ పరి పోషాత్మకమగు శాంతరసమును శాస్త్రకావ్యరూపమగు నీ మహాభారతమునకు అంగిగా — ప్రవానముగా వివక్షితము లనుటలో వివాదమురాదు. అట్లయిన దీని ననుక్రమణికయందేల నుడువలేదందురా? గ్రంథమున కంతకును నిది సారతమమగు నర్థముగావున స్వశబ్దములచే దీని నుడువ లేదు, సారతమమగు నర్థము నుడువబడక వ్యంగ్యమొనర్పబడుచుండుట విదగ్ధపరిషత్తుల ప్రసిద్ధమేకదా? అది యెట్లు వ్యంగ్యమైననే అతిశయిత శోభమగును. అట్టియెడ నత్యంత విదగ్ధుడగు నీ మహాభారతకవి మఱి యొక మార్గము నేల త్రొక్కును? (ఆంధ్ర ధ్వన్యాలోకము)

ఈ నిరూపణమువలన ప్రకృత పుటాధ్యాత్మిక గ్రంథము “ఆత్మభారతము” ఉదయించుటకు మూలమును నుపపత్తియు నేర్పడినవి. ఇక నిది యెట్లు నడచినదో గమనింతము.

ఈ మహాభారతములోని పాత్రములును, చరిత్రమును గూడ ఇది యది యననేల? సమస్తమును నాధ్యాత్మిక ప్రసంగమేకాని వేరు కాదని స్పష్టమేకదా? కావున నిదియంతయు నిట్లు మొనర్చుకొని భావింపవలయును. అదియే యత్యంతావశ్యకమైన సంసారమును నివర్తింప జేయు జ్ఞానము. చూడుడు మహాభారత రణమన నేమి? సంసార మహాభారతరణమే కదా? అది నిమిత్తమొనర్చుకొనియే కదా? సకలోప నిషత్సారమగు భగవద్గీత యుదయించినది. ఇట్లెన్నోవిషయము లాధ్యాత్మిక యోజ

నచే నధిగమింపవలసినవి కలవు. కాని వానినట్లు యోజించి మనకు నిరూపించి చూపినవారెవ్వరును నింతవరకు నా యెరిగినవారిలో లేరు.

అయితే శ్రీమద్రాయణముకూడ నిట్లాధ్యాత్మికగ్రంథమే. అది కావ్య శాస్త్రము. అనగా కావ్యసౌందర్య మధికము. తదనుగుణముగా శాస్త్ర స్వభావము నలవరుచుకొనును. ప్రకృతగ్రంథము శాస్త్రకావ్యము. అనగా శాస్త్రత్వ మిందధికము. తదనురూపముగా కావ్యత్వ మిందు జతఁగూర్చఁబడినది. ఎట్లయినను రెండును నాధ్యాత్మిక గ్రంథములే. శ్రీమద్రాయణము విషయమున శ్రీ వైష్ణవాచార్యులు చాలవర కాధ్యాత్మికమగు వ్యాఖ్య యొనర్చిరి. చాల రసవంతముగా నాయాచోట్ల సమన్వయమొనర్చి యిండు మించుగా వేదమంతటి ప్రమాణగ్రంథ మొనర్చిరి. కనుకనే "వేదవేద్యేపరే పుంసి జాతే దశరథాత్మజే వేదః ప్రాచేతసా దాసీన్సజ్జద్రామాయణాత్మనా" అను శ్రీసూక్తి యేర్పడినది.

ఆచట పదితలలతోడి రావణుఁడు కర్మేంద్రియ జ్ఞానేంద్రియ దశిక శిరస్కమగు మనము. రావణు నధికారమందున్న లంకానగరము మనోధీన ప్రవృత్తియను శరీరము. లంకలోనున్న సీత యింద్రియములవెంబడి పరు వెత్తు మనసునకు లోగిన జీవాత్మ. ఆటగల సముద్రము సంసారసాగరము. ఆంజనేయు లాచార్యులు. శ్రీరామచంద్రుఁడు పరమాత్మ. ఆంజనేయులు శ్రీరామచంద్రుని సంగతి పీత కెరింగించుటయు, సీతవృత్తాంతమును శ్రీరామ చంద్రున కెరింగించుటయు భగవదనుగృహీతమును తత్ప్రాపకమును నగు మోక్షార్థతత్వ విజ్ఞానమును ఆచార్యుఁడు జీవున కెరింగించి జీవుని సంసార తాపత్రయమును పరమాత్మకు నివేదించి తొలగింపుమనుట, శ్రీరామచంద్రుఁడొనర్చిన సీతాబంధవిముక్తియే పరమాత్మ అనుగ్రహమున నేర్పడు జీవుని తాపత్రయ విముక్తిరూపమగు మోక్షము." అని యిట్లొకను సుసంగతముగా నధ్యాత్మపరమగు వ్యాఖ్య శ్రీ రామాయణమునకు పూర్వాచార్యులచే ననుగ్రహింపఁబడినది. కాని పంచమవేదమగు నీ మహాభారతమునకుమాత్ర మిప్పటివర కిట్టి యాధ్యాత్మిక వ్యాఖ్య వెలువడలేదు. బహుశః ఈ గ్రంథమున ననేక స్థలములందు ఆధ్యాత్మికవిషయములు స్పష్టముగనే వివరింపఁబడి యున్నందున కౌరవపాండవ చరిత్రమునందిట్టి యంశతః వైయుక్తిక

వ్యాఖ్య యవసరములేదని ప్రాచీనులు తలంచెడిందురు. శ్రీ రామాయణ మట్లుగాక కావ్యమార్గమునఁ బ్రవర్తించి యీ విషయముల నెక్కుడుగా వివరింపకుండుట వలన నట నిట్టి వ్యాఖ్యానము యొక్క యావశ్యకత యెక్కుడై యుండును. అది కారణముగా నిదివరకే యట నిట్టి వ్యాఖ్యాన ముదయించినది. ఇట నిట్టి సమగ్రవ్యాఖ్యాన మిదివరలో నుదయింపక పోయినను అటనట రూపకభంగులలోను సమాసోక్తి స్వరూపములందును గొంచెము కొంచెముగా తడువఁబడక పోలేదు.

అ. రోషమయ మహాతరువు సుయోధనుండు
స్కంధమందులోనఁ గర్ణుఁడలరుఁ
గొమ్మ సౌబలుండు గుసుమఫలములు దు
శ్శాసనుండు మూలశక్తి తండ్రి .

అ. ధర్మజుండు ధర్మతరువర్జునుఁడు ఘన
స్కంధ మనిలసుతుఁడు శాఖకవలు
పుష్పఫలము లేను భూసురులును వేద
ములుఁ దదీయమైన మూలచయము .

ఇట్లే సమాసోక్తిభంగులను పరికించునది. కాని యిట్టివి యెన్ని యున్నను అసలుచరిత్రము మొదటినుండి చివరవరకు నేయే భావములతోడి రూపకము ననుసంధాన మొనర్పవలెనో స్పష్టపరుచు వ్యాఖ్యాన మున్నగాని అంతయు సమగ్రముగా ననుసంహితము కాజాలదు. అట్లయినపుడుగదా బాదరాయణుల సంఘటనాచాతుర్యమును మనకు వానివాని తత్త్వవిజ్ఞానము వలనఁ గలుగవలయు వైరాగ్యశాంతి తితిక్షలును ముముక్షుశ్రద్ధా భుభుత్స లును గల్గును. ఆ కొరత యీ ప్రకృతగ్రంథమగు “ఆత్మభారతము” వలన సమగ్రముగాఁ దీరఁగలదు. పూర్వము భారతమనఁగా భారతుల — భారత వంశస్థుల చరిత్రానుక్రమముని యర్థమయ్యెను. ఇపుడు తెనుగునాటి నానుడి నుండి ఆత్మభారత మనగా అత్మకు సంబంధించిన యావచ్చరిత్రము. యీ పెద్దచరిత్రమున కట్టి వాడుక తెనుగునాట సుప్రసిద్ధము. “వాఁడిభారతము వాఁడు వెళ్ళఁబోస్తున్నాఁడు” “చేటభారతంరా వాఁడిసంగతి” ఇత్యాదులగు

వాడుకలు ఈ తెనుగునాట నెవరికి తెలియవు. కావున నిట తెలుగువాడగు కవి ననుసరించి భారతమును పదమును బైయర్థ మనుసంధాన మొనర్చు కొనగా అత్మకు సంబంధించి తెలియదగిన విషయములతోడి యాతని చరిత్రమని యర్థము. ఇట్టి భారతపదమునకు వేరుగా నర్థమొనరించి భారత మొనర్చినవారు కలరు. శ్రీ పీఠికాపురాస్థాన విద్వాంసులును అత్యద్భుత శతావధానులును నగు శ్రీ వేంకట రామకృష్ణకవిసింహులు. శ్రీరామకృష్ణ మహాభారతమును రచించి “భరితవంశ్యుల చరితంబుఁ బ్రస్తుతించి, భారతంబయ్యె తొల్లిటి భారతమ్ము. భారతీ వాచగాథల బయలుపఱచి భారతం బయ్యె నిప్పటి భారతమ్ము” అనినాడు. ఇట్లు భారతశబ్దమును వేరొక యర్థమునందును అందును తెల్లనాటిలోని తెల్లవారి వాడుకను సమర్థించు తీరున సవరించి తన జాతీయతను చక్కగా సమర్థించుకొని లోకుల కాహ్లాద మొనరింపగల యీ తెనుగుకవికి గల జాతీయాభిమానములోని వేయవంత్తైనను మన కబ్బుఁగాక. ఇట్లు భారతచరిత్ర చిత్రణమొనరించు నపుడీ కవి ప్రబోధచంద్రోదయమును మనమునందిడుకొనెను. తొలుదొల్త నిట్టి రచన ప్రబోధచంద్రోదయమునందు అవతరించి సంకల్ప సూర్యోదయమునందు విస్తరిల్లినది. వీనినిఁజూచి యుదయించిన జీవనందనము మొదలగువానియం దనుకరణమేకాని ప్రతిభావైచిత్ర్యము నాకు గన్పట్టలేదు. అయితే యీ కవి ప్రబోధచంద్రోదయమును గురితించినను అంధపరంపరగా దాని ననుసరింపలేదు. అందుగల సూత్రమును గ్రహించి తన ప్రతిభా బలమున నూత్న ప్రక్రియతో నలంకరించి విస్తరింపఁజేసెను. ప్రబోధ చంద్రోదయమున మహామోహుఁడు మొదలగు ఆవిద్యకవిషయములకు శత్రురాజత్వాదులం గల్పించి వివేకునకు రాచరికము నేర్పరించి వీని విచార మును సంగరముగా సంఘటించి తత్త్వవిజ్ఞానోదయమును చంద్రోదయ ముగా నవరించెను. ఇట నట్లుకాదు. అందుకు విపరీతము. దుర్యోధనాదులు మహామోహాదులుగా నిందు సవరింపఁబడి ఆర్జునుడు సత్కాముఁడుగా నేర్పరుపఁబడెను. ఈ మార్పిడియంచలి వైచిత్ర్య మేమనగా వెనుకటిదాని యందు మహామోహాది భావములం దయభార్థమగు శత్రురాజాది భావన యేర్పడవలయును. ఇట్లుగాక యిచట దుర్యోధమని స్వభావము మహా మోహము గావున స్వభావరంజితమగు వాస్తవికభావనయే యేర్పడి వైరా

గ్యాదుల కతి శీఘ్రమున నవకాశము గల్గును. మనము సామాన్యముగా నొక వస్తువును దాని స్వభావముచే గనుగొనుటయు ఆ ధర్మముతోనే పేర్కొనుటయు నలవాటుగానున్నది. వంకాయల నమ్మువాడు వచ్చెననుకొనుడు, మనము వాని “ఓ వంకాయలూ ఇటురమ్ము” అని పిలుతుము. ఇట నెంతమాత్రమును ప్రమాదుల యనుసంధానమున కవకాశము లేదు. వేదమునందుగూడ “ఆయుర్వై ఘృతం తేజోవై ఘృతం” ఇత్యాదులందు వాస్తవికమును స్వభావ ప్రసక్తమును నగు స్వరూపానుసంధానమేకదా? అట్లే యిచటగూడ దుర్యోధనాదుల స్వభావమగు మహామోహాదుల యనుసంధానమే యగుట మనకు జక్కగా ప్రస్తరించి నిరూపింపఁబడుటవలన భ్రమాత్మకమగు ననుసంధానము లేకుండనే చక్కని భావనయు నానందము మాత్రమునె కాక వైరాగ్యోదయ మతి సన్నిహితముగా నుండగల్గును. ఇది యీ గ్రంథమునం దంతటను విస్తృతముగా నుండుటవలనఁ బ్రత్యేక నిరూపణ మనావశ్యకము. ఆయినను నూటయేబదినాలవ పుట మొదలుకొని రెండు మూడు పుటలను పురికొన్ని చోట్లును నవశ్యకముగా కవి సంఘటనా చాతుర్యమునకును వాస్తవ స్వభావానుసంధానమునకును తప్పక పరింపవలసినవి. ఇట్లు భారతిములోని ప్రధానచరిత్రమును ప్రధానపాత్రలను జక్కగా వ్యస్తరూపక, సమస్తరూపక, వాక్యార్థరూపక, సమాసోక్తి రూపముల బూర్తిగా నలంకరించియు గృతిమతావేశమేనియు స్ఫురింపనీయక చక్కగా సంఘటింపఁగల్గిన యీ కవిచాతుర్యము తెలుగుకవుల కెల్లరకును అనుకరణీయమగుగాక, విజ్ఞానరహితమగు నెట్టి సారస్వతమును మనజాలదనియు తజ్ఞాతీయులకు శ్రేయోదాయకము కాజాలదనియు నిందువలన దెలుగునాట వారెరింగి తమ మార్గములఁ జక్కపరచుకొందురుగాక. జాతి శ్రేయోదాయకములగు నిట్టి యుద్గ్రంథముల రచించు నుత్సాహ మీ కవికి వలె నింకిను తెనుగునాటి కవులకు గల్గుగాక.

ఈ కవి యీ రచనకు వలయు సామగ్రిని సద్గురువులవలన తాత్త్విక రూపమున సంపాదించినాఁడు. ఏదో ముక్కునబెట్టుకొని తాత్కాలికమగు విన్యాస మొనర్చక సమగ్రమును దాత్త్వికమును నగు నంగవిన్యాసమును సప్రమాణముగా నేర్పరుపగల్గుటవలననే యీయన సమధిక విజ్ఞానము మన

కవగతము కాగల్గెను. యీ కవి యుత్తమోత్తమ విజ్ఞానమును అగ్రజాతి యనుకొనువారెంతోమంది సంపాదించలేదు. నిజముగా సంపాదించనుగూడ లేరు. “సారంతు సారస్వతం జానీతే నితరామసౌ గురుకులక్రిష్టో మురారిః కవిః” అని కవా పెద్దలందురు. “గుణాః పూజాస్థానం గుణిషు నచలింగం నచపయః” అనుచోట “లింగం” అని తీసివైచి “జాతి” అని పఠించు కొని వివేకమును సంపాదించుటకు ప్రయత్నింతము. ఎడనెడనిడిన ప్రమాణ వచన జాత మెంతయో విజ్ఞానమును వెదజల్లుచున్నది. ఈ కవి నింకను తనచో నున్న విజ్ఞానమును వెల్లడింపబూను నట్లొనరింపవలెనని సకల ప్రమాణాత్మకుఁడును ప్రాణ నిలయుఁడును నగు శ్రీమన్నారాయణునకు నా విన్నపము.

అనందీశ్వర అగ్రహారము,
గుంటూరు.
డి 5—12—48

వేదాల తిరువేంగళాచార్యులు,
న్యాయశిరోమణి.

కవిబ్రహ్మగారి పరామర్శ

ఆత్మభారతము నామూలచూడ మందంద గాలించితిని. గ్రంథకర్త కృతభూరిపరిశ్రముఁడని తోచినది. తా నధ్యాత్మ విద్యాప్రవణుఁడయ్యు లౌకిక కథాఘట్టముల నెంతో నేర్పుగా ననుసంధించినాఁడు. గ్రంథమంతయు నాత్మపరముగా సమన్వయించుట యలఁతయయిన పని గానేరదు. ఆయాయినామముల కుపబలకముగా లగించిన పేళ్ళెంతో సమంజసముగా నున్నవి.

భరతవంశమునకు గోశభూతుఁడయిన శంతనుని మూలవిరాట్టుగా నీ కథారంభ ముల్లేఖించినది. అసలు భారతకథాగమన మితనికడ నుండియే చక్కఁగా సమారంభ మయినదనక తప్పదు. భరతాదుల గాథ లుపాఖ్యాన

ములుగా నుపనిబంధింపఁబడినవి. అందుచే నీ కృతికర్తయు నా మర్యాద ననుసరించు యుండును.

వేదాంతమర్యాదలు లౌకికయాత్ర కనుగుణముగాఁ బ్రచారము చేయ వలయునన్న నిటువంటి బృహత్కథలపై నెంతో యెబ్బెట్టు గొల్పును. మన పూర్వులు కొందఱీ రీతి ప్రచారమునకు జీవితమంతయు ధారవోసిరి. ఒక కథారేఖలమీఁదనే గాదిటువంటి ప్రచారము జరిగినది? నాటక ప్రహస నాదులందును నెక్కడవీలైన నక్కడ నిటువంటి యుపనామములఁ గల్పించి యీ వేదాంతబోధ చేసినారు. ఇందులకుఁ బ్రబోధ చంద్రోదయాదులే తార్కాణములు.

ఆదికావ్యమనుకొను రామాయణమును సైతము సమంతృకముగా నన్వయించి గాయత్రీమంత్రోపనిబద్ధమొనర్చి పఠనపాఠన శ్రవణశ్రావణ మాత్రముననే ముక్తి నీఁగలవని యాసగొలిపినారు. ఇందుచేఁ జరిత్రరేఖ లపురూపుములై గాసటబీనట క్రిందికి దిగినవి. పంచలక్షణోపేతములగు నాదిరాజ చరిత్రములకే యిట్టి సమన్వయము జరుగఁగా వాని పిలకల విషయమునఁ గిముత?

నా యెఱిఁగినంతమట్టుకు భారతమున కీ సమన్వయము నింత ముక్తు సూటిగాఁ జెప్పినవారరిది. ఆదికవుల యుద్దేశ్యము మన మీ ప్రతిబింబముల ద్వారముననే గ్రహింపవలయును. లేదా శిష్యపరంపరాగతమగు నానుపూర్విచే నైన గుర్తింపవలయును. భాగవతాంతర్గతమగు పురంజనోపాఖ్యాన మిందు లకు దగ్గఱగా నడచిన ఘట్టము.

అందలి శ్లేషపూర్వక విశేషార్థస్ఫురణచే విధీయమానాంశము గోచ రించుచున్నది. ఇందన్ననో ప్రత్యేక నామనిబంధముచే నంతరార్థావగాహము చేసికోవలసి వచ్చినది.

ఈ భారతము ధ్వాదశపర్వ సంభృతము. ఇందలి పర్వవిశేషములు తత్తన్నామనిరూపితములై కథాగమనమున కందుపాటులో నున్నవి.

పరిశిష్టమునందలి యంశము లెంతయు గమనార్హములైనవి. అవ
తార ఘట్టములు, కాళియమర్దనము, గోపికా వస్త్రాపహరణ మిత్యాదులు
అలౌకికార్థములకు సంబంధించి జిజ్ఞాసువుల నెంతోదూరము కొంపోవు
చున్నవి.

అనూచానముగా వచ్చుచున్న భారత భాగవత కృష్ణతత్త్వ నిరూపణ
మీనాఁటిదిగాదు. దాని నీ పరిశిష్టములో నడుగుమోవ గాలించిన గ్రంథకర్త
గారెంతయు ధన్యులు.

శ్రుత మెంతో దొడ్డది. అదిగాఁ బలువురు మాన్యులైనారు. దాని
పరిణతి లత్యభారత కర్తలోఁ బెల్లుబికినది. “గద్యం కవీనాం నికషం
వదంతి” అన్న నా నుడి ఈ కవిగారిపట్ల నల్లేరుపై బండినడక యైనది.
తన ముప్పదేండ్ల వ్యవసాయమునకు లభించిన ఫల మిది. క్షేత్రజ్ఞు లిందు
పాలికాపులై తమ జీవనధర్మము నంతర్దృష్టితో నన్వయింతురుగాక.

క వి బ్ర హ్మ
ఏటుకూరి వేంకటనరసయ్య

సింహావలోకనము

ఈ యాత్మభారత మంతయు నామూలాగ్రముగ పరిశీలించితిని.
ఇందుదాహృతమైన విషయములు గ్రంథకర్త ప్రతిభను శాస్త్రపరిశ్రమను
బహు గ్రంథావలోకనమును స్పష్టము చేయుచున్నవి. ఇంతకు మున్ను
రామాయణమును, భాగవతమును నాత్మపరముగా సమన్వయించి రచి
యింపఁబడిన గ్రంథము లాంధ్రమునఁ గలవు. కాని భారతము నాద్యంతము
నాత్మపరముగా సమన్వయించి యీరీతి విపులముగా వ్రాయఁబడిన గ్రంథము
లాంధ్రమున లేవు. ఇట్టి కొఱతను దీర్చిన శ్రీ యాంజనేయులుగా రెంతయు
గృతార్థులు.

“భారతం చేక్షుభండంచ ప్రతిపర్వ రసోదయమ్” అన్నట్లు నీయాత్మ భారతముగూడఁ బ్రతిపర్వ రసోదయమై చదువరులకుఁ గ్రొంగ్రొత్త చవు తొలికించుచున్నది. భీష్మపర్వమునకు బ్రహ్మచర్యపర్వమనియు, ద్రోణపర్వ మునకు బ్రాహ్మణపర్వమనియు, గర్జపర్వమున కహంకారపర్వమనియు, గల్పింపఁబడిన నామధేయములుకూడ గ్రంథస్థవిషయముల కెంతో యాను గుణ్యముగను సమంజసముగ నున్నవి.

వేదాంతాది శాస్త్రములు దురవగాహములు. వానిని బ్రత్యేకముగాఁ బఠింపవలయునన్నఁ జాలకాలము పట్టును. అట్టి శాస్త్రములఁ బఠించు వారును. బఠింపించువారును నీ నవయుగమున దుర్లభులగుచున్నారు. విషయగ్రహణమున సౌలభ్యమునుగోరు నిట్టి సమయమున నాత్మభారతము వంటి గ్రంథములు ప్రజానీకమున కత్యంతోపయోగకరములు. విశేషించి ముముక్షువుల కానందదాయకములును. తొలుదొల్తునుండియు మన భారత వర్ష మధ్యాత్మవిద్యకుఁ బుట్టినిల్లు. వేదవ్యాసుఁడు మొదలుకొని వేమనయోగి వఱకు నెందఱెందఱో మహానుభావులీ బ్రహ్మవిద్యను గుఱించి యుద్గ్రంథ ములు రచించిరి. గీర్వాణ వాఙ్మయమునందు వేదాంతమును గుఱించి యున్నన్ని గ్రంథములు మఱేవిషయమును గురించియు రచింపఁబడలేదు. ప్రాచీనకాలమున ఖండఖండాంతర వాసులెల్లరు భారతీయులకడ కరుదెంచి బ్రహ్మవిద్య నభ్యసించిరనుటకుఁ జరిత్రయే ప్రబల నిదర్శనము. మన దేశ మున బ్రహ్మవిద్యా ప్రాశస్త్య మింకను గొఱవడలేదనుట కాత్మభారతము పంజీ యుత్తమగ్రంథ రచనలే తార్కాణము.

అతి పురాతనకాలమున యోగులగు శ్మశ్రియులీ బ్రహ్మవిద్యయం దుత్తీర్ణులై తత్త్వశాస్త్రమును రచించిరనియు నద్దానిని బ్రాహ్మణపండితులు ప్రచారమునకుఁ దెచ్చిరనియుఁ జరిత్రవలనఁ బ్రస్ఫుటమగుచున్నది. దీని కనుగుణ్యముగ భీష్ముఁడు, జనకుఁడు మున్నగు రాజర్షులీ బ్రహ్మవిద్యను బోధించి ప్రచారమునకుఁ దెచ్చినట్లు మహాభారతమువలనఁ దేటపడుచున్నది. తదాది నేటివరకెల్లరు జాతి మత భేదములు లేక బ్రహ్మవిద్యను బ్రచారము చేయుచు వచ్చిరి.

ఈ గ్రంథకర్తగారు భారతమందలి విషయముల నాత్మపరముగ సమన్వయించుటలో, గడుంగడు నైపుణ్యమును బ్రదర్శించిరి. వీరి సామర్థ్యమును నిరూపించుట కిట నొక్కవిషయమునుమాత్ర ముదాహరింతును.

అహంకారపర్వములో — “సత్కాముఁ డహంకారుని జంపమికి నిష్కాముఁడు నిందించుట” ఇయ్యది యర్జునుఁడు కర్ణుని తేజమునకు భయపడి ధర్మజుని సేమమారయవచ్చిన ఘట్టము.

ఇచ్చట సత్కాముఁడను నర్జునుఁడు అహంకారుఁడను కర్ణునకు ఛీతిల్లి యుద్ధరంగము వీడివచ్చుట బ్రహ్మవాది మాయావాదికోడి సభారంగమును వీడివచ్చునట్టిదనియు నట్టితఱి దపస్సుకంటె జేయదగు కార్యమొండు లేదనియు నందుచే సంసారమును నరణ్యమున కేగుట యుక్తమని నిష్కాముఁడను ధర్మజుఁడు వచించునట్లుపమింపఁబడినది. అహంకార పర్వమందలి యీ ఘట్ట మెంతయో హృదయంగమముగా నున్నది. మచ్చునకే యిట్లుదాహరించితినిగాని గ్రంథమంతయు నిట్టి యాసందమయఘట్టములతోనే నింపఁబడియున్నది. ఈ గ్రంథకర్త కేవల మాంద్రభారతమునేగాక సంస్కృతభారతమందలి భగవద్గీతనుగూడఁ దీసికొని యాత్మపరముగా సమన్వయించుట మఱింత హృదయావశ్యకముగా నున్నది.

ఈ గ్రంథమందలి శైలి మృదుమధురశబ్ద సంవలితమై నాతి దీర్ఘ సమాసయుతమై సామాన్యజన సుసంవేద్యమై చిన్నయసూరి రచనను బోలి పండితపామరజన రంజకమై యొప్పురుచున్నది. తత్వశాస్త్రజ్ఞానము సన్నగిల్లిన యీ దినములలో నిట్టి వేదాంతవివరణ గ్రంథము లత్యంతావశ్యకములై యున్నవి. బ్రహ్మవిద్యయం దపరిమితాన క్తిగల భారతజాతి యీ గ్రంథమును బ్రహ్మనందముతో నాదరింతురని యాశించుచున్నాడను.

ఉభయభాషా ప్రవీణ

ముక్కామల రాఘవయ్య

శ్రీరస్తు

శుభాభినందనము

“శ్రీనాథుని” నాభిఁ జెల్వొందు “బ్రహ్మ” మా
నసపుత్రుఁడును మౌని నాథుఁడైన
“భృగుమహర్షికిఁ” బుత్రుఁడగు “ధాత”కు “మృకండుఁ”
డధిక తపశ్శాలి యాత్మజుండు;
నతనికిఁ జిరజీవియైన “మార్కండేయుఁ”
డతనికి వేద శిరాఋఁడైన
వస్త్రనిర్మాత “శ్రీ భావనార్షి” జనించె
నతఁడు సూర్యాత్మజయండుఁ గనిన
సంతానమే “పద్మశాలి” వంశంబగు
నందు బిటాన్వయంబందుఁ దాడి
కొండను “పిచ్చయా”ఖ్యుండు సద్గుణుని
యతని సతులు పతివ్రతలు, నేక
గర్భజ యుగళంబు “కనకాంబ” లనువారు
వారిలో ద్వితీయ వడసె వంశ
విలసితు నసమాన వేదాంతవిదుని, సు
శ్లోకు “నాంజనేయ” సుకవిషరుని .

“మనవంశ నందనంబునఁ
గనఁబడుఁ గల్పద్రుమ ప్రకాండంబెంతో”
యనఁగా నుదాహరణముగఁ
గనుఁడి “శ్రీ ఆంజనేయ” కవికృతి సుమమున్.

చదివితి “నాత్మభారతము” సార మపారము; పంక్తిపంక్తియున్
సదమల సద్గుణప్రకర సాధనమయ్యు నపూర్వ విజ్ఞతా
సదనమునందు నిల్పు; నెటు సాధనఁజేసితిఁ : నీ కలమ్ము నెం
దదరిని జాడఁ జూడము; హృదబ్జవికాస మదెంతయో కవీ !

ఒక్కొక్కఁడు ముట్టమం దొనరు నొక్కొక్కరీతి సమన్వయంబు; ఆ
 ఘోషానిగాక నీ రచన పాయలువాఱక నొక్క చక్కటి
 న్నిక్క జయంబుఁ జేకొనె మనీషులు "భేష"ని మెచ్చునట్లు పెం
 పెక్కెను వంశకీర్తి సుకవీ! నిను నొక్కని గాంచుఁగలుటన్.

భారతకర్తలున్నువురు పల్మరుఁ జింతనఁ జేసిచేసి "యిం
 దారయలేరు తెల్లముగ నాత్మవిచారము గొంద అందఱున్
 సారమెఱుంగు"డంచుఁ దమ శాశ్వతకీర్తుల నిల్పుకోఁగ నీ
 తీరున జన్మమెత్తిరను తృప్తి జగములనిల్పు సత్కవీ!

పరమార్థాకర కావ్యకర్తలను సంభావించుచున్ "నాన్మషిః
 కురుతే కావ్య"మటంచుఁ బల్కుదురు ప్రాజ్ఞుల్! మీరలద్దాన మా
 కరుదారన్ ఋషితుల్యులేయగుచు బ్రహ్మనందముం గూర్చరే!
 సరస్వోదంచిత కావ్యధాతలయి మీ జన్మంబు ధన్యంబయౌ.

కల వధ్యాత్మిక రూపునం దనరు సద్గ్రంథావళులైక్కు, లీ
 యిల నాంధ్రమ్మునఁ బూర్ణభారతము నే నెందున్వినన్ లేదు; మీ
 వలనన్నేటికి దివ్యభాగ్య మది సంప్రాప్తించె; ఋష్యంశజా!
 జలజాతాక్షుఁడు, కృష్ణుఁ డిచ్చుతను మోక్షశ్రీలమీ కాదటన్.

మంగళమగు సుకవులకును

మంగళమగు "నాంజనేయ" మాన్యున కెలమిన్

మంగళమగు విశ్వమునకు

మంగళమగుఁ "బద్మశాలి" మండలి కెపుడున్.

సీతారామపేట
 (పుల్లంపేట పోస్టు)
 10-11-1948

ఇట్లు
 పండితవిధేయుఁడు
 శ్రీ రామదాసు వెంకటయ్య

ఓమ్

అ భి న ం ద న ము

సిరికిన్ బ్రాపగు పుణ్యలోకమున జేజేఁవెట్టగా భక్తులె
ల్లరు మాణిక్యచిరత్నపీఠమున లీలామూర్తియై రాధతో
సరసస్ఫూర్తి వసించు మోహనుఁడు నిచ్చల్ పద్మశాలీయ వి
స్తర బిట్రాన్వయ రత్నమంజయ కవిన్ దత్తవజ్ర రక్షించుతన్.

పంచమవేదమై పరగు భారతసంహిత కంతరార్థమున్
బ్రాంచదుదారధీవిలసనంబునఁ బల్కుట నల్పరీతిగా
నెంచఁ ద్వదీయ కావ్యసుమమే; నలుదిక్కుల మించుతావులన్
నించుత నీ యశోలతల నిండుత మీ భువనాంతరాళముల్.

ఇ ట్లు

విద్యాప్రసీద - భాషాప్రవీణ

శ్రీ బొద్దనపల్లి వీరభద్ర వరప్రసాదరాయశర్మ
పీనియర్ తెలుఁగు పండితుఁడు

యస్. వి. వి. హైస్కూలు, తాడికొండ.

ది 4—12—48

శ్రీ హయగ్రీవ స్సహాయ :

అభినందనము

చదివితి “ఆత్మభారతము సాంతముగా” నిది గద్యకావ్య మీ
పదములసౌంపు, భావములవైఖరి, తత్వసమర్థనంబు నా
హృదయము నాహరించెను పఠించినవారికిఁ జిత్తమందు స
మ్మద మొనరింపగాఁదగిన పౌత్తము పాఠకులార చూడుఁదీ .

భారత మాత్మభారతము వైదికపర్వము యాగపర్వమున
పేర రచించెఁ బర్వముల, వీరులు పాండవులెల్ల రిందులో
జేరిరి పంచకాములను చిహ్నముతోఁ బరమాత్మ కృష్ణుఁడీ
తీరున నుండె నియ్యది సుధీమణులార ! పఠింపుఁదీ కృతిన్.

గీతఁగలట్టి సారము లిఖించెను విమ్మట నాస్తికత్వ మే
రీతిగ నుండునన్న వివరించెను ద్రౌపదిదేవి విద్యగా
భ్యాతి వహింపఁజేసె నిక హాస్తి నాస్తిపురంబుగా సుధీ
వ్రాతము మెచ్చునట్లు కృతి వ్రాపె నపూర్వము లీరహస్యముల్.

కులమున పద్మశాలి, యిక గోత్రము బిట సమాఖ్య అంజనే
యులు హనుమత్పదాబ్జయుగళోపరిభాసుర భక్తిభావనా
కలిత సుధాసమాన పదకల్పిత దివ్యకవిత్వధోరణి
లలితుఁడు విజ్ఞులార సఫలశ్రముఁజేయుఁడు మీరలీ కవిన్.

శ్రీ బిట అంజనేయా !
దీబల మారోగ్యవృద్ధి దీవ్యత్కవితా
ప్రాబల్యమిచ్చి త్రోచుత
బవలా హనుమయమృత దృష్టిస్ఫూర్తిన్.

కవిరత్న — కవితాకళానిధి

శ్రీమాన్ గుడిమెళ్ళ రామానుజాచార్యులు

ముక్తిపల్లి అగ్రహారము

శ్రీ లక్ష్మీహయగ్రీవో విజయతే తరామ్

శ్రీయుత బిట్రా ఆంజనేయులుగారికి—

మహాశయా :

నా యభిప్రాయమును గోరుచుఁ బంపిన తమ “యాత్మభారతము”ను వార్ధకదోషమున నోపిక సన్నగిలి పోవుటచే నెడనెడమాత్రమ తిలకింపఁ గలిగితిని, అష్టాదశపర్వములతో భారతరమగు మహాభారతమును ద్వాదశ పర్వములతోడనే సంగ్రహించియు, దురపగాహాత్మవిషయబాహుళ్యముచే భారతమ మగునట్లు గావించితిరి. ఆత్మకథాకల్పనమునందును, నానాచిత్ర పాత్ర ప్రవేశమునందును, బహుమత రహస్యవి వేచనమునందును మీప్రజ్ఞ మిక్కిలి ప్రకటితమైనది. లేఖకముద్రాపకప్రమాదముల మాటకేమిగాని గ్రంథ మంతయు సరళాంధ్రభాషలో నావిష్కరింపఁజేయుటచే నెంతయు హృద యంగమముగ నున్నది. రామాయణభాగవతములఁగూడ నచిరముగ నిట్ల విరచించి, మహాయశస్సుం బడయ నీశ్వరుఁడీగ్రంథకర్తకుఁ జిరాయురా రోగ్యభాగ్యములఁ బ్రసాదించుఁగాల!

అగ్రహారము
గుంటూరు.
14-12-'48

అపధాని శిరోమణి
మహామహోపాధ్యాయ
శ్రీకాశీ కృష్ణాచార్యులు.

గ్రంథం బాగున్నది.

సంస్కృతినిబట్టి శ్రీ బిట్రా ఆంజనేయులుగారికి శ్రీమహాభారతము ఆత్మభారతముగా దర్శనమిచ్చింది. వారు దానిని గ్రంథముగారచించి తాము పొందిన మహాదానందమును మనకు పంచిపెట్టినారు. చివరిభాగములోకొన్ని పేజీలు తరుగుగా గ్రంథమంతా నేను చదివాను. దురపగాహమైన (యాబ్ స్ట్రాప్టుగావున్న) నీమానసిక ఆధ్యాత్మిక శాస్త్రములను సులభగ్రాహ్యము (కాంక్రీటు) చేయుటకై ఇట్టిఆచారము శృతి, స్మృతి, పురాణ ఇతిహాసము లన్నిటియందును అవలంబింపబడుచున్నది. రాజనీతిశాస్త్రము బోధించిన

నారాయణకవియు ఈపద్ధతినే ఆవలంబించెను. కడపవాస్తవ్యులు శంకర రావుగారు భారతామృతసారమును రచించిరి. కాని అది సంపూర్ణరూపణము గాదు. ప్రకృతమగు ఆత్మభారతములో పాత్రలపేర్లు సృష్టించుకొనుటయందే గాక వారిపరివారము, వారిప్రపర్తనములును మిక్కిలి నేర్పుగా సమర్థింప బడినవి. శాంతేయుడైన అహంకారము, సాక్షికాహంకారము కాకపోవుట వలన దుర్గుణమగుటయు, అదిమహామోహనే బలపఱచుటయు, సుగుణ మగు బ్రహ్మచర్యము జీవుని అండజేరుటయు, హింసాకలంకితమగుటవలన బ్రాహ్మణములు మోక్షప్రతిబంధకములగుటయు, మొదలగు విషయములు మన ఆలోచనను యెంతయేని లోతునకు తీసుకొని పోవుచున్నవి. చివర పరకు బ్రహ్మచర్యము మృతినొందకుండుటయు, చిట్టచివరి ధర్మముగా బ్రహ్మచర్యమే శరణ్యమగుటయు యెంతయేని ముదముగొల్పెడిని. దంభము అహంకారమునకుతోడై యెట్లు రూపనాశనము పొందునో చక్కగా నిరూపింపబడినది.

నాస్తిక, దివ్యావాదము; జీవునకు చేసిన ఆత్మప్రబోధము; సత్కామునకు గలిగిన విషాదపరిహారములు తిరిగితిరిగి పడుచువలసినవిగానున్నవి.

ఇంతపెద్ద భారతము రూపణముగా రచించిన కృతికర్తప్రజ్ఞ ఆన దృశము. ఎంతోకాలము ముద్రించిన పరువాచగాని యీభారతామృతము వెలువడియుండదు. మనముగూడ ఒకతూరి చదివి పారవేయక తిరిగితిరిగి చదివిననే మనకాయమృతముయొక్క సంపూర్ణఫలము లభించును. ఒక్కముక్కలో చెప్పవలెనంటే గ్రంథము దాగున్నది. శ్రీ అంజనేయులుగారు యిహోధిక గ్రంథరచనలు జేయ పరాంపరుడు అనుగ్రహించుగాత :

ఇతి శం

ప్రకృతి. ఇండియన్ నాచు రోపాక్ పత్రికా ప్రకృతి

డా॥ పుచ్చా వెంకట్రామయ్య

ఈ గ్రంథకర్త మాకు చిరపరిచయులు. వీరు తెలుగు పండితులు. సద్గురువులవలన వేదాంతము నెఱింగిన వేత్తలు. భారతభాగవతాది గ్రంథములకు వేదాంతపరముగ నర్థముచెప్పగల సమర్థులు. మొట్టమొదట దీనిని కొన్నివ్యాసములుగ రచించి విశ్వజ్యోతి పత్రికలో ప్రకటించిరి. ఇప్పటికి గ్రంథరూపము దాల్చుట మువావహము. మహాభారతము చారిత్రకముగ కొందఱిచే విమర్శింపబడినది. మఱి కొందఱిచే దార్మికగ్రంథముగా గ్రహింపబడినది. వీరిచే పారమార్థికముగా ప్రదర్శింపబడినది. మానవుని జీవితమే మహాభారతము ఆ జీవితమునగల విరుద్ధప్రకృతుల పరస్పర సంఘర్షణయే భారతయుద్ధము. అజ్ఞానాంధుడగు జీవుడు మోహదులతోగూడి నానాదుఃఖముల ననుభవించుచున్నాడు. నిష్కామాదుల సాహాయమునను వేదపురుషుని ప్రబోధమువలనను నిఖిలదుఃఖనివృత్తి. నిరతిశయానందప్రాప్తి రూపమగు మోక్షమును పొందుచున్నాడు. మహాభారతకథ నిట్టిమహావేదాంతగాధగా చిత్రించిన వీరికృషి యమోఘము. వీరికి పరమేశ్వరుడు ఆయురారోగ్యైశ్వర్యముల నొసంగునుగాక! వీరు నిత్యనిరతిశయానంద మనుభవించురుగాక!

ఓమ్ తత్ సత్

విశ్వజ్యోతిగురుకులము.
ఎలూరు. ది 7-12-48

శ్రీమత్పరమహంస, పరివ్రాజకాచార్యవర్య,

జగద్గురు

శ్రీబ్రహ్మానందగిరి స్వాములవారు

శ్రీ బిట్రా ఆంజనేయులుగారికి

అప్పికట్ల

10-11-48

ఆర్యా! నమస్కారములు.

మీకృతి 'అత్మభారతము' చదివితని. అడుగడుగున మీపాండిత్యము ప్రత్యక్షమగుచున్నది. అత్మవిద్యాసంపన్నులరగు మీరు ధన్యులు. మీపదనరచన ప్రౌఢమై నన్నయ, చిన్నయలను దలఁపించుచున్నది. చిత్తగిం॥

విధేయుడు

అభినవత్రిక్కన చుచ్చుల సీతారామమూర్తిచౌదరి

తోచిన ముక్క

ఆత్మభారతమును రచించిన బిట్రా అంజనేయజగరు దయతో నొసంగిన గ్రంథము నెంతో యోషికగ చూచితిని. భారతమునకు లో భారత వంశీయచరిత్రయని భవపడియుంటిని. ఇది పఠించినకొలది ఆత్మానాత్మ విచారముతోకూడిన వేదాంతగ్రంథమని తేలినది. ఈరోజులలో పుస్తకము నాదరముతో ఆమూలాగ్రముగ పఠించి అనందించగల రసజ్ఞులలో మే సన్న గిలుచున్నది. అందులో తమకింపైన శృంగరమో, తమకిష్టమైన చిన్న కథో, తమకు నచ్చినదే అడు టపాకాయవంటిగమ్మతో ఆయితే యిజ్జెచదివి అట్టె చిత్తుకాగితాలవానికమ్మివేయదురు. వానివిలువ అంతే ఐహికముతో మునిగి, యుద్ధముల నల్లలనాది, అహమను పిశాచముబట్టి బాధింపబడు, నేటి సహృదయపాంధు డజ్ఞానతిమిరమునబడి యెట్టెతోతెన్నుగానక దిరుగుచుండ నిట్టిమహనీయుల. ఆత్మవిచారవిషయిక గ్రంథములుగదా? యొకమార్గమును చూపింపగలవు. నిజముగా నైహికాముష్మికముల రెంటిని పెంపొందించు టయే నిజమైన నాగరికతయని విశ్వసించుమనీషులందరి కిట్టివే ఆరాధన గ్రంథములు.

భారతీయవాఙ్మయమున నిట్టిగ్రంథములు కొన్ని లేకపోలేదు. సీతా రామాంజనేయము పద్యగ్రంథము. ఆద్యాత్మరామాయణము గేయగ్రంథము. బ్రహ్మోధవంద్రోదయము. నాటకము. అదిగాక భారతీయుల కుగ్గుతోపెట్టినది. వేదాంతము. నిత్యజీవితములోని ప్రతివిషయమును ఆత్మానామ్మవిజ్ఞానము గలవారికి బుద్ధుదప్రాయముగా దోచును. మనషరాణములు, ఇతిహాసము లెన్నివిధముల కథాచమత్కృతిని వివరించినను యీవేదాంతవిషయమే. నిశితముగా విషయమును సమన్వయించుకాని, దానిని రమ్యమైన పద్ధతిని ప్రదర్శించినవాడే కవి. ఈగ్రంథమున కవి భారతీయులందరిని ఆత్మకథలో నాయకుల జేయుటయేగాక భారతకథనంతను పంచభూతములు, విద్య, అవిద్య ఆను వేదాంతవిషయముతో సమన్వయించి కవిమేధాశక్తి నెంతోప్రదర్శించెను. విషయము రసము బుట్టించి చవులూరించుటకన్న చదువువారి కబ్బు రమును, ఆలోచించిన కొలది ఆలోచనామృతమును ప్రసాదించుచున్నది.

దీజరూపమున భారతమునందీ సూచనలున్నను, సహజముగ నెంతో అనుభవవేదాంతమున్నవారికితప్ప యీనిగూఢార్థము గోచరింపదు. నాకుతెలిసినంతలో కవి నిరంతర అనుభవానందుడు. ఈయన కెల్లకాలములందు వేదాంతగోష్టియే కడుపునిండించు పాయసాన్నము. ప్రశంసించుటగాదుగాని. యీతదెంత నిశితముగయోచించి, భారతగాథకీ సమన్వయమును దీర్చెనో, యీతనిబుద్ధికుదురు, యీతనిరచనసౌరు, యీతనిభావములతీరు యింతదని చెప్పవలసిపడదు. నేటికృత్రిమనాగరికషీధులందిట్టి వేదాంతపుపాటలెన్నేని భారతీయుల కవసరము,

సామాన్యముగా నపలవరెనో, ఖండకావ్యమువలెనో, విచిత్రనాటక గ్రంథమువలెనో యిత్రవదివి అట్టెముడుచుటకు వీలురేనిదీగ్రంథము. ఒకసారి చదివి మరి చదివినగాని దానిఅంతర్థమునాటుకొనదు. జిజ్ఞాసపరులకుగాని యిదిమనస్సున నిలువదు. నావంటిఐహికమగుులకిది తాత్కాలికానందము. ఇందు ద్వాదశపర్వము లాయా యాత్మకథాసంధానమునకు తగినట్లున్నవి. జీవునిపుట్టుకమొనలు. జీవునిముక్తదశవరకుగల వివిధావస్థల నెంతో రమణీయముగ వర్ణించెను. దానినంతను చెప్పబానుట మరియొకగ్రంథమగును. ముంతేతికంకమున కద్దమేల? పరిశిష్టప్రకరణమందీ వేదాంతకవి సముద్ర మనముమున్నగు విషయములకిచ్చిన వేదాంతార్థము చదివి ఆనందింపదగినది. సహృదయులున్నంతకాలము కవులు. సత్కావ్యములు చిరంజీవులగుగాక “సుకవితాయద్యస్తీరాజ్యేనకిం” — ఇది కవికి తెలియును.

యస్. వి. వి. హైస్కూలు
తాడికొండ
16-12-48

ఇటు
సహృదయవిమర్శకుడు
వంగల శ్రీరామ అవధాని
బి. ఎ. బి. యిడి,
ప్రధాన సహాయోపాధ్యాయుడు

ఆంధ్ర ప్రభ

ది 6—2—49

360 పేజీలు

ఆత్మభారతము

రచయిత : శ్రీ బిట్టా ఆంజనేయులు తాడికొండ పోస్టు, గుంటూరుజిల్లా, వెలి తెలియదు. ప్రతులకు గ్రంథకర్త పేర వ్రాయాలి.

ఇంతకు మున్ను రామాయణమును భాగవతమును ఆత్మపరముగా సమన్వయించి విద్వద్ముఠువులు కొన్ని గ్రంథములను తెలుగుభాషలో రచించినారు. కాని, భారతమును ఆద్యంతముగా ఆత్మపరముగా సమన్వయించి, ఇంక విషయముగా వ్రాయబడిన గ్రంథములలో ఇదే మొదటిది.

అనలు భారతము అష్టాదశ పర్వసంభృతమైతే ఈభారతము ద్వాదశ పర్వసంభృతము. ఇందలి పర్వవిశేషములు ఆయానామనిరూపితములై కథా గమనమునకు ఎంతగానో తోడ్పడుచున్నది.

గత ముప్పదేండ్ల పరిశ్రమ ఫలితముగా వెలువడిన ఈ గ్రంథము అధ్యాత్మ విద్యావివరణమైనను ఇందులో లౌకిక కథాఘట్టములు ఎంతో నేర్పుగా అనునందింపబడినవి.

ఇందలి విషయములు గ్రంథకర్త ప్రతిభను, శాస్త్రపరిశ్రమను బహు గ్రంథాలలోకనమును స్పష్టము చేయుచున్నవి.

డాబాతోట
వారేరు. R. S.
20-1-49

ఆర్యవర్యా :

మీరు దయతో పంపిన ఆత్మభారతము అందినది. కృతజ్ఞుఁ.
అమూల్యముగా కాకపోయినను. చాలభాగము చదివితని. మీవేదాంతపరి
జ్ఞానము, నర్థసమన్వయశక్తియు ప్రశంసార్హములనుటకు సందేహములేదు.

కాని భారత రామాయణములు చారిత్రకములనియే నానమ్మకము.
వానికి ఆధ్యాత్మికార్థములనుగాని, జ్యోతిషార్థములనుగానిచెప్పుట చాలమందికి
అలవాటైనది. అది నాకునచ్చదు.

ఇట్లు
పింగళి. లక్ష్మీకాంఠం

మహాశయా! నమస్కారములు

అభిమానముతో దమరంపిన “ఆత్మభారతము” నామూలాగ్రము బరించితిని. భారతమునగల “ఆది, సభాది” పర్వనామములకు బదులు మీగ్రంథమున నుపయోగించిన “సంభవ, యాగాది” పర్వనామములును, బంచమవేదమునగల “శంతన, వ్యాస, వీష్ణాదిసమాహ్వానములకు కనుగుణముగ నుపయోగించిన “ఈశ్వర, వేదపురుషబ్రహ్మచర్యాదినామములును మీయసామాన్యశేముషీగరిమంబుననేకముబంబుల జాటుచున్నయని,

“పంచకావ్యములు విద్యనుగ్రహించుట, మహామోహనుడు ముక్తిమందిపమున బరాశితుడగుట, క్రోధుడు విశుద్ధచక్రమున నింద్రియములను గోవులను నాక్రమించుట, పరమాత్మజీవుని సమాధానపరచుట, బ్రాహ్మణుడు సుషుమ్నానాళాంతసహస్రారపద్మవ్యాహమునుబన్నుట, సత్కాముడహంకారునిబంపమికి నిష్కాముడునిందించుట, శ్రీకృష్ణుడు నిష్కామున కానందస్థానము నెఱింగించుట” అను నాయాభాగములందేగాక గ్రంథమునందెల్లెడల భారతకథకెట్టి భంగము వాటిల్లకుండ మాలికలోని నూలువలె “నాత్మభారతము” నిముడ్చుట మీయఖండ పాండిత్యాతిశయమును సూపించుచున్నది.

“వివేకసముద్రమధన, గజేంద్రమోక్ష, వామనావతారాదులు” గూడ మీలౌకిక, పారమార్థికప్రజ్ఞానమపారమని ప్రతిధ్వనించుచున్నయని.

అన్యర్థనామముతో, అమూల్యపదములతో, సమోఘాశయములతో నలరారెడి “ఆత్మభారత” ప్రాశస్త్యమునుగూర్చి వ్రాయగడంగినచో నయ్యదియే దీనికంటె నధికమగుననియు, సర్వేశ్వర సాన్నిధ్యమునుజేర సంకల్పముండియు సక్రమసరణి దెలియమిశ్రమనొందుజనంబులకు మీ “ఆత్మభారతము” సర్వసంశయముల సమగ్రముగ సమయింపజేసి, సన్మార్గమును జూపుటకు సద్గురునివంటిదని చెప్పిన జాలునని నాయభిప్రాయము.

ఇహపరసాధకమగు మీ “అత్మభారతము” ను శుక్ల పక్షసుధాకరుని విధంబున నాచంద్రతారార్కమలరునట్లు చేయుగాతయనియు, సజ్జనోపయోగమునకై శ్రమనుబాటింపక సద్గ్రంథరచనకు బూనుకొని నఫలీకృతమనోరథులైన తమకు చిరాయురారోగ్యైశ్వర్యాదుల నొసంగుగాతయని, యాపరమేశ్వరుని బ్రార్థించుచున్నాను.

బోర్డు హైస్కూలు.
శృంగవరపుకోట

విద్వాన్ : వానపల్లి యెట్టియ్య, ప్రభానాంధ్రపండితుడు.

సర్వధారి ఫాల్గుణ సంచిక భా ర తి

అత్మభారతము :-

రచయిత: బిట్రా ఆంజనేయులు గారు (తాకికొండ-గుంటూరు జిల్లా)

మహాభారతమును ఆవ్యంతముగా పరిశీలనచేసి అత్మపరముగా జానిని నమన్వయించుటకు చేసిన విపుల విమర్శయిది. దాదాపు 400 పుటల ఈ గ్రంథముతో ఆంజనేయులు గారి శాస్త్రపరిశ్రమ అనేక గ్రంథ పరిశీలన, విమర్శన వివేచనములను పాఠకులు నుబువుగా అవగాహన చేసికోగలరు.

ముద్రణము పూర్తియైనందున మిగిలిన అభిప్రాయములను
పునర్ముద్రణమున జేర్చికొందును.

— గ్రంథకర్త

మాతృశ్రీ కనకా

గీ॥ వితతగర్భృత పిండాచి వృద్ధియందె
మహిత భారత శ్రవణమకా మధురసుధను
సేందితముజేసి నన్ను పోషించు జనని
కక్షరాంజలి నర్పింతు నధికప్రేమ.

విషయ సూచిక

సంభవపర్వము

వ్యష్టి సమిష్టి హిరణ్యగర్భుల జననము	...	4
జీవోత్పత్తి	...	5
సదసద్వివేకోత్పత్తి	...	6
సదసద్వివేకునియందు నిష్కామోదయము	...	8
మహామోహ జననము	...	9
పంచకౌముల జననము	...	11
పంచకౌములు జీవసన్నిధికి వచ్చుట	...	12
మాయా వేదపురుషుల సంభాషణము	...	13
మహామోహ మాయాజాల ప్రదర్శనము	...	14
అంతర్యజ్ఞ బహిర్యజ్ఞదయము	16
శాంతేయ బౌద్ధేయుల విద్యాభ్యాసము	...	18
కుమార శాస్త్రబల ప్రదర్శనము	...	19
అహంకారాగమనము	...	20
మహామోహమానసులు జీవునితో మంతనమాడుట	...	22
జీవుఁడు పంచకౌముల సుషుప్తికిఁ బనుచుట	...	26
పంచకౌములు సుషుమ్నానాళే సంచారము	...	27
పంచకౌములు సుషుమ్నానాళమున వేదపురుషు దర్శించుట	...	29
పంచకౌములు శమమును పురోహితునిగాఁ జేసికొనుట	...	31
సర్వవిషయవాసు లోంకారమునకు వచ్చుట	...	32
పంచకౌములు విద్యను పరిగ్రహించుట	...	32
అంతర్యామిని విచారము	...	34
మహామోహ నిర్వేదము	...	36
మహామోహాహంకార మగోజీవుల దురాలోచనము	...	37
బ్రహ్మచర్య బ్రాహ్మణులు మహామోహమునకు బుద్ధి నెప్పుట	...	39
సద్విచారుఁడు ప్రణవపురమునకు వచ్చుట	...	41

పంచకౌములు విదేహ కైవల్య మును పాలించుట	...	43
సత్కౌముఁడు మహాపురుష హృదయములను తీర్థముల సంచరింసుట		44
వైకుంఠ మను ద్వారకానగర వర్ణనము	...	45
సత్కౌముఁడు సమతసు వరించుట	...	47
సంసారారణ్య దహనము	...	48

యాగ పర్వము

అష్టాంగయోగములు నిష్కాముఁ గానవచ్చుట	...	53
నిష్కాముఁ డాత్మయజ్ఞము సేయ నాలోచించుట	...	55
దామోదర వేదకౌమ సత్కౌములు కాపాలికునిఁ జంపఁజోవుట		58
హింసారాధన ఖండనము	...	59
నిష్కాముఁ డాత్మయజ్ఞము సేయుట	...	62
నిష్కాముఁడు వాసుదేవుని పూజించుట	...	64
చార్వాకుఁడు నిష్కాము నాత్మేపించుట	...	66
నాస్తికవాదము	...	68
అస్తిక సిద్ధాంతము	...	69
మహామోహుఁడు ముక్తి మంటపమున పరాజితుం డగుట		71
మానసిక దుష్ప్రబోధము	...	73
జీవుఁడు రక్తి మంటపమున మహామోనితో మంతనమాడుట		75
జీవుఁడు మనస్సును నిందించుట	...	76
నిష్కాముఁడు మనస్సుతో వితండవాద మాడుట	...	79
సద్విచారుఁడు మిథ్యాకల్పముని నిందించుట	...	80
నిష్కాముఁడు వితండవాదమున సర్వము నోడుట	...	81
సద్విచారుఁడు మహామోహునిఁ దిట్టుట	...	82
నాస్తికుఁడు విద్యను పట్టితెచ్చుట	...	84
విద్యావిలాపము	...	85
ప్రేమ విద్యా పరాభవమును జూచి యిది తగ దనుట	...	87
వేదకౌముఁడు నాస్తికాదులఁ జంపఁ బ్రతిజ్ఞ సేయుట	...	89
నిష్కాముఁడు మనస్సుతో ననువాద మాడుట	...	91

పంచకాములు వైదికారణ్యములకుఁ బోవుట

...

92

వైదిక పర్వము

పంచకాముల కడకు బ్రాహ్మణములు వచ్చుట	...	96
జీవుఁడు సద్విచారుని వెడలనడచుట	...	98
జీవుఁడు వైరాగ్యునిచే సద్విచారుని బిలిపించుట	...	100
జీవుని వేదపురుషుఁడు ప్రబోధించుట	...	101
ప్రాణాయామము మహానాహుని శపించుట	...	103
వాసుదేవాహింసుల యాగమనము	...	104
వేదపురుషుఁడు నిష్కామునకు ప్రతిస్మృతివిద్య నిచ్చుట	...	109
సత్కామున కంతరాత్మ ప్రత్యక్షమగుట	...	110
సత్కాముఁడు సవికల్ప సమాధికిఁ బోవుట	...	112
సత్కాముని రతి శపించుట	...	113
శాంతేయులకడకు నియమము వచ్చుట	...	115
వేదకాముఁడు నాసనామయ కర్మల నున్ములించుట	...	116
సత్కాముఁ డాగామి సంచిత స్రావ్యకర్మల నిర్ములించుట	...	118
వేదకాముని జర యాక్రమించుట	...	119
శాంతేయులకు యమము కర్మరహస్యమును బోధించుట	...	121
జీవుఁడు శాంతేయుల వైదికవ్రతశ్లేశమునకు వగచుట	...	123
మూలభ్రాంత్యహంకార మనస్సుల మంతనము	...	125
స్థూలపురేశ్వరుఁ డింద్రియ రక్షణకుఁ బోవుట	...	127
గంధర్వనగరము మహానాహుని బంధించుట	...	130
మహానాహుని విషాదము	...	131
మహానాహుఁడు తామససమాధికి బోవుట	...	134
విద్య పాపండుని చేజిక్కి విలపించుట	...	136

తపఃపర్వము

శాంతేయులు యోగవిద్యకడ నుండవలసిన రూపములు నిర్ఘ్రియించుకొనుట	...	141
--	-----	-----

పంచకాములు యోగవిద్యను కొలచియుండట	...	144
దిగంబరసిద్ధాంతి విద్యను పట్టబోవుట	...	145
వేదకాముడు దిగంబరసిద్ధాంతిని చంపుట	...	148
క్రోధుడు విశుదచక్రమున నింద్రియములను గోవులను నాక్రమించుట	...	150
సహస్రార గోగ్రహణము	...	151
సత్కాముడు మహామోహదుల నోడించుట	...	155
శాంజేయులు యోగవిద్యకుఁ దమ్మెఱింగించుట	...	156
తర్కదృష్టి ధారణావతుల వివాహము	...	157

సమాధానపర్వము

కృష్ణుడు శాంజేయులతో సమాధానపడుట	...	160
వైరాగ్యప్రబోధము	...	162
పరమాత్మ కాయపురంబునకు వచ్చుట	...	167
పరమాత్మ జీవుని సమాధానపరుచుట	...	169
శ్రీకృష్ణుడు విశ్వరూపమును జూపుట	...	174
శ్రీకృష్ణుడు శాంతినికేతనమున కేగుట	...	177
అహింసాదులకు సేనా నాయకత్వంబు నిర్ణయించుట	...	179
బ్రహ్మచర్యాదుల సేనానాయక నిర్ణయము	...	181

బ్రహ్మచర్యపర్వము

కర్మదేహమున సుగుణ దుర్గుణ వ్యూహములు స్వాతికవాదమున కుపక్రమించుట	...	185
నిష్కాముడు బ్రహ్మచర్యాదులచేత వాదమున కనుజ్ఞాతుండగుట	...	187
భగవద్గీత	...	189
సాంఖ్యయోగము	...	193
కర్మయోగము	...	197
జ్ఞానయోగము	...	200
శ్లోకర్మసన్యాసయోగము	...	202
అత్మసంయమనయోగము	...	203

విజ్ఞానయోగము	...	205
అక్షర పరబ్రహ్మయోగము	...	207
రాజవిద్యా రాజగుహ్యయోగము	...	209
విభూతియోగము	...	210
విశ్వరూపసందర్శనయోగము	...	212
భక్తియోగము	...	215
క్షేత్రక్షేత్రజ విభాగయోగము	...	216
గుణత్రయ విభాగయోగము	...	219
పురుషోత్తమ ప్రాప్తియోగము	...	220
దైవాసుర సంపద్విభాగయోగము	...	222
శ్రద్ధాత్రయవిభాగయోగము	...	223
మోక్షసన్న్యాసయోగము	...	227
బ్రహ్మచర్యుని ప్రథమ దివసవాదము	...	231
వినయుఁడు కలిచేత మడియుట	...	233
బ్రహ్మచర్యుని వాదమును వివరింపుమని కల్లతేఁ డనుట	...	234
బ్రహ్మచర్యుని తొమ్మిదవనాటి పోరాటము	...	235
నిష్కాముఁడు కృష్ణుని విడిదికిఁ బోవుట	...	239
సత్కాముఁడు బ్రహ్మచర్యునిఁ బడఁగొట్టుట	...	241
అహంకారుఁడు బ్రహ్మచర్యుని దర్శింపబోవుట	...	293

బ్రాహ్మణ పర్వము

బ్రాహ్మణునకు సర్వసైన్యాధిపత్య మొసంగుట	...	247
బ్రాహ్మణుని ప్రథమదినవాదము	...	249
బ్రాహ్మణుని రెండవనాటి వాదము	...	250
సత్కామునిచే మోహుఁడు నశించుట	...	252
తర్కదృష్టి సహస్రారపద్మపూహమును భేదించుట	...	253
తర్కదృష్టి సహస్రారపద్మమునఁ జిక్కుకొని నశించుట	...	255
సత్కాముఁడు పాపండునిఁ జంప ప్రతిజ్ఞసేయుట	...	256
సత్కాముఁడు సుఖ ప్రియండు సవికల్ప సమాధికి పోవుట	...	257

బ్రాహ్మణుడు సుషుమ్నానాళాంత సహస్రారపద్మవ్యాహ	...	259
మును బన్నుట	...	261
పొల్లతేడు బ్రాహ్మణునిదూలుట	...	263
సత్కాముడు ద్వంద్వముల సంహరించుట	...	264
నిష్కాముడు దముని సత్కామునకుఁ దోడ్పడఁ బొమ్మనుట	...	266
దముడు కామునిఁ జంపుట	...	270
బ్రాహ్మణునిచే యోగవిద్యాంతర్యాగులు మడియుట	...	271
అహింసుడు మృతుడైన గురునిద్రుంచుట	...	271

అహంకార పర్వము

అహంకారుని ప్రథమ దివసవాదము	...	274
జీవుని నిర్వేదము	...	276
అహంకారుడు దంభుని సారధినిగాఁ జేసికొనుట	...	277
అహంకారుడు నిష్కాముని పరిభవించుట	...	279
అహంకారుని తేజమునన్గ సత్కాముడు భీతిల్లుట	...	281
అహంకారునిఁ జంపమికి నిష్కాముడు సత్కాముని నిందించుట...	...	282
వేదకాముడు నాస్తికునిఁ జంపుట	...	286
సత్కాముడు డహంకారునిఁ జంపుట	...	287

దంభపర్వము

నిష్కాముడు దంభునిఁజంపుట	...	291
అప్తకాముడు మనస్సునుఁ జంపుట	...	292
మహామోహుడు చిత్తసరోవరమున దాగుట	...	293
మహామోహుని వేదకాముడు చంపుట	...	295
సత్కాముని రథవాహనములగు తత్వవిచార మహావాక్యములు	...	296
దగ్ధమగుట	...	298
శ్రీ కృష్ణుడు బుద్ధిసోదార్పుట	...	298

అప్రబోధ పర్వము

అప్రబోధముననున్న యహింసాదుల యజ్ఞుడు జంపుట . . .	301
నిష్కాముడు తనపుత్రులు యజ్ఞుచే జచ్చుటవిని విలపించుట	305
నిష్కామాదులు యజ్ఞుని బట్టబోవుట . . .	306
వాసుదేవుడు యజ్ఞుని శపించుట . . .	308

ప్రబోధపర్వము

జీవనిర్వేదము . . .	311
సద్విచారుడు జీవునికి సంసారగహనము తెలుగొనెడిగించుట	318
వేదపురుషుడు జీవునకు దుఃఖోపశమనంబు సేయుట . . .	321

ఆనందపర్వము

నిష్కాముని మనస్తాపము . . .	325
శ్రీకృష్ణుడు నిష్కామున కానందస్థానము నెఱిగించుట	327
నిష్కాముని యానందరాజ్య పట్టాభిషేకము . . .	329
జీవుని ముక్తదశ . . .	330

పరిశిష్ట ప్రకరణము

వివేకసముద్ర మధనము . . .	335
గజేంద్రమోక్షము . . .	340
వామనావతారము . . .	342
మత్స్య వతారము . . .	345
కాళీయమర్దనము . . .	348
గోపికా వస్త్రోపహరణము . . .	350
భాగవతకృష్ణుడు . . .	352
భారతకృష్ణుడు . . .	356

ఆత్మభారత భూమికలకు భారతనామములు

ఈశ్వరుడు-శంతనుడు
 విష్ణుమాయ-సత్యవతి
 పవిత్రత-గంగ
 వేదపురుషుడు-వ్యాసుడు
 బ్రహ్మచర్యుడు
 పవిత్రతాపుత్రుడు } భీష్ముడు
 తైజసుడు-చిత్రాంగదుడు
 హిరణ్యగర్భుడు-నిచిత్రవీర్యుడు
 బ్రవృత్తి-అంబిక
 నివృత్తి-అంబాలిక
 భక్తి-దాసి
 జీవుడు
 తేత్రజుడు } ధృతరాష్ట్రుడు
 బుద్ధి-గాంధారి
 సద్విచారుడు-విదురుడు
 సాత్వికశ్రద్ధ-విదురునిభార్య
 స్థూలశరీరము
 కాయపురము
 అస్థిపురము
 చెయువుకొటిక
 బామికలగూడు
 ప్రబోధుడు-కృపాచార్యుడు
 బ్రాహ్మణుడు-ద్రోణాచార్యుడు
 యజ్ఞుడు-అశ్వత్థామ

హస్తి నాపురము

మహామోహుడు
 మిథ్యాకల్పసుడు
 భ్రాంతివాది
 దుర్గుణప్రభువు
 కల్మషరాజు
 పాలుతేడు
 రవళిదారి
 కలసామి
 సేగితేడు
 నాస్తికుడు-దుశ్శాశనుడు
 అంధుడు-లక్ష్మణుడు
 బ్రహ్మమిథ్య-దౌశ్శాసని
 అసూయ-దుర్ముఖుడు
 మానసుడు-శకుని
 సంకల్పుడు-ఉలూకుడు
 అహంకారుడు-కర్ణుడు
 సర్వోత్కృష్టుడు-వృషసేనుడు
 ప్రేమ-వికర్ణుడు
 దంభుడు-శల్యుడు
 వైరాగ్యుడు-సంజయుడు
 ధర్ముడు-బాహికుడు
 అర్థుడు-సోమదత్తుడు
 కౌముడు-భూరిశవుడు
 క్రోధుడు-సుశర్మ

దుర్యోధనుడు

లోభుడు - కృతవర్మ
 మోహుడు - భగదతుడు
 మదుడు - కాంభోజరాజు
 మత్సరుడు - వికర్ణుడు
 పూర్వమిమాంసుడు - సాల్వుడు
 కలి - ఆలంబసుడు

ద్వంద్వలు - విందానువిందలు
 పాపండుడు - సైంధవుడు
 కాపాలికుడు - జరాసంధుడు
 చార్వాకుడు - శిశుపాలుడు
 సదసద్వివేకుడు - పాండరాజు
 శాంతి - కుంతి

దాంతి - మాన్ది

నిష్కాముడు

ముక్తి నేత

కైవల్యపతి

సత్యపాలుడు

అజాతశత్రుడు

వేదకాముడు - భీముడు

సత్కాముడు - అర్జునుడు

సత్యకాముడు - నకులుడు

అప్తకాముడు - సహదేవుడు

పంచకాములు

కాంతేయులు } పాండవులు

బౌద్ధేయులు - కారవులు

ఓంకారేయులు - పాంచాలనైన్యము

తాపేయులు - విరటునైన్యము

విద్యాదేవి - ద్రౌపది

విభ్రమావతి - హిడింబ

జాగరణుడు - ఘటోత్కచుడు

మూఁత - చిత్రాంగద

మనసము - బ్రభువాహనుడు

నవ్రత - ఉలూపి

విసయము - షరావంతుడు

సవత - సుభద్ర

తర్కదృష్టి - ఆశ్వనాస్యడు

ధారణావతి - ఉతర

వస్త్రాచార్యుడు - పరీక్షిత్తు

మోక్షము

సంతోషము

ప్రీతి

అనందము

దయ

కారణశరీరము - లాతాగృహము

సుఖమ్నానాశము - కీలము

స్మృతిభ్రంశము - హిడింబుడు

బకసిన్ధు - బకాసురుడు

గంధర్వనగరము - అంగారకపుణ్యుడు

ప్రణవపురము - ద్రుపదనిషట్టణము

అంతర్యామి - ద్రుపదుడు

సాత్వికశ్రద్ధ - భార్య

అహింస - దృష్ట్యమ్నడు

భ్రాంతి - వత్సన్యయంత్రము

విశేషావైకల్యము - ఇంద్రప్రస్థము

సంసారారణ్యము - ఖాండవవనము

ముక్తి మంటపము - మయనభ

వితండనాదము

మాయావాదము

రుజ - జటాసురుడు

జర - అజగరము

ద్రౌపదీయులు

కాదము

పాపము - కిమ్మారుడు
 ప్రార్థకర్తములు - వివాతకవములు
 ఆగామసాచితకర్తలు - పాశామకాల
 కేయులు

సంప్రభాతసమాధి - స్వర్గము
 అంతరాత్మ - ఇంద్రుడు
 రతి - ఊర్వశి
 పంచాక్షరి - పాసుపతము
 తపస్సు = మత్స్యనగరము
 యోగవిద్య - విరటుడు
 రాజశ్రవ్య - సుజేష్ఠ
 కంపము - ఉత్తరుడు
 దిగంబరుడు - కీచకుడు

ప్రాణవాయువు - ధర్మరాజు
 సమానవాయువు - భీముడు
 అపానవాయువు - అర్జునుడు
 ఉవానవాయువు - నకులుడు
 వ్యూరవాయువు - సహదేవుడు
 గంధవతి - ద్రౌపది

యమము - మార్కండేయుడు
 నియమము - గోమకారముడు
 ఆచారము - మైత్రేయుడు

ప్రాశామామము - కణ్వుడు
 ప్రత్యాహారము - గౌతముడు
 ధ్యానము - జమవర్షి

ధారణ - యజ్ఞవల్క్యుడు
 సమాధి - వైశంపాయనుడు
 నిదిధ్యానుడు - వారముడు
 శముడు - ధౌమ్యుడు

దముడు - సాత్యకి
 అభిరతి - శిఖండి
 ఉపరతి - శిశుపాలునికొడుమ
 దుష్టకేతుడు

తితిక్ష - జరాసంధపుత్రుడు
 సహదేవుడు

విశ్వాసుడు - యాదవుడు
 చేకితానుడు

అనసూయుడు - కాశిరాజు
 అక్రూరుడు - ఉత్తమాజుడు
 అక్రోధుడు - యుధామన్యుడు
 ఉత్తరసూమాంసుడు -

కుంతిభోజుడు

విజ్ఞానుడు - సత్యజిత్తు
 జ్ఞానుడు - మార్యజిత్తు
 తత్వవిచారము - అర్జునునిరథము
 మహావాక్యములు - గుప్తములు
 ఆనందమయ విజ్ఞానమయకోశములు -
 — అక్షయశూనీరములు

ప్రణవము - గాండీవము
 నేతి నేతివాక్యములు - బాణములు
 ప్రణవనాదము - దేవదత్తము

ప్రమాణవాక్యములు } భీమునిగద
 అవాంతరవాక్యములు }
 మధుమతీవిద్య - దుర్యోధనునిగద
 అనుబంధచతుష్కము -

- చతురంగనైర్యము

మిథ్యాదృష్టి - దుశ్శల

జగన్నిత్యదృష్టి - ప్రాతిగామి

అంకితము

శ్రీ కృష్ణపరమాత్మకు

శ్రీ వేమన గ్రంథాలయం
ఓం శుభమస్తు ప్రసాదం.
సంగ్రహభ్యసమః (కృష్ణజిల్లా)

ఆత్మభారతము

సంభవ పర్వము

శ్లో॥ ఓతప్రోత సమస్తవస్తు నిచయం చోంకార బీజాక్షరం
ఓంకారప్రకృతిం షడక్షరహితం హ్యూంకారకందాంకురం
ఓంకారస్ఫుట భూర్భువస్సువరితం త్వోఘత్రయారాధితం
ఓంకారోజ్వల సింహపీఠనిలయం రామంభజే తారకం ॥

—రామకర్ణామృతం.

శ్లో॥ హేలోకాశుణుతప్రసూతిమరణ వ్యాధేశ్చికిత్సామిమాం
యోగజ్ఞాస్సముదాహరంతిమునయో యాయాజ్ఞ వల్క్యాదయః
అంతస్త్వోతి రమేయమేకమమృతం కృష్ణాఖ్యమాపీయతాం
తత్ప్రీతం పరమాపథం వితనుతే నిర్వాణమాత్యంతికమ్ ॥

—ముకుందమాల.

శ్రీమదఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండనాయకుండు సచ్చిదా
నంద స్వరూపుండు నిత్య నిరతిశయ నిర్వికారుండు నని

చెప్పంబడు బ్రహ్మము ప్రారంభమున నిట్టిదట్టిదని చెప్పనలవి
 గాక మనస్సున కందక కేవలమై యొప్పుచుండెను. అట్టిబ్రహ్మ
 మాదియందు „ఐతదాత్మ్యమిదం సర్వం,, అనునట్లు సర్వ
 మును తానెయై యుండెను. మరియు “అసద్వా ఇదమగ్ర
 అసీత్ తతోవై సదజాయత” సృష్టికి పూర్వమున శూన్య
 రూపమై యుండి, పిదప సద్రూపమయ్యెను. “సోఽ కామ
 యత” తిరిగి ఆబ్రహ్మము ప్రపంచరూపము నెందెద నని
 సంకల్పించెను. సంకల్పమాత్రమున స్రష్టయై విరాట్టనిపలుకం
 బడుచు నీశ్వరుండయ్యెను. ఆ యీశ్వరుడే శంతనుడు.
 (అసగా వికల్ప రహితుడై యుండెను.) ఆతడు పవిత్రతయను
 గంగనుగూడి బ్రహ్మచర్యమను భీష్మునిఁ బడసెను. ఆ బ్రహ్మ
 చర్యుడు శుక్లపక్ష చంద్రుండునుంబోలె దినదిన ప్రవర్ధ
 మానుండై సర్వ విద్యాసంపన్నుండై సకల్కా దాయయై
 తండ్రి నలరించుచు దిగంత విశ్రాంత కీర్తిమంతుండై యలరు
 చుండెను. ఇతఁ డిట్లుండ “ఇంద్రో మాయాభిః పురురూప
 కుయతే” పరమేశ్వరుడు మాయచే బహురూపములు
 గలవాఁ డగుచున్నాడనియు “మాయాస్మజేత విశ్వమేతత్”
 పరమేశ్వరుడు మాయాశక్తి సహితుడై ప్రపంచమును
 సృజించుచున్నాడనియును చెప్పినట్లు లీశ్వరసృష్టి విస్తారము
 నకు సహాయ స్వరూపిణియగు మూలమాయయే, సత్యవతి.
 ఆమె ఛందమను పరాశరుని పలన వేదమను వేదవ్యాసునిం
 గని యాతనివలన స్వయముగా సంసార విస్తరణం బొచరింప
 నెంచి తన కార్యం బీశ్వర సహాయంబులేకున్న జడప్రాయంబె

కాని ప్రవృద్ధంబుకానేరదనియెంచి యొక్కపరి “నాన్వైద్యతం, అనురీతి నెంటివాడై దేనికి నంటకయున్న యీశ్వరుడను శంతను సాన్నిధ్యముం బొందిన, మాయాస్వరూపిణియగు సత్యవతీ సందర్శన మాత్రంబున విరాట్టు తన్నుఁ దామఱచి “సోకామయత బహుస్యాం ప్రజాయేయేతి” ఆ యాత్మనే ననేక ప్రజారూపము నెందెదనని సంకల్పించినరీతి నామె యందు బద్ధానురాగుడై “నన్నుఁగూడి యనుదినంబును నానంద వారాశి నొలలాడుచుండుమని ప్రార్థించె.

అప్పు డామె తాను గోరు సంసారవిస్తరణంబునకు బ్రహ్మచర్యుని సాన్నిధ్య మాటంకంబని యెంచి యీశ్వరుని కిట్లనియె. “మహాత్మా! బ్రహ్మచర్యం డత్యంతంబు నొజన్ స్వరూపుండును, సత్వాతి సత్త్వండును, ప్రాకృతికవృత్తి విఘాతుండును, కామవిషయ విలయకరుండును నగుటంజేసి ‘నీ నా సంయోగంబునఁ గల్గు ప్రజాబహుశత్యంబున కాటంక మగుం గావున పుత్రుండని ప్రేమంబునఁ జూడక మన యిరువురి సన్నిహితత్వమునఁ గలుగు సంతానంబునకు సంబంధ పడక, వారియానంద రాజ్యంబున పాలుఁగోరక, తాట ధ్యంబున నుండునట్లు నరంబిమ్ము. అట్లయిన నిన్ను వరింతు” సన సంతమ మున్న యట్లగుటకు దృఢనిశ్చయండ్లై యున్న బ్రహ్మచర్యునిం గని సంతసించుచు నీశ్వరుం డొక్క శుభ ముహూర్తంబున మాయాదేవీ పాణిగ్రహణం బొచరించె.

వ్యష్టి సమిష్టి హిరణ్యగర్భుల జననము

ఇట్లీరువురు నిష్టోపభోగంబులఁ బరితృప్తి నెందుచుండఁ గొండొక కాలంబునకు “హిరణ్యగర్భ స్సమవర్తతాగ్రే” హిరణ్యగర్భుఁడు ప్రపంచమునకు మొదటఁ బుట్టెను. “యథా ప్రహిర్వా యశ్రేవా శ్యామాకోవా శ్యామాక తండులో వై వ మయమంతరాత్మన్పురుషో హిరణ్మయః” వక్షగింజ వలెను, యవబీజము వలెను, చామగింజవలెను, అందలి బియ్యము వలెను, సతి సూక్ష్మరూపుఁడై తేజోమయుండగు నొక పురుషుఁ డా యీశ్వరునియం దున్నాఁ డనెడి శ్రుతి ననుసరించి యీశ్వరుని నుండి జగత్సృష్టికి మూలమైన హిరణ్యగర్భుఁడు తాన రెండై వ్యష్టి స్వప్నాభిమాని తైజస రూప చిత్రాంగదుఁడుగను, సమిష్టిస్వప్నాభిమాని హిరణ్య గర్భరూప విచిత్రవీర్యుఁడుగను నిరువురు కొమరులై జన్మించెను. ఆమీద స్వప్నశరీర ద్వయాంతర్గతుండై యీశ్వరుండు తన మూర్తి నుపసంహరించె. అచంతరమున మాయాదేవి బ్రహ్మచర్య సహాయమై పుత్రద్వయమును బెంచుచుండ సంప్రాప్త యశావనుండై వ్యష్టి స్వప్నాభిమాని తైజసుఁడు, భావి సంసారానుకూలంబుగా సమిష్టి స్వప్ననందు చేరు కొనియె. “నతస్య ప్రాణా ఉత్క్రామంతి చైత్రేన విలీయంతే” యను శ్రుతి ననుసరించి యీతని మరణ మొంచఁ బడెను.

ఇంతటి నుండి సంపూర్ణ స్థూలశరీరమున కనుకూల ప్రవర్తనంబు సంఘటిల్లె. మూల మాయా ప్రేరణంబున బ్రహ్మచర్యుడు జగద్విజేతలు, వీర్యశుల్కులునై యొప్పు (వీర్య మన దృఢ చిత్తత) ప్రవృత్తి నివృత్తులను నంబి కాంబాలికలను సర్వగుణ సమక్షంబున జయించి తెచ్చి తమ్ముడైన హిరణ్యగర్భునకుఁ గూర్చె. అంత నా హిరణ్య గర్భుండు ప్రవృత్తి నివృత్తులఁ గూడిన వెనుక తన ప్రథమా వస్థ స్వప్నరూపమై సంసారవిస్తరణ యోగ్యంబు గాకున్న మరణమను ద్వితీయ సుషుప్తి స్థానంబునం జేరె.

జీవోత్పత్తి

అంత మాయాదేవి తన సంకల్పంబంతయు వికల్పంబై సంసరణంబు కుంటువడుటకు మిక్కిలియుం జింతించి “సేయం దేవతైక్షత హంతాహమిహ స్త్రిస్తోదేనతా అనేన జీవే నాత్మనానుప్రవిశ్య నామరూపే వ్యాకరవాశీతి” (నేను సూక్ష్మరూపముగ సృష్టింపఁ బడియున్న యీ యగ్నాది భూతముల యం దాత్మభిన్నము గాని జీవరూపముతో ప్రవేశించి వీని నామరూపముల విస్తరింపఁ జేయదుఁగాక యని సృష్టికర్త యగు దేవత తలంచెను.) అనునట్లు తనచేఁ గాంచఁబడి తపోవనంబున నున్న వేదపురుషుండలంచిన నతఁడు సన్నిధింజేయుటయు ప్రవృత్తి నివృత్తులయందు పుత్రోత్పాదనంబుఁ జేయుమని మాయ నియోగించె. వేదపురుషుండు (వేదమన స్థూల సూక్ష్మ ప్రపంచమును నామరూప భేదము

లతో తెలియుట) హిరణ్యగర్భుని తృతీయావస్థ యను జాగ్రద్దశయందు ప్రవృత్తి యను నంబికంగూడ జీవుడను ధృతరాష్ట్రుడు జనుషాంధుడై జన్మించె. (ధృత = ధరింపబడిన రాష్ట్రం = పురం = శరీరం) ధరింపబడిన శరీరము గలవాడు గావున జీవుడనియు, సకలేంద్రియములకు మిక్కిలి లోపల నున్నవాడై మానసికాదుల సహాయంబులేక ప్రాపంచిక విషయముల నెఱుంగలేని కారణమున నా వరణశక్తికి లోనాట నంధుడనియు నెంచబడియె.

సదసద్వివేకోత్పత్తి

ఇట్టివాడై యున్న కుమారునివలన తన సామ్రాజ్యం బభివృద్ధి నొందదనియెంచి మాయ, నివృత్తియను నంబాలికను వేద పురుషునికిఁ గూర్ప సదసద్వివేకుఁ డను పాండురాజు జన్మించె. ఆతండును సంసార భారంబు మోయ సమర్థుండు గాక. వెలవెల్లనై చూచుచుండుటచేతను, శుద్ధ సత్త్వగుణ ప్రధానుం డగుటచేతను పాండుడు నాబరగెను. ఆతడు మాయాసామ్రాజ్య పట్టభద్రుడకు జంకుచుండుటఁ గాంచి మూలమాయ మిక్కిలి దుఃఖించి తన ప్రవృత్తి యెంతకును కొనసాగకుంటును విచారించుచు సుఖోపలగు ప్రవృత్తిని మఱల వేదంబునుగూడి యుత్తమ సంతతిం బడయుమని నియోగించి వేదపురుషుని కడకుం జేర్చ, నాయను “యావృత్తి ప్రకృతి ధర్మంబునకు విరుద్ధం” బని యెంచి వేద పురుషుని యందత్యంత భక్తియుక్తయై భక్తియను దాసింజేర్చ నాపె

యందు వేదవేదాంతాఖిల విద్యాగర్భండుగు సద్విచారుఁ
డను విదురుం డుద్భవించి జీవసన్నిధిం బాయకుండె.

ఇట్లుద్భవించిన కుమారులు మువ్వురును క్రమక్రమ
ప్రవర్ధమానులై నమీఁద బ్రహ్మచర్యండుసవతితల్లియగు మూల
మాయా నియోగంబున నామువ్వురు బిడ్డల పాలన పోషణాది
భారంబంతయు వహించె. ఇట్లు బ్రహ్మచర్యండు సర్వేంద్రియ
దుర్విషయ సంచారంబునకుఁ దన నామమాత్రమే భీషణ
జనకమైయొప్పునట్లు సార్థకనాముఁడై యొప్పుచు, మాయాదేవి
నిర్మించియిచ్చినస్థూలశరీరమనుహస్తినాపురమును (అర్థపురము
బొమికలగూడు) జీవుడను ధృతరాష్ట్రునకు పట్టముఁ గట్టెను.
అతఁడు వెలుపలి కార్యంబులకుంగాని వాఁడౌట రాజ్యాంగ
వ్యవహారముల కన్నింటికిని బ్రహ్మచర్యండు తానచాలిన
వాఁడై సద్విచారుని యాలోచనమును, సదసద్వివేకుని
సామర్థ్యమును చేయుతగాఁగొని గ్రుడ్డిరాజు రాజ్యంబు
పూజ్యంబుగాఁ జెల్లించుచుండె.

ప్రాప్తయావనులై న కొమరుల వివాహమునేయ విచా
రించుచు బ్రహ్మచర్యం డంతఃకరణ మను సుబలునియందుఁ
బుట్టి పెరుగుచున్న బుద్ధి యను గాంధారీదేవి 'యితనికిందగిన'
దని యెంచి తెచ్చి జీవునకు వివాహ మొనర్చెను. అంతఃకరణ
పుత్రుఁడుగు మనస్సును శమనియు నక్కతోఁ గూడి యాతని
యింటఁజేరి "స్యాలకో గృహనాశాయ" యను నుడిని
సార్థక మొనరించెను. ఆలెవై పువాడగుట మహారాజతని
నెక్కుడుగ మన్నింప మొదలిడియె. అదియ కారణముగ

నా మానసుండును ననేక దుర్ణయములకుం జొచ్చి జ్ఞాతివైరమును గల్పించి సర్వనాశనమునకుంగారణుండయ్యె. “ధ్యాయతో విషయాన్ పుంస స్సంగస్తేషూపజాయతే, సంగాత్సంజాయతే కామః కామాత్క్రోధోఽభిజాయతే” పురుషునకు విషయచింతనముచేత వానియందాసక్తియు, నా యాసక్తిచే కామమును, దానివలన క్రోధమును, దానివలన సర్వనాశనమును పుట్టుచున్నది.

సదసద్వివేకునియందు నిష్కామోదయము.

బ్రహ్మచర్యః డామీద సదసద్వివేకునకు, బ్రహ్మవిద్యయను వసుదేవునికి చెలియలై యుత్తరమిమాంసయను కుంతిభోజునిచేఁ బెంచఁబడిన శాంతి యను కుంతిని, దాంతి యను మాద్రిని ప్రాప్తయావన సురూపలు, సకలగుణాభిరామలు నై యొప్పువారినిఁ దెచ్చి వివాహమొనర్చె. సద్విచారునకు సాత్వికశ్రద్ధ యను నామెం గూర్చె. ఇట్లు బ్రహ్మచర్యునివలన సంప్రాప్త వివాహములై సకలకామ్య సుఖంబులు మఱిగి యానందించు చుండిరి.

వారియందు సదసద్వివేకుఁడు బ్రహ్మచర్యుని శక్తి సామర్థ్యమున మాఱులేని పరాక్రమముతో నన్ని దిక్కుల జయించి గడించిన తేజోరూప ధనముల నన్నకు సమర్పించుచు నొక్కనాఁడు భార్యాద్వయ సహితుండై కర్మప్రేరణమున సంసారారణ్యంబుఁ దరిసి మృగతృష్ణికంబోలు మృగయారూప హింసయందు రతుండయ్యె. తత్కారణమున

శక్తుడై భార్యలఁగూడి యచ్చటనె తపించుచుండె. వారికి వలయు సౌకర్యముల నన్నయగు జీవుఁడు నడిపించుచుండె. ఆమీద భర్త నియోగంబున శాంతి, అధిదైవతారూప ధర్మదేవు నారాధించి నిష్కాముఁడను ధర్మజునిఁ గనియె. ఆతని జనన కాలంబున భూతజాలములు సంతసంబునఁబొదలె. దిక్కులు తేజరిల్లె. మహాపురుష హృదయములు వికాసంబు నొందె. “ఈతని వలన నాత్మప్రపంచ మంతయు నుద్ధరింపఁ బడును. సుఖదుఃఖాది. ద్వందములఁడఁగును. నిర్వాణ పథము సుపథంబగును. మహామోహాక్రోధాదులఁడఁగి శాంతిరాజ్యము స్థిరత్వంబు నొందు” నని మహర్షులెల్లఱును జెప్పికొనుచు నానందించుచుండిరి. మఱల పతికోర్కెమెయి శాంతి అధి దైవతారూప వాయుదేవు నారాధించి తత్కృపా విశేషమున వేదకాముఁడను భీమునిం గనియె. ఆతండు భీమబలుఁడును, ననంత శక్తిసంపన్నుఁడును, ననేక శత సంహితా సమన్వితుం డునునై యొప్పె.

మ హా మో హ జ న న ము

ఆకాలంబునన యక్కడ స్థూలపురమున బుద్ధియును గాంధారీదేవి జీవసాన్నిధ్యవశంబున గర్భంబుఁ దాల్చియుండి, శతశృంగమున శాంతిదేవి సంతానమునుఁ బడయుట విని తన కింకను సంతానోత్పత్తి గామికి మిక్కిలి వగచి, తన ప్రవృత్తి యాసురి యగుటంజేసి గర్భతాడనముఁ జేసికొనియె. దాంజేసి యేకపిండరూపమున వృద్ధిచందుచున్న యాశక్తి యేకోత్తర

శతధా విచ్ఛిన్నంబై దైవప్రేరణంబునంబడియె. అప్పుడు వేద పురుషుడు సన్నిహితుండై యా యమయాసురీకృత్యంబును బదరి యామాంసపేశికల మాయాసహాయంబున సంరక్షింపు మని యా యమను నియోగించి చనియె. కొన్ని దినంబులకు ప్రథమపేశిక పుత్రరూపంబు నెందె. అతనికి మహామోహుఁ డను దుర్యోధన నామంబిడిరి. ఇతఁ డాత్మజ్ఞానమునఁ దక్క జయింప సాధ్యముగానివాడయ్యె. మిగిలిన పేశికలును దిన మున కొక్కఁటిగ పుత్రరూపంబు నెందె. అందు రెండవవాఁడు నాస్తికుఁడను దుశ్శాసనుఁడు. తక్కుంగలవారెల్ల మహా మోహులకు సర్వవిధముల సహాయకారులై పరివారమును పరిచారకులునునై సర్వకాలసర్వావస్థలయందును సతనియను యాయులై యాతంఁడె సర్వలోకంబుగా వర్తింపుచుండిరి.

ఇంద్రుకును కశ్యపగొట్టు చెలియలై మిథ్యాదృష్టి యను దుశ్శల నాస్తికాదులచే లాలించి పోషింపఁబడుచుండె. మహా మోహు జననకాలమున భూతజాలములెల్ల భీతావహములై సం తోభించె. దిక్కులు నిస్తేజములయ్యె, మహాపురుషహృదయ ములు కలఁతనెందె, ఇట్టి విపరీత భావంబులంజూచి బ్రహ్మ చర్యసద్విచారాది పురోహితు లెల్లఱు జీవుని సన్నిధికిఁ జేరి “జీవా!

కం. మన దుర్యోధను జన్మం

బునఁ బెక్కులు దుర్నిమిత్తములు బుట్టె జగ

జ్జన సంక్షయ జననుం దగు

నని పలికెద రెఱుకగల మహాత్ములు వానిక.

భారతము.

" మహేశ్వరంతు మాయాయా తస్యా నిర్మాణ శక్తివత్
విద్యతే మోహశక్తిశ్చ తం జీవం మోహయత్యసౌ,
మోహాదనీశతాంప్రాప్య మగ్నోవపుషిశోచతి "

ఏ యీశ్వరసంబంధిని యగు మాయాశక్తి గలదో
యట్టిమాయకు జగన్నిర్మాణశక్తివలెనే మోహింపఁ జేయు
శక్తియుఁ గలదు. ఆ శక్తియే నిన్ను మోహింపఁ జేయు
చున్నది. ఆ మోహమువలన నసమర్థతను బొంది శరీరాభి
మానివై నీవు దుఃఖించు చున్నావు. కావున తండ్రీ! మా
యుపదేశములమన్నించి మాయందు గౌరవముంచి సర్వానర్థ
దాయకు నీ మహామోహుని బాల్యమునన నశింపఁ జేసి
సుఖము నొందుము. బహుసంతానవంతుఁడ వగు నీ వీతని
మొక్కనిఁ బోకార్చి పెక్కండ్రఁగూడి యానందింపు" మని
యనేక విధముల బోధించిన జీవుఁడు పుత్రపరిష్కంఘ సుఖ
మునఁ బ్రమత్తుండై వారిమాటలు గీటువంబుచ్చి మిన్నకుండె.

పంచకాముల జననము

ఇక్కడ శత శృంగమున సదసద్వివేకుఁడు మఱల
ప్రేరేపింప శాంతిదేవి అధిదైవతారూప వాసవుఁడను నంత
రాత్ము నారాధించి తదంశమున వంశవిస్తారకుండును, త్రిభు
వన శావనుండును నగు సత్కాముఁడను నర్జునుం బడసి పురు
షార్ధంబులుం బోని మువ్వరు కొమరులంగూడి ముదిత హృద
యయై యొప్పుచుండె. అంత దాంతిదేవి, యక్కడ బుద్ధియు
నిక్కడ శాంతియు కొడుకుల నెట్టి యానందింపుచుండ తా

నెక్కర్తుక యట్లుండుటకు మిక్కిలి వగచి యొక్కనాఁ
డేకాంతమున సదసద్వివేకుని దగ్గఱఁజేరి “నాథా! పుత్రుల
నెత్తమికి మిక్కిలియంగుండెద. నాకును పుత్రోత్పాదనంబు
సేయింప శాంతిని నియోగించి, నాకును నీకును లోకంబు
నకును హితము నాపాదింప వేడెద.” ననిన సదసద్వివేకుం
డిట్లనియె. “దేవీ! యశశ్య మట్లుగావించెద, నేనును నట్ల
తలచుచుంటి.” నని యప్పుడ శాంతికిం జెప్పి యా యమ
సహాయమున దాంతియం దధిదైవతా రూపులగు నశ్వనీ
దేవతలవలన సురూపాభి రాములును, సుగుణ సంపన్నులును
నగు సత్యకామాప్త కాములను నకుల సహదేవులం బడసె.
ఇట్లు జన్మించిన యేవురు బిడ్డలును నామ రూపముల కించిద్భే
దము నెందినను నెక్కతై పెరుఁగుచు సర్వజ నాకర్షణీయు
లును, సకల భూతానంద కరులును, సకల శాస్త్రకుశలు
లును, వేదమార్గ ప్రవర్తకులునునై తల్లులకును తండ్రికిని
నీప్సితములఁ దీర్చి యానంద మిడుచుండిరి.

పంచకాములు జీవసన్నిధికి వచ్చుట

ఒక్కనాఁడు సదసద్వివేకుఁడు తనసత్తామః త్రమగు
శక్తిని పుత్రులయం దావహింపఁజేసి యన్నయగు జీవునకుఁ
గానరాక దూరస్థుడై యస్తమించె. దాంతి తన యంశమును
శాంతియందుఁ గూర్చి తానును భర్త ననుగమించె. పుత్ర
మః త్రయై యొంటి నా యరణ్యంబున నుండనేరకున్న శాంతిని
బిడ్డలను మౌనమును మునిగణము కాయపురంబునకుఁ

దోడ్కొనివచ్చి “వీరు బ్రహ్మర్షి దత్త విజ్ఞాన చక్షువులు
వేద వేదాంతాఖిల దర్శనులునై యొప్పుచున్నారు. ఇట్టి వీరిం
జేకొని మిమ్మును మీ వంశమును రక్షించుకొనుడని చెప్పి జీవ
బ్రహ్మచర్యాదులకు నివేదించి చనిరి. అంతట బ్రహ్మచర్య
సద్విచారులు సదసద్వివేక దాంతుల వియోగమున కుచ్ఛులించి
శాంతి సంతిపురికిం జేర్చి పంచకాములఁ దన పుత్రునితో
గూర్చి యిష్టవిమోదములఁ దేలుచుండిరి.

మాయావేదపురుషుల సంభాషణము

వేదపురుషుఁ డొక్కనాఁడు తల్లియగు మాయాదేవి
కడకు వచ్చి యేకాంతమున నిట్లనియె. “తల్లీ! కుమారజీవుఁడు
పుత్రమోహమున మహామోహాదుల విడువనేరకున్నవాఁడు.
వారు క్రూరులును, ధర్మాచార వివర్జితులును, సద్వృత్తి
రహితులును, నిష్కారణ వైరులునునై నర్తించెదరు. వీరి
కారణమున మన వంశమున కంతకు గొప్ప నెగులు బుట్ట
నున్నది. జీవుని తాటస్థ్యమునన యింతయుఁ గల్గు. అతఁడు
పుత్రమోహమున వివేకాదుల పలుకులు విననెల్లఁడయ్యె.
“అవిద్యా బంధనానిన్యుః కామక్రోధాదయస్తథాః దేహాదా
వభిమానిశ్చ మమేదంచ ధనాదికం, అహం దుఃఖీ సుఖీచేతి
హృదయ గ్రంథయశ్చయే” కామము క్రోధము మొదలగు
నవియు నా శరీరము నాయెల్లు నాధనము నను నభిమానము
నేను సుఖిని నేను దుఃఖినను మొదలగు హృదయగ్రంథి రూప
మగు నవిద్యాబంధములతోఁ గూడిన యీ సంసారమెంతయు

గహనము. ఎండమావులఁ బుట్టు జలముల పగిది సర్వ సంపదలు ఊణికములై యుండియు మానవుల కెంత యాశఁ గొలుపుచున్నవి. మిథ్యారూప సంపదాదుల యందు సత్యదృష్టిఁ గల్పించి విభ్రమావతి త్రిప్పు త్రిప్పుళ్లకు లోనై ప్రాణముల విసర్జించుచున్నారు.

కం॥ మతిఁ దలపఁగ సంసారం

బతి చంచల మెండమావు లట్టుల సంప

త్పతతు లతి ఊణికంబులు

గతకాలముమేలు వచ్చు కాలము కంటెన్. — భారతము

అని పలుక మాయాదేవి “కుమారా! యిదియంతయు నావిలాసము. నన్నింత దానిఁజేసిన నీతండ్రి యీశ్వరుఁడు నామమాత్రగా నైన తన యున్న జాడ గోచరింపనీక యీ సంసార దుఃఖములకు దేనికిని తాను గాక యడఁగి యుండె. ముందు జరుగనున్న యీ మానసికాదుల మాయానాటకమున కంతకును నేపథ్యంబు నేనై యుందు. అయినను దుఃఖాత్మికమగు నీనాటకమునకు కర్తృ ననిపించుకొని లోకులవలన నింద మోయఁజాల. ప్రకృతియం దణఁగి యుండెద. నీవీ మహామోహాదుల దుర్మరణములను మోదభేదములు దక్కి తిలకించుచుండు” మని చెప్పి మూలమాయ ప్రకృతియం దంతర్హితయై యుండె.

మహామోహ మాయాజాల ప్రదర్శనము

జీవుఁడు తన కుమారులనియు తమ్ముని కుమారులనియు భేదమునుఁ జూపక రెండు తెగల వారిని మిక్కిలి

సమంజస భావంబున నెక్క రూపకాఁ జూచుచుండె. ఇట్లు జీవుని నెయ్యమున కుమారులెల్లరు సంతత ప్రవర్థమానులగుచుఁ గూడియుండి బాల్యక్రీడలకుఁ గడంగిరి.

అందాటలయందు వేదకాముఁ డెల్లఱఁ జయించుచు సర్వక్రీడలయందును మిన్నయై మారులేని బలమున మహా మోహాదుల బాధించుచుండె. ఆతని విక్రమం బవక్రంబై చెల్లుచుండె. ఇంతయుఁ జూచి సహింపక కల్లయెకిమీఁడు మనోనాస్తికులఁ గూడి యేకాంతమున నిట్లనియె. “పూమా! యీవేదకాముఁడు మనకందఱకు మారకుడై జన్మించినట్లు దోఁచు చున్నయది. అదియునుంగాక యీతఁడు తేమమున వృద్ధి నెందెనేని నిష్ఠాపూదులు మిక్కిలిబలవంతులై మన వంశమును పేరులేకుండఁ జేయుదురు. ఆ వంశమువారి కెల్లఱకు నీతని యనేక శతసంహితా ప్రయుక్త వేదబలం బమోఘంబుగా నున్నది. కావున నే యుపాయంబుననైన నీతని నిప్పుడ సర్వత్రనామరూప రహితుంగాఁజేసిన మిగిలిన శాంతేయులూఱ కయ చత్తురు. అంత మనరాజ్యము నిష్కంటకముగా నడచు. కావున ముందీతని సంతమొందింప వలయు” నని సమకట్టి యొక్కనాఁడు వేదకాముఁ డక్కుమారులఁ గూడి వాదమను క్రీడఁజేసి బడలి మైమఱచియుండ మహామోహుఁడు నిజ మోహపాశములఁజుట్టి దుఃఖినదియను గంగయందు నుంచి నశింపఁజేయ సమకట్ట వేదకాముఁడు జ్ఞాన ప్రబోధము నొంది కర్మబంధములునశింప పుణ్యగతికి జను పురుషునట్లు మోహ పాశములనెల్ల నవలీలఁద్రెంచి తన పరిశుద్ధతను స్థిరమొనర్చె.

మఱియు రవళిదొర పాపండ కాఫాలిక వాదములను విమోక్ష
విషప్రయోగములఁ జేసియు నశింపఁజేయ సమర్థుఁడు గాఁ
డయ్యె. ఇట్లు తాను జేసిన యెగ్గులన్నియు కృతఘ్నునకుఁ
జేసిన లగ్గులపలె నిష్ఫలంబు లగుటకు సిగ్గుపడి వారలేవు
రకును నపాయంబునేయు నుపాయం బాలోచించుచుండు తఱి
బ్రహ్మచర్యుండు ప్రబోధమను కృపాచార్యుని రప్పించి సన్మా
నించి కుమారుల కెల్లఱకు దుర్గుణసంహారచణంబైన ధను
ర్వేదంబును సుగుణసంపాదకంబగు వేదంబునుఁ జెప్పించె.

అంతర్యజ్ఞ బహిర్యజ్ఞోదయము

మఱియు నుద్గీధమను భరద్వాజుని యందు బ్రాహ్మణ
మను ద్రోణుండును, నుద్గీధసఖంబైన ప్రణవరూప పృషతుని
యం దంతర్యాగ మను ద్రుపదుండును బుట్టిన, నందంత
ర్యాగుని నుద్గీధ సాన్నిధ్యమునఁ జేర్చి ప్రణవ మేకాంతంబు
నొందె. ఆమీద బ్రాహ్మణాంతర్యాగు లిర్వురు బాల్యమున
నొక చోటన యుండి మంత్రప్రయోగములను నస్త్రప్రయో
గముల నభ్యసించిరి. వారిద్దఱియందు బ్రాహ్మణుఁడు యజ్ఞ
మను నశ్వత్థామను గనియె. అతఁడు బాహ్య కర్మమగు
పశుహింసాత్మిక వేదకర్ముఁ డయ్యె.

అంతర్యాగ మన హృదయమను వేదికయందు ప్రాణా
పాన సంయోగమను గాలితిత్తులచే జరరాగ్నిని ప్రజ్వలింపఁ
జేసి కర్మలను నింధనములఁ జేర్చి తృష్ణయను నాజ్యమునుంచి
బుద్ధియను యూపమున నహంకారమను ఛాగమును మన

స్వను త్రాటిచేబంధించి విజ్ఞానమును కత్తిచేమనిమి హుతము
సేయుట. (సర్వవస్తుచయమును తృణముగాఁ జూచుటను
తెలియఁ జేయుచు లతలలో నుత్తమంబగు పగడమును, రత్న
ముల నుత్తమంబగు ముత్యమును, లోహముల నుత్తమంబగు
బంగారును, కాష్ఠముల నుత్తమంబగు శ్రీగంధమును, వస్త్ర
ములనుత్తమంబగు దుకూలమును హుతాశనునందు 'న ఇదం
మమ న ఇదం మమ' యని యాహుతి యొనర్చుట అంత
ర్యాగ మనం బరగు) ఇట్లీరు పురును దమ తమ యాగంబుల
కుపయుక్తములగు ప్రయోగోప సంహారములతో విద్యుల
నెల్లఁ బడసిరి. అంతర్యాగుఁడు ప్రణవ మను పాంచాలమును
పాలించుచుండె. బ్రాహ్మణుఁడు పుత్రుఁడైన యజ్ఞుని గోధన
రహితంబుగా బోషింపనేరక బాల్యమిత్రుండైన యంతర్యాగుని
పాలికింబోయి 'పుత్రపోషణార్థంబు గోధనం బి'మ్మని ప్రణయ
పూర్వకంబుగా నడిగిన విని సహంపనేర కంతర్యాగుఁడిట్లనియె.

“బ్రాహ్మణా! నిన్నును నీ కర్మమును నన్నును
నా స్వరూపమును విచారింపక మాటలాడుట న్యాయమా ?
జీవహింసాత్మక కర్మయోగమున పుత్రుఁ బోషించుట కంటె
విస్మరించుటయ యుత్తమంబు. ఇట్టి నీకు సఖుండ ననుటకంటె
పాపంబు గలదె? ధనవంతునితో దరిద్రునకును, తత్వజ్ఞునితో
మూర్ఖునకును, ప్రశాంతునితో క్రూరునకును, సజ్జనునితో,
దుర్జనునకును సఖ్యంబు గూడునా ? అందును మాకు కార్యా
పసరంబున మాత్రమ మిత్రామిత్ర సంబంధముండును గాని,
తదనంతరమున నుండనేరదు. కావున మావంటి యాత్మసా

మ్రాజ్య పట్టాభిషిక్తులకు మీవంటి హింసారూప హింస బ్రాహ్మణ
ములతో కార్యకారణ సంబంధసఖ్యం బెన్నడును గానేర ”
దని బ్రాహ్మణు మెచ్చక తిరస్కరించిన, నతం డవమానజనిత
మన్యుఘ్నార్థమానమానసుండయి యెద్దియుంజేయనేరక పుత్ర
కళాత్రాగ్ని హోత్రంబులతో నస్థిపురంబునకు వచ్చి బ్రహ్మ
చర్యుం గాంచిన, నతని నెఱింగి ‘యెక్కడినుండి వచ్చితి రెం
డుండ మీ కిష్టం బెఱింగింపుఁ’ డన బ్రాహ్మణుండు —

శాంతేయ బౌద్ధేయుల విద్యాభ్యాసము.

అయ్యా ! బ్రహ్మచర్యమున సర్వగుణ సంహార కరం
బైన ధనుర్వేద మను వేదము నభ్యసించి యజ్ఞుడను కుమా
రుం గాంచి వాని పోషణంబునకు సమర్థుండఁ గాక బాల్య
మిత్రుడైన యంతర్యాగుకడకుంజని గోధనంబును యాచించి
యతనిచేతం దిరస్కృతుండనై మిక్కిలియుఁ గృశించి మీకడ
కేతెంచితి ” నన బ్రహ్మచర్యుండు పొంగి , వెదుకఁబోవు తీవ
కాళ్లకుం దగిలె’ ననుచు నతని నభీష్ట పూజావిధానముల
దృఢనింజేసి మనుమల నెల్లఱం జూపి యిట్లనియె. మహాత్మా!
వీరిని వేదకర్మలయం దప్రమత్తులై ప్రవర్తిల్లునట్లు జేసి మీ
యమోఘ విద్యానై పుణ్యంబును ప్రకాశింపఁ జేయుం డనిన
‘వల్లె’ యని బ్రాహ్మణుండు శిష్యుల నందఱం జేకొని వారిని
జూచి యిట్లనియె. “విద్యలను నస్త్రవిద్యలఁ గఱచి మీలో
నెవ్వండు నా యిష్టమును దీర్పగలఁ డెఱింగింపుఁ ” డనిన నం
దఱును మిన్నకుండిరి. సత్కాముండు ‘నేను దీర్తు’ ననియె.

ఇట్లు తన యిష్టమును నెరవేర్చు బూనిన సత్కాము నతి
స్నేహమున గొఱిలించుకొని కుమారుల కెల్లఱు విద్యల
నెల్లఱ గఱపుచుండె. అట్టియెడ యజ్ఞుడు తన తండ్రికిం బ్రിയ
శిష్యుండై విద్యల నన్నింట మేటియగుచున్న సత్కాముని
యందు మత్సరించి, యెప్పటికేని యితండు తనకుం దండ్రికిని
ప్రతిపక్షియగునని యెంచుచు నతఁడున్నత విద్యలఁబొందకుండ
నారయుచుండె. కాని సత్కాముఁడు భగవదనుగ్రహమున గురు
ముఖంబునను స్వయముగను సర్వశాస్త్రరహస్యముల భేదిం
చుటయను బహువిధ వ్యూహభేదోపాయంబులను, మంత్రము
లను నస్త్రప్రయోగోపసంహార క్రమంబులను నెల్లఱలోనఁ
గన్నాకై యభ్యసించుచుండె. తక్కిన బౌద్ధేయ శాంతేయు
లును, నన్యవిషయాగత గుణసముదాయ మను రాజానీక
మును విద్యల నభ్యసించు చుండిరి.

కుమార శాస్త్ర బలప్రదర్శనము

బ్రాహ్మణు ననుమతంబున నెక్కనాఁడు జీవుఁడు
కుమార విద్యాకౌశలంబుఁ జూచువాఁడై పేరోలగంబుండి
యెల్లవారి రావింపం బంచిన సుందరీబృంద సంవృతయై బుద్ధి
దేవి భర్తృ సన్నిధిం గూర్చుండె. వేదపురుషుండును, సద్వి
చారుండును, బ్రహ్మచర్యుండును, ప్రబోధుండును, దంభ
మను శల్యుండును, ధర్మమను బాస్థికుండును, నర్థమను
సోమదత్తుండును, కామమను భూరిశ్రవుండును, క్రోధమను
సుశర్మయు, మంత్రి సామంత మండలేశ్వరులును, గాయక

పాఠక వైతాళికులును నిండియున్న యవసరమున శుక్ల
మాల్వ్యాంబరాభరణానులేపనంబులనెప్పారుచు నాచార్యుండు
యజ్ఞానిఁ గూడి యేతెంచి రంగమధ్యం బలంకరించె. అమీఁద
నాచార్యు ననుమతంబున కుమారవర్గం బంతయు తమచే
నభ్యసింపంబడిన విద్యల నన్నింటిని సభామధ్యంబునఁ బ్రద
ర్శించిరి. అందు సత్కాముఁ డెల్లవారలం గడుమిన్నయై
చూచువారి మనంబులకు వేష్క నాపాదించుచు మంత్ర
ప్రయోగములను నస్త్రప్రయోగముల ననేక విచిత్రగతులం
జూపె. అతనిఁ బొగడువారి యులిపు రంగమధ్యమునం దం
తటను నిండియుండె. అట్టి సమయమున

అహంకారాగమనము

శాంతిదేవి చిన్ననాఁ డుత్తర మీమాంసుఁడను కుంతి
భోజునింటఁ బెరుగుచు నధిదేవతారూప సూర్యదేవుఁడను
రాజసతేజంబు నాశ్రయించి తత్ప్రసాదంబున మనోహారా
కారుండును, నజ్ఞానమను దృఢ కవచంబుఁ గలవాఁడును నగు
నహంకారుఁడను కర్ణునిం గని తన యుత్తమవంశ సంజా
తత్వంబునకు నిట్టి యహంకార జననంబు లోకప్రవాదకరం
బని యెంచి యాపిన్నపాపని దుఃఖనదీగర్భంబునం ద్రోఁచి
విసర్జించె. అప్పు డాతని తామసీరూప రాధ చేరందీసి పుత్రు
నింగాఁ బెంచి తన యింటన సర్వవిద్యలఁ గఱపె. అతండును
జన్మస్థాన సామర్థ్యంబున నన్నిటఁ బ్రవీణుండయ్యె. కాని
పాలనదోషంబున దుష్టవర్గంబులోనఁ జేరువాడయ్యె. ఇట్టి

యహంకారుండు కుమారవిద్యా ప్రదర్శన కాలంబున ప్రజల నెల్లఱఁద్రోసికొని రంగమధ్యంబునకు పచ్చి బ్రాహ్మణ ప్రబోధులకు నమస్కరించి జలధరగంభీరధ్యానంబు సేయుచు సత్కామునకుఁ బ్రతికక్షియై యాక్షేపించి “నీవైక్కండవ నేర్పు కాఁడవు కావలదు. నేనునుఁ గొన్ని విద్యల నేర్చితి. నేదీ? యీ సభాసదులు మెచ్చు నీవిద్యను నాముందుఁ జూపు” మనియె. ఆతని సందర్శన మాత్రంబునన పొంగుచున్న మహా మోహం డాపల్కుల కెంతయు నలరె. ఆమీద నాచార్యు నాజ్ఞచే నహంకారుండు తన విద్యలనెల్ల నశ్రమంబుగాఁ జూపిన దుర్గుణ ప్రభువు తమ్ములుం దానును నతనిఁ గాఁగిలించుకొని “నాతో బద్ధసఖ్యుండవై నాకును నాబాంధవులకును మేలు సేయుచు నారాజ్యం బంతయు నీదిగా నుపయోగించు కొ” మ్మనియె. ఆ మాటల కహంకారుఁ డొడఁబడి యా దుష్ట లోకమునఁ జేరిన వాడయ్యె. అప్పటి నుండి ‘సత్కాము నకుఁ బ్రతిద్వంద్వి’ నని చాటుచు మహామోహం హృదయ శల్యంబును బెఱికి సంతసం పరిచె. ఇన్ని రూపముల బాల్యము నుండియు సుగుణ దుర్గుణ సంతతు లొక్కచోటన కలిసి యున్నను వైరాను బంధంబు పెరుగుచున యుండె.

విద్యా ప్రదర్శనానంతర దివసంబున నాచార్యుండు శిష్యుల నెల్లర రావించి గురుదక్షిణ యిండ్ని కోరిన వారు ‘మీ యభీష్టంబేమి యానతిం’ డన నతం ‘డంతర్యాగుని ప్రాణం బులతో బట్టితెం’ డిదియ నాకు సమ్మతంబని పంచిన, కలుష సంఘంబెల్ల ముద్దఱఁ జని యంతర్యాగు నెదిర్చి యతనిచే

పరాజితులై పాటివచ్చిరి. ఆమీద సత్కాముఁడు గ్రూపంబు
గైకొని యంతర్యాగుమీదికింజని యనేకరూపంబులఁ బోరాడి
తన సాత్వికాంశంబున నతనిం బంధితుఁజేసి గురుని సమ్ముఖ
మునకుఁ దోడితెచ్చినం జూచి యాచార్యుఁడు “ఓహూ!
అంతర్యాగులా! నామమాత్రులై యెచ్చటనూ లోపలఁ
బడియుండవలసిన వీరిట్లు మావంటి పురుషార్థుల కంటఁ బడి
రేమి? ఇప్పటికేని మీ రాజ్యాంధత వీడెనా? ఇంకనేని మే
మెంతవారమో తెలిసికొందురో?” అని యుల్లసంబాడి విడిచి
పుచ్చిన నంతర్యాగుఁడు సిగ్గున పురంబుఁజేరి తన యనంతాం
తర్యాగశక్తింజేసి హింసారూప యజ్ఞమారకుండగు యహింసుఁ
డను దృష్టద్యుమ్నుని కొమరునింగాను, సత్కాము నల్లునిఁగాఁ
జేసికొని తనకు వశ్యునిఁ జేసికొనునట్లు విద్యయను ద్రాపదిని
కూఁతురింగాను బడసి (“నిర్వికారాత్మ బుద్ధిశ్చ విద్యేతీహ
ప్రకీర్తితా” నేను కత్తుగాను, భోక్తగాను కూటస్థ బ్రహ్మ
మును నేనను ఆత్మాకారాంతఃకరణవృత్తి విద్య యనబడును.)
ఆనందరూపమునఁ బెంచుచుండె.

మహామోహమానసులు జీవునితో మంతనమాడుట

జీవుఁడు బ్రహ్మశక్త్య సద్విచారులతో మంతనంబాడి
యాత్మసామ్రాజ్యమునను నిష్కాముని యశావరాజ్య పట్ట
భద్రుం జేసిన, నతఁడు తన నలుపురు తమ్ములును బలవంతులై
నాల్గుదిక్కుల నొర్చి సకల శత్రు దర్పంబు లడంచుచుఁ
గ్రమరింబున ననంతశక్తులను ధనంబుల వృద్ధి నొందించుచుండ

మహా తేజశ్శాలియై యొప్పుచుండె, అంతయుఁజూచి భ్రాంతి
వాది నిష్కాము పట్టాభిషేకంబును వేదకామసత్కాముల
పరాక్రమంబును సహింపక యొక్కనాఁడు మనోహంకార
నాస్తికులంగూడి యేకాంతంబున వారితో నిట్లనియె. “సర్వ
విద్యలం బ్రవీణులు సంతతోత్సాహులు నగు పంచకాములం
గాంచి నాకును నా రాజ్యమునకును భయకారణులని యెప్పు
డుం దలంచెద. దానికిఁ దోడుగా తండ్రి నిష్కాముని క్షేత్ర
పాలనా పట్టభద్రునింజేసి. ఇంక నేనేమిసేతు” ననిన మాన
సుం డిట్లను. “కుమారా! కార్యాకార్యగతుల నెఱుంగక
దుష్టుఁడై సంచరించెనేని తండ్రినైన శిక్షించుట యాత్మ
ధర్మము. తన కపాయంబు రానున్నయెడ సత్కర్మయని
దుష్కర్మయని చూడక యెద్దియేనియుం జేసి “ఆత్మానం
సతతం రక్షయేత్” అనునట్లు తన్నుఁ దా రక్షించుకొన
వలయు. తన దోషంబు లితరులకుం దెలియరాని విధంబున
గుప్తంబుఁజేసి యన్యులదోషంబు లెఱుఁగుచుండవలయు.

తే॥ వీరు నమ్మంగఁ దగుదురు, వీరు నమ్మఁ

దగరు నాకన వలవదు, తత్వబుద్ధి

నెవ్వరిని విశ్వసింపక యెల్లప్రొద్దు

నాత్మరక్షపరుండగు నది విభుండు.

— భార

తన కపకారి యగు వాఁ డల్పుఁడని నమ్మి చేకొన
రాదు. తన కపకారులని తోచినవారి నుపేక్షింపక యాత్మ
రక్షకై దూరంబుఁ జేసి శిక్షింపన వలయు. ” ననిన నా పలు
కుల నాదరించి యొక్కనాఁడు మహామోహుఁడు తండ్రి కడకుఁ

జేరి యిట్లనియె. “జనకా! శాస్త్రబలసంపన్నులగు నిష్కా-
 మాదుల కే నెప్పుడును భయంపడెద. దానికిఁ దగిన యట్లతని
 యశావరాజ్యపదస్థునింజేసితివి. దానంజేసి సద్వృత్తుండగు నత
 నికి నింద్రియాధిదైవతము లను మంత్ర సామంత బ్రాహ్మణ
 పౌరజనంబు లెల్లఱు ననురక్తులై నిన్నును బ్రహ్మచర్యునిఁ
 గూడ నాదరింపకున్నవారు. నీవీ ప్రమాదంబు నెఱుంగక
 యిట్లులె యుపేక్షాభావంబున నుంటివేని సర్వబలసంపన్నుడై
 యతఁడు నిన్ను పదభ్రష్టునిఁ జేయక మానఁడు. ఆ కృత్యము
 నకు బ్రహ్మచర్య సద్వివేకులును నతనివారై సహాయులుగా
 నుండెద రింతకంటె మనకుం గష్టంబు గలదె, నా ప్రార్థనం
 బంగీకరించి వారి నీ పురంబు వాయునట్లు చేయవలయు ”
 (పురము = శరీరము) ననిన జీవుఁడిట్లనియె. “కుమారా!
 మహామోహా! క్షేత్రజ్ఞుడైనవాఁడు తన క్షేత్ర వ్యవహార
 మును తాన చూచుచుండ వలయు, నేను షడంగయుక్తముగ
 వేదముల సభ్యసించితి, తత్వశాస్త్రబెల్ల సద్విచారుని కూడి
 కతో సాకల్యంబుగ నెఱింగితి, కాని బాహ్య సంచారంబును
 బాహ్యదృష్టియు లేకుండుటం జేసియు, పరావిద్యకు ప్రతి
 విద్యను బహునేరమింజేసియు సర్వలోక విచతుండగు నీ పిఠ
 తండ్రి సదసద్వివేకుఁడు సత్వగుణప్రధానుండై యంధుండనైన
 నన్నీ పురంబుచకుఁ బ్రభునిఁగా నియమించి నాయం దత్యంత
 భక్తిం జూపుచు సంతశ్శత్రులనెల్ల జయించి తద్విజయంబున
 లభించిన తేజశ్శక్తుల నాకుం జేర్చుచు నాత్మరాజ్యం బానంద
 మయంబుగాఁ జేసి నాచే నుత్తమకర్మము లను యజ్ఞములఁ

జేయించె. ఇప్పటికి వాని కుమారులు నిష్కామాదులును నన్నిగుణములఁ దండ్రుని మించినవారై యింద్రియరూప ప్రజల మెప్పించుచు నెప్పుచున్నవారు. అట్టివారిని నాకు దూరస్థులఁ జేసికొని యెవ్విధమున సుఖంపనేర్తు ” నని యనేక విధంబుల దుఃఖించుచున్న తండ్రుం జూచి కల్లతేఁ డిట్లను “తండ్రీ! క్షేత్రపాలనా తంత్రమును పూయావియై నిష్కాముఁడెట్లు నడుపుచున్నదియుఁ దెలియనేరకుంటివి. పైతృకం బైన యీ పురసంపదను ముందు సదసద్వివేకుఁడు తాల్చుటం జేసి తత్పుత్రుఁడైన నిష్కాముఁ డిప్పుడు చేకొనిన ననంతర మతని పుత్రుఁ డనుభవించు. ఇట్లే యీ పురమెప్పుడును వారి పుత్రపౌత్రాదులకె సంక్రమించు. మేమిట్లే పురంబునకు దూరస్థులమైన మా పుత్రపౌత్రాదులకును లోపించు. కావున మహాత్మా! నీవంటివాని బిడ్డఁడనై యుండి యెరులసేవించుచు జీవింపనొప. ప్రాణత్యాగంబుఁ జేసికొందు. నన్ను బ్రతికించు కొనం దలంతువేని సదసద్వివేకుని యందలి పూర్వపుభక్తియు దయయు విసర్జింపుము. వెనుకటి సదసద్వివేకపాలనంబున నలరిన యింద్రియములను ప్రజలెల్లటిప్పుడు వాని కొమరుండను నభిమానంబున నిష్కాము పాలనంబు కోరుచుండిరి. అతండును తన పాలనంబు సుస్థిరంబగుటకు వారిని సంతోషింపఁ జేయుచున్నాఁడు. మనలోని కొందఱు దుష్టులు వానివారై పక్ష పాతంబున నున్నవారు. ఈ యెల్లఱు మనవారగు నంతవరకు నుపాయమున శాంతితోగూడ పంచకాములు సుషుప్తి యను వారణావతమున నుండునట్లు పంపుము. మన పాలనమున

నెల్లట మనపట్ల సుముఖులఁ జేసికొనిన పిమ్మట మఱల వారు వత్తురుగాక. నావుడు జీవుండిట్లనియె.

“నేనును నెల్లప్పుడు నిట్ల తలంతు. కాని నీ యభిప్రాయం బిది మహాదారుణంబు. కావున వక్కాణింప వెఱచుచుందు. శాంతిపుత్రుల నెంటిమెయి నెట్ల పంపఁగలము. ఇక్కార్యంబు బ్రహ్మచర్య సద్విచార బ్రాహ్మణప్రబోధులు విని సహింతురే? ఇది మనతోనయ్యెడు పనిగాదుడుగు” మనిన మిథ్యాకల్పనుఁడు “తండ్రీ! నీ యాజ్ఞకు సద్విచారాదులు బద్ధులు. వారుభయులకు సములయ్య నావారల. ఎట్లనిన యజ్ఞండు హింసాకర్ముఁడగుట నాయందిష్టుఁడు. పుత్రస్నేహమున బ్రాహ్మణుండు నన్ను విడువఁడు. మేనల్లునిమీది ప్రేమంబున ప్రబోధుండు నాయొద్దఁజయుండు. బ్రహ్మచర్యుండు మధ్యస్థుండు. సద్విచారుండు నిష్కామ పక్షపాతియయ్యును నన్నుఁ జేరనొపఁడు కావున నీవ్యవహారమున నేదోషంబును రానేర” దని చెప్పుచు తండ్రీ నెట్లకేల కొడంబరిచె.

జీవుఁడు పంచకాముల సుషుప్తికిఁ బనుచుట

అంత నెక్కనాఁడు జీవుండు సుహృన్నిహవంబుతోఁ గూడియుండి నిష్కామాదులఁ బిలువనంపి వారి సమ్ముఖంబున సదసద్వివేకునిఁ దలంచికొని కన్నీర్వెట్టి కుమారులారా! మీరును తమ్మునికంటె నాయందతిభక్తులరు. ఇట్టి మీ కే నెక్క యాజ్ఞ నెసంగెద దానిం గాదనక మంగళకరంబ యని యెంచి యాచరింపవలయు. శాంతియు మీరును సుషుప్తియను

వారణాశతంబునకు జని యందు నిత్యోత్సవమున నుండుడు. అది రుద్రభూమి యగుటం జేసి పుణ్యస్థానము నాఁబరగు. (అనాహతచక్రము సర్వవిషయ శూన్యస్థానము) పరలోకవాసి యగు సదసద్వివేకునకు హితంబగు నట్లుతమ కర్మంబుల మెనర్చుచుఁ గొంత కాలంబుండి వచ్చునది” యని పంచిన వల్లెయని నిష్కామాదులు బ్రహ్మచర్యాదులకు నమస్కరించి తల్లినిగూడి సుషిష్టికేఁ జనిరి. చనుచప్పుడు సద్విచారుడు కొంతదూరం బరిగి మహామోహుని దుస్తంత్రంబంతయును నిష్కామున కెఱింగించి “భూమి కాయాం వివాసనః షష్ఠీం గాఢసుషుప్త్యాం క్రమాత్పతతి” యని చెప్పియుండుటంజేసి యందు వారప్రమత్తులై మెలఁగ వలసిన మార్గములనన్నింటిఁ గఱపి చనియె.

పంచకాముల సుషుమ్నానాశ సంచారము

ఆమీద శాంతేయులు సుషుప్తి స్థానమున కారణ శరీర రూప లాక్షాగృహమున నివసించి మహామోహమాయా విలసితంబగు దాని కృత్రిమ విలాసంబును గాంచి భ్రమింపక నప్రమత్తులై నివసించుచుండిరి. అందుఁ దామజ్ఞానసుప్తి జెందిరయేని కాలంబెఱింగి మొదలంట రూపము లడఁగునట్లు దహింపం బూనియున్న పొల్లులతేని ప్రయత్నంబుఁ గ్రహించి తమ్ము నశించిన వారినిగా పగతు రనుకొనునట్లు వారికన్న ముందర కారణశరీరంబును, జ్ఞానాగ్నింబ్రజ్వలింపఁజేసి దహించి యుదియుఁ దమకు లగ్గె కాదలంచి “సుషుమ్నాంతర్గతం

సర్వం తస్మిన్ సర్వంప్రతిష్ఠితం, శతం చై కాచ హృదయస్య
 నాడ్యః తాసాం మూర్ధాన మభి నిస్సృతైకా, తయోర్ధ్వ
 మాయ న్నమృతత్వమేతి విష్వజ్జన్యా ఉత్క్రమణే భవంతి”
 సమస్తమును సుషుమ్నానాళమునకు లోపల నున్నది.
 హృదయమునకు ముఖ్యములగు నాడులు నూలు నెకటిఁ
 గలవు. వానిలో సుషుమ్న యను పేరుగల యొక బ్రహ్మ
 నాడి బ్రహ్మరంధ్రమును భేదించుకొని వెలుపలికి వెడలును.
 ఆ బ్రహ్మనాడీ మార్గమును బట్టి వెళ్లుచు మోక్షమును జెం
 దుదురు. అట్లు సుషుమ్నా నాళమును బిలంబునఁజొచ్చి యతి
 కష్టప్రయాణంబులఁ బోవుచున్నంత మార్గమధ్యమున తల్లియు
 నన్నయుఁ దమ్ములును పరిశ్రాంతులై నిద్రింప వేదకాముఁ
 డొక్కరుండు జాగరితుండై యుండ “సమాధౌ క్రియ
 మాణేతు విఘ్నా న్యాయాంతి నైబలాత్, అనుసంధాన
 రాహిత్య మాలస్యం భోగలాలసా, భయం తమశ్చ విక్షేప స్తేజ
 స్పందశ్చ శూన్యతా, ఏవం యద్విఘ్న బాహుల్యం త్యాజ్యం
 బ్రహ్మవిదా శనైః” సమాధి స్థితికిఁ జేరువారిని విఘ్నములు
 బలవంతముగా నాక్రమించును. అవి (1) అనుసంధానభంగము
 (2) ఆలస్యము (3) భోగేచ్ఛ (4) భయము (5) నిద్ర
 (6) కల్పన (7) చిత్తచాంచల్యము (8) శూన్యత. ఇవి అష్ట
 విధ సమాధి విఘ్నములు. వీనిని బ్రహ్మజ్ఞులు నెమ్మదిగా
 విడువవలెను. అను నట్లు స్మృతిభ్రంశమును హిడింబును గూడివచ్చి
 చెలియలగు విభ్రమావతి యను హిడింబును గూడివచ్చి
 యతని నాక్రమింప వేదకాముఁడు తన యనంత సంహితా

బలంబున నతనిం బరిమార్చిన, విభ్రమావతి శాంతిపుత్రు
నందు బద్ధానురాగమై తన్ను కామింపుమని కోరిన నతండు
“నీవు తామసీ జాతవు రక్కసివి గాన నెల్ల” ననిన నాయమ
స్మృతిభ్రంశ భంగా నంతరమున జాగరితులై యున్న శాంతే
యుల కడకుంజని తన యావద్యృతాంతము నెఱింగించి “నేను
తామసీజాత నై నను మీయందు సాత్వికప్రవర్తన గలదాన
నయ్యెద నన్నుఁ జేకొనునట్లు వేదకాము నియోగింపు” మని
శాంతిని బ్రార్థింప శాంతినియోగంబున వేదకాముఁ డాయమం
బ్రతిగ్రహించి జాగరణంబను ఘటోత్కచ కుమారునిం
గాంచె.

పంచకాములు సుషుమ్నానాళమున వేదపురుషు దర్శించుట

పదంపడి సుషుమ్నానాళ మధ్య గమనమున వేద పురు
షుఁడు ప్రత్యక్షుంబై వారిచే సత్కృతుండై యిట్లనియె.
“బ్రహ్మ గుణులారా! పాపబుద్ధిం గూడిన జీవుఁడు కొమ
రుల దుర్ణయమునకు లోనై మిమ్ముఁదనకు దూరస్థులఁ జేసి
కొనియె. దుష్టనుల నెన్నఁటికిని యేమరి నమ్మరాదు. ఆనంద
మును బొసి యుండవలసివం యీదుష్కర గమన కర్మము
నకు దుఃఖింపం బనిలేదు. ఇదియు నెక సుకృతంబకా పరిణా
మించు. శుభములు నీకొఱకెదురు చూచుచున్నవి. కొండొక”
కాలమునకు మీయిష్ట బాంధవులంగూడెదరు. సుఖంబుండుడని
చెప్పి తిరోహితుం డయ్యె. ఆ కాలమున కల్లలతేని పాల
నము జరుగుచుండుటంజేసి బ్రాహ్మణంబులె గౌరవ పాత్ర

ములై యునికిం గ్రహించి పంచకాములు ప్రచ్ఛన్న వేషులై
 తమ్ము బ్రాహ్మణంబులెకా జను లెంచునట్లు సంచరించుచు
 నాజ్ఞా చక్రంబను, నేకచక్రపురమున నివసించి బకనిష్ఠయను
 బకాసురుని కృత్రిమ జపమునకు లోనై యాపురంబంతయు
 నాశమగుచుండుటఁ గని వేదకాముఁ డా రక్కసు ననాయా
 సమున నశింపంజేసి యా చక్రము ప్రశాంత స్థితిం బొందు
 నట్లు సేసె. ఇట్లు నిర్ముక్త కృత్రిమంబైన యా స్థానము వీడి
 పోవుచు నా మార్గమత్యంతాంధకారావృతంబును నతి గహ
 నంబును నై యుండుటం జేసి సత్కాముఁ డలాతశంక యను
 కొఱవిం బట్టి త్రోవనడపుచుండ, గంధర్వనగర మను నంగార
 పర్ణుఁడెదుర్కొని వారిని తన మాయా జాలములఁ బడనేసి
 గారించిన సత్కాముఁ డలాత శంకా విచారంబను బాణ
 ప్రయోగమున నా గంధర్వుని మాయపస బయ లొనర్చె.
 (అలాతశంక యన కొఱవిఁ ద్రిప్పు నపుడు కట్ట చివర
 నున్న కించిదగ్ని చక్రాకారముగాఁ దోచునట్లు, జడమైన
 ప్రకృతియందుఁ దోచు నామరూపాత్మకాగ్ని జగద్రూప
 ముగా గోచరించుటయే యలాతశంక, తన్నివృత్తి యలాత
 శంకానివృత్తి. “అలాతే స్పందమానేనై సాభాసా అన్యతో
 భువః, నతతోఽన్యత్ర నిస్సృదా న్నాలాతం ప్రవిశంతితే ”
 అలాతము సంచరించు చుండగా నా యాభాసములు మఱి
 యొకదాని నుండి పుట్టి వికాశు. ఆ సంచలనముకంటె వేరైన
 చోట నుండుటలేదు. అ యాభాసము అలాతమును ప్రవేశిం
 చుట లేదు.) అప్పు డతం డతనికి వశ్యుండై నమస్కరించి,

“మహాత్మా! నాతో సఖ్యంబు పాటింపుము. మీ ముందు నా మాయాజాలముల విశదపరిచి మీకుఁ గష్టులైనవారి నెంచుచుఁ జరించెద ” నని చెప్పి యెందేనిం జనియె.

పంచకాములు శమమును పురోహితునిగాఁ జేసికొనుట.

ఆ మీద వేదపురుషు నాదేశమున నెంతటి పండితులైనను శమమును పురోహితునిగాఁ జేసికొనకున్న నెట్టి శుభమును జరుగనేరదని యెంచి మార్గమధ్యమున తపోమయుండై, వేదవేదాంగవేత్తయై యొప్పువాని శమం బను ధౌమ్యుని సన్నిధికిఁజేరి ప్రార్థించి తమకు పురోహితుండుగా నుండునట్లు కోరి సమ్మతింపం జేసికొని యవ్వలఁ జనిరి.

అట నొంకారమును పాంచాలంబున సంతర్వాగమును ద్రుపదుఁడు “ దేహాభిమానా దభివర్ధతే క్రియా విద్యా గతాహం కృతితః ప్రసిద్ధతి ” దేహాభిమానము వలన కర్మలు వృద్ధి నొందు చున్నవి. విద్యవలన నహంకారము నశించు చున్నది. అనుటకుం దగిన విద్యయను ద్రౌపదిని కని సత్కాము సల్లునిఁగాఁ జేసికొందు నని యువ్విళ్ళూరుచుండె. క్రమంబున కొమరిత సంప్రాప్త యశావన యగుటం జూచి యాయమ వివాహంబునకుఁ దగు ప్రయత్నం బాచరించు చుండ నాకాలంబున శాంతేయు లేవురును తల్లితో కారణ శరీరంబున హతులై రని విని యెంతయు దుఃఖించె. ఇట్లు దుఃఖించు నొంకార పతికి సంతర్వాణి యను పురోహితుండు “ పంచకాములు పరలోకగతులు కారు. వారవి.

నాశులు. కారణాంతరమున ప్రచ్ఛన్నవేషులై యుండిరి. నీవు
స్థిరమతివై స్వయంవరంబు చాటింపుము. సత్కామునకుఁ
దక్క నన్యుల కభేద్య మగునట్లు భ్రాంతియను మత్స్య
యంత్రమును గూర్చుము! దానిని భేదించిన వారి కక్కన్య
నిత్తుననుము. అని యుపదేశించిన సంతర్యాగుఁ డట్టుల సర్వం
బును సుసంగతంబుఁ జేసె.

సర్వ విషయవాసు లోంకారమునకు వచ్చుట

ఆ మీద నన్ని విషయముల నుండి పాలకు లెల్లఱు
వచ్చుచుండిరి. కాయపురమునుండి బౌద్ధేయులును, వికుంఠ
మునుండి వాసుదేవ సంకర్షణులును వచ్చిరి. చార్వాకుఁడను
శిశుపాలుండును, కాపాలికుఁడను జరాసంధుఁడును వచ్చిరి.
పంచకాములు ప్రచ్ఛన్నబాహ్మణ వేషములతో వచ్చి కుంభ
కార గృహమున నుండిరి. (జగన్నిర్మాణ క్రియలో నిమిత్త
కారణుండైన కుమ్మరింబోలి యీశ్వరుం, దుపాదాన కార
ణంబైన మృత్తిక వంటి ప్రకృతిం జేకొని, కాల మను చక్ర
మునఁ జేర్చి, కర్మ మను కోలచేఁ ద్రిప్పుచు, ఘటము లను
దేహముల నామరూపములతో ననేకములుగా నిర్మించు చుం
డును. ఈ తత్వము నెఱుంగుట యను కుంభకార గృహ
మున నుండిరి.)

పంచకాములు విద్యను పరిగ్రహించుట.

ఆ మీద సంతర్యాగుఁడు స్వయంవరోచిత సకల మం
గళముల భద్రపరచి నిఖిల విషయాగత గుణలోకము నెల్ల

మన్నించి వారివారికిఁ దగిన ప్రదేశముల విడియఁ జేసె. అహింసుఁడు విద్యను దోడితెచ్చి సభామధ్యమున నిలిపి భ్రాంతి యను మత్స్యయంత్రముం జూపి 'దాని భేదించి దీనిఁ జేకొనుం' డనియె. అంత దుష్టచతుష్టయమును తక్కిన విషయే శ్వరులును నా భ్రాంతి నుపలక్షింపను భేదింపను నేరక సిగ్గు వడి తలలువంచి కూరుచుండిరి. సంకర్షణుఁడు పోబోవ వాసు దేవుఁ డా విద్య మన శాంతికొమరుల భాగంబని వారించె. ఇట్లెల్లవారును బెండువడి 'యేరికిని నలవిగాని పణం బొడ్డుట తగని పని' యను చుండిరి, అప్పుడు సర్వగుణ సమాజ మధ్యంబుననుండి ప్రచ్ఛన్నరూపంబున నున్న సత్కాముఁడు వెలువడి భ్రాంతిని వీక్షించి "అనాహతస్య శబ్దస్య తస్య శబ్దస్య యోధ్వనిః, ధ్వని రంతర్గతం జ్యోతి ర్జ్యోతి రంతర్గతం మనః, తన్ననౌ విలయం యాతి తద్విష్ణోః, పరమంపదమ్ " కొట్టఁబడకయే ధ్వనించుచుండెడి యనాహత చక్రమందలి దశవిధ ప్రణవనాదముల నెఱిగి దశమనాద మెచ్చట విలీన మగు చున్నదో యచ్చట ప్రాణాగ్రస్థితమైన చిత్తశయొక్క దర్శనముతోఁ గూడి యా దర్శనమందు విలీనుడై నిమిష మాత్రంబున విజ్ఞానశరమున దాని భేదించి విద్యంజేకొని పోవు చుండ ('యా విద్యా సా విముక్తయే' ఏది ముక్తిని బొందించునో యదియే విద్య) దుర్గుణ రాజసమూహం బెల్ల సిగ్గువిడిచి తలయెత్తి చూచి 'యెవ్వఁడు వీఁడు నామరూప ములనేని యెఱుకపరుపక కన్యందోడ్కొని పోవుచున్నాఁడు' పట్టుఁడు కట్టుఁడు కొట్టుఁ డనుచు నెక్క పెట్టి యతనిం

దలపడిన సత్కాముడు వారలనెల్ల తన యనంత విద్యా శక్తి బాణంబులచే బడలు పరిచి తిరిగి చూచుచు పాటి పోవం గొట్టె. అందఱు పాటినను మహామోహాహంకారులు పోక తమ దుర్గుణ సంఘ సైన్యంబులఁ గూడి పెనఁగుచుండ వేదకామ సాహాయ్యంబున సత్కాము డందఱ మహావాక్య శరవిద్ధ గాత్రులం జేసిన నాతేజంబునకు సహింప నొపక వీరు శాంతేయులని గ్రహించి చచ్చి రనుకొనిన వారు మరల బ్రతికి వచ్చుటకు దుఃఖించుచు స్థూలపురంబునకుఁ జనిరి.

వారి నిట్లచేసి సత్కాముడు విద్యాదేవిం దోడుకొని శాంతి సమక్షంబునకుంజని 'జననీ! యుత్తమభిక్షం దెచ్చితి' నన నాయమ 'మీ రేవురు నుపయోగింపుఁ' డని పలికె. తల్లి యాజ్ఞ కన్నదమ్ము లేవురును నెడంబడి యట్టులనేయ కృతనిశ్చయు లైరి.

అంతర్యాగుని విచారము

అంత నంతర్యాగుడు తనకోర్కికి భంగముగా కొమరిత బ్రాహ్మణముల పాలాయెఁ గదా? యని చింతించుచు నద్వై తోచిత వాక్యపరంపరల నిచ్చి యహింసుని వారి కడకుఁ బంచి రప్పించి వారివలన క్రమంబున శాంతి పుత్రులని యెఱిఁగి సంతసించె. ఆమీద వివాహంబు మాట పుట్టిన నిష్కాముడు తమ కేవురకును విద్యను పాణిగ్రహణంబు నేయింపు మనియె. ఆమాట కులికి యంతర్యాగుఁ “డీ ధర్మ మెందేనిఁ గలదే? ఒక్కరుం డెన్ని విద్యలనేని గ్రహించుఁ

గాని యొక్క విద్య గుణభేదరూపులైన పెక్కండ్ర పరిగ్రహింపఁ గల్గునా? యేనాట నేని యిట్టి పథంబు గలదా? సర్వజ్ఞుల రగు మీ రిట్లానతియ్యఁ దగునా? ” యని వనటం గూరు మాటలాడుచున్న నాలో వేదపురుషుండు వచ్చిన నెల్ల వారును సంభ్రమంబున లేచి నమస్కరించి యుచితాసనంబున నుపవిష్టుం జేసి కొలిచి యున్నంత వేదపురుషుం డంతర్యాగున కిట్లనియె.

“అంతర్యాగా! వీరు కారణ జన్ములు. ఉపాధి మాత్రంబున పంచరూపముల గోచరించు చున్నను నేక రూపంబే కాని భేదంబు లేదు. ఈ యమ ప్రేరణంబున వేద బ్రాహ్మణ యజ్ఞ సంస్కారంబులును, జీవాహంకార మమ కారాదుల నాశంబును కానున్నది. ఇయ్యది విధినియమము. కాదనక నిర్వహింపు ” మనుటయు ‘వల్లె’ యని సహస్రార దేశము నందలి ప్రణవ పురమును సర్వవిధాలంకార శోభితంబుఁ గావించి శుభముహూర్తమున వేద సన్నిధిని శముని పౌరోహితంబుతో నహింసా సాహాయమున నంతర్యాగ దాతచేత దత్తయైన విద్యను పంచకాములు పరిగ్రహరూప పాణిగ్రహణం బొనర్చిరి. ముక్తికాంత ముక్తామయాక్షత లిడియె. ఇవ్విధంబున వివాహమంగళంబు సంపూర్ణంబుఁ గావించి యందఱును నిష్టోపభోగంబుల ననుభవించుచు సుఖంబున నుండిరి.

మహామోహ నిర్వేదము

శాంతిపుత్రులు ప్రచ్ఛన్నవేషంబు లుజ్జగించి సర్వజన ప్రకాశులై (సుషుమ్నానాశ సంచారంబు వీడి) ప్రణవ పురంబున నుండుట చారులవలన నెఱిగి మిథ్యాకల్పనుఁడు మనోనాస్తికాహంకారులఁ బిలిపించుకొని మిక్కిలియు దుఃఖించుచు వారితో నిట్లనియె. అక్కటా! పంచకాములకు మనము చేయు మారణకర్మంబు లన్నియు దైవానుకూలంబు కతమున నభ్యుదయకారణంబులెయగుచున్నయవి. కారణ శరీరమున మ్రగ్గునట్లతిప్రయత్నమున మనచే గావింపఁ బడిన తంత్రంబంతయు కృతఘ్నున కొనర్చిన మేలునుంబోలె వ్యర్థమగుటగాక వీర్యబల స్థానబల సంపద్బలములు గల యంతర్యాగునివంటి మహాదుష్టునితో వారికి వియ్యంబు గుదిరినది. ఇంక వారి నిష్ఠించు టెట్లు. ఏమిసేయుదు? నా దుఃఖమున కేది కడ? యని పనవుచు మఱియు నేవిధంబుననై న నంతర్యాగునకును వారికిని భేదంబు నడిపి వైరము పుట్టునట్లు సేయవలయు. అక్కడ వాసుదేవుని కతమున వైకుంఠవాసులును వారివారై యున్నవారు. వీరెల్లం గూడిన మనకు కరము భరంబగు. కావున వీరందఱు నెకరితో నెకరు కలియకుండఁజేసి పోకార్చు టెట్లుగల్గు. ఈ దుఃఖనివృత్తికి మార్గమేది యని చెప్పుచు భేదోపాయం బాలోచించుచుండె. సద్విచారుఁడు పంచకామాభ్యుదయంబును విద్యాదేవీ పరిగ్రహంబును విని సంతసించుచు నా వార్త జీవునకు నివేదించిన నాకర్ణించి జీవుండు “ సద్విచారా! శాంతేయు లంత

ర్యాగు కూతుఁ జేపట్టుటం జేసి చక్కని బంధుబలముఁ గల వారైరి. వారి యభ్యుదయము సంతసంబుఁ గల్పించె ” నని యతనికిఁ బ్రിയంబు పుట్టునట్లు మాటలాడి లోనగరికిం. జని తన మనోదుఃఖం బితరుల కెఱుకపడకుండ నుండె. అట్టితఱి మహామోహహంకారులు జీవుని పాలికిం జని యిట్లనిరి, “ప్రభూ! యెన్నియో దినములనుండి మా యభీష్టమును నీ కెఱింగింప వలయునని చూచుచున్నను రాత్రిం దివములు సద్విచారుఁడు నీ కడన యుండుటం జేసి చెప్పలేకుంటిమి. ఇన్ని దినముల కీయెడమును జూడఁగంటిమి. సద్విచారుఁడు పంచకాముల పక్షమువాఁడని యెఱిఁగియు నతని బోధనలనే హృదయమున నిలుపుచుందువు. అతఁడన నీకొక మహాపదేశికుఁ ” డని యనుచున్న వారలకు జీవుం డిట్లనియె.

మహామోహహంకార మనోజీవుల దురాలోచనము

“బిడ్డలారా! వాక్కుల యందును చేష్టల యందును శాంతేయులయెడ ప్రేమమున్నట్లు నటింతునే కాని నా హృదయ మెన్నఁడును సద్విచారున కెఱిఁగింపను. మీరను కొనునట్ల యేనును భావింపుచుందు. శాంతికొడుకులు దైవ బల సంపన్నులు. అట్టివారి నేమిసేయఁ గల్గుదుము. మీ యభీష్ట మేమియో యెఱిఁగింపుఁ ” డనిన కల్లసామి యిట్లను. “తండ్రీ! ముందు శాంతేయు లంతర్యాగునకు దూరస్థులగునట్లు సేయవలయు. వీరు ప్రణవరాధీశ్వరుం జేరినవారితో మాధవుఁడునుఁ గూడిన మూఁడు లోకంబులును వారిజయింప

నొపవు. కావున నాలస్యంబు సేయ కంతర్యాగుడు వీరి
 వెడల నడచునట్లు భేదోపాయంబుఁ బన్నవలయు. కాదేని
 మధుమతీ విద్యాసంపన్నులగు సుందరరూపల రాజస తామస
 శ్రద్ధల నేవురకు వేర్వేరఁ గూర్చి విద్యయందు విరక్తులఁ
 జేతము. కాకున్న నెక్కర్తుక యెదుగురితో భరింపఁబడుట
 కష్టం బని విద్యకుఁ జెప్పి యామె వారి విడిచిపోవునట్లు
 సేయుదము. అట్లు గాకున్న మాయా ప్రయోగంబున
 వేదకాముని జంపి బల రహితుల జేయుదము. వేద
 కాముడు శ్రొయిన సత్కాముఁ జంపుట మన యహంకారు
 నకు సులభంబయగు. కావున నీ చెప్పిన యుపాయముల నేది
 సుప్రయోగంబై చెల్లు దానిన ప్రయోగించుద ” మనిన
 నహంకారు డిట్లనియె “ మిత్రమా! యివి యేటి మాటలు,
 వారి సంతతిలోనివాడై కోరితెచ్చికొనిన సంబంధముగలవాఁ
 డౌట నంతర్యాగుడు వారి నేలవిడుచు, విద్యాపరిగ్రహకాల
 మాది యనవరతానంద మగునై యున్న వా రామె నెట్లు
 విసర్జింతురు? పలువురచే లాలింపఁబడుట విద్యకు కాంత్యయే
 కాన నామె వారి నెట్లు వదలు, వేదకామునం దింతవరకుఁ
 బ్రయోగించిన మారణతంత్రంబు తేమైనవి. కావున నీ యుపా
 యంబు లన్నియు మాని పరాక్రమణంబునన యెదుర్కొని
 నిర్జింత ” మనిన జీవుడు “ ఇది సేయందగు కార్యంబె
 యయినను బుద్ధిమంతులైనవారితో విచారించిచేయుట బుద్ధి”
 యని చెప్పి యప్పుడ బ్రహ్మచర్య బ్రాహ్మణ ప్రబోధ నద్వి

చార యజ్ఞధర్మాత్మకాముల రావించి వారితో నంతయు నెఱింగించిన యులికిపడి బ్రహ్మచర్యుడు మహామోహునకిట్లనియె.

బ్రహ్మచర్య బ్రాహ్మణులు మహామోహునకు బుద్ధిసెప్పుట

“కుమారా! మహామోహా! జీవ సదసద్వివేకు లిరువురును నామ నెక్కరూప. కావున మీయందును వారియందును భేదబుద్ధి యెన్నడును లేదు. ఆ కారణమున శాంతి పుత్రుల మారణంబున కే నెన్నడును నెడబండ్లనొప. పితృపై తామహంబైన యాత్మసామ్రాజ్యంబు మీయట్ల వారును భోగింపఁగలరు. కావున వైరంబుడిగి వారిఁ బిలువనంపి యేతదానందార్థ భోగభాక్కులుగాఁ జేసిన నీకును నీ వారికిని లోకంబువారికిని జీవునకును నిర్వాణసుఖానందంబు గలుగు. కానినాఁ డసంప్రజ్ఞయు నిరయంబును గల్గకమాన” దనిన నాతని పలుకుల కలరి బ్రాహ్మణుం డిట్లను. “నాయనా! సాధుసమ్మతంబులగు నీ పవిత్రతాపుత్రుని మాటల బాటింపుము. నష్టాత్ములైన మనోహంకారుల దుర్యోధల విని శాంతేయుల విస్మయింపకుము. స్వభావ శక్తిసంపన్నులగు పంచకాము లిప్పటికి శమదమాంతర్యాగాహింసా విద్యాయుక్తులగుటచే ననంతబల సంపన్నులై యున్నవారు. పితృవంశులైన వారి యాత్మాంశంబు వారికిడక యపహరింప సాధ్యంబుగాదు. కావున వారిని సత్కరించి యిటకుఁ దీసికొని వచ్చునట్లు దగినవారి బంపు”మనిన కటకటంబడి యహంకారుఁ డిట్లనియె. “వృద్ధులైనవారు శాస్త్రచర్చలకుం దగినవారైయుండు రంతియ

కాని యాత్మ విచారణంబుల సంబంధపడుట మేలగునె !
తమకు మారకులైన శత్రువులఁ దమలో జేర్చుకొనుట ధర్మ
మట యేమిసెప్పవలయు” ననిన బ్రాహ్మణుండు “ఔను
జీవునకు మే మహితమును బోధించు వారమును నీవు
హితమును బోధించువాడవును. ఆహా ! ఈ జీవసంతతికి
మాకంటె నీన యెక్కుడు హితకారివి. నీ దుష్టబోధలచే నీ
పంశము తుదిముట్టుటకేమి యాశ్చర్యము” అని యనుచుండ
వారిద్దఱి వారించి సద్విచారుడు జీవున కిట్లను.

“అన్నా ! జీవా ! బ్రాహ్మణ బ్రహ్మచర్యులు సనా
తనులు, సనాతన ధర్మనిర్ణయములు నగుట వారు జెప్పిన దానిఁ
గాదనక యాచరించుట నీకు ముఖ్యధర్మము. వారికంటె నీ
ముక్తిసుఖమును గోరువారు మఱియొక రుండరు. ఈ మహా
మోహాదులు బాలబుద్ధులు. “పరాచః కామా ననుయాంతి
బాలాస్తే మృత్యోర్యాంతి వితతస్య పారం” విషయ వాసనా
బుద్ధులై బాలులు కామలోలురై యనంత మృత్యుపాశములఁ
దగుల్కొను చున్నారనునట్లు వీరికి ధర్మాధర్మ నిర్ణయ
వివేకము శూన్యమైనది. వీరి మాటలఁ బాటింపక వారి
రావించి యాత్మరాజ్యమున నిల్చుము. పంచకాములు తమకుఁ
దామ మహామహిమాస్పదాత్మశక్తి సంపన్నులు. దానికిఁ
దోడు నేడు ప్రణవ పురాధీశ్వరుఁ డంతర్యాగుఁడును, వాని
కుమారుఁ డహింసుఁడును సమశక్తిమంతులై బాంధవ్య
రూపమునఁ గూడిరి. కృష్ణపరమాత్మయు దమంబును మిత్ర
త్వంబుఁ బాటించు చుండిరి. ఇట్లు దైవ మానుష శక్తులు

గలవారు శాంతేయులు. ఇంతటి వారయ్యను నీకొమరుల కంటె నీయం దెక్కుడు భక్తిసేయుదురు. వారు మాత్రము నీ సంతతి కారా? అట్టివారి నూటక యన్యులుగా భావించి “అనన్యేనైవ యోగాత్ సా స్వారాట్ భవతి” (ఆత్మకన్న నన్యమును జూడనివారు స్వర్గమునకు ప్రభువు లయ్యెదరను నుడిని మఱచి వారినెడసేయుట నీతియగునా? అంతటి దివ్య శక్తిసంపన్నులతో నూటక విరోధంబుఁ బూను మందబుద్ధుల నేమనవలయు. ఇంతకు నీపుణ్యమున కారణ శరీరమున మాయింపంబడక దానిన మాయించి బ్రతికిరి. నీ కొమరుని దుర్లయంబున నీపురపాలనంబున కెల్ల ముప్పురానున్నది. దానిం దొలగించి “సర్వమాత్మానాం పశ్యే” త్తనుమాట చెరింగి నిన్ను నీవ రక్షించుకొను మనిన జీవుండు.

“సద్విచారా! నీవును బ్రహ్మచర్యుఁడును బ్రాహ్మణుండును విశుద్ధాత్మ ధర్మస్వరూపు లగుటంజేసి మీప్రబోధముల కన్యధాత్వము కల్గునా? మీయాజ్ఞ ననుసరించి వారిని రప్పించి యానందరాజ్య మేలించెద ” నని బ్రహ్మచర్యాదులయు, మహామోహాదులయు సమక్షంబున శాంతేయుల కాత్కార్థ రాజ్యం బిచ్చునట్లు నిశ్చయించి వారిం దోతేర సద్విచారుం బంచె.

సద్విచారుఁడు ప్రణవ పురమునకు వచ్చుట

సద్విచారుఁడు సహస్రారమునకుఁ జని యందుఁ దనవారిఁ గూడియున్న యంతర్యాగుని, పరమాత్మునితోఁ

గూడియున్న పంచకాములను గాంచి వారిచేత మన్ననలు బడసి యంతర్యాగునితో నిట్లనియె. మహాత్మా! అంతర్యాగా! నీవంటివానితో తనపుత్రులకు బాంధవ్యము సమకూరినందుకు జీవుఁ డెంతయు సంతసించుచున్న వాఁడు. శాంతియు కామ పంచకమును తమ్ముఁబాసిన దాదిజీవుండును తక్కిన బంధువర్గమును పెద్దయు వగచుచున్నారు. ఇప్పుడు వీరిం జూడఁగోరు చున్నారు. నీ యనుజ్ఞ లేక వీరు రానేరరు. కాన విద్యా శాంతి సహితంబుగా నీయల్లురఁ బుత్రైంచు ” మనిన సంత ర్యాగుఁడు “అయ్యా! సర్వకర్తయగు జీవుని వంటి వాఁడు పంప మా శుభంబుల కోరు నీవంటివాఁడు రాగ వీరి కిష్టార్థంబులు లభించుట కేమి వింత. నీవును వాసు దేవుండును బ్రహ్మచర్యుండును జీవుండును నేమిసేయఁ దలం చినను నదియెల్ల మాకు శుభంబె కాని మఱియొకదాగునా? ” యని పలికి వారిం బోయిరండనిన పంచకాము లంతర్యాగుని వీడుకొని విద్యాశాంతులఁ దోడుకొని వాసుదేవాహింసులు వెంటరా స్థూలపురంబునకు వచ్చిరి.

పురజనంబులు (ఇంద్రియాదులు) సంతసంబునం బొదలి దీవించుచుండ కులవృద్ధుల దర్శించి నమస్కరించి మహా మోహములఁ గూడి యెప్పటియట్ల యిష్టవినోదంబుల నై దేండ్లుండిరి. అంత నెక్కనాఁడు జీవుండు సద్విచారాదుల సమక్షమున పంచకాములఁ జూచి యిట్లనియె. “సర్వ కర్మ సాక్షియగు నీ పరమాత్మ సాక్షిగా సకల కులవృద్ధుల సన్నిధిని మీకు సదసద్వివేకుని దైన యానందరాజ్యం బిచ్చెదఁ

గొనుండు. ఇక మీఁద ఖాండవప్రస్థమను సంసారారణ్యమునఁ
నుండుఁడని యాజ్ఞాపించి దానికి నధీశ్వరునిగా నియమించి
నిష్కాము నభిషిక్తుం జేసిన వాసుదేవసహితులై వారు
సంసారారణ్యంబుఁ బ్రవేశించిరి. (వివాహ మైనవారు గృహ
స్థాశ్రమమునఁ బ్రవేశించినట్లు)

పంచకాములు విదేహ కైవల్యమును పాలించుట.

కృష్ణపరమాత్ము ననుగ్రహంబు మెండుగా నుండుటం
జేసి వేదసహితంబుగా శాంతిశమదమాదుల సహాయంబుతో
సంసారారణ్యమధ్యంబున స్వర్గాతీతంబై యత్యంతరామణీయ
కంబును. ననంత నిత్యవిభూతియుతంబును నై యొప్పు విదేహ
కైవల్యమును నింద్రప్రస్థపురంబును, వాసుదేవుండు వాసయో
గ్యముఁగా నిర్మించి యిచ్చిన నెక శుభముహూర్తమున
నందుఁ బ్రవేశించి వేదపురుష మాధవుల శాసనంబులతో
శాంతి శమ విద్యలఁ గూడి సుప్రతిష్ఠితంబుగాఁ జేసికొని నిష్ఠా
ముఁడు పాలించుచుండె.

అంత నెక్కనాఁడు నిదిధ్యాసయను నారదుం డే తెం
చిన మహాభక్తియుక్తుండై నిష్కాముఁడు తమ్ములుం దానును
సమస్కరించి విద్యచే నమస్కరింపఁ జేసిన నందఱ దీవించి
విద్య నభ్యంతరంబునకుఁ బోవం బనిచి యేవురితో నేకాంతం
బున నిదిధ్యాసుఁ డిట్లనియె. “ ఏ ప్రవృత్తియేని యింద్రియ
విషయముల యందేకైక స్థానంబున ప్రవర్తింపఁ గల్గుఁగాని
యన్నిట నెక్కపరి ప్రవర్తింప నేరదు. కానఁ దద్విషయం

బురఁ గట్టడ యేర్పరచుకొనుట మేలు. మీ యేర్పరకును విద్య యొక్కతయ పత్నిగా నున్నది. అందఱియెడ నేక కాలంబురఁ బ్రీతిఁ బుట్టించ సమర్థురాలు గాకుండు. కావున నెక్కిక్కరి కడ నెకకొంత కాలంబుండునట్లును, నెకరికడ నుండుతఱి మఱియొకరుచేరిన, వారు పండ్రెండు నెలలు మహా పురుషహృదయములను తీర్థముల నవగాహనం బొనర్చి వచ్చు నట్లును నెక కట్టడఁ గావించుకొనుం ” డనిన దీని కెల్లఱును ‘వల్లె’ యన నిదిధ్యాసుఁడు చనియె. నాఁటినుండి యట్టుల నా సమయంబు నడుపుచుండిరి.

సత్కాముఁడు మహాపురుష హృదయములను

తీర్థముల సంచరించుట

కొండొక కాలమున కొక్కనాఁడొక్క బ్రాహ్మ కర్మ సంరక్షణంబుఁగోరి సత్కాముఁడు విద్యా సహితుండై యున్న నిష్కాము గృహంబునకుం జనియె. తత్కారణంబుగా సోదరులచేతఁ బంపఁబడినవాఁడై కతిపయ బ్రాహ్మణ సహి తంబుగా సత్కాముఁడు మహాపురుషహృదయ తీర్థములఁ దోఁగుచు సంచరించుచుండె.

“యస్మత్ దేవాశ్చ వేదాశ్చ పవిత్రం కృత్స్న మేకతామ్
వ్రజేతన్మానసం తీర్థం తత్రస్నాత్వా ౭ మృతోభవేత్
జ్ఞానప్రదే ధ్యానజలే రాగద్వేష మలాపహే
యస్నాతి మానసే తీర్థే సయాతి పరమాంగతిమ్”

(మహాభారతము)

ఇట్లు క్రుమ్మరువాఁ డొక్కనాఁడు గంగాతీరమ్మున
కృతస్నానుండై యగ్నికార్యముల నెఱరించుచున్న కాలం
బున నమ్రత యను నాగాంగన యులుపివచ్చి సత్కాముఁ
గాంచి యనురక్తయై తన్నుఁ బరిగ్రహింపుమనివేడ నాయమం
బొంది, వినయుఁ డను నిరావంత కుమారునింగని, యచ్చట
నుండి వెడలి యుత్తమాశయములను, పవిత్ర మానంసంబులఁ
గాంచుచు మణిపూరకంబను మణిపురాధీశు కొమార్తె
ముదితయను చిత్రాంగదం గాంచి ప్రీతినొంది యాయమం
జేకొని, మననమను బ్రభువాహన కుమారుం గాంచి, యట
నుండి వెలువడి ప్రభాస తీర్థమునకరిగి యచ్చటికి వై కుంఠము
సమీపమని విని యందరిగి హృషీకేశుని సందర్శించి నాజన్మ
మును సఫలంబుఁ జేయుదు, మఱియు వాని తోఁబుట్టు సమత
యను సుభద్ర మహాదానందదాయిని యని వినియుంటి దానిం
దర్శించి వశురాలిం జేసికొనిన వైకుంఠుఁడు సులభంబుగా
వశ్యుఁడగునని నిశ్చయించి యస్త్రీంబున, దన్నెరు లెఱుఁగ
కుండ నుండి పరమబ్రహ్మణ్య జగ్గరు పుండరీకాక్షు హృదయ
పుండరీకంబున నిక్షేపించుకొని సమతంబొంద ధ్యానించుచుండె.

వై కుంఠమను ద్వారకానగర వర్ణనము

“ దేవకీ బ్రహ్మ విద్యా సా యా దేవై రుపగీయతే

నిగమో వసుదేవో యో వేదార్థః కృష్ణ రామయోః

యోనందః పరమోనందః యశోదా ముక్తి గేహినీ ”

బ్రహ్మవిద్య యను దేవకీదేవియం దుపనిషత్తులను
వసుదేవుని వలన పరమాత్మయగు కృష్ణుండును సంకర్షణు

డగు బలరాముడును జన్మించి బ్రహ్మనందమను నందుడును
ముక్తికాంత యను యశోదయు నెత్తి లాలించి పోషించు
చుండ, లింగశరీరమను వ్రేపల్లెయందు బాల్యావస్థ బెరుగుచు
పరమాత్మ యింద్రియాధి దైవతములను గోపకులం గూడి
యింద్రియాధ్యాత్మిక శక్తులను గోపికల నుపలాలించుచు
బృహదారణ్యమను బృందావసమున మంత్రములను మ్రాకుల
మధ్య నింద్రియములను గోవులఁ గాయుచు పరమాత్మ
బాల్యమతిక్రమించి పౌగండమున గోపికలను చతుర్వింశతీం
ద్రియములఁ గూడి రమించి తన నిత్యవిభూతి లీలలం దనిపి
యానందపారవశ్యంబునఁ దేల్చుచు యశావనావిర్భావమున
స్థూలశరీరమను మధుర కే.గి యందు

“ దర్పః కువలయాపీదో గర్వోరక్షః ఖగోబకః

దయా సా రోహిణీసూతా సత్యభామా హి శాంతతా

అఘాసురో మహావ్యాధిః కలిః స కంసభూపతిః

శమోమిత్రం సుదామా యః సత్యాక్రూరోదమోద్ధవః ”

దయ యను రోహిణి శాంతి యను సత్యభామ శమ
మను సుదాముడు సత్యమను నక్రూరుడు దమమను నుద్ధ
వుడుఁ గలిగి దర్పమను కువలయాపీదమును గర్వ మను
బకాసురుని రాజయత్నము యను ఖగూసురుని కలియను కంసుని
నశింపఁజేసి, స్థూల మను మధురాపుర ప్రాకృతిక తత్వంబుల
నెల్లఁ దనియింపఁజేసి యానందరూపుడై యుండ, కాపాలికుఁ
డను జరాసంధుడు (కాపాలికుడన శక్తిపూజలు సేసి నరబ
లుల నిచ్చుచు కపాలమున భోజనముఁజేయువాడు) కృష్ణునిఁ

జంపి మధురను దన వశముఁ జేసికొన నెంచి పదునెనిమిది
మారులు ససైన్యఁడై వచ్చిన వాని డాకకుంగాక శత్రు
రూప రాక్షసుల కలక్ష్యంబైన వికుంత మను ద్వారకాపురిం
బ్రవేశించె. అందు సంకర్షణుం డను బలరాముండును,
లోభ మను కృతవర్మయు, వృష్ణులను సాలోక్యులును,
భోజులను సామీప్యులును, నారాయణ గోపాలురను సారూ
ప్యులును, యాదవులను సాయుజ్యులును, నిత్యశూరులై
సేనింప నాదిలక్ష్మీయగు రుక్మిణీకాంతంగూడి తన సంతానం
బనంతమై నెగడ నిత్య విభూతి యోగంబును నెరపుచుండె.

సత్కాముఁడు సమతను వరించుట

అట్టి పరమాత్మ ప్రభాసమున సత్కాముఁడు సమత
కొఱకు తపించుచుండుట నెఱింగి యతని కడకుంజని మహా
పురుషహృదయమధ్యసంచారశ్రమంబునను, సమతా కర
గ్రహణంబు లభింపమిం జేసియు కృశించి యతివలె మారు
రూపంబున నున్నవానిఁ జూచి తనకు నభివాదనంబు సేయు
నతని నాదరించి యుచిత సంభాషణముల గొంతకాలము గడపి
నీయభిమతము గూర్తు నై కుంతమునకు రమ్మని తోడ్కొని
చని యొక్క భవనమున విడియించి యతనికి సర్వోపచారములు
మొనర్ప సమతను నియోగించె. ఆమీది మొక్కనాఁడు సంక
ర్షణుం డెఱుంగకుండ నేకాంతమున తల్లిదండ్రులైన బ్రహ్మ
విద్యోపనిషత్తుల సమక్షమున నింద్రియాధిదైవతము లను
దేవతలు పెండ్లి పెద్దలుగా, సమతాసత్కాములను పురుషో

త్తముఁడు వివాహమంగళం బాచరించె. వారిరువురకు తర్క-
దృష్టి యను నభిమన్యుఁడు జన్మించె. పుత్రజననాంతరము
సత్కాముఁడు కృష్ణసహితముగా సమతం దోడ్కొని విదేశా-
కై వల్యమున కేతెంచి నిష్కామాదులకు నమస్కరించి
యిష్టోపభోగముల నానందించు చుండె. తర్కదృష్టి శమ మను
పురోహితునికడ వైదికములగు కర్మముల నెల్లఁ బడిసి వేదా-
ధ్యయనము జేసి తండ్రిచే నధ్యాత్మిక తర్కము నభ్యసించి
యంతశ్శత్రుసంహారకరణపటిష్ఠుండై యుండె.

విద్య నిష్కామువలన మోక్షమను ప్రతివింధ్యుని, వేద
కామువలన సంతోషమను శ్రుతిసోముని, సత్కాము వలన
ప్రీతియును శ్రుతకీర్తిని, సత్యకామువలన నానందమను శతా-
నీకుని, నాప్తకామువలన దయయును శ్రుతసేనునిఁ గనియె.

సంసారారణ్య దహనము

ఇట్లు పంచకాములు సుతవంతులును, శ్రుతవంతులును
నీతివంతులునై కైవల్యరాజ్య సుఖం బనుభవింపుచుండ
సత్కాముఁ డొక్కనాఁడు పురుషోత్తమునిఁగూడి విదేశా-
కై వల్యమును వీడి సంసారారణ్యమను ఖాండవ ప్రస్థమున విహ-
రించుచు నెక్క సువాసనయనుచందన భూజంబునీడ సాత్విక
వృత్తి యను చంద్రకాంత వేదికపైఁ గూర్చున్నతటి విజ్ఞాన
మను నగ్ని హోత్రుఁడు బ్రాహ్మణవేషధరుండై వారిసన్నిధి
కేతెంచి పూజింపబడి వారితో నిట్లనియె. “మహాత్ములారా!
నేనమిత భోజనుండ నెన్నిటి నేనిదిని యప్పుడ జీర్ణించుకొన

నేను. నాకుఁ గోరిన యన్నంబిడి తృపువిజేయుం”డనిస్త్రాంప
 “ నీ కెట్టి భోజనంబు గావలయు నడుగు మిచ్చెద ” మన
 “ నేను జ్ఞానాగ్నిని నా కాహారంబు కర్తాధిదైవతంబగు నిం
 ద్రుని స్వాధీనమున నున్నసంసారారణ్యమనుఖాండవము. దాని
 నేను దహింపఁబోవ నింద్రు డజ్ఞానాంబుధారల నార్పుచుండుఁ
 గావున మహావాక్యవిచార మను నస్త్రజాలముల నాతని
 వారింతురేని దాని సనాయాసమున నాహరించి కృతార్థుండ-
 నయ్యెద ” నని యనిన దామోదరుం డతనిఁ జూచి “ యేమి
 కారణమున దీని నాహరింపకున్న తీరని వ్యాకులంబు సంభ-
 వించెఁ దెల్పు ” మన జ్ఞానాగ్ని “ జీవుఁడు తన శతష్వాదికం-
 బగు జీవితము కడవరకును కర్మల నాచరించుట యను యజ్ఞ-
 విధానమును నడుపుటంజేసి తదంగంబైన తృష్ణ యను నాజ్యం-
 బునం తడిసి తడిసి జ్వాలారహితుండనై కృశీభూత శరీరుండ-
 నైతి. ఇదియొక మహారుజగా భాధింపంబడుచుంటి. మహాత్మా!
 నాయందుఁ గరుణించి నాచే సంసారారణ్య దహనము భంగ-
 రహితముగాఁ జేయింపు ” డని దానికి సాధనములుగా తత్త్వ-
 విచారమను రథమును, మహావాక్యములను నాల్గు శ్వేతా-
 శ్వములును, విజ్ఞాన మయానందమయ కోశములను తూణీర-
 ద్వయంబును, ప్రణవమును గాండీవంబును, నేతి నేతి మహా-
 వాక్యములను బాణంబులును సత్కామునకిచ్చి నారాయణు-
 నకు కాలచక్రమను చక్రమును, ప్రణవనాదమను శంఖమును
 నిచ్చె. ప్రమాణ (అవాంతర) వాక్యములను గదను వేద-
 కామునికిచ్చె. ఇట్లుత్తమ సాధనంబులం బడసి కృష్ణ సత్కా-

ములు సంతసించి తత్వవిచారమును రథంబెక్కి విజ్ఞానాగ్నిం జూచి 'యింకనీకార్యంబు సాగింపు'మనియాజ్ఞాపించి చక్రంబు చేబట్టి చక్రాయుధం డొక్కవలనను ప్రణవమును బూని సత్కాముఁ డొక్కవలనను నుండి రక్షింపుచుండ జ్ఞానాగ్ని తైజసంబగు రూపంబుఁదాల్చి సంసారారణ్యమును దహింప బ్రారంభించిన తదక్షకులగు దుర్విచారు లడ్డుపడి సత్కాముని వేదవాక్య బాణజాలముల నపహృత దర్శులై నశించిరి. ఆమీద కర్తాధి దైవతమును నిండ్రుఁడరుదెంచి యజ్ఞాన వాక్యాంబుదధారల గురిపించిన నేతినేతి మహావాక్యములను బాణములచే వానినెల్లఁ బోకార్చి సత్కాముఁ డతని దర్శంబణంచె. ఇట్లా నారాయణుల సహాయమున జ్ఞానాగ్ని సంసారారణ్యమునంతయు దహించి యపగతరుజాభారుండై శమించె. అనంతర మిండ్రుఁడు దామోదరసత్కాముల సన్నిధి కేతెంచి సఖ్యంబుఁ జూపి యంతటనుండి వారికి లోనై సంచరించు నట్లాడఁబడి నిజస్థానంబునకుం జనియె.

ముక్తిసాధ నిర్మాణ కుశలుండగు దేవశిల్పి జ్ఞానమ యుఁడు సంసారమున సత్కామునిచే రక్షింపంబడి స్నేహంబు వాటించె. ఇట్లు నిస్సార సంసారదాహకులు సర్వేశ సత్కాములు జ్ఞానమయుం. దోడుకొని విదేహకై వల్యంబునకు వచ్చి నిష్కామునకు నమస్కరించి సంసార దహన విషయంబును నివేదించి జ్ఞానమయుం జూపి సంపూర్ణానందవారిధిని నొలలాడు చుండిరి.

శ్లో॥ జాగ్రద్దృష్ట్యా స్థూల పదార్థా నదమాయాం
దృష్టా స్వప్నేఽధాపి సుషుప్తౌ సుఖనిద్రామ్
ఇత్యాత్మానం వీక్ష్య ముదాస్తేచ తురీయే
తం సంసార ధ్వంతవినాశం హరిమీదే.

హరిమీదేస్తవము.

ఆ త్మ భా ర త ము న
సంభవ పర్వము
సంపూర్ణము.
ఓం తత్సత్

శ్రీరాధాకృష్ణ

ఆత్మభారతము

యాగపర్వము

—:0:—

శ్లో॥ రాగాముక్తం లోహయుతం హేమ యదాఽగ్నౌ
యోగాష్టాజై రుజ్వలిత జ్ఞానమయాఽగ్నౌ
దగ్ధాఽఽత్మానం జ్ఞం పరిశిష్టం చ విదుర్యం
తం సంసార ధ్వంత్ర విनाశం హరిమీదే,
హరిమీదేస్తవము.

నిష్కాముఁడు కృష్ణపరమాత్మ తోడుగా విదేహ
కైవల్యంబును పాలించుచుండ నెక్కనాఁడు జ్ఞానమయుఁడు
శాంతేయుల యెడఁ గలుగు భక్తిభావంబున నపూర్వంబును,
నతి మనోహరంబును, నగణితామూల్యమణిగణ తేజోజాల
సమన్వితంబును, దుర్విషయా నపేక్ష్యంబును, ననంతమాయా
రంజితంబును, ముక్తపురుషానంద ధాయకంబును, బద్ధపురుషా

ప్రవేశంబును నగు ముక్తి సౌఖ్య మను మయసభను నిర్మించి
యొసంగిన నిష్కాముడు బ్రహ్మజ్ఞదత్త శుభముహూర్తంబున
పురుషోత్తమ పురస్కరంబుగా తమ్ములును తల్లియు దేవియు
తోడరా శమ మను ధౌమ్యుని యొక్కయు దమ మను
సాత్యకి యొక్కయు యాశీర్వాదంబులతో నందుఁ బ్రవేశించె.
మాధవుడు మాతా పితృ సందర్శన కుతూహల్యై వై కుంత
మున కరిగె.

అష్టాంగయోగములు నిష్కాముఁ గానవచ్చుట

నిష్కాముడు విదేహకై వల్యమున ముక్తిమంటప
మున ననుజ తనుజ మంత్రి పురోహిత భృత్యవర్గములఁ
గూడి నిండుకొలుపున్న సమయంబున యమమను మార్కం
డేయండును, నియమ మను రోమహర్ష ణుండును, నాసనమను
మైత్రేయండును, ప్రాణాయామమను కణ్వండును, ప్రత్యా
హారమను గౌతమండును, ధ్యానమను జమదగ్నియు, ధారణ
మనుయాజ్ఞవల్క్యుండును, సమాధియను వైశంపాయనుండును
శిష్యప్రశిష్య గణములతో నాకై వల్య ప్రభు సందర్శనంబు
నకుఁ జనుదెంచినఁ గనుంగొని భక్తియుక్తుడై తమ్ములుం
దానును పలువిధ స్తోత్రములతోఁ బూజించి వారివలన
“యోగశ్చిత్తవృత్తి నిరోధః” చిత్తవృత్తి నరికట్టు యోగ
ముల నెఱుంగుచు సుఖంబున్నయెడ నిధిధ్యాసయను నార
దుండు విజయంచేసిన, నిష్కాముడు తమ్ములఁ గూడి నమస్క
రించి పూజించి యుచితాసనంబున నాసీనుంజేసిన యనంత

రమున నిది ధ్యాసుండు నిష్కామున కాత్మధర్మ ప్రబోధ
కంబుగా నిట్లనియె. “నిష్కామా! సత్యకాముండవై
యాత్మధర్మముల నెఱిగి కైవల్య రాజ్యమును పూజ్య
ముగ నడిపించు చుంటివే? వేద సమ్మతుడైన పురో
హితు శమంబును నాదరింతువే? ఆంతరిక శత్రువుల
జయించి జితేంద్రియుండవై దైవబలంబున వెలుంగుచుంటివే?
నాస్తికాన్యతంబులఁ దొలఁగించి సత్యమునం దసత్యదృష్టినిఁ
బోనాడి యాత్మరక్షణంబుఁ గలిగి విషయములఁ దగులు
వడక యధాశక్తి నన్యాయపథము విస్జించి మహాత్ముల
యుపదేశములఁ గొనుచు నానందమున నుంటివే?

“ శుద్ధమానంతు తచ్చిత్తం ఈశ్వరార్పిత కర్మిభిః

వైరాగ్యం బ్రహ్మలోకాదౌ వ్యనక్త్యథ సునిర్మలమ్.

సజ్గ సృత్సవిధీయతాం భగవతో భక్తిర్ద్వైధాఽఽధీయతాం

శాన్త్యాదిః పరిచీయతాం దృఢతరం కర్మాఽశు సన్త్యజ్యతామ్

సద్విద్యానుప సేవ్యతా మనుదినం తత్పాదుకే సేవ్యతాం

బ్రహ్మైకాక్షర మర్థ్యతాం శ్రుతి శిరోవాక్యం సమాకర్ణ్యతామ్ ”

— అద్వైతానుభూతి.

సత్పురుషులయందు స్నేహము చేయఁబడుఁ గాక.
భగవంతునియందు భక్తి దృఢముగాఁ జేయఁబడును గాక.
శమదమాదు లభ్యసింపఁ బడును గాక. కర్మసముదాయము
శీఘ్రముగా గట్టిగా విడువఁబడును గాక. బ్రహ్మజ్ఞాని సేవింపఁ
బడును గాక. నిత్యమును వారిపాదములు సేవింపఁబడును
గాక. అద్వితీయబ్రహ్మము ప్రార్థింపఁబడునుగాక. ఉపనిషత్తుల

యందలి మహావాక్యార్థము చక్కగా వినఁబడునుగాక. విదేహపతీ ! నీముక్తిభవక మపూర్వము. ఇట్టి బ్రహ్మ నంద దాయకాకారంత తేజోభవము భూర్భువాది లోకములం దెచ్చటనులేదు. కైవల్యమునకు ప్రభుఁడవైన నీపుణ్యమగణ్య మని వచించి మఱియు “మహాత్మా ! నీతండ్రి సదసద్వివే కుఁడు సంయమక మను మయసభనుండి నీకుం జెప్పమని పుత్తైంచిన వాక్యంబులుగల వవధరింపుము. ఆత్మయజ్ఞ మను రాజసూయం బీవు గావించిరంగాని తనకు జీవనిచ్చుత్తి రూపనిశ్చేయ సప్రాప్తి సంభవింపదనియు నందులకు నిన్నుఁ బ్రేరేపింపుమనియు జెప్పిపంపె. ఆయజ్ఞము సకలేంద్రియాధి దైవతముల జయించిరంగాని కానేరదు. మఱియు నది బహు విఘ్నంబుల కాకరంబై యుండు. దుష్టదుర్గుణ రాక్షసగణము దాని భంగమునేయ నరయుచుండు. అట్లుఁ గానీయక జాగరి తులై నిర్విఘ్నముగాఁ నిర్వర్తింపఁ జేసిన నిఖిలగుణగణ ప్రళయంబగు రణంబుగలుగు” నని చెప్పి నిధిధ్యాసుఁడను నారదుండు చనియె.

నిష్కాముఁ డాత్మయజ్ఞము సేయ నాలోచించుట

పిమ్మట నిష్కాముఁడు వేదపురుషుండును శమంబును తమ్ములునుఁ గూడియున్న సమయంబున వారితో “పుత్ర జనన ఫలంబు తండ్రి యాజ్ఞను నిర్వర్తించుటయే కదా ? కాని యీ యజ్ఞంబువలన పరలోకవాసులకు హితంబును, యిహలోక మారణంబునుఁ గలుగునని నిధిధ్యాసుఁడనతిచ్చె.

నేనేమి సేతు, దీని నెట్లు నిర్వహింతు, పితృదేవు నాజ్ఞ నెట్లు
మన్నింతుఁ జెప్పం ” డనిన శమాదులు “ ప్రభూ! భయం
పడకుము. ఈ యజ్ఞదీక్షం బూనుము. దీనివలన సమస్త
బాహ్యంతశ్శత్రుదోషంబులు నశించు. సకలేంద్రియము లను
ప్రజలితఃపూర్వము నీచే నిర్జ్వలంబుడిరి. ఆత్మశక్తియందు
నీతో సమాను లెవ్వరును లే ” రని ప్రబోధించిన నిష్కా-
ముఁడు తెలివైంది తద్విధికిం బూని, యీ యజ్ఞంబు నిర్విఘ్నం
బుగా నిర్వర్తింపం జేయుటకు యజ్ఞకర్త యనాదినిధనం డాది
పురుషుండు పురుషోత్తముఁ డొక్కఁడే నాకుఁ బరమప్రాప్యం
బని యతనిఁ గొనివచ్చుటకుఁ గొందఱాత్ములం బంచిన, పుండ-
రీకాక్షుండు ద్వారవతినుండి కదలి విదేహ కైవల్యంబునకు
వచ్చి శాంతి నిష్కాములకు నమస్కరించి యందఱ కుశలం
బడిగిన యనంతరమున నిష్కాముఁడు పరమాత్ముని హృదయ
పుండరీక మను పుండరీకాసనముననునిచి ధ్యానధ్యేయధ్యాత్మ
రూపంబైన త్రిపుటిని సాకారపూజనం బాచరించి యిట్లనియె.
యజ్ఞమూర్తీ!

కం॥ ధ్యేయుఁడవు సకలలోక

స్థేయుండవు నమ్రులకు విధేయుఁడవు నయో

పాయజ్ఞుఁడ విజ్ఞగముల

నీ యెఱుఁగని యవియుఁ గలవె నీరజనాభా !

— భారతము.

నా తండ్రి సదసద్వివేకుఁడు సంయమనంబున నుండి
యాత్మయజ్ఞం బొనర్చునట్లుగా నియమించి నిదిధ్యాసునిఁ

బనిచె. ఇంతటి మహాకార్యము నాచే చేయంగలుగుట యెఱింగియె పంచనా ? పితృజ్ఞానముని దాని కొడంబడితి. కాని నీ నియోగం బాకాక్షించుచున్నవాడ నాజ్ఞయేమి ? ” యనిన మాధవుండు భావికార్యదశ నూహించుచు మెల్లన నిట్లనియె.

కం. కురువృషభ ? సర్వగుణముల

సురుచిర తేజమున రాజసూయాఖ్య మహా

ధ్వరమునకు నీవ యర్హుడ

వరిసూదన శౌర్యులయిన యనుజుల బలిమికా.

— భారతము.

బావా ! నీవనంత కల్యాణగుణ సంపన్నుండవు. నీ తమ్ములంత శృత్రు నిరాసకులు. కావున నీవీ యజ్ఞంబునకు దీక్షవహింపుము. కాని దీనికొక్క కార్యంబు యజ్ఞమునకుఁ బూర్వమసేయవలయు. ఇప్పటికి పాపప్రభుని యాక్రమణంబున దుర్గుణ కలుష వంశములవారు పెక్కురు మిక్కిలియుగర్వించి యుక్కుమిగిలి యున్నవారు. వారియందు కాపాలికుండను జరాసంధుఁడు చార్వాకుఁడను శిశుపాలుని తోడఁజేసికొని నన్ను లేనివానిగాఁ జూచుచు మత్సరించియున్నాఁడు. వాని కింకాక స్థూలమను మధురను విడిచి నీపాలకర్తవ్యములోనిదగు శ్వేతద్వీపమునుకుశస్థలంబున వికుంతమను ద్వారకనునిర్మించు కొని యందున్నవాడ. వాఁడు బాహ్యశత్రువు. వానిం బరిమార్చికాని యజ్ఞంబునకుఁ బూనరాదు. వాఁడు తామసశ్రద్ధం గూడి తామస భక్తియుక్తుడై తామస దైవియగు భైరవిని

హింసాకర్మంబునఁ బూజించుచు దినమున కొక్కనింగా చరబలి నిచ్చుచుండు. వానిఁ జంపుట యంతర్యామినగు నాకుంగాదు. అనేక శతసంహితా బలయుక్తుండగు మన వేదకాముఁ డక్కార్యంబు నెనర్పఁగలఁడు. ఆతనిని సత్కాముని నాకుఁ దోడుగాఁ బంపుము. ఇక్కార్యంబు సఫలంబుజేసికొనివత్తు ” ననిన నిష్కాముఁడు “ కేశవా ! నీ ప్రసన్నహృదయ మీప్రపన్నుల దెస వ్రాలినంజాలు సర్వంబును చేకూరినట్లయెంచెద. మీకుఁ గార్యసిద్ధి యయ్యెడు మరుగుం ” డనిన

దామోదర వేదకామ సత్కాములు కాపాలికునిఁ
జంపఁబోవుట

అమ్మువ్వు రప్పుడ కదలి పాషాణహృదయంబను గిరి వ్రజంబున కరిగి వేదమార్గమును సింహద్వారమునఁ జనక యసిమిత్రమును పెరమార్గమున పాపండు బ్రాహ్మణముల నతం డాదరించుఁ గావున నారూపంబులతో నాతని యాస్థానంబునకుఁ జనిన నతండు భక్తియుక్తుండై పూజింపం బోయిన నాపూజల నెల్లకున్న “ మీరెన్వ రీరూపంబుల నేల యే తెంచితి ” రన మాధవుండు “ వాదమును యుద్ధమున నిన్ను నిర్జింప వచ్చినారము. నీవు మాకు పరమశత్రుండ ” వనిన “ నాకు మీరును మీకు నేనును నెన్నఁడును సపకారముఁ దలంచిన వారము గాము. అందేను దేవబ్రాహ్మణ భక్తుఁడఁ గదా ? మీ కహితుఁడ నెట్లైతి ” నని కాపాలికుండు పలుకఁ గృష్ణు డిట్లనియె

హింసారాధన ఖండనము

పావీ ! నీ దేవపూజ కేవల హింసాత్మికముగా జరుగు
టంజేసి దేవునెట్లు పూజించువాడ నైతివి. “ ఇష్టా పూర్తిం
మన్యమానాం వరిష్టం, నాన్యచ్ఛ్రేయో వేదయంతే ప్రమూఢాః ”
మూఢుఁడు తన కోర్కెను పూర్తిజేసికొనుట కింతకన్న వేరు
శ్రేయము లేదని తలంచును. అట్లులే స్వసుఖమునుమాత్ర
మాకాంక్షించి నీ పుత్రపౌత్రుల వృద్ధిని గోరి యాకోశించు
ప్రాణుల హృదయ సంచలన తరంగములు తాకకుండ గుండెను
బండవలె జేసి భైరవదేవా ! యీ యుపహారంబునుఁ గొని
నాకోర్కుల నెసంగుమనియు, నీనలె నన్నెక పాపాణంబుఁగాఁ
జేయుమనియు ప్రార్థించుచు ప్రక్కననున్న తల్లినిఁగాంచి నీకు
దూరస్థుల మగుచుంటిమని కన్నీరు విడుచు బిడ్డలను, బిడ్డలఁ
గాంచి మీకు పోషకు లింక నెవ్వరు తండ్రీ ! యని యెడ్చు
తల్లులనుఁ బట్టి కఱకుకత్తులచే కుత్తుకలుగోసి దేవునిప్రేమకు
పాత్రుఁడనైతి ననుకొనుచుంటివి. ఓరీ ! దుష్టరాక్షసా ! నిన్ను
నేమని తిట్టవలయునో తోచకున్నది. దేవునిపేరిట నిట్టి
హింసల నెఱర్చుటకన్న కేవలము నాస్తికుండవేయైన నెంత
మేలు. దుష్టా ! అహింసాతత్పరులై జీవితములఁ గడపు సత్పు
రుషు లనుభవించు సుఖంబువకు మించి నీ హింసారూప
మహాపాప కార్యంబువలన వేస్తైన ఫలంబేదేని పొందఁ గలిగి
తివా ! నీదేవుఁ డిచ్చియుండెనా ? అందఱివలెనే దశేంద్రియ
విషయము లనుభవించుచుంటివేగాని నీవుచేయు దుష్కార్య

మునకు విలక్షణముగ నీదేవుడు మఱి రెండింద్రియములనేని
 నెక్కడుగ నీయఁగలెనే? ఆక్రోశితప్రాణుల నెన్నిటి నీపొట్టం
 బెట్టుకొంటివి? నీచా! ఇంతజేసియు నీజరామరణంబులనైనఁ
 దప్పించుకొనఁ గల్గితివా? ఎవ్వరిమీదప్రేమచే నీపాపాణ
 హృదయము నుండి జీవకారుణ్యమును బాటఁ ద్రోలితివో
 యట్టి నీకుటుంబ ప్రజలు శాశ్వతముగ నుండువారు కాఁ
 గల్గుదురా? ఇన్ని ప్రాణులఁ బోకార్చి నీ వైక్కిండవు
 సుఖించుట కన్న నీ వైక్కిండవు లేకున్న నెన్ని జీవములు
 హాయిగా బ్రతుకు! నీ పాపమును దలంచిన కొలఁది
 హృదయావేదనము బొడము చున్నది. వేదబాహ్య! యిది
 యును వేదకర్మంబె యని వచించుచు వేదముల కపార్థంబును
 బోధించు చుంటివి. దుష్టమతీ! వేదము లెందేని కారుణ్య
 మును వీడి కర్మము లొనర్పు మనెనా? అట్టిదేన్నైన నది
 వేదమగునా? తాటాకులకట్ట యగునుగాని — జీవకారుణ్య
 మును జూపు మనని వాడు దేవుఁ డగునా? దయ్య మగును
 గాని — ఆక్రోశమునుజూచి కరుఁగని హృదయము మాంస
 పిండ మగునా? బండ యగునుగాని — చచ్చుచున్న బిడ్డలఁ
 జూచి దుఃఖించు తల్లుల కన్నీటి కాలువలు దాటఁ గలుగు
 వాడు కన్నవారు బిడ్డలగుదురా? గడ్డలగుదురుగాని —
 పిశాచీ! యింకనైన నిట్టిదుష్టకార్యంబుఁ గావింపనని ప్రమా
 ణంబుఁ జేసితేని నిన్ను విడిచి నీచే చెఱఁబెట్టఁబడి మరణ
 దీక్షాబంధములు వేసియున్న జీవులనెల్ల విడిచిపుత్తుము. కాదేని
 నిన్నిప్పుడ యమసధనంబునకుం బంపుదుము. ఏ మందువు?

నేను కృష్ణుండ నితఁడు వేదకాముఁ డాతఁడు సత్కాముఁ ”
 కని పల్కుటయు కాపాలికుండులికిపడి “ఓహూ! కృష్ణా!
 నీవా? నాతో పదునెనిమిదిమారులు పోరాడి తుదకు కంటికిఁ
 గరరాముండఁ బోయిన పోటుఁబంటవు గావా? ధూర్త
 గోపాలా! నాధర్మము నెఱుంగుదువా?

శా. మస్తిష్కాక్త వసాభిమారిత మహామాంసాహుతుర్ పావకో

పాస్తుర్ బ్రహ్మ కపాల కల్పిత సురాపానంబు మాపుష్టి స

ద్యస్తీవ్రాసి నికృత్తకంఠ విగళద్రక్షోగమర్త్యోపహా

రస్తుత్యర్థబలిప్రదానముల యర్చన్ భైరవ స్వామికిఁ.

— ప్రబోధచంద్రోదయము.

కావున నీ తులువ మాటలకుఁ తగినయ ట్లుత్తమ
 పురుషులైన మీ మువ్వర నిప్పుడ భైరవదేవునకు శ్రేష్ఠోప
 హారంబుగా నెసంగి సంతసింపం జేయుదు రం ” డని వేదకా
 ముని మార్కొనియె.

అంత వా రిరువురును పదుమూడఁహారాత్రంబులు
 వాగ్వాద యుద్ధం బొనర్చిరి. అందు వేదకాముఁ డెంతకును
 తన వాదంబు నెగ్గకునికిం డిల్ల వడి చూచుచుండ పరమాత్ముఁ
 డిట్లనియె. “వేదకామా! యితని యం దద్వైతభావము
 తోచు చున్నను మనోవాక్కాయ కర్మముల యందంతటను
 ద్వైతమే ప్రధానంబై “అహమన్యోఽసౌ అన్యోన స వేదా
 యథా పశురేవం సదేవానాం ” నేను వేఱు, వారు వేఱని
 చూచువాఁడు తెలియనివాఁడు. వాఁడు దేవతలకు పశువువంటి

వాడు. “ద్వితీయాద్వైభయం భవతి” రెండవది చూచి నప్పుడు భయము గలుగుచున్నది. యనునట్లు మనోవాక్తాయ కర్మంబులం దంతటను ద్వైతమే ప్రధానముగా నున్న వీని నెఱింగి జయింపు” మన్న నాతఁ డక్కిలకముం దెలిసి యతనియందున్న ద్వైతభావమును వెల్లడించుటయు నతండు నశించె. (అదియే యతని రెండుఁగా చీల్చుట) అప్పు డందఱు నానందమయులై పొంగుచు నతని కుమారునికి పట్టాభిషేకం బొనర్చి చెఱునున్న జీవులనెల్ల విముక్తులఁజేసి నారాయణ వేద కామ సత్కాములు విదేహ కై వల్యమున కేతెంచి నిష్కాము సకు నమస్కరించి వృత్తాంతమంతయు నివేదించి కొలిచి యుండిరి.

నిష్కాముఁ డాత్మయజ్ఞము సేయుట

అంత నిష్కాముఁడు వాసుదేవాను మతంబున నాల్గు దిక్కుల జయించి వచ్చుటకు నలువురు తమ్ములం బంచిన వారును సర్వ విషయ దేశంబులఁ గ్రుమ్మరి విషయాధీశ్వరుల జయించి వారి తేజోధనము లప్పనంబులుగాఁ గొని వచ్చి యన్న కొప్పగించిన తతేజోధనంబులచే ద్విగుణీకృత తేజ శ్శాలియై వెలుఁగుచు యజ్ఞపురుషునిచే ననుజ్ఞాతుండై శమవేద ముల యనుమతంబున నాత్మయజ్ఞంబుసేయ నుపక్రమించి, పురోహితుండగు శమంబుచే యజ్ఞశాల నిర్మింపఁజేసి యజ్ఞోప కరణ ద్రవ్యంబుల సమాయత్తంబు సేయించి సత్యకామాప్త కాముల వలన బంధువర్గంబులనెల్లఁ బిలిపించె.

అప్పుడు పుత్ర మిత్రాదులతో యోగవిద్య యను
విరటుండును, సంతర్యాగ మను ద్రుపదుండును, చార్వాకుఁ
డను శిశుపాలుండును, మోహ మను భగదత్తుండును, దమం
బను సాత్యకియు, లోభ మను కృతవర్మయు, కాయపురినుండి
బ్రహ్మచర్య మను భీష్ముండును, జీవుఁడను ధృతరాష్ట్రుండును,
సద్విచార మను విదురుండును, బ్రాహ్మణ మను ద్రోణుం
డును, యజ్ఞ మను నశ్వత్థామయు, ప్రబోధమను కృపుఁడును,
ధర్మార్థకామము లను బాహ్లిక సోమదత్త భూరిశ్రవులును,
దంభ మను శల్యుండును, మిథ్యాదృష్టి యను దుశ్శలఁ గూడి
పాపండు మను సైంధవుండును, మహామోహ మను దుర్యో
ధనుండును, నాస్తికమను దుశ్శాస నుండును, మనస్సును శకు
నియు, నహంకార మను కర్ణుండును, మత్సర మను వికర్ణుం
డును తమతమ బంధుమిత్ర పరివారంబులతో వచ్చిన నెల్లఱి
నయ్యై తెఱంగులఁబూజించి నిష్కామ మను ధర్మరాజు.

౮॥ మీ యనుగ్రహమునఁ జేయంగఁ గడఁగితి

నిమ్మహాధ్వరంబు నెమ్మితోడ

దీనినిందఱును ననూనంబుగాఁ బూని

పెంపు మెరసి నిర్వహింప వలయు.

భారతము.

అని ప్రార్థించి వారల యనుగ్రహంబు వడసి యజ్ఞ
దీక్షంబూనె. దానికి శమమను ధౌమ్యుఁడు హోతగా,
ధారణమను యాజ్ఞవల్క్యుఁ డధ్వర్యుఁడుగా వేదమను వేద
వ్యాసుఁడు బ్రహ్మగా, సామ ముద్గాతగా, నిధిధ్యాసమనునార
దాదులు సదస్యులుగా, బ్రహ్మచర్యమను భీష్మాదులు సహాయు

లుగా, జగన్నాథ రక్షితంబై సర్వచేతనానందకరంబుగా నాయజ్ఞంబు చెల్లె. అంత నిదిధ్యాసుఁ డందు నిండియున్న గుణలోకంబునెల్ల నిరీక్షించి “సర్వాణిరూపాణి విచంత్య ధీరో నామానికృత్వాఽభివదన్యదాస్తే” సర్వరూపములనుసృష్టించి వాని వానికి సరిపడు నామము లొసంగి వానియందెల్ల వ్యాపించియుండు దేవుఁడు జగద్భరణంబుకొఱకు భూమి యందు జన్మించి మానవ సమూహంబు నడుమ తానెక మానవుండుగాఁ గూర్చుండియున్న నారాయణదేవుం జూచి యభిజన విద్యా ధనబల గర్వితులగు వీరెల్లరు భవిష్యద్వేదాంతవాద రణంబున నీతనిచే సమూలముగా నశియింపగల రని సంతసించుచుండె.

నిష్కాముఁడు వాసుదేవుని పూజించుట

అప్పుడు బ్రహ్మచర్యుఁడు నిష్కాముం జూచి “యజాత శత్రూ! యీ యున్నవారియం దెవ్వఁడు “(య) ఇదంచ లోకం పరంచ లోకం సర్వాణిచ భూతానిచ యోఽంతరోయ మయ త్యేషత ఆత్మా” ఎవఁడు (ఏది) యీలోకము పర లోకము సమస్తమైన భూతముల యొక్క లోపల నిండి యున్నాఁడో అదియే ఆత్మ, యనునట్లు తెవఁడు జగద్గురుం డును, వేదమార్గసంచారుండును, ననంతగుణగణపరిపూర్ణుండును నగునో యట్టివాని నొక్కని నగ్రపూజితుంగాఁ జేయు మనవుడు. “అట్టివాఁ డెవ్వఁడు నీవ యాజ్ఞాపింపు” మనిన నతం డిట్లనియె.

9)

యాగపర్వము

సీ. రోదసీ కుహరంబు రుచిరాంకుతతిఁ జేసి
యర్కుండు వెలిగించు నట్లు లమృత
సందోహ నిష్యంద చంద్రికఁ జేసి శి
తాంశుఁ దానందించు నట్లు సకల
జనులకుఁ దనదైన సదమలద్యుతిఁ జేసి
తనరంగఁ దేజంబుఁ దనువుఁ దాన
చేయుచు నున్న సత్సేవ్యుండు పుండరీ
కాక్షిండు గృష్ణుఁ డనాది నిధనుఁ

అ, డబ్బనాభుఁ డుండ నర్ఘ్యంబునకు నిందు
నర్హు లొరులు గలెరె యజ్ఞపురుషు
నఖిలలోక పూజ్యు నచ్యుతుఁ బూజింపు
మధిప యదియ చూపె యజ్ఞఫలము.

— భారతము.

అనిన విని నిష్కాముఁడు పరమాత్ము నున్నతాసన
మున నుపవిష్టుం జేసి యాప్త కామునిచేఁ దేబడిన యర్ఘ్యం
బున శాస్త్రోక్త విధిం బూజించి,

కం॥ హవరూపివి హవనేతవు
హవభోక్తవు నిఖిలహవ ఫలాధారుఁడవు
హవరక్షకుండ వగునీ
కవిదిత మగు నుతులొనర్తు మయ్య ముకుందా :

భాగవతము.

అని ప్రార్థించు చుండఁ జూచి సహంప నేరక చార్వా
కుం డిట్లనియె.

చార్వాకుఁడు నిష్కాము నాక్షేపించుట.

నిష్కామా ! ప్రజ్ఞాన సంపన్నులైన బ్రహ్మజ్ఞు లిందఁ జూచకర్ముఁడైన వీని నేమని పూజించితివి, బ్రహ్మచర్యుఁడు వృద్ధ (సనాతన) బుద్ధియగుట జ్ఞానశూన్యుఁడై జడ స్వరూపుఁడైన కృష్ణునిఁ బూజింపు మనినంతన పూజించి నీ యజ్ఞానం బెల్లటకుఁ జూపితివి. వీని జ్ఞాన వృద్ధిని పూజించితివా ; వీనిఁ గన్న యపనిషద్విద్య గలదు. సనాతనుఁడని పూజించితివా ? బ్రాహ్మణప్రభోధులు గలరు. సగుణుండని పూజించితివా ? పుట్టుకయే యెఱుఁగరాని పరిపూర్ణజడస్వభావుఁడు. ఇట్టి వీఁ డెఱుక మఱచి నీవు పూజించు చున్నను ‘నా వంటి వానికిం దగివదా ? యనియైన దలంపక తగుదునని పెద్ద గద్దయఁ గూర్చుండి యిందఱిలో సిగ్గు విడిచి ‘యీ పూజ నెట్లు గొనియె.’ ననుచున్న చార్వాకునిం జూచి నిష్కాముఁ డతని డగ్గరి “చార్వాకా ! నీవంటి యున్నత గుణులకు వాక్పారుష్యము తగునా ? యీతనిఁ గూర్చి పవిత్రతాపుత్రుఁడు సత్యమునే వచించె!

చ, ఆదిజుఁడైన బ్రహ్మ యుదయంబున కాస్పద మైనవాఁడు వేదాది సమస్త వాఙ్మయములందుఁ బ్రశంసితుఁ డైనవాఁడు లోకాది త్రిలోక పూజ్యుఁడని యాత్మ నెఱింగి సితామహుండు దా మోదరుఁ జెప్పెఁ బూజ్యుఁడని యుక్తమ కాకిది యేమి దోసమే ?

— భారతము.

అని పల్కుచున్న ముక్తినేతను వారించి బ్రహ్మచర్యుఁ డిట్లనియె. “ఓరీ ! వాచాటా ! చార్వాకా ! బుది

తేనివాఁడనై జగద్ధితుని పూజించుట తగదంటి వాయనంతుని
యనంత తేజంబు నెఱుంగ నెంతటి వాఁడవు “బ్రహ్మ తం
పరాదాద్యో అవ్యత్రాత్మనో బ్రహ్మవేదా క్షత్రం తం
పరాదాద్యా అవ్యత్రాత్మనో క్షత్రం వేదా వేదాం స్థాం
పరాదుగ్యో వ్యత్రాత్మనో వేదా వేదా ఇదం బ్రహ్మ
ఇదం క్షత్రం ఇమే వేదాః ఇదం సర్వం యతయమాత్మా”
అను నట్లును మఱియు

కం. పూజితుల తృప్తు లగుదురు

భూజను లొరు లచ్యుతుండు పూజితుఁ డగుడుం

దేజమున జగత్త్రితయముఁ

బూజితమయి తృప్తిఁ బొందుఁ బుణ్యాసమృద్ధిఁ.

— భారతము.

బుద్ధియును మనంబును పురుషుండును నవ్యక్తమగు
ప్రకృతియు భూమియు చంద్రుండును సూర్యుండును నగ్నియు
గాడ్పును దిక్కులును కాలంబును తానై జంగమ స్థావ
రాత్మకమైన సకలభూత ప్రపంచమును తన యోగమాయం
జేసి ధరించిన పరమాత్ముని కృష్ణుని యోగసంపన్నులగు
యోగులు తత్త్వదృష్టి నెఱింగి నట్లెఱుంగుటకు పాపస్వరూపి
వగు నీకెట్లు సాధ్యమగును. కావున నీపాపాలాపంబులు గట్టి
పెట్టి యూఱక యడిచిపడక కూర్చుండు” మనిన చార్వా
కుండు.

నాస్తికవాదము

ఓహోహోహో ! తెలిసినది వీడు పేరులేని పెద్దదైవ
 మను వీరందఱు దైవజ్ఞులును ? వీనియందు మానవాతీత దేవ
 లక్షణములు లేన్ని గాన్పించుచున్నవి ? వేదాంతసారమను
 వెన్నల మ్రొంగుటయందును, జడప్రకృతియను జవరాలిం
 జంపుటయందును, కాలచక్రమను పూచిన బండి చక్రమును
 విఱుచుటయందును, నింద్రియములను గోవులఁ గాయుట
 యందును, నింద్రియాధ్యాత్మికశక్తులను గొల్లమిటారులతోఁ
 గోష్ఠి సలుపుటయందును, కాపాలిమఁడను జరాసంధుని కోడి
 పాటుటయందును, నింక నిట్టి వెన్నియోగలవు. ఇవియన్నియు
 దైవశక్తులె యగుంగావలయు ! ఎంత మూఢులు. జ్ఞానమని
 యజ్ఞాన మున దైవం బొక్కనిఁ గల్పించి లోకమును
 వంచించి బాధించు మూఢులు మీరు. ఎక్కడి దైవ
 మొక్కడి ప్రపంచము ! వాయుగ్ని జల భూములను నాల్గు
 భూతముల సంయోగ మున జీవంబును, వియోగం
 బున మరణంబును సృష్టికి స్వాభావికంబై చెల్లుచుండ వీని
 నడుమ నీ దేవుఁ డుండి చేయున దేమి గలదు. అస్తియస్తి
 యని వాపోవువా రిందెవ్వతేని యా యస్తినిఁ జూచితి నని
 నొరు విప్పి చెప్పఁగలవారు గలరా ? అన్నిటికిని శాస్త్రము
 శాస్త్ర మని చివికిపోయిన తాటాకుల కట్టలం బట్టుకొని
 చూపింతు రవియెవ్వఁడిచ్చె. మేఘములనుండి యూడిపడెనా?
 వెట్టిమొగములారా ! దేవుఁడు లేడు, శాస్త్రములు లేవు,
 కర్మములు లేవు, కర్మానుభవ మంతకన్నను లేదు. తుదకు

వాదించుటకొఱకు మాత్ర మేర్పడిన పరలోకంబును లేదు. ఇవియెల్ల దుష్టస్వాభిమానులచే పొట్టిలు నింపుకొనుటకొఱకు కల్పింపం బడినవి. సుఖమే స్వర్గము, కష్టమే నరకము, మరణమే మోక్షము. కావున నీ ప్రత్యక్ష సత్యమును నమ్మి యసత్య పరోక్షమున కట్టులు చాపక సుఖ సంపాదనంబునకుఁ గడంగుఁడు “ ఋణం కృత్వా ఘృతంపిబేత్. కంటికింపైన కాంతను గవయవలయు. కప్పలేద్దునని యావులు చెఱువు నీటిం ద్రదాగకుండునా ? ” ఈ మర్మముల నెఱిగి మన యెఱుకలో లేని పరలోక సుఖముల నమ్మి యిహసౌఖ్యములఁ బాడునేసికొనక సుఖంపు ” డనిన.

ఆ స్తి క సిద్ధాంతము.

నిష్కాముఁడు “ చార్వాకా ! యూరిక ప్రల్లదము లాడినంతన ఫలం బేమి. కర్తయొక్కఁ డక్కఱలేక భూతసంయోగముననే సృష్టికార్యంబు జరుగునేని “ కథమసత స్సజ్జామేత ” అనత్తు నుండి సత్తెట్లు గలుగును? జడములగు భూతములకు సంయోగజ్ఞాన మెట్లు గలుగును. ‘ అది స్వభావం ’ బన్న స్వభావమునకు భిన్నభిన్న రూపములుగా పరిణమించు తెట్లు గలుగు? కావున కర్తయొక్కఁ డావశ్యకము. మఱియు శుక్తిలేని రజతభ్రాంతియు, రజ్జువులేని సర్పభ్రాంతియు, పటములేని వర్ణచిత్రరచనయుఁ గాని యట్లధ్యాత్మ స్వరూపంబున పరమాత్ముఁడు లేక సృష్టి యుండనేరదు. “ రజ్వజ్ఞానా ద్భృతిరజ్జో యథాహిః, స్వాత్మాజ్ఞానా

దాత్మనా జీవభావః ఆప్తోక్త్యాహి భ్రాంతి నాశేన రజ్జు రీప్తా
 నాహం దేశికోక్త్యా శివోఽహమ్ ” ఎట్లు త్రాఁటిని తెలిసి
 కొనక పోవుటచేత త్రాఁటియందు పాము కనిపించునా య
 ట్లాత్మను తెలిసికొనక పోవుటచేత ఆత్మయందు జీవుఁడను బుద్ధి
 గలిగినది. స్నేహితుల వాక్యముచేత పామను భ్రాంతి నశించి
 నప్పుడు త్రాఁడు త్రాఁడుగా కనిపించియు సర్గురుని యువ
 దేశమున జీవుఁడు నేను జీవుఁడను గాను దేవుఁడ నను
 కొనును. అట్టి పరమాత్మ స్వరూపమును దెలియజేయు
 నవియే వేదములు. వానిఁ గాదని నిందించుచు వేదబాహ్యుండ
 వై పాపముఁ గట్టికొనకుము. యుగయుగాంతరముల నుండి
 యాత్యంతిక జ్ఞానసంపన్నులగు మహర్షులచే జెప్పబడుచు
 ననాది విజ్ఞానమై వచ్చు శాస్త్రమును మందబుద్ధివై స్వాభి
 మానంబున నిందించి నరకలోక గామివి గాకుము. “శ్రుతి
 స్మృతేచ మమైవాజ్ఞే ఉల్లంఘ్యే వై వ కర్హి చిత్ ” శ్రుతి
 స్మృతులు పరమాత్మునాజ్ఞ ననునరించును. కావున పరలోక
 మున్నది. పరమాత్మ కలదు. నీపామర బుద్ధికిఁ దోచు
 తుణికరూప సుఖానందంబుకన్న నాత్యంతిక శాశ్వత బ్రహ్మ
 నంద సుఖంబు గలదు. అది నీవంటి నాస్తికులకుఁ గోచరిం
 పదు. కారణమేమన దాని నేనాఁడును నీమలీమన బుద్ధికిఁ
 దాకనీయకుంటివి. లేదని నాస్తిక వాదంబుఁజేసిన ఫలమేమి?
 నీ యల్పబుద్ధి కెఱుంగరానంత మాత్రమున నాసత్యమును
 బోకార్ప నీతరమగునా? వృధా జల్పంబులచే మహాత్ముల
 మానసంబుల నెప్పింపక మిన్నకుండుము. బుద్ధిమంతుఁడ

వయ్యోద ” వనిన చార్వాకుండు ‘వృథా సత్యవాదీ !
నిష్కామా ! ఎంతటి యమాయితోపన్యాస మిచ్చితివి.
శాశ్వతుడని నమ్మిన గుణరహితుడైన నీ పాణుబోతు
దేవుని నిష్పడహతుంజేతుచూచుచుండు” మని యానీచుండు
జడమైన బాహ్యశరీరమునే దైవముగాఁ జూచుచు దాని
నఱికిన పరమాత్మ హతుండైనట్లకా నమ్మి కృష్ణుని మీదికిం
దుమికిన నతండు “సత్యస్యసత్యం” అను మహావాక్యమున
నతని హతుంచేయ చార్వాకుండు పంచత్వంబు నెంది
ప్రల్లదులకేని పరమాత్మతోడ నభేదంబ యను వాక్యమును
దెలియఁ జేయుచు నాతనిం గలిసె.

ఇట్లు ప్రశాంత విఘ్నంబై యామఖము పరిసమాప్తి
నెందిన యనంతరమున నిష్కాముండు సకలవిషయాగతులైన
గుణబృందములను, గృష్ణపరమాత్మను బహుమానసత్కా
రములు గావించి యనుప, వారు భగవానుని లీలలను
స్మరించుచు వారి వారి యనికిపట్లకుం జనిరి. మానసుండును
మహామోహుండును మాత్రము ముక్తిసాధమును గనుంగొన
వలయునను వేడుకతో నక్కడన యుండిరి.

మహామోహుండు ముక్తిమంటపమున పరాజితుం డగుట.

ఒక్కనాఁ డక్కల్లతేఁ డద్దివ్య భవనంబునఁ బ్రవే
శించి దాని బ్రహ్మతేజంబున కచ్చెరువందుచు ప్రవృత్తి
నివృత్తి రూప ద్వారద్వయముఁ గలిగి దుర్గుణ ద్రష్ట
వేశ్యంబై తెరువఁబడియున్న నివృత్తిద్వారము మూయఁ

బడి యున్నట్లును, మూయఁబడియున్న ప్రవృత్తిద్వారము
 తెరువఁబడి యున్నట్లునుఁ దోచిన. నాప్రవృత్తిద్వారముఁ
 బోఁబోవ నదియెంతయుం దాకి బాధనెంది, యామీఁద వృత్తి
 రూప తరంగరహితంబై నిశ్శబ్దంబుగానున్న సాత్వికమయం
 బైన చిత్తసరోవరమును జలమయం బని వగచి యందుఁ బోక
 వృత్తిరూప తరంగ సహితంబై తామసజల పూరితంబై
 యున్న చిత్తసరోవరమును జలరహితం బనియునెంచి “పరత్ర
 పరావభాసం” యనునట్లందుఁ బోయి కూలఁబడి దిక్కు
 దోచక తల్లడించు చున్నం. జూచి విద్యయు కామపంచకం
 బును నవ్విన లజ్జితుండై శిరంబువంచి యెవ్వరికిం జెప్పక
 మనస్సును గూడి యాత్మపురంబున కరిగి యాత్మయజ్ఞ వైభ
 వంబును ముక్తిసౌధ సంపదయుఁ దన కత్యంతాసూయా జన
 కంబై దహింపం జొచ్చిన సర్వసుఖోప భోగంబులకు వెలియై
 దుఃఖించు చున్న తామసరాజుంజూచి మనస్సిట్లను. “తండ్రీ!
 మహామోహా! నీ యీ పరితాపంబునకుఁ గారణం బేది!
 నేను మనియుండ నీవిత వందురం బనియేమి యెఱిగింపు”
 మన, మిథ్యాకల్పనుఁడు, “మామా! నీవునుఁ జూచితివి
 గదా? యా కైవల్యసభను. అట్టి దెందైనఁ గలదా? అది
 తోరిన భోగముల నెల్లఁ గూర్చుటంజేసియె నిష్కాముఁడు
 నేటి కింత మహానుభావుం డయ్యె. దీన నతని తేజ మెల్ల
 దిక్కుల వ్యాపించె. అందఱు విషయాధిపతుల ముందు
 మాయావి యగు కృష్ణుఁడు పుణ్యాత్ముడైన చార్వాకుని

సత్యమును వెల్లడించిన యందులకై చంపుచుండ నతనికి మోమోడి యెల్లవారును జయజయ నాదములు వెట్టిరిగాని, తగదని దండింపరై రి గదా? శాంతేయు లై శ్వర్యవంతు లగు టకు సహింపనొప. మానధనులగు ప్రభువులు జ్ఞాతుల యున్నతి కోర్తురై. యేమి సేయుదు. వారి సంపద నెవ్విధం బున నెడిచికొనఁ గల్గుదు ” ననిన మనస్సిట్లను.

మానసిక దుష్ప్రబోధము

“ దీనికి మీతండ్రి యనుజ్ఞఁగొనుము. నీ కోరిన గట్లంతయు లభింపఁ జేతు ” నని యతనిఁదోడ్కొని జీవుని కడకుం జని “ బావా! నీకొడుకు కృశత్వంబును బరికించి తివా! ” యనిన నులికిపడి కుమారునిస్పర్శించుచు “ కుమారా కర్మరాజ్యంబంతయు నీకవగతంబైయున్నది. ఇంద్ర భోగ ములు మనకుఁగలవు. సకల విషయాధిపతులును వశంగతులై యున్నవారు. నీవిట్లడలుటకుఁ గారణంబే ” మనిన దుత్తూర ముసామి “ తండ్రి! పంచకామ విభవం బాఖండల వైభవ మునకంటె మిన్నయై యున్నది. సర్వక్షేత్రములను సత్కా ముఁడు వశ్యంబులుగాఁ జేసికొనియె. సమస్తంబును వారి స్వాధీనము. నేను సాటిక్షేత్ర పాలక సుతుండనై యుండి యా వైభవంబెట్లు సూడనొపుదు. నాఁటి యాత్మ యజ్ఞమున నతని నిహలోక వాసులును, బరలోక వాసులును నెంతయుఁ బూజించిరి. అవియన్నియుం జెప్పి నాలుకఁ జెరుపనొప ” నని యేచ్చుచుండినఁ జూచి యాకల్మషప్రభువు నొదార్చుచు మనస్సిట్లను.

“కుమారా ! దుఃఖింపకుము. మాయావాదంబున శాంతేయుల నొడించి వారి సంపదలెల్ల నీస్వాధీనమొనర్చెద. నిష్కాముఁడు తత్త్వవాదంబునకు ప్రయందెకాని యందలి మాయమర్మముల నెఱుంగఁడు నేను మాయావాదమున సిద్ధ హస్తుండ నగుటంజేసి యనాయాసంబుగా నతని నొడించి వారి యోగసంపద నంతయు నీ పాలొనర్తు వగవకుండుమన్నా ! యన్న మహామోహుఁడు తండ్రిపాదముల పయింబడి “మామ మతమున కొడంబడు” మని ప్రార్థించిన జీవుఁడు “తండ్రి ! సద్విచారుఁడు సర్వనీతి కోవిదుఁడును, మీ యుభయపక్షముల ట్టేమముఁ గోరువాఁడును నౌట నతనితో విచారిత” మన రవళిదొర “సద్విచారుఁ డెప్పుడును శాంతేయపక్షపాతి, మనస్సు జేయుమాయల కతం డెప్పుడును నెడంబడఁడు నీవ దీని కాజ్ఞ యిమ్ము కాదేని తృష్ణాగ్నికిం జిక్కి ప్రాణంబులు విడుతు” ననిన జీవుఁడు దుఃఖించి కొమరున కానందంబు సేకూరునట్లు ముక్తిమంటపమునకుఁ బ్రతిగా నతివిచిత్ర ద్వార శతంబులతో నెప్పారు రక్తిమంటపం బను దాని నిర్మింపజేసి యొక్కనాఁ డేకాంతమున సద్విచారునకు మహామోహ మనస్సుల యభి ప్రాయం బెఱింగించిన, సద్విచారుఁ డాశ్చర్యపడి కలి రా నున్నది. వీరు సేయనెంచిన వితండవాదం బఖిల గుణక్షయ కారణం బగునని యెంచి జీవునితో నిట్లనియె. “అన్నా ! చెడ్డతనం బనక మత్సరమున బిడ్డలతో బిడ్డల కేల భేదంబు సేయం దలపెట్టితివి. వారును వా రెట్లు కలిసి. మెలంగెద రెట్లు సేయవలయుంగాని కలహంబునకు మూలంబైన వాదం

యాగపర్వము

బాడుట యెంత శాంత బుద్ధులకేనిఁ దగదు. “భేద ప్రతి పత్తేశ్చ సంసారగమనం దర్శయంతి, అభేద ప్రతిపత్తేశ్చ మోక్షం దర్శయంతి” భేదదృష్టివలన సంసారగమనమును యభేదదృష్టివలన మోక్షగమనమును గలుగును కావున నీ శక్తిగలంత వట్టును వీరిదుష్టప్రయత్నం బుడిపి మనవంశమును రక్షింపు” మనిన జీవుఁడు “ప్రేమనాదమాడి నంత మాత్ర మున బిడ్డలకేల విభేదంబు గలుగు. అందు నీవును నేనును బ్రహ్మచర్యుండును గలుగ నట్టిభయం బెట్లు సంభవించు. వీరి వాదంబు కలహకారణంబు గాదు. విజ్ఞాన దోహదంబు యగు కావున తమ్ముడా! యూరిక సందేహింపక దీని కొడంబడి వేగమ విదేహంబున కరిగి నిష్కాముఁ దోడితెన్నుని పంచిన నతండు విదేహమున కరిగె.

జీవుఁడు రక్తిమంటపమున మహామోహానునితో

మంతన మాడుట

ఇట జీవుఁడు తనచే నిర్మింపఁబడిన రక్తిమంటపమును నేగితేనికిం జూపి యేకాంతమున “కుమారా! భేదము నాపాదించు వాగ్వాదంబిది తగదు. దీన మీకకాక సకల గుణంబులకును క్షయముగల్గు. కావున యెప్పటియట్లు వారును మీరును పరస్పర ప్రేమంబుల నుండుట కార్యము. శాంతేయ లక్ష్మి నీకేల సహింపరానిదయ్యె. వంచనమున పరశక్తులఁ గొనుట మహాపాపంబగు. పాపుల కాత్మధర్మములు నిలువవు. ఆత్మానాత్మ వినిర్ణయింపఁడగు సద్విచారుఁ దీని కొడఁబడఁడు.

నాయనా ! నామాట వినుము ? నన్ను డికింపకుము. నిష్కాము సంపదకంటె నైదురెట్లెక్కుడు దివ్యసంపద నీకుం గలదు. వాని యజ్ఞబునకంటె నెక్కుడుగ నధికత్యాగ దక్షిణ లతో నీ క్షిప్తబైన యజ్ఞబానర్పుము. నీకును గుణలోకము తమసర్వస్వము నెసంగు” ననిన మహామోహుడు “తండ్రీ! నిష్కామునితో వాదమాడుటయే నాకు సర్వయజ్ఞములును, నాటి ముక్తిమంటపమునఁ గలిగిన పరాభవంబును, విద్య జూపిన యవిరయంబును హృదయశల్యమువలె నిలిచియున్నవి. విధి నియమం బేమనవచ్చు, ఘనులు హీనులైరి, హీనులు ఘనులైరి. జనకా ! పగవారి గర్వోన్నతిం జూచి యెట్లు సహింపనేర్తు. ఇంక మనమూఱకున్న శాంతేయ దివ్యశక్తి మహావ్యాధియుం బోలె ఘనల మొదలంట నున్ములింఁచు. కావున నేవింధంబుననైన దాని నపహరింపన వలయు” నను చుండ మగస్సు “ పరివారము లేవియుఁ జెదరకుండ యొక్క రక్తబింకువేని చిందకుండ పగవారి బ్రహ్మశక్తుల నెడిచి యిత్తు వగవకుము. వేగమ ప్రియపూర్వకముగ వారిం బిలి పింపు ” మనిన జీవుడు.

జీవుడు మనస్సును నిందించుట.

“ నేను దీనికొడంబడ సద్విచారు నాజ్ఞం బ్రవర్తిల్లెదఁ ‘ అతడీ వాదమువలన విరోధంబు తప్ప ’ దనియో బలవద్వి రోధంబు కూడదు. నాయనా ! నామాట విని నన్ను దుఃఖ ముల పాలుసేయక యెప్పటియట్ల సుఖంబుండుడు. ఓయీ ! మనమా ! నా యీ యాత్మసామ్రాజ్య పతనమున కంతకు

నీవ కారణుడ వగు చుంటివి. కర్తవ్యా కర్తవ్యముల నెఱుంగక సంచరించు బిడ్డల దుర్విషయములఁ బ్రవర్తింపజేసి నన్నును వారిని తీరని దుఃఖముల పాలు సేయుచుంటివి. ఇంకనైన కొమరుని దుష్కృత్యముల వైపునకుఁ ప్రేరేపింపక సుఖం పడనిమ్ము. నమస్కరింతు. గృహమునఁ జేరి గృహనాశకుడవు గాకు ” మన్న మహామోహుడు “తండ్రీ! మన డేమమునుగోరి యీ సామ్రాజ్య భారము నంతటినిఁ దనపై నిడుకొని నీ నానిర్వహణమున కగు నెంతటి దుర్ఘట కర్మలసైతము మనవశమొనర్చుచున్న మామ నిట్లనఁదగునా? ఆతండు లేనినాఁడీ సువిశాల కర్మక్షేత్రమున యేకించి త్కర్మయేని ముందునకుసాగునా! మామయందలి మహామహిమ నెఱుంగక మాటలాడుచుంటివి. మన పాల కర్తవ్యము సుప్రతిష్ఠిత మగుటకు కారణ మతఁ డనుకొనుము. ఆతఁడు లేనివాఁడు నీ నాయునికియే శూన్యముకదా?” యని పల్కిన జీవుడు “కుమారా! నీవెన్ని చెప్పినను సద్విచారుని శాసనమున వర్తింతుఁగాని యల్పబుద్ధులరగు మీ యాలోచనంబులకు సమ్మతింప ” నన మహామోహుడు “తండ్రీ! యొక్కని యిష్టముతో తన కార్యంబు నడుపుకొను వెఱ్ఱి కలఁడా? అన్యని యభిప్రాయంబును తన యభిప్రాయంబును నెన్నఁడేని యొక్కఁడగునా? సద్విచారుఁ డెప్పుడును శాంతేయ పక్షపాతి. వానిని మన యాప్తవర్గంబునఁ జేర్చుట నీతిగాదు. అదియునుంగాక వాదమును జూదము ‘ద్యూతం చలయతాం’ జూదమాడఁబడుఁగాక యని స్మృతులయందును

గలదు. కావున దానియందే దోషమునులేదు. ఇట్టి ప్రేమ వాదంబున సాయుజ్యసంపదయుఁ బొందుదురట. వేగమ దాని నడుపుటకు మనస్సున కాజ్ఞయిచ్చి నిష్కామునిటకురావింపు” మనిన జీవుఁడు పెద్దయుం బ్రొద్దు విచారించి యెట్టకేల కొడంబడి సద్విచారునిఁ బిలిచి ‘తమ్ముఁడా! నేనెక్క వినూతన రక్తిమంటపమును రచియింపజేసితి. నిది—

చ॥ అనుపమ రత్నాకాంచన చయాచింత మీసభ దీనిధర్మనం

దనుఁ దనఘుండు దానుఁ దనతమ్ములు విందులకేగుదెంచి చూ

చినఁ గడుసంతసంబగు విశిష్ట జనస్తుత నీవు వానిఁ దో

డ్కొని చనుదెమ్ము భూసురసఖుఁ బుధబంధజనానురంజనుఁ

— భారతము.

అనిన విని సద్విచారుఁ డన్నకు “మాయావాదంబు మతిమంతుల త్రోవగా” దని యనేక విధంబుల బోధించియు వినకున్న విషణ్ణ హృదయుండై విదేహ కైవల్యమునకుఁజని యందు నిష్కాముఁ బొడగాంచి యతనిచే సత్కరింపబడి తన వచ్చిన కార్యం బెఱింగించిన, నిష్కాముఁడు “తండ్రి యంతటివాఁడు మామీది ప్రేమవాత్సల్యమున నీయం తటి మిత్రుని మమ్ముఁదోడ్కొనిరాఁ బుత్రైంచె. ఇంతకన్న గానున్న దేమిగలదు. అంతటి మనోహరాపూర్వ మంటపమును దిలకింప వచ్చుఁగాని యందు సుహృద్వా దము నడుపఁ దగునా ! దాన మాలో నంతర్వైరములు సంఘటింప కుండునా ? అయినను తండ్రి ! నీ యాజ్ఞ మా కనుల్లంఘనీయము. ప్రభుని యాజ్ఞ దాటరానిది. ” అని

యప్పుడ పురాకృత కర్మప్రేరణమున నిష్కాముడు విదేహమును విడిచి తమ్ములును విద్యయు శమమును పరివారమును వెంటరా సద్వివేకునిఁ గూడి కర్మదేహమునకు వచ్చి యందలి బంధువులతోఁ నా రాత్రి గడపి మఱునాటి సూర్యోదయమున.

నిష్కాముడు మనస్సుతో వితండవాద మాడుట.

జీవనిర్మాణమైన రక్తిమంటపమున పుత్రశత పరివృతుండై జీవుండును బ్రహ్మచర్య బ్రాహ్మణ యజ్ఞ ప్రబోధ మనూహంకార పాపండ్ల ధర్మార్థ కామ సద్విచార శమ శాంతేయాదు లెల్లఱును సుఖాసీనులై యిష్టకథాగోష్ఠినున్నంత, దుర్గుణ ప్రభువు నిష్కాముఁజూచి “ అన్నా! నీవు తత్వవాదంబున సమర్థుండవును నభిమతంబుఁ గలవాఁ డవును నని విందు. కావున ప్రోద్బలైకకు నిందు సుహృద్వాదంబునకుఁ గడంగుదమా? ” యనిన నిష్కాముఁడు నిరాకరణంబును వితండ వాదంబును నాత్మజ్ఞులకుఁ దగని పనులు. కేవల పాప రూపములును, కుటిలబుద్ధులగు వారితో వాదంబు నేయరాదు. దానివలన నెంతటి యాత్మజ్ఞులైనను విజ్ఞాన ధర్మములఁ గోలు పోవుదు ” రన మరస్సు “ నిష్కామా! వాదవిద్యా నిపుణుండును, బుద్ధిమంతుండును నగు వాఁడెవ్వఁ డును దీని నిందింపఁడు బలహీనులు బలవంతుల నొర్చునపు డనేక యుక్తులం బన్నెదరు, విజయమేకదాయేరికిం గావలసినది. కావున వాదమునకు నీకుభయమైన మాను” మనిన నిష్కా

ముడు “బలవద్వాదమునకుఁ బిలువంబడి మరలిపోవచ్చునా?”
 యని వితండవాదమున కనువగు మిథ్యాప్రమాణ వాక్యము
 లను పాచికల నమర్చుకొని యున్న మనస్సు మొదలగు దుష్టులం
 జూచి “మీలో నెవఁడు నాతో వాదించు వాఁ” డన సేగి
 సామి “నాకై మామామ మానసుండు వాదించు, ఆతఁ
 డోడిన సమస్తమునుఁ గాదనక నేన యిచ్చెద” నన నిష్కా-
 ముడు తనకుఁగల శాస్త్ర నియతములైన శమదమాదులను,
 విదేహమును మిథ్యా రూపములని నిరూపించినచో వారికి
 విడుచునట్లు పణంబొడ్డిన, మానసుఁడు మిథ్యాప్రమాణ వాక్య
 ములను పాచికల దొడ్లించుటయను వాదమున నెక్కికొట్టిఁగా
 నిష్కాము సర్వస్వమును నొంటువరిచినఁ జూచి సహింపనేరక
 సద్విచారుఁడు జీవునితో నిట్లనియె.

సద్విచారుఁడు మిథ్యాకల్పముని నిందించుట

“అన్నా ! నీచుఁడగు నీకొమరుని యవచారములచే
 సనేకోత్పాతంబులు పుట్టుచున్న యవి, సనాతనముగా పవిత్ర
 రూపమైవచ్చు నీవంశము నీపాపి కారణమున నేలపాపభూయి
 ప్తంబుఁ జేసెదవు. ఆత్మనాశకుండగు వీని నెక్కనింజంపి నీవంశ
 మును త్రేత్రమును కాపాడుకొనుము. ఒక్కనక్కనిచ్చి యెదు
 సింగంబులఁ గొనుట యులువుగాదా? ఇంకనైన నీ దుష్ట
 వాదం బుపసంహరింపఁ జేయింపు” మనిన జీవుఁడు పుత్ర
 స్నేహమున నేమియుం జేయనేరక విచనియట్ల యూఱకుండిన
 సౌర్వక సద్విచారుఁడు మహామోహునింజూచి “దుష్టమతీ !

మహామోహా? పాపబుద్ధివై పంచకామ సర్వస్వము నిట్లు
 మాంయావాదమునఁ గొన్న యీసంపద నీకు జీర్ణించునా?
 ఈ మిథ్యా విజయంబునకు గుణోత్తములు భీయనకుందురా?
 ఇది నిశ్చేయస మార్గంబుగా దుడుగు” మనిన పొల్లుతేడు
 “నిలచినయింటి కపకారంబుఁ దలంచుచు నెల్లప్పుడును పరుల
 గుణములనె పలుమాటఁ బొగడుచు వారిపక్షంబులఁ గూయు
 చుందువు. మమ్మెప్పుడునుఁ దిట్టుచుందువు. నీవు మాకడ
 నుండుట యూరువున విషోరంగంబు చేరినట్టున్నది. వ్యావ
 హారికులకు కష్టమెఱుఁగకుండ పరుల సంపదలఁ దెచ్చికొనుట
 ధర్మముకాదా? ఇంక నెన్నఁడుఁగాని నన్నఁగూర్చి యిట్లు
 లట్టులని చెప్పరాకుము. నీదారిని నీవుండుము. నీబుద్ధులతో
 మాకుఁ బనిలే”దనిన సద్విచారుడు “తండ్రీ! యెవ్వరును
 ముఖస్తుతులు సేయువారినే మెత్తురుగాని నిజమాడు వారి
 మాటల విననెల్లరు. బహుపుత్రమం దైన జీవునకుఁ గూర్చు
 వాడనొట దీననెంతయు ననర్థంబువాటిల్లు నని యింతగాఁ
 జెప్పుచుంటిఁగాని వేరుగా” దని యూటకుండె.

నిష్కాముఁడు వితండ వాదమున సర్వమునోడుట.

మానసుఁడు నిష్కామునిఁ జూచి “కైవల్యపతీ! నీ
 వశమున నున్న సంపదలనెల్ల నొడితి వింక నేమి యొడ్డెద”
 వనిన ‘నాప్తకామంబు గల’ దని యొడ్డె ‘నది మిథ్య’
 యని నిరూపించె. ‘సత్యకామంబు గల’ దనియె ‘నదియు
 నట్టి’ దనియె. ‘సత్కామముఁ గల’ దనిన ‘నదియును

మిథ్యామాత్రంబె 'యని నిరూపించె. 'వేదకామంబున్న' దన్న 'వేదంబులె శూన్యంబులై యుండ కామం బెక్కడి' దనియె. 'నిష్కామమగు నేనుంటి' నన 'గుణరహితత్వమును భోధించు నీ యనికేయే శూన్య' మని నిరూపించె. ఆ మీద 'విద్యగల' దనిన "మాబోంట్ల కెవ్వరికిని కనరాక యనిర్వచనీయంబై మీ వంటి హుళక్కి పలుకుల వారికడ మాత్ర ముండు దానియునికి నెవ్వరు గొందు" రని చూపె. ఇట్లు వాదోపవాదంబులు నడుపుచు నధ్యాత్మ విద్యలన్నియు మిథ్యారూపంబులని వాదించి విజయము నొందిన మనస్సునకు తమ్మునెల్లట నొటువడి పురాకృత కర్మప్రేరణమున బుద్ధి బ్రుంగుడువడి దేనిని గాదని నిరూపింప నేరక విషణ్ణాననుండై మిన్నకున్న నిష్కాముఁజూచి సభామధ్యమున సుగుణాలంకారులై కూర్చుండి యున్న బ్రహ్మచర్యాదులును తత్కాల జనిత సంభ్రమంబులతో నెద్దియుం బలుక నేరక చెమ్మటలు గ్రమ్మిన శరీరంబులతో నిశ్శబ్దంబున నుండిరి. సద్విచారుఁడు మొగమునంచి తనయునికి నేమటచి దుఃఖించుచుండె. దుష్టచతుష్టయం బత్యంతానందంబున నెకరినెకరు చూచుకొనుచు నవ్వచుండిరి.

సద్విచారుఁడు మహామోహునిఁ దిట్టుట

ఇట్లు దబ్బరసామి పంచకాములఁ దనకు దాసులుగాఁ జేసికొని 'దాస్యంబునేయ విద్యం గొనిగమ్మ'ని సద్విచారున కాజాపించిన నతండు 'మహామోహా! నీవంటియజ్జులు

ప్రపంచమున నుండును. బాహ్యసంచార మెఱుగక మహా
 మహుల హృదయసీమల నానందమున నొలలాడించు నీ
 మహావిద్య యనాద్యజ్ఞాన పరీత మలీమన హృదయులగు మీ
 కడఁ బ్రవర్తిల్లు గల్గునా? మూఢా! నేనును విజ్ఞుడ నను
 కొని ప్రల్లదములాడకు నీవిజ్ఞానమంతయు నాసురీబుద్ధి సంభ
 వము. ఈ సద్విద్యను నీయందలి యవిద్యకుఁ బొత్తునేసి విద్య
 నాయింట నున్నదని లోకంబునకుఁ జూపనెంచుచుంటివి. నీ
 స్వాభావికాజ్ఞానావరణంబుచేత దీనిని నీస్వాధీనంబుగాఁ జేసికొన
 నేరవు. అది నీస్వాధీనము కానిపని. అది సత్పురుషసేవ్యము. నీవంటి
 దుష్టవర్గము సంతటిని సమూలముగా నంతమొందింపఁ బుట్టిన
 ప్రళయకాలి యామె మఱియు నొనీచా! నీవంటిమాయావితన
 మాయాబలంబున నెడిచినతేజస్సంపదపూర్వాల్పతేజంబుతోఁ
 గూడి సర్వనాశంబునెందు, మూఢా! జడబుద్ధివై మారకులని
 యెఱిఁగి యెఱిఁగి శాంతిపుత్రులఁ గోపింప జేయుచుంటివి. ఈ
 నీచవాదమున నీనాశంబు దప్పదు. వెదురుఁ వెన్నునుం బోలె
 నిది సర్వనాశనంబునకుఁ గారణంబగు” ననిన. నతనిం దిట్టి
 పాపప్రభువు తనకింకరు జగన్నిత్యదృష్టి యను ప్రాతిగామి
 బిలిచి “విద్యందోడ్కొని రమ్మ”ని పంచిన నాతఁడు విద్య
 కడకుఁజని “నిష్కాముఁడు మారాజుతో వాదమాడి తమ్మా
 లను తనను నిన్నును సకలశక్తులను నొడఁ కావున నిప్పుడవి
 యన్నియు స్థూలపురాధీశ్వరుండు తనస్వాధీనముఁ జేసికొనుచు
 నిన్నుఁగొని రమ్మవిన వచ్చితి” ననిన విద్యాదేవి దీరహృద
 యయై యిట్లనియె. “ఎన్నఁడేని యెంతటి మహావాదియేని

విద్యను పఠంబుగా నిడిగవారుగలరె, నాథుఁడిట్లు నేయవలసె.
ఏమందునో కింకరా ! యా జ్ఞానవాది తన్నొడి నన్నొడెనో?
నన్నొడి తన్నొడెనో ? నీవెఱింగిరజెప్పుము. లేకున్న నావాది
నడిగివచ్చి నన్నుఁ దోడ్కొని పొమ్మర జగన్నిత్య దృష్టి
మరలివచ్చి నిష్కామునడిగిర నతండు మాయావాద పరాజయ
పరిత్రస్త హృదయండుగుట వానికి సమాధాన మీకున్న
కింకురునితో మహామోహుఁ డిట్లను.

నాస్తికుఁడు విద్యను పట్టితెచ్చుట.

“ ఇంతటి సంధిర్ధ ప్రశ్నము నీ యున్న పెద్దల సన్నిధి
యంద నిర్ణయించు కొన వచ్చు నిచ్చటికే రమ్మను ” మని
పంపిన నతం డరిగి “ నీ యడిగిర ప్రశ్నమును నిర్ణయింప
సభికులు నిన్నచ్చటిక రమ్మని ” రన విద్యాదేవి సాత్వికై
కావరణయు, దుఃఖిబిందు సందోహ సంసిక్త పరిధానయు
నగుచు నా నేవకు వెంట సభకుఁ జనుదెంచి జీవ సమీపం
బున నుండె. ఆ యమం జూడనోపక లజ్జితులై దుఃఖిం
చుచు తలలు వంచియున్న కామపంచకమును చూచి సంతో
షించుచు దుర్గుణప్రభువు తమ్ముని నాస్తికునిం బిలిచి ‘ నీవు
బోయి విద్య నిక్కడికి దె ’ మ్మనిరఁ దన్నుఁ బట్టవచ్చు మహా
పాపియు నిర్దియుండును నగు నాస్తికుం జూచి విద్య మిక్కిలి
భయంబుఁగొని బుద్ధి చాటువ కరిగి యొదిగియుండు వెను వెం
టన పరువెత్తి నాస్తికుఁడు “ కులటా ! యింక నెక్కడికి పో
గల్గెదవు నిన్ను వాదమున మనస్సు గెలిచె, ఇంక మా యున్న
దానవై తివి. నీభర్తలు నిన్నునుఁ దమ్మును సమస్తమును మాకు

నూడి " రిని చెప్పుచు నాపెం బట్టబోవ " నీచా! ముట్టకుము
 ఏకావరణను. గురుబాంధవగుణజుష్టంబైన సభకు నెట్లురానేర్తు"
 నన ' నీవు సావరణవైననేమి నిరావరణవైననేమి తోడ్పానియ
 పోదు " నని నాస్తికుఁ డాయమకుఁ గానరాక వెనుకఁ బడి
 యున్న యజ్ఞా నావరణమను శిరోజములం బట్టి (దుర్బుద్ధు
 లకుఁ గోచరించి వారికిఁ జిక్కున దిట్టి యజ్ఞానాంధ కారావర
 ణమే) సభామధ్యమున కీడ్చితెచ్చిన, మహాదీనయు పరిత్రాణ
 శూన్యయునై విద్యాదేవి యహంకారాది దుష్ట పాలితంబైన
 సభకువచ్చి కోప లజ్జాపరవశమై యిట్లనియె.

విద్యావిలాపము

ఓసుగుణ వృద్ధులారా! మీరెల్లఱు నాత్మా నాత్మ
 నిర్ణయస్వరూపులుకారా? నిత్యా నిత్య వస్తువివేకము మీకు
 లేదా? ఇంతటి యన్యాయ ప్రవర్తనమున క్షణముఁడు నాస్తి
 కుఁడు నన్నింత యలమటం బొందించుచుండ చూచుచు
 నట్లూఱు కుంటిరేల? కాలవశంబున నన్నాదరించువారు కదల
 లేకున్నంత మాత్రమున మహాపురుష సంసేవ్యునై యొప్పు నే
 నిట్టి నాస్తికుల చేతఁబడి నశింపవలసినదేనా? వీనిని దండిం
 పరా? సగ్గుణాలంకారులమని సభల నలంకరించిన మీరెల్ల
 ఱును మహామోహుని పరివారమేనా? మీ సనాతనమను
 వార్థక్యములు వల్ల కాడొనర్చితరా? మీ సర్వజ్ఞత్వములు
 సమసిపోయెనా? మీఅస్తినాస్తి వాదంబు లిప్పుడేమైనవి?
 సర్వమును శూన్యమేనా? జగద్భరణమైన సత్యములేదా?

కర్మసాక్షి శూన్యమయ్యెనా ? వేదములు. వాదమాత్రము.
 లేనా ? కాదు—సత్యము కలదు—కర్మసాక్షి యున్నది—
 దుష్కర్మము దుఃఖఫలము నీయకమానదు — మీరెల్లఱు.
 మూలముట్టుగా నశింపకతీరదు—ధన్యుండగు నా ప్రభువు.
 ముక్తిసాధవిహారి. యవిముక్త నిలయుఁడు, నిష్కాముఁడు దైవ.
 యోగమున నిప్పుడిట్లపగత తేజస్కుఁడైనను బ్రహ్మపథము.
 నుండి పతితుఁడు గాఁడు తండ్రీ ! పరమాత్మా ! కాపాడుము.
 ఈ దుర్గుణపశువుల దహింపుము—ఈ నాస్తికులకు నీయునికిని.
 జూపుము—ఓలోక కల్యాణా ! నీవులేనినాఁడు లోకంబులు.
 లేవు—లోకేశులులేరు — లోకస్థులు నాస్తి—సర్వమును
 శూన్యమేయగును. ప్రభూ ! నీయునికి నీయున్నదియే తేలియ.
 జేయుచున్నది. నీశక్తింజేసి వాయువు వీచుచున్నది— అగ్ని
 వెలుగుచున్నది—సూర్యచంద్రులు ప్రకాశించు చున్నారు—
 సర్వమును. చలించుచున్నది. — జడచేతనములు జ్వలించు.
 చున్నవి. “వ్యామనత్సర్వ భూతస్తు భూతదోష్టైర్విష్ణవజ్జితః”
 సర్వభూతముల. యంగు నాకాశమువలెనే యణువు మొదలు
 బ్రహ్మాండమువరకు నంతర్విలీనుఁడవై యుండి భూత. దోష.
 ముల కేనికి. సంబంధ. పడక సాక్షివై యందు చిత్స్వరూపు.
 ఁడవు. “సకృదేవ ప్రవన్నాయ తవాస్మీతిచ. యాచతే.
 అభయం సర్వభూతేభ్యో దదామ్యేత ద్రవతం మమ.” నీవే.
 దిక్కని నాయందు భక్తులై ప్రార్థించువారిని వెంటనే యభయ
 మిచ్చి రక్షింతు. ఇది నాకు వ్రతమని కూర్చున్నవాఁడవు.
 కాని పామర బుద్ధులకుఁ పట్టుబడవు.

“ మాత్రాఽతీతం స్వాత్మ వికాసాత్మ విబోధం
జ్ఞేయాఽతీతం జ్ఞానమయం హృద్యుపలభ్య
భావగ్రాహ్యనంద మనన్యంచ విదుర్యం
తం సంసారాధ్వాంత వివాళం హరిమీదే ”

ఇంద్రియ గోచరము కానిదియు, ప్రత్యగాత్మ స్వరూపము, వలన గలిగిన వికాసముతో కూడుకొన్న యంతఃకరణము యొక్క విశేషజ్ఞానము కలదియు, జ్ఞేయముల కన్నిటికి మీదిదియు, జ్ఞానస్వరూపమును నయిన దేనిని హృదయము నందు చూచి జ్ఞానులు కలదని తెలిసికొనఁ దగినదానిని గాను, యానందముగాను, వత్స్వంతర రహితముగాను నెఱుఁగుచున్నారో యట్టిసంసార ధ్వాంతము నణచు నట్టి కృష్ణుని స్తుతించుచున్నాను. అనంతరూపా! నీశక్తి యనంతము. సర్వవ్యాపీ! యీనాస్తికునిబారినుండి నన్నుద్ధరింపుము. “విశ్వం త్వదీయం హృదయం త్వదీయం మదీయమేకం తవపాదపద్మం” బ్రహ్మాండము నీడై యున్నది. నా హృదయము నీడై యున్నది. నీ పాదకమలములె నమ్మితిని, రక్షింపుము రక్షింపుము. ” అని ప్రార్థించుచు, నార్తయై యాక్రొశించుచు సభామధ్యమున నున్న విద్యం జూచి ప్రేమ యను వికర్ణుడం తటి మహాదారుణమును చూచుచు మిన్నకున్న సభాసదులఁ జూచి యిట్లనియె.

ప్రేమ విద్యాపరాభవమును చూచి యిది తగదనుట.

సమబుద్ధులగు సదస్యులీ మహాదేవి ప్రశ్నంబులకు సదుత్తర మీయవలయు. లేకున్న నరకభాగు లయ్యెదరు. సనా

తనులైన బ్రహ్మచర్య సద్విచారులును, నాచార్యులైన బ్రాహ్మణాదులునుఁ బలుకరైరి. ఈ యున్న పారిషదులెల్లఱు కామ క్రోధములు వీడి విచారించి చెప్పఁ దనిన నెవ్వరును నూరెత్తకున్నఁ జూచి ప్రేమ “మీరందఱురకున్న నేన యిందు ధర్మ నిర్ణయంబు నేతు వినుండు. వాదము, జూదము, వేట, పానము నను నాల్గును వ్యసనంబులు. తద్వ్యసనంబునం దగు లొకనిన పురుషుఁడు ధర్మవర్జితుండై సంచరించు. అట్టి వాని కర్మమును సత్యంబుగాఁ దీసికొనం దగదు. వాదమునకు మీఁచే బిలువంబడి తద్వ్యసనంబున విమోహితుండై నిష్కాముఁడు తనయొక్కని ధనము గాని విద్యను పణంబుగాఁ జేసి. (విద్య యుపాధిరహితగా నుండదు.) కావున నీయమ యధర్మ విజిత ఇట్టిదాని నిటకుఁ తోడితెచ్చుట యన్యాయం బని పలుకుచున్న నతని వారించి యహంకారుఁడు “వెట్టి వాఁడా! యెవ్వరికిఁగాని ధర్మము నీవైక్కడవ జూపింప వలదు. పెద్దలుగల సభయందు పిన్నవానికింత నిర్ణయ వాక్యములు తగ వూటకుండుము. ఇందరుఁ జూచుచుండ నిష్కాముచే నూడబడిన యిది యధర్మవిజిత యెట్లయ్యె. కాకున్న వారందఱుట్లెల యొప్పుకొందురు. పలువుర సొమ్ముగుట నీపె బంధకి యనంబడు. దీనిని విగతావరణనుగాఁ జేసినను ధర్మ విరుద్ధంబుగా” దనియె.

అది సంజ్ఞగా నెఱిగి మహామోహుఁడు దాని యావ రణం బూడ్చుమనిన నాత్మకుఁ డది తనచే సాధింపరాని కర్మ యని కొంకక వివేకశూన్యుడై సాత్వికశ్చేతమై యొప్పు

విజ్ఞానావరణమను వస్త్రము నూడలాగిన, విద్య యెన్నఁడును సాత్విక విజ్ఞానావరణ రహితగా నుండనిదౌట నీశ్వరానుగ్రహంబున నామె యుపాధిని వదలక నాయావరణం బట్టులనె యుండె. భ్రాంతుడై నాస్తికుఁడు మఱల దాని లాగి వైవ నది యట్టులనె యుండె. మఱియు మఱియు లాగుచుండ పర్వ తోపమంబులై యావరణరాసులు దోచెఁగాని విద్య మాత్రము విజ్ఞానావరణ శూన్యతం బొందక నిర్వికారయై యుండె. అప్పటికి నాస్తికుండు తన శ్రమమంతయు విఫలం బగుటకు సిగ్గునొంది మిన్నక కూరుచుండె.

వేదకాముఁడు నాస్తికాదులఁ జంపఁ బ్రతిజ్ఞ సేయుట.

ఇట్లు నాస్తికుఁ డొనర్చిన యసహ్య కర్మమునకుఁ గినిసి వేదకాముఁడు క్రోధారుణిత లోచనం డగుచు యెల్లఱుఁ విన నిట్లనియె. ఇందఱుఁ జూచుచుండ నున్మదాంధుడై దేవి నింత జేసిన యీ నీచనాస్తికు భవిష్యత్సత్య వాదంబున నతిభీకరరూపమున భేదించి యీ దుష్టప్రభువు సూచుచుండ నీనాస్తికవాదంబును భేదించి తజ్జనితానందరస మను నస్మక్పా నంబు సేసెద. అట్లు సేయనైతినేని సద్గతులకుం దప్పెద ననియె. సభాసమ లెల్లఱు జీవుని నిందించుచు నతని యుపేక్షయ యింత పాపంబునకును మూలమని యనుచుండ నా కలకలంబు వారించి సద్విచారుఁ డెల్లవారు విన చేతులెత్తి యిట్లనియె. ఇది మహాప్రళయ కర్మము. దీన జీవ వంశ నాశనము కాక తప్పదు. విద్యత్సభంజేరి మొగమోడి బ్రహ్మ

నిర్ణయంబు సేయని సభికులు నరకంబునఁ దప్పక పడియెద”
రని యనుచున్నను కల్లలసామి వలని భయమున నెవ్వరును
మాట్లాడరైరి.

అంత పొల్లుల తేడున్నందుండై తన తొడలఁగూర్చుండ
రమ్మని విద్యాదేవిం గనుసన్నఁ జేసిం జూచి వేదకాముఁడు
లయకాలకాలునివలె మండుచు సభికులెల్లఱు విన నిట్లనియె.
“అధికారమదంబుననే దురాత్ముఁడు సత్పురుషహృదయకమల
కర్ణి కాధిష్ఠితయగు పవిత్రవిద్యం దనకామకర్మలచే ద్వైతరూప
ములగు యూరువులెక్క కనుసన్నఁజేసె నట్టియాతొడల నుగ్ర
వాదమున నాప్రమాణవాక్యములను గదకెరఁజేసెద” ననియె.
అమీద బాధేయాగారముల ననేకోత్పాతములుబుట్టిన నంతయు
నెఱింగి బుద్ధిదేవి సద్విచారునిఁగూడి జీవుని కడకుంజని శాం
తేయ పరాజయంబును, విద్యాదేవీ పరాభవంబును, మహా
త్పాతంబులు బుట్టుటయుం జెప్పిన జీవుఁడు మహా మోహునిఁ
బిలిచి “కుమారా! పుట్టిననాటనుండియు దుష్టత్వముల
తోడనే పెరుగుచుంటివిగదా? తపస్వరూపిణియు, దైవశక్తి
సంపన్నయునగు విద్యాదేవిని సామాన్యనుగానెంచి యపకార
ములు సేయనగునా? నీవలన శాంతేయు లెంత దుఃఖితులైరి.
వారియందు విరోధంబు తగదుడుగు”మని కుమారుని నిందించి
విద్యంబిలిచి తల్లీ! నాకోడండ్రయం దభ్యర్చిత వీవైక్కతెవ
నీ సంతోసమునకుఁదగిన యట్టిచ్చెద నెద్దియేని కోరుకొ” మ్మ
నిన విద్య తమదాస్యవిముక్తినివేడె. అనంతరమున జీవుఁడు
నిష్కాముఁ బిలిచి “సర్వసంపదలు మీక యొసంగితి వానిం

జేకొని విదేహంబున నుండుం” డని పంచిన ‘మహావసాద’ మని నిష్కాముఁడు “వికారహేదాసతి విక్రియంతే యేషాం నచేతాంసి తియేవ ధీరాః” వికారకారణము సంభవించినను వికారము నెందని మనస్సుగలవాఁరె ధీరులనుటకుందగిన వారను నట్లు తనవారితో విదేహ కైవల్యమున కరిగె.

ఇదియంతయువిని మహామోహుఁ డహంకారాదులతో నాలోచించి తండ్రికడకుంజని యిట్లనియె. “జనకా! యీ పంచకాముల కెంత మేలుసేసియు మనము మంచివారల మాదుమా? విషోరగములఁ గోపింపఁజేసి విడిచినట్లు వారివిడిచి పుచ్చి వ్యవహారంబునకుం దప్పితిమి. వారు బ్రహ్మతేజస్సంపన్నులు. వారిని సత్యవాదంబున జయించుట సాధ్యముగాని పని కావున వారి మఱలరావించి మాయావాదమున జయించి వైదికమార్గ గాములంజేసిన మేలట్లుసేయింపు” మనిన జీవుఁడొడంబడి యప్పుడ నిష్కాముఁ డోడితెమ్మని జగన్నిత్య దృష్టిం బంచిన నిష్కాముఁడు “తండ్రియాజ్ఞను విధి నియోగంబును దాటనగునా? యని తమ్ములుం దానును విద్యయు మఱల శల్యపురంబునకు వచ్చిన, నెప్పటియట్లరక్తిమంటపమున నందఱును గూర్చుండియున్న యనంతరమున మనస్సను మాయావాది నిష్కామున కిట్లనియె.

నిష్కాముఁడు మనస్సుతో ననువాద మాడుట

“నిష్ఠామా! మీ విదేహసంపదలన్నియు జీవుఁడు మీ కిచ్చి పూజించె. కావున నింక నాని నెడ్డవలదు. ఇదియొక

యపూర్వమైన పణంబు, దీనియం దోడిన వారు వ్రత
ధారులై శాకాహారులై బ్రహ్మచర్యంబువీడక పండ్రెడేడులు
వైదిక ధర్మమార్గ సంచారులు గవలయు. పదుమూడగు
నేడు వారి యున్నజాడ శత్రులకుఁ దెలియకుండ నెచ్చటనేని
దాఁగియుండ వలయు. అందెఱుఁగఁ బడిరేని మఱల పండ్రె
డేడు లట్లుల చరింపవలయు. ఇట్లు సేయం గలుగుదేని వాదం
బాడు" మనిన ననువాదంబు కొఱకు పిలువంబడి మరలుదునే?
యని యాపణం బొడ్డి మానసునితో వాదమాడియోడె.

పంచకాములు వైదికారణ్యములకుఁ బోవుట

ఇట్లు తమ సర్వస్వమునూడి శాంతేయు లానందమయ
ములైన విదేహకై వల్యభోగములవీడి శారీరక క్లేశకరములైన
వైదిక కర్మమార్గములను సరణ్యములకుఁ బోవ సమకట్టి
బ్రహ్మచర్యాదులచే ననుజ్ఞాతులై కదలనున్న తఱి సద్విచా
రుఁడు వారికిట్లను " నిష్కామా ! శాంతిదేవి వనవాస క్లేశ
ముల కోపదు. మీవచ్చునందాక నాకడన యుండు" నని
చెప్పి " తండ్రీ ! నీవు సర్వజ్ఞుండవు. నీయంతవారు తమ్ములు.
పాపరహితుండగు శముఁడు పురోగామి. కల్యాణగుణసంపన్న
విద్య భార్య. ఇట్టి నీవును వీరును యొక్కచోఁగూడి యొప్పు
చుండుటంజేసి మిమ్మెవ్వరును భేదింపనొపరు. ఇదియునుఁగాక
వేదశిక్షలం బెరిగితిరి. నిదిధ్యాసునిచే రక్షింపంబడితిరి. మీకు
ముందు దారిఁజూపి నడుపువాఁడు శముఁడు. దైవశక్తియా
సమగ్రము. ఇట్టి మిమ్ము భూమియు నాకసంబును చంద్రుండును

సూర్యుండును వాయువును రక్షింతురుగాక. సర్వకార్యములం దప్రమత్తులై ప్రవర్తిల్లుడు. పునర్దర్శనం బయ్యెడు” మని దీవించి పొండనియె. అనంతరము పుత్రవియోగమునకు సహింపక యేడ్చుచున్న శాంతి నొదార్చి నైదికారణ్యములకుఁ బోవుచు వేదకామ సత్కామ సత్యకామాప్తకాములు “మాయావాదమున మమ్మింతలు పఱచిన యా దుష్టాత్ముల భవిష్యత్సత్యవాదమున నస్మన్మహానాక్యంబులచే నిహతులం జేయుదు” మని ప్రతిజ్ఞలుసేసి స్థూలముననుండియె నైదిక కర్మ జాలారణ్యమునఁ బ్రవేశించిరి.

భౌద్ధేయ సభామధ్యంబున ననేకోత్సాతంబులు బుట్టె. అప్పుడందఱు వినుచుండ నిదిధ్యాసుడు ‘నేటికి పదునాలవ యేట కర్మక్షేత్రవాదంబగు. అందు శాంతేయులు జయింతు’ రని పలికిన నామాటలు విని జీవుండు మిక్కిలియు దుఃఖించుచు బలవంతులతో పగఁగొంటి మిది సర్వగుణ క్షయ కారణంబగు చున్న దేమిసేయుదు నని విలపించుచుండ నైరాగ్య మను సంజయుడు పొడసూపి “జీవా! స్వయం కృతాపరాధంబున కేల బొగిలెదవు. బ్రహ్మరూపులైన శాంతేయుల మహాతేజములఁ జూడనొపక యపహరించి వారిని దూరస్థుల జేసితివి. సద్విచారాదుల బోధలు పెడచెవులం బెట్టితివి. మానసాదుల మాటలను లోనైతివి. పుత్రుని మీఁది మమకారమును వీడలేక బాధాకరమని యెంచక బలవంతులతో విరోధమును దెచ్చిపెట్టుకొంటివి” అనిన పిమ్మట సద్విచారుడు “అన్నా! విషభోజనమివ

పరిణామ దుఃఖం ” అనునట్లు స్వయం కృతాపరాధంబున నగు దుఃఖముచే నయ్యెడిది లేదు. ఇప్పటి కింకను మించినది లేదు. నీతమ్ముని బిడ్డలఁ బిలిపించి వారి సంపదలు వారికిచ్చి దుఃఖరహితుండవై బ్రతుకు ” మనిన జీవుఁడు పురాకృత దుష్కర్మ విశేషంబున నమ్మాటలు పెడచెవులం బెట్టి వినని యట్లు నటించుచు నూఱుకుండె.

శ్లో॥ ముక్తేర్మూలం మునివర హృదానంద కందం ముకుందం
కూటస్థాఖ్యం సకల వరదం సర్వ చైతన్య రూపమ్
నాదాతీతం కమలనిలయం నాదనాదాంత తత్త్వం
నాదాతీతం ప్రకృతి రహితం రామచంద్రం భజేఽహమ్.

— రామకర్ణామృతము.

ఆత్మభారతమున - యాగపర్వము

సమాప్తము

ఓం తత్సత్

శ్రీ రాధాకృష్ణ

ఆత్మభారతము

వైదికపర్వము

—:0:—

శ్లో॥ వేదోనిత్య మధీయతాం తదుధితం కర్మ స్వనుష్ఠీయతాం
తేనేశస్య విధీయతా మపచితిః కామ్యేమతిస్త్వజ్యతామ్
పాపౌషుః పరిధూయతాం భవసుఖే దోషోఽను సంధీయతాం
ఆత్మేచ్ఛా వ్యవసీయతాం నిజగృహాత్పూర్ణం వినిర్గమ్యతామ్॥

— అద్వైతోపదేశం.

సదసద్వివేక సంతతి మహావాక్యాది మోక్షసాధనం
బుల వీడక విద్యాదేవినిగూడి వైదికకర్మారణ్యమున జిజ్ఞాసా
పథంబునఁ బోవుచుండు నిద్రియములను పురజనులందఱు ధర్మ
ప్రవర్తనమున మనలఁ బాలించు నిష్కాముఁడు దూరస్థుడైన
యెడ నింకనీ మహామోహహతకుని పాలనంబునఁబడి బ్రతుకఁ
గలమె.

కం. తిలలును నీళ్లును వస్త్రం

బులుఁ బుష్ప సుగంధ వాసమున పౌరభముం

బొలుపెసఁగ దాల్చుఁ గావున

నలయక సత్సంగమమున నగు సద్గుణముల్.

— భారతము.

కావున జన్మవిద్యాకర్మములఁ బ్రశస్తులరైన మీ
తోడన యుందుమని వెంటనంటిన వారింజూచి నిష్కాముఁడు—

కం. మాయందులేని గుణములు

మీ యనురాగమునఁ జేసి మిగిలి వెలింగెన్

మీయనుగతి మాకు నభి

ప్రాయము వనవాస దుఃఖ భరమొపుదురే.

— భారతము

కావున మావచ్చునందాక నింద యడఁగి యుండుండని
వారి నిలిపి చనుచుండె.

పంచకాములకడకు బ్రాహ్మణములు వచ్చుట

అంత బ్రాహ్మణము లగ్నిహోత్రాదికంబులతో
వేదఘోషలఁ జేయుచు తమతోడన వేదవిహిత కర్మారణ్య
సంచారంబుఁ జేయుటకు నిశ్చయించి పంచకాముల కడకు
వచ్చిన, వారి సగౌరవంబుగాఁ నర్చించి తదాశీర్వాదంబు
లందికొని నిష్కాముఁడు వారితో నిట్లను. “మాకుఁగల సర్వ
స్వమునుఁ గోల్పోయి నిష్కాములమై కర్మగహనంబులఁ
గ్రుమ్ముటఁబోవు మాతో చరు పురోడాశంబులులేక శుష్క

హవిస్సులతో నవియనేల చనుం'' డనిన బ్రాహ్మణంబులు
 దుఃఖితములై మీరకాని మాకొండు గతిలేదు. మహా
 మోహముఁడు మీకు ది వైరంబున మమ్మాదరించినట్లు
 దోచుచున్నను నెప్పటికేని మమ్ము మొదలంటఁ ద్యజింపక
 మానఁడు. కావున ననన్య శరణ్యులమైన మమ్ము విడుచుట
 ధర్మంబు గాదు. మా పోషణంబునకై చింతింపకుఁడు.
 చరు పురోడాశములు లేకున్నను తపోజపాది కాహుతులతో
 తృప్తుల మగుచుందుము. మమ్మాదరింపని పొల్లులతేని
 పొంతనుండ నేర'' మనిన వారి రాకకంగీకరించి నిష్కాముఁడు
 నేన కాని యొండెఱుంగ మనివచ్చు నీబ్రాహ్మణములఁ
 బోషించుఁ బెట్లాకో యని దుఃఖించుచుండ శముం డిట్లనియె.

క. శోక భయ స్థానంబు ల

నేకంబులు గలిగనను విహీన వివేకుం

డాకులతఁ బొందునట్లు వి

వేకము గలవాఁడు బుద్ధి విగతుం డగునే.

— భారతము.

కావునఁ గలువబుద్ధివిగాక గాయత్రీజపంబున సవిత్వ
 దేవు నారాధించి తదనుగ్రహంబున బ్రాహ్మసమారాధనంబుఁ
 బడయవచ్చు, తద్విధింగావింపుమని విధ్యుక్తంబుఁగా నమ్మఘో
 మంత్ర ముపదేశించిన, దానిఁ బొంది నిష్కాముఁడు నియతేం
 ద్రియండ్డై ప్రాణాయామంబుఁజేసి వాయు భక్షకుండ్డై (కుం
 భించి) భాస్కరుని జపించిన నతఁడు ప్రత్యక్షమై "నీ తపం
 బునకు మెచ్చితి. మీ కర్మవాసము పూర్ణంబగు నంతకును

మీరు చేకూర్చిన ఫలమూలాదికంబులు విద్యాదేవితేత
సాధితంబులై యక్షయ చతుర్విధాహారంబులై బ్రాహ్మణ
సమారాధనంబున కనువగుచుండు ” నని చెప్పి యంతస్థానం
డయ్యె. అనంతరమున నిష్కాముడు విద్యాదేవీ సహాయం
బున బ్రాహ్మణసహస్రంబులఁ దనియింపుచు కామ్యక వనం
బునకుం జనియె.

జీవుడు సద్విచారుని వెడలనడచుట

ఇట జీవుడు సద్విచారునిఁ బిలిచి “ తమ్ముడా ! నీవు
బుద్ధిమంతుడవు. బౌద్ధేయ శాంతేయలకు సముడవు. నిష్టుండ
వునుగాన నెక్కటియడిగెద. పంచకామలింక నేమిసేయఁగలరో
చెప్పు ” మన సద్విచారుఁ డన్నా ! పంచకాములు దేవతా
స్వరూపులు వారిమహిమ నీవుమాత్రము నెఱుంగనిదికాదు.
వేదకామ సత్కాములు పగవారి బ్రతుకనిచ్చువారే ? ఈ
యధర్మవాదమున వీరికి వారికిని భేదభావములు గలుగునని
నాఁడె చెప్పిన నామాటలు వివకుంటివి. ఇంకనైన వారి
రావించి నీచే దత్తమైన వారి విదేహరాజ్యమున వారి నునిచి
నీయాత్మ ధర్మమును రక్షింపుము. క్షేత్రంబును దాని గుణ
కర్మములును నీశ్వరమూలములు. కావున నాత్మధర్మ ప్రవర్త
కుండవు గమ్ము. ఆ నాత్మధర్మ సంచారమై దుష్టత్రయ శిక్షలం
బెరిగిన దుర్గుణప్రభు దుశ్చేష్టలకులొబడకుము. పురనాశకు
నశింపఁజేసి పురమును రక్షించుట ధర్మము. కావున నీస్వరూపా
వరణమును నశింపఁజేసికొని నుఖంపు ” మని బోధించిన నతని

వైదికపర్వము

౧౧

పలుకులకు మిక్కిలియుఁగోపించి జీవుఁడు “నాయందుఁబుట్టిర
పెద్దకొడుకుం జంపి యెట్లుబ్రతుకుదు. కన్నబిడ్డల కట్టడి తన
మునఁ జంపు క్రూరులెందైనఁగలరా? నీవిట్లనవచ్చునా? నీవు
నాకొమరుల మేలెన్నఁడును సహింపవు. నీసహాయం బేనెల్ల.
శాంతేయుల కడకేనియు మఱియొక్కడకేనియు నీయిష్టంబైన
చోటికింబా” మృనిన నాతండప్పుడ మృనారథం బను రథం
బెక్కి త్వరితగమనంబున కామ్యంబుననున్న శాంతేయుల
కడ కేతెంచి, వారు మఱల వాదమాడం బిలువవచ్చెడినొ
యని భయపడుచు నమస్కరించి తదాగమన కారణంబడిగిన
వారికి సద్విచారం డిట్లనియె.

“నేఁడు జీవుఁడు నన్నుం బిలిచి “తమ్ముడా! నీ
యుభయపక్షంబులకుం బ్రియుండవు సముడవును గదా? ఇంక
శాంతేయులేమి యయ్యెదరు. మేము చేయఁదగిన కార్యం
బెయ్యది ” యని యడిగిన నేనుభయులకును లోకంబునకును
మేలగు విధంబున బోధించిన సర్వజనరుచికరంబైన యాహా
రంబు రోగాతురున కరుచియైన యట్లు వానికి రుచింపదయ్యె.
దానంజేసి జీవుండు నన్నెల్లక మీకడకుం బొమ్మనిన వచ్చితి.

అ. కార్యగతుల తెలుగు కలహపు సెప్పిన

నదికమతులు దాని నాదరింతు

రల్ప కార్యబుద్ధు లగువారలకు నది

విరస కారణంబు విషమ పోలే ?

— భారతము

అని పలికి వారింగూడి యచ్చటన యుండె.

జీవుడు వైరాగ్యునిచే సద్విచారుని బిలిపించుట.

ఇట జీవుడు పంచకాములకడ సద్విచారుఁ దుండుట యెఱింగి ధైర్యంబు విడిచి ప్రజ్ఞాచక్షుండగు తనకు బాహ్య దృష్టియుంబోలె నుండు తమ్ముని విడిచి నిముసమేని నిలువ నేరక వైరాగ్యునితో నిట్లనియె. వైరాగ్యా! నీవు త్వరిత గతిం గామ్యంబునకుఁ బోయి సద్విచారుఁ దోడి తెమ్మనిన, అతఁడు కామ్యంబున కరిగి యట నిష్కాముఁడు బ్రాహ్మణ సహస్రములతో శమంబును, సద్విచారుఁడును, తమ్ములును, విద్యయుఁ గూడి యానందమున దేలుచుండుటఁ గాంచి యీ మహామహునకు కర్మావాసంబును స్వారాజ్యంబునుంబోలె సంతోషదాయకంబుగా నున్న దనుకొనుచు నిష్కామునితో నిట్లనియె. “కైవల్యపతీ! మీ యనుమతంబున ధర్మస్వరూపుఁడైన సద్విచారునిఁ దోడి తెమ్మని మీ యయ్యపంచె ” నన “నెల్లటకు ననుశాసకుం డగుట నాతని యిష్టంబున మెలఁగ వలయుఁ బోయిరమ్మ ” ని నిష్కాముఁడు పలుక సద్విచారుఁ డప్పుడ కదలి జీవసన్నిధికే బోయె.

పోయిన జీవుఁ డతి స్నేహంబున గౌఁగిలించుకొని “తమ్ముడా! నీవు నిత్యక్షమారతుండవు. నాబుద్ధి నేమికి క్షమింపు ” మనిన సద్విచారుఁడు “అన్నా! నీవును నీ కొమరుండును బుద్ధివేక మాటలాడినను యేము న్యాయ మునే పలుకవలయు కామపంచకముతో మీకు వైరము కూడని పని ” యని చెప్పుచు నెప్పటి యట్లతని కడనుండె.

ఇట్లయ్యిందట మఱల కూడుటకు శంకించుచు మహామోహుఁడు నాస్తికాహంకార మనస్సులతో నేకాంతమున నిట్లనియె.

“ పంచకామ పక్షపాతియగు సద్విచారుఁడు తండ్రిచే విస్మయపడగుచు పోయిన పోకగాఁ బోక మఱల తండ్రింజేరి కొని రహస్యాలోచనకుఁ బ్రారంభించినాఁడు. మఱల శాంతేయుల నిచ్చటికిం బిలిపింపనొప్పు. అట్టిద యయ్యెనేని మధుమతీ శాశినీ శాక్తేయాది తంత్రములఁ బ్రయోగించి వారినంతమొందింత ” మనిన మారసుండు “ వెట్టివాఁడా ! నీవట్లెల తలంచెదవు : విపరీతబుద్ధులై వీరిట్లాలోచించినను సత్య ప్రతిజ్ఞలగు పంచకాములు తమ సల్పిన ప్రతిన పూర్తి సేయ కట్లెలవత్తు ” రనిన వారితో సహంకారుఁ డిట్లను “ ఇన్ని మాటలేల యిప్పుడ సైన్యంబులతో గదలిపోయి యసహాయులై యున్న వారింజంపి శత్రురహితంబు నేసికొంద ” మన సంతోషించుచు మహామోహుఁడు సైన్యముల సమకూర్చి ప్రయాణంబగుచుండ, దాని తన దివ్యదృష్టి నెఱింగి వేద పురుషుఁడరుడెంచి యిది ధర్మంబుగా దుడుగుండని వారి వారించి జీవునిఁ జూచి —

వేదపురుషుఁడు జీవుని ప్రబోధించుట

“ కుమారా ! పంచకాములు విదేహానందమును శాంతిని విడిచి యేకాంతమున దుర్గమ వేదవిహిత కర్మగహనముల నుండ నీ కొమరుఁడు దుష్టుడై వారి వధింపఁ గడఁగె నిదియూ

సురీకృత్యము. ఈ త్రయోదశాబ్దములు చాటిన వారలె-
యక్కార్యమున కువక్రమింతురు. అసహాయులు గదా యని
వారిం జెనకిరేని మిక్కిలి భంగ మొందెదరు. వీరిని వారిం
పుము. నీవును బ్రహ్మచర్యాదులును నుండియు సధర్మం
బున వారి నిట్లుచేయుట తగదు. ” అనిన జీవుఁడు దుఃఖం
చుచు “ తండ్రీ! యేమిసేతు, నేనును బుద్ధియు సద్విచారా
దులును కాదన్నను వినక మా సేగితేఁడు వితండ వాదమునఁ
బ్రవర్తించె. దుష్టకర్ముఁడని యెఱిఁగియు పుత్రస్నేహమున
విడువనొప ” నన వేదపురుషుఁ డిట్లను.

“ అన్నా ! కాయపురీశా ! ప్రపంచమున నెల్లజీవు
లకు ప్రేమ లన్నిటను పుత్రప్రేమ మధికంబు. అయినను
దీనులై యిట్లు విడిచి యొంటినున్న శాంతేయుల యెడ దయా
భండ వగుము. తండ్రీ ! నీవును, సదసద్వివేకుండును, సద్వి
చారుండును నాకు నెక్కరూప. అట్టులె నీవును నీ బిడ్డల నీ
తమ్మునిబిడ్డల నెక్కరూప కాఁ జూడవలయు. నిష్కాముఁడు
బ్రహ్మద్రష్ట. అట్టివాని స్నేహము సర్వగుణ హితంబగు.
కావున నీకొమరుఁడతని నుపాసించుచుఁ గొంతకాలముండునట్లు
నియోగింపు మది యుభయపక్షంబులకు మేలగు ” నని
బోధించిన జీవుఁడు నమస్కరించి యిట్లను “ మహాత్మా !
వాఁడు నాపలుకాదరింపఁడు. నీవంశమును రక్షించుకొనుబుద్ధి
గలదేని వానిని మీర శిక్షింపు ” డనిన “ ఇది నాచే నగు
కార్యంబుగాదు. ప్రాణాయామ మను మైత్రేయుఁడు వచ్చి
శిక్షించు ” నని చెప్పి వేదపురుషుండతిగె.

ప్రాణాయామము మహామోహుని శపించుట

అంత కామ్యమున నున్న నిష్కాముని కడనుండి మహాత్ముండగు ప్రాణాయామమును మైత్రేయుడగుదెంచిన జీవుండుచితరీతిఁ బూజించి “ భట్టారకా ! యెందుండి విచ్చేసితి ” రనిన నతండు.

చ. ఆలఘ తపోభరంబున జటాజినముల్ ధరియించి రూక్షవల్కలములు గట్టి కూరలును గాయలుఁ బండులు భోజనంబుగాఁ నలయక కామ్యకంబును మహావిపినంబున నున్న పాండవేఁ యుల కడనుండి వచ్చితిఁగూహత్తమ నీసుతు నిన్నుఁజూడగన్.
— భారతము.

అద్యై తీర్థములఁ జూచుచు కామ్యమున వారిఁ గాంచితి ” ననిన శిరమువంచి జీవుండు.

“ అయ్యా ! యచ్చట శాంతేయులకు టేమంబె ? మమ్ములం దలంతురె ? ఆత్మబలసంపన్నులగుట భ్రాతృస్నేహంబునకు భంగముగా సమయాతి క్రమణంబుసేయ సమకట్టరుగదా ? అనిన ప్రాణాయాముడు “ నిత్యంబును యమనియమాదికములు తమంతనవచ్చి వారికిఁ బ్రయంబగునట్లు దీవించుచుండుటంజేసి కుశలంబె. వారెప్పుడును సమయంబుఁ దప్పెడువారు కారు. అకారణంబుగా నీకొమరుడు వారికెగు సేయుచుండు ” నని మహామోహుఁ జూచి “ కుమారా ! పంచకాములతోడి విరోధంబు మానుము. అట్లయిన మీకును వారికిని మేలగు. నామాటలు వినుము. వేదకాము నెదిరించి

పోరుట కెవ్వరికిని సాధ్యంబుగాదు. వారికి వాసుదేవాహింసులు సహాయులు. అట్టివారితో నెదిరించి యెవ్వరును జీవింపనొప ” రని బోధించుచున్న ప్రాణాయామవాక్యంబు లాదరింపక మహాహితమును చుల్కనఁ జేసి చేతులెత్తి తొడలు సరిచి కల్లసామి నవ్వుచుండె. అట్టియెడ ప్రాణాయాముఁడు గినిసి ‘నన్నిట్లు తిరస్కరించిన యపరాధంబునంజేసి భవిష్యద్వాద రంగమున వేదకాము ప్రమాణవాక్యాఘాతంబులచే నీ ద్వైత తంత్రమును నూరుద్వయము భగ్నమగుంగాక ” యని శపించి చనియె.

అక్కడ శాంతేయులు కామ్య కర్తారణ్యమధ్యమున సంచరించుచు, నందు సంచరించువారి ననాదిగాఁబట్టి పీడించు పాపకర్మమును క్షిప్తారాసురుఁడు పర్వతాకారమునఁ గవిసి “మాయన్నయగు బకనిష్ఠుం జంపిన పాపులుమీరు. మిమ్ముఁ బట్టి వధింతుఁ జూడుఁడన వేదకాముఁడు వానిఁ బట్టికొని “తరతి పాపమాత్మవి” త్తను ప్రమాణవాక్యమున నతని మొత్తి యమ సదసంబునకుఁ బంపి తత్కర్మ గహనచారులకు పాపరాక్షస భయంబు లేకుండజేసె.

వాసుదేవాహింసుల యాగనము

ఇట్లు పంచకాములు కామ్యంబున నుండ వికుంఠము నుండి వైకుంఠుఁడును నొంకారంబునుండి యహింసుఁడును, సపరివారముగా నేతెంచిన పరమ పూజావిధానముల వారి

నర్పించి పురుషోత్తము పోడశోపచార పూజా విధానములఁ
బూజించి.

శ్లో॥ క్షేత్రజ్ఞత్వం ప్రాప్యం విభుః పంచముఖై ర్యో
భుక్త్యైజనం భోగ్యపదార్థాన్ ప్రకృతిస్థః
క్షేత్రక్షేత్రైః స్విందువ దేకోభహుధాఽఽప్తే
తం సంసార ద్వాంత వినాశనం హరిమేదే.

సర్వ వ్యాపకుడైన యేదేవుడు అ విద్యా తత్కార్య
ముల యందు ప్రతిబింబ రూపముగానుండి జీవభోపమును
బొంది పంచేంద్రియములచేత శబ్దాది విషయముల నెప్పుడు
ననుభవించు చున్నాఁడో ఒకడైన తాను ప్రతి శరీరాంతః
కరణోపాధులయందు ననేక పాత్రలయందలి యుదకములయం
దొక చంద్రునివలె ననేక విధములుగా నున్నాఁడో అట్టి
సంసార నాశకుడైన నారాయణుని ప్రార్థింతును.

పీ. నదనత్తులను భేద సరణిరేక వెలుంగు

విజ్ఞానమను పాలవెల్లి నడుమ

రాజస తామస రహితమౌ శుద్ధ సా

త్విక మనియెడు లెలిదీవియందు

అజ్ఞాన పరికల్పి తా నేకసంశయ

లుంతనం బనెడు వైకుంఠనగరి

వివిధ సాంసారిక విషయాభిలాషా వి

రక్తతయను సౌధరాజమందు

గీ. రమ్యసమతాఖ్య శేష పర్యంకమందు

ప్రకృతి యనియెడు నా రమాభామఁ గూడి

లీల జగముల నన్నింటి నేలు దొరను

ఆదినారాయణునిఁ గొల్తు నధికనిష్ఠ.

భక్త ప్రోషణ పరాయణా ! నారాయణా ! సమాహారమై యొప్పు గుణసమూహమం దెటుగన్నను నీవ కాని యన్యంబు గోచరింప కున్నది. నీవులేనిది లేదు. నీవు కానిది కాన్పింపదు. చుక్కలందు, సూర్యులందు, తరులందు, గిరులందు, మళకంబునను మహామేరువు నందును, చలిచీమ యందును, సామజంబునను సమముగా నిండి ప్రకాశించు చుంటివి. ఆనందరూపా ! యనేకంబులై తోచు నీరూపములన్నియు నీవ కాచూచి యానందించు నాకు నారూపమందు విలీనమైపోవ నీవు నేనను శేషజ్ఞానము మాత్రము మిగిలి పొడకట్టుచున్నది. విశ్వమూర్తి ! దృశ్య మంతయు నీవయై కనిపించు చుండ యల్పమేధస్కులు కొందఱు సంస్కారరహిత హృదయంబులతోఁ దెలియనేరక నీవు లేవందురు. తండ్రీ ! యింత మాత్రముగ వారి యజ్ఞానము నెఱింగించుటే కాని నీయునికికి భంగంబు గలుగునా? స్వామీ! నీవాఁడ. నాపాపపుంజముల పటాపంచలుగఁ జేసి నీ పాదభక్తి నిమ్ము — నీ మూర్తి దర్శనమున ముఱియు భాగ్యము నెసంగుము — నీ సోయగమును గాంచి సొక్కనిమ్ము — అహర్నిశంబును నాత్మాను సంధానముననగు నవ్యయానందపదానుభవంబునఁ దేలనిమ్ము — అనంతా ! యీ యనంత విశ్వరూపమునం దంతర్విలీ

నుండవై యంతయు నీవై నీవు నేనైన మీద నగు నానందానుభవం బనుభవనీయ మగునట్లునుగ్రహింపుము—పరమ పురుషా! నేను భావంబు నశించి నీవను యేకసూత్రమున గ్రథితుఁడ నగునట్లు దయసేయుము — ధ్యేయస్వరూపా! నీధ్యానమున మునుఁగు కొలఁది బంధమోక్షములను భేద మెఱుకలో లేనిదైనది. ఆనంద నిలయా! అవ్యయరూపా! అశేషభూతాంతర్యామీ! అసంతా! చరాచర భూత జనన స్థితి విలయ కారణ స్వరూపా!

“ ధన్యోఽహం ధన్యోఽహం తృప్తిరేకోపమాభవేత్లోకే.

ధన్యోఽహం ధన్యోఽహం ధన్యో ధన్యః పునః పునర్ధన్యః

నా తృప్తికి సాదృశ్యమేది కలదు. సర్వత్ర ధన్యుఁడ నైతిని” పురాణపురుషా! నీయనుగ్రహంబునఁగాదె? మా జీవయాత్ర సఫలంబగుట. మమ్మికర్మగహముననుండి యుద్ధరించి యాత్మసామ్రాజ్య పట్టాభిషిక్తానందమున నెన్నిఁటి కోల లాడింతువ్రా? భవనాశా! భారము నీయదియకాదె? నిన్నుఁ బొంది యీకష్టములఁ దరింపనున్నారము. ఓ దయానిధి! కాపాడుము. ఇట్లు పంచకాములు విద్యతోఁగూడి ప్రార్థించిన జనార్దనుండు సంతసించుచు వారింజూచి యిట్లనియె.

“మీకపకారులై యంతలు బరపిన యవిసీతుల మూలభ్రాంత్యాదుల (మర్యాదనాదుల) ప్రచండవాదమునఁ బరిమార్చి బ్రహ్మజ్ఞుఁడగు నిష్కాముని భ్రాంతి రహిత జీవ హృదయ క్షణికా వీరమున నిల్చి యాత్మసామ్రాజ్య పట్టాభి

షిక్తుఁ జేసినంగాని యీచక్రంబు విడువ వెఱవకుండు” డని యాశ్వాసించి మఱల తన పురంబున కరిగె. అహింసుఁడును వారి ననేకవిధ శాంతవచనముల నొదార్చి చనియె.

ఆమీద శాంతిపుత్రు లనేక సహస్ర బ్రాహ్మణంబు లతో కామ్యమును వీడి ద్వైతమునఁ బ్రవేశించిరి. అప్పుడు నిష్కాముఁడు తమ్ములతో నిట్లనియె. తమ్ములారా ! యీ ద్వైతము, మహోరణ్యము. ఇందుఁ జొచ్చినవారికి జరావ్యాధు లను సింహశార్దూలములును, నసూయయను వ్యాళంబులును, పరోత్కర్షాసహిష్ణుతయను వృశ్చికంబులును, స్వాభిమానమను మదగజంబును, వివిధ సంకల్పములను హరిణంబులును గలిగి తటియగునప్పుడెల్లఁ బైకొని గారించుచుండుం గావున నిం దేమరుపాటులేక జాగరూపలమై మెలఁగనలయుననిన సత్కా ముఁడు “బహ్మబోధంబులు తపోధనంబులు నగు బ్రాహ్మణం బులును నిదిధ్యాసాది మునిలోకంబును నీచే నుపాసితంబై నీ ట్లేమంబ కోరుచుండు. అదియునుంగాక శమాదులు వెంట నుండ యమనియమాదులు వచ్చుచుఁ బోవుచుండ నెందు న్నను మనకేమి భయం” బని యనుచున్నంత యమమను మార్కండేయుఁడు వచ్చి యనేకంబులగు నాత్మధర్మములను నింద్రియముల నంతర్ముఖములు జేయుట కనువగు మార్గము లను బోధించి చనియె.

వేదపురుషుడు నిష్కామునకు ప్రతిస్మృతి విద్య నిచ్చుట

అనంతరము నిష్కాముఁ డనుజన్ములతో శాంతి శమాదులయు, నహంకారాది దుర్గుణ నిరాకరణంబులయు, మార్గముల ననేకవిధములఁ జర్చించుచు భవిష్యద్వాదమున బ్రహ్మచర్యాదుల నిర్ణయించుట యసాధ్యకార్యంబు. వారహంకారుతో నుండుటంజేసి మనతో ప్రతిఘటింపక మానరు. ఏమిసేతుమని విచారపడుచున్న సమయంబున వేదపురుషుం డరుదెంచి వారిచే పూజితుండై నిష్కాము నేకాంతమునకుఁ దోడుకొని చని విధ్యుక్తముగా ప్రతిస్మృతి యను విద్య నుపదేశించి దీని శక్తిచే సత్కాముఁ డధిక తపోవర్యుడై యింద్రాదులను రుద్రుని ప్రత్యక్షముఁ జేసికొని వారివలన దివ్యమంత్రములను దివ్యాస్త్రములు వడసి శత్రుజయముఁ గాంచు వగవకుండు మని చెప్పి మీరుండుటంజేసి యీర్వైతననము స్వస్వరూపమున రాణింపనేరకున్నది. దీని విడిచి మఱియొండుకడకుఁ బొండుని బోధించి యతం డరిగె.

అతనివాక్యము ననుసరించి వారామీద ద్వైతమును వీడి బ్రాహ్మణంబులతో కామ్యమునకుఁ జని యందు సుఖంబున నుండుచు నెక్కనాఁడు నిష్కాముఁడు సత్కాముఁజూచి “సత్కామా! శత్రునిరాస నిపుణులైన బ్రహ్మచర్యాదుల యం దనుబంధ చతుష్టయంబుతో శాస్త్రం బధిగతంబై యుండుటంజేసి వాదాగంభమున మనతో తప్పక యెదిరింతురు.

అట్టివారిఁ బ్రతిఘటించుట కనువగు నుపాయంబును వేదపురుషుం డానతిచ్చె.

నీవా ప్రతి స్మృతియను విద్యను గ్రహించి రుద్రకవచధారివై ప్రణవ ధనువును జ్ఞానఖిగ్దమునుధరియించి యరుల కజేయుండవై తపోబలంబున సంతరాత్మ యను నింద్రుని ప్రత్యక్షంబుఁ జేసికొని తత్ప్రసాదంబున శాస్త్రగుప్త మంత్రములను నాయుధముల వడసి తదుపదేశంబున రుద్రు నారాధించి వాని వలన నిష్టసిద్ధి వడయు' 'మనిచెప్పి యప్పుడ వేదపురుషోప దిష్టంబైన యీవిద్య నుపదేశించి పంచె.

సత్కామున కంతరాత్మ ప్రత్యక్షమగుట

అంత సత్కాముఁడు విద్యా ప్రసన్నతంగాంచి రుద్రకవచధారియై ప్రణవధను నందుకొని విజ్ఞానమయానందమయ కోశములను తూణీరయుగళమును ధరించి జ్ఞానఖిగ్దమునుఁ బట్టి వెడలి, నతనింజూచి సకలభూతంబులును 'నిర్విఘ్నముఁగా నీతపంబు కొనసాగుఁగాక' యని ఘోషించె. ఇట్లు తపశ్చర్యాని రతుండై మహాగహన మార్గములుఁ గడచి 'చనుచున్న సత్కాము కడకంతరాత్మయను నింద్రుఁడు బ్రాప్త వేషంబునఁ గనిపించి " ఆ యాత్మ ! నీవెవ్వరు తపోరూపుండవై యుండి శత్రు నిరసనకారి కృథా శస్త్రముల నేల ధరించితి విది ప్రశాంతనిలయంబు క్రోధాయుధంబులుకూడ వవి మానవలయు " ననిన తనమాటలకుఁ జలింపక యట్ల నిలిచియున్న

యతనివిశ్వాసముననుమెచ్చి యంతరాత్మ నిజరూపంబుఁ జూపి
 'నీ కిష్టంబగు వరం బిచ్చెద కోరుకొ' మ్మనిన నతండు 'నా
 కిష్టమైన వరం బుత్తమ మంత్ర లాభంబ' యనిన నతఁ 'డవి
 లభించుట యేమి కష్టము పుణ్యలోకంబులును, దేవత్వంబును
 సర్వకామంబులును వేడుకొను' మనిన సత్కాము, 'డవి
 యేవియు నెల్ల. శాస్త్ర గుప్తమంత్రము లను సస్త్రంబులె
 నాకక్కఱ. అంతశ్శత్రు నిరాసంబుఁ జేయనేరక కామ్య
 ద్వైతములఁబడి యడలుచున్న సోదరుల కష్టంబులు తుద
 ముట్టించుటకుఁ దగిన పరికరంబులు గావలయు. అంతియ కాని
 ఘటియొండగు నముత్రఫలభోగంబుల నాసింప'' నని దృఢ
 చిత్తుండై పల్కిన నతని యందు కరుణించి యంతరాత్ముడు
 "నీకు సర్వము ననుకూలంబై చెల్లు నిష్టమేని కవచధారణా
 యోగంబున రుద్రునిఁ బ్రసన్నునిఁ జేసికొనుము. ఆతఁడు నీ
 యభిమతంబొడఁగూర్చు" నని చెప్పి యంతర్హితుండయ్యె.

సత్కాముఁ డామీద నియతచిత్తుండై దపించుచు రుద్ర
 కవచ ధారణాయోగంబున శతరుద్రంబుతో నర్చించిన
 రుద్రుడు సంతసించి ప్రత్యక్షంబై పంచాక్షరియను పాశుతంబు
 నెసంగి ధ్యానజపములను సంధాన మోక్షములనుజెప్పి దీనిచేఁ
 గానికార్యంబెద్దియు నుండదు. దీని నశుచిస్థానంబుల జపింప
 రాదు. దీని విధానంబెఱుంగుటకు దేవతలకేని నసాధ్యంబు.
 దీని ధారణంబుచే నన్ని లోకములను తృణ రూపంబుగా
 జయింపు'' మని వరంబిచ్చి యంతర్ధానము నొందె. ఇట్లు
 రుద్ర దత్తవరుండై యానందించుచున్న సత్కాముఁ

గాంచి సంతసించి యంతరాత్మ మఱల దర్శనమిచ్చి “సర్వ
గుణాతీత శుభకర్మంబుల నధికుడవైన నిన్నుగూర్చి సంత
సించి. నీకు దివ్యత్వంబును దివ్యదృష్టియు నెసంగితి. ఇంక
సవికల్ప సమాధియను స్వర్గంబునకు విచ్చేయు” మని చెప్పి
యచ్చటికిఁ గొనిపోయిన.

సత్కాముఁడు సవికల్ప సమాధికి పోవుట

సత్కాముఁ డందలి యపూర్వసౌందర్యమున కచ్చెరు
వందుచు నుత్తమ పురుషుండై యరుదెంచు తన్నుం గాంచి
హర్షించుచు స్వర్లోక వాసుల జేగీయమాన మంగళగీతము
లను నాదము నాలకించుచు,

సీ॥ విభిలెంద్రియములను నీలకంఠంబు ల

త్యంత సంతోష నృత్యములు సలుప

ధర్మామృతార్ద్రీకృత మనోవనీస్తలి

శమముఖ సుగుణ సస్యములిగుర్న

నమరసానం దజర్హరముచేఁ దాపదా

వానలంబెల్లఁ జల్లార్నఁ బడఁగ

భూమధ్యదేశ నభోవీధిఁ జిత్కళా

విద్యుల్లతాతతు ల్వెలయుచుండఁ

గీ. దతచి దాకాశమధ్యసంగత నమగ్ర

రాజయోగ సమాధి ధరాధరంబు

మోదవర్షంబుఁ గుఱియుచు మ్రోపె ననఁగఁ

బ్రహ్మవదనమనినాద మొప్పారునంత.

అ. నాదుబిందుకళల నయమొప్పఁ జూచుచు
నింద్రియముల మనము విగుఱఁజేసి
సత్కపీశ్వరుండు స్వప్రకాశాత్మ చి
త్సుఖముఁగాంచు పరమ సులభముగను.

— సీతారామాంజనేయము.

సహస్రార మను సుధర్మా సభామధ్యమున కర్ణిక యను
చింతామణి భద్రపీఠమున సద్ధివసించి యున్న యంతరాత్ము
నవలోకించి సమస్కరించినఁ గనుంగొని యంతరాత్ముఁడు
కాఁగిలించుకొని యంతలంబునఁజేర్చి నిజాసన్మార్గముననునిచె.
ఇట్లధిక విలాసమున దేవకామినీ కరకలిత చామరానిలాలోల
కుంతలుండగుచు నంతరాత్మునిఁ గూడి యేకాసనమున నున్న
సత్కాముఁ గాంచి దేవేశుశాసనమున నింద్రియాధిదైవతము
లెల్లలు ప్రేమ పురస్కరంబుగా నర్చించిరి.

సత్కాముని రతి శపించుట.

అంతరాత్ముశాసనమున సహస్రారాంతర్భాగ మను
మణిమయాంతః పురమున ప్రణవనాద సంగత గోష్ఠి నుండ
చంద్రుఁ డుదయించి చంద్రిక లలమి యున్న సమయంబున
రతియను నూర్వశి సర్వాలంకార భూషితయై చనుదెంచిన
నప్పురుషోత్తముండు ప్రత్యుస్థానంబుఁజేసి వినయంబున నిట్ల
నియె. “నాయందు పుత్రస్నేహముంచి నన్ను శుభస్వరూపుం
డేయుటకు విచ్చేసితివి. కృతార్థుండనైతి” నన రతి “మహా
పౌరుషసంపన్నా! నీ యున్నతగుణములు నిదిధ్యాసాదుల

వలన విని పొందవచ్చితి ' 'నన ఓహూహూ ! యివి యేటి మాటలు మావంటి సంగపరిత్యాగ శీలురకు రతిం బొందుట సర్వవిలయ కారణంబగు. కావున తొలగి పొమ్మని నిరాకరించిన నయ్యమ కోపించి “కామించివచ్చిన నన్ను తిరస్కరించిన కారణమున నీశ్వరీయమగు దివ్యశరీరముతోడి సంగమంబు విడిచి ప్రకృతి ప్రాధాన్యంబైన స్త్రీత్వమునువహించి యుండు” మని శపించి చనియె.

మఱునాఁడు సూర్యోదయమున సంతరాత్ముఁడు శాపవృత్తాంతముఁ దెలిసికొని సత్కాముతో “కుమారా ! నీ యింద్రియ జేతృత్వమునకు సంతసించితి. నీకు రతి వలనఁ గలిగిన శాపంబును వైదిక కర్మ గమనాంతమునఁ జేయనున్న తపంబను యజ్ఞాతవాస వత్సరంబున ననుభవించి వత్సరాంతమున నెప్పటియట్ల యుండుము. ఇదియు నెక్క కారణంబున బాధాకరంబు గాకుండుటయేకాక సాధకంబును నగు” నని చెప్పుచు నందున్న మూఁడువత్సరములును మూఁడు నిమిసంబు లగునట్లుగాఁ జేయుచు సత్కాము నక్కడన యునిచి కొనియె.

సదసద్వివేక సంతతి దైవబల సంపన్నమగుట కర్మ గహనంబులఁ బడియు దేవతల వరంబులచే ననేక మంత్ర శక్తులఁ బడయుటవిని జీవుఁడు తనకొడుకు వారి జయించుట దూర టంబని దుఃఖించుచుండె.

ఇట శాంతేయులు నలుపురును తపోవనమున సమాధికిఁ
బోయిన సత్కాముఁడు మరలి రామికి విచారగ్రస్తహృదయులై
తపించుచుండ, ఒక్కనాఁడు ప్రత్యాహారమును బృహదశ్వ
ముని యేతెంచిన నతనిం బూజించి నిష్ఠాముఁడు “యోగీంద్రా!
మావలె నాత్మ భోగంబులఁ బాసి కర్మ గహనములఁ బడి
దుఃఖించువారెందైనగలరా?” యనిన నతండు “మహాత్మా!
పురాకృతకర్మ విశేషమున ననేకు లిట్టి కష్టములఁ బొందిన
వారు కల” రని యట్టి సుగుణరాజ చరిత్రములఁ బోధించి
మఱియు నింద్రియములు విషయముల మీదికింబోక యంత
శుభములై వానివాని స్థానములనిలుచు మార్గంబును
బోధించి చనియె.

శాంతేయుల కడకు నియమము వచ్చుట

ఆమీద నిదిధ్యానుం డరుదెంచిన “మహాత్మా!
పుణ్యపురుష హృదయములను తీర్థములఁ దిరుగ వలయునను
కోర్కీ గద్దు, దానిఫలంబెద్దియో యానతి” మ్మని నిష్కాముఁ
డడుగ నతఁడు “నియమ మను రోమశుఁడు తీర్థయాత్రలఁ
జేయుచు సవికల్ప సమాధినుండి నీకడకు రాగలఁ డాతనిచే
నెఱుంగునది” యనిచెప్పించనియె. కొన్నిదినములకు సత్కామ
పునరాగమన కుతూహలులై యున్నవారల కడకు నియమ
మేతెంచిన నిష్కాముఁడు నమస్కరించి కూర్చుండఁజేసి
“మహాత్మా! యెందుండి విచ్చేసితి” రన నతండు సవికల్పంబు
నుండి అందు సత్కాముఁ డంతరాత్ము న్ధ్యానమున నధివ

సించి సర్వదేవగణ సంసేవ్యుడై బ్రహ్మానంద భోగ మనుభ
వించు చున్నాడు దివ్యులచే ననేక మంత్ర రహస్యములఁ
బడసె. “ఇచ్చట దేవకార్యమింకను కొఱత గలదు. దీని
దీర్చి సత్వరంబు యంతరాత్ముడు మీకుం
జెప్పి పంచె. మిమ్ముల మహాపురుష హృదయములను తీర్థ
ముల నవగాహన మొనర్చి వచ్చునట్లాజ్ఞాపించె.

“ సరస్వతీ రజోరూపా తమోరూపా కలిన్దజా

సత్వారూపాచ గంగాచ సయాంతి బ్రహ్మ నిర్గుణమ్.

అత్మానదీ సంయమతోయ పూర్ణా సత్యహ్రదాశీలతటా దయోర్మిః

తత్రావగాహనం కురు పాండుపుత్రనవారిణాశుద్ధ్యతి చాంతరాత్మా”

అనిచెప్పి నియమము శాంతేయులఁగూడి తీర్థగమ
నంబు సేయుచు నందందు నాత్మధర్మవిశేషములఁ దెలుపుచుఁ
గ్రుమ్ములుచు ధైర్యమును గంధమాద పర్వతమునకుఁజేరి
యందుండిరి.

వేదకాముడు వాసనామయ కర్మల నున్ములించుట.

ఒక్కనాడు తృష్ణయను ప్రచండవాయు పైక్కమొగి
వీచిన దాని వేగమునకు సహింపక యందఱుఁ దల్లడఁపడి
దుఃఖించుచుండ, విద్యాదేవి దానికిం దాళక మూర్ఛిల్లిన
ననేక విధంబుల నాయమ నాశ్వాసించుచుఁ దేర్చి యచ్చటన
యుండిరి. మఱియొక దినమున విద్యావేదకాము లిద్దరు నొక్క
చోట నుండినయవసరమున తృష్ణావాయు సంప్రేరితంబై యొక్క
వాసనామయ కర్మ మను సౌగంధిక కమలంబు ముందఱుఁ

దోచినం జూచి విద్యాదేవి “ ఇట్టివెందు బుట్టు నిది యపూ
ర్వంబుఁగా నున్నది. ఇట్టి వాసనల యత్సత్తి స్థానము నరసి
వాని నెల్ల నూడ్చితెచ్చి నాకిచ్చి మనఃప్రియంబుసేయుమన్న.

క. జీవుండగు నాతఁడవి

ద్యావశుఁడై స్థూలసూక్ష్మతను వాసనలకా

భావించుచు సేవించుచు

కేవల మూఢప్రపత్తిఁ గ్రీడించుమెయిన్.

— సీతారామాంజనేయము.

వేదకాముఁ డప్పుడ కదలి యంతఃకరణ మను కుబేర
సరోవరంబుఁదఱిసి యందలి వాసనామయకర్మములను పుష్ప
ములనెల్లఁ బెకలించి వైచుచుండ తదధిదై వతారూప రుద్రాను
చరులగు భూత పిశాచాదులును, రక్షో యక్షాదు లును
రక్షకులుగా నుండుటంజేసి (ఉత్తిష్టుంతు భూతపిశాచాః
య ఏతే భూమి భారకాః ఏతేషా మవిరోధేన బ్రహ్మ కర్మ
సమారభేత్” ధ్యాననిష్ఠకు ప్రారంభించిన యంతః కరణము
నందఁగియున్న పూర్వ వాసనలు భూత పిశాచరూపములతో
సంకల్పరూపమున లేచుననియు నవియ యీ దేహ
రూపభూమికి భారములనియు వానిని నివారించుట కొఱకే
యీ బ్రహ్మకర్మ ప్రారంభించుట) అని చెప్పినట్లు వారందఱు
వేదకాముఁ జుట్టుచుట్టిన నందఱ నొడించి వాసనా యుక్త
కర్మములనెల్ల నున్ములించి చిత్తసరోవరమును తేఱికొనంజేసి
మరలివచ్చి విద్యక క్కార్యము నివేదించి యందరుంగూఢి
సుఖంబున నున్నంత.

రుజయను జటాసురుఁడు మాయా రూపమున వారి తోడన కలిసితిరుగుచుండ నతనివికృత గమనంబు తెఱఁగెఱిగి “యెడరు వేచి మాకెల్లట కపకారంబు నేయనెంచి చుట్టి తిరుగుచుంటివి, ఇదియధర్మంబు, విశ్వసించినవారి కపకారముఁ దలంచిన పాపంబగు. కావున నీమాయలు విడిచి యెచ్చటికేనిఁ బొమ్ము. కాదేనిమాతో రణంబొనర్పు” మనుచు వేదకాముఁ డతని నదిమిపట్టి వేగరహితుంజేసి, నారక్కసుఁ డంతటంబోక నిష్కామ సత్యకామాప్తకాముల నాక్రమించిఁ గారించు చున్నంగాంచి వేదకాముఁ డంత్యకాల రుద్రునిపగిది నతని గవిసి తనవేదకర్మ శక్తింజేసి యమ్మహావ్యాధిని నిర్మూలించిన నందఱు నానందించిరి.

సత్కాముఁ డాగామి సంచిత ప్రారబ్ధకర్మల నిర్మూలించుట

అంత నక్కడ సమాధియందున్న సత్కాముఁ డంతరాత్ము నాదేశమున సంచితమను సముద్రమధ్య మున నున్న ప్రారబ్ధ కర్మములను మూఁడుకోట్ల దానవుల మీదికింబోయిన వారు మాయావాదమున రూపుమాపనెంచిన, సత్కాముఁడు గాయత్రీ ధ్యానంబు విజ్ఞాన సూర్యబాణమున వారినెల్ల రూపుమాపి వచ్చుచు మార్గమధ్యమున దోచిన హిరణ్యపురవాసుల నాగామి కర్మములను పోలోమ కాలకేయుల నాటువేలఁ బంచాక్షరీ జపప్రభావమును పాశు పతాస్త్రముచేఁ బొలియించి వచ్చి తండ్రికి నమస్కరించిన నతండు “మాకెల్లఁ బాదములై పోతరించియున్న యాగామి

ప్రార్థకుల సమూలముగాఁ బోకార్చి మమ్ము సుఖింపంజేసితి”
వని సంతసంబునం బొదలి యప్పు ‘దుత్తమాధికారి’ నను
బహు రత్నద్యుతి మేదురంబైన కిరీటమును, మఱియు ననేక
ములగు మంత్ర రహస్యములను నెసంగి పంపిన సవికల్ప
కమాధినుండి సత్కాముఁడు కామ్యమున నున్న సోదరుల
కడకు వచ్చి వారిచే నాలింగనాది సత్కారములఁ బొంది
తాను పోయివచ్చిన విశేషములనెల్ల నెఱింగించి, యేవురన్న
దమ్ములను శశుంబును నియమమునుఁ గూడి యిష్టకథా గోష్ఠి
నుండె.

ఒక్కనాఁ డంతరాత్ముఁడు దర్శనంబిచ్చిన సందఱును
నతని పాదంబులకు సాష్టాంగ దండప్రణామంబులు సేయ నంత
రాత్మ నిష్కాముఁ జూచి “కైవల్యపతీ! సత్కాముఁడు
మహామహిముఁడు. నావలన ననేక దివ్యమంత్రరహస్య యోగ
ముల నెఱింగె. ఇతఁ డంతశ్శత్రుల నెల్ల వధియించి యాత్మ
రాజ్యము నీ కిచ్చు” నని చెప్పి యంతర్హితుం డయ్యె.

వేదకాముని జర యాక్రమించుట.

వా రేవు రిట్లు సుఖంబున నుండుచుండ నెక్కపరి
వేదకాముఁ డొక్కరుండు తన్ను మఱచి సంచరించుచుండ జర
యను గొప్ప యజగరం బాక్రమించిన, ననేక శతసంహితా
బలుండయును తదంగ సంగంబున నటునిటు మెదల నేరక
విభిన్నావయవుండై వడకుచు “నేను వేదకాముఁడ
నిష్కాము తమ్ముఁడ. ఎంతటి యభేద్య ప్రవృత్తులనేని యిట్లె

పడఁగొట్టు వేదబల సంపన్నుడ ఇట్టి నన్ను చుల్కనం బట్టి
బంధించుశక్తి నీ కెక్కడిది. నీ వెవ్వట వెటింగింపు ” మనిన
నజ్జర “ అయ్యా ! ద్వైతమునఁ బడి తిరుగు వా రెంతటి
జవసత్వ సంపన్ను లై నను నన్నుదాకి బలహీను లయ్యెదరు.
మానవులేమిలెక్క? సృష్టియందలి సర్వజీవులఁ బట్టి మ్రింగి
మారురూపులఁ జేయుచుందు. నాకు లోఁబడని రూపముం
డదు. ఇప్పుడు నీవు నాకు భక్ష్యమవైతి ” వనిన వేదకాముడు
“ నాయీపాటునకు దుఃఖింపఁగాని యపగతాత్మ రాజ్య
భోగులై కర్మారణ్యములఁ గ్రుమ్ములుచున్న మద్రాధాతలు
నన్నుఁ గాన కెంత దుఃఖింతురో యని వగచెద ” ననుచుండె.

ఇట నిష్కాముడు తమ్ముడు పోయి రాకుండుటకుఁ
జింతించి విద్యారక్షణంబునకు మువ్వురు తమ్ముల నియమించి
తా నెక్కరుండ వెదకుచు వచ్చి జరాభారా క్రాంతుండై
చేష్టలు దక్కి ప్రాకృతుక్రియఁ బడియున్న తమ్మునిం జూచి
దుఃఖితుడై జరం గాంచి యిట్లనియె. “ తల్లీ ! నీవు దైత్య
దానవులలో నెవ్వరవ్రో యెటుంగ కాని యొక్కం డడిగెదఁ
జెప్పుము. నీవు కేవలంబును మాంసాహారి వగుదువని తోఁచు
చున్నది. అది నిజమగునేని యితనియందు జీవసామాన్యమైన
భౌతిక పశు శరీరంబు లేదు. కావున నీకోర్కిఁ దీర్చుకొన
వశంబుగాదు. ఇట్టి యాహారమొందుకడఁ జూపుదు సతని
వదలు ” మనిన జరయిట్లను.

“ మహాత్మా ! నీతమ్ముడు దుష్టకాలప్రాప్తుండై నాకు
భక్ష్యంబయ్యె. నేఁడిగిన ప్రశ్నలకు సదుత్తరంబిచ్చి తమ్ము

విడిపించుకొమ్మని పల్కుచు “యేగుణంబులు గలవాఁడు బ్రహ్మజ్ఞుఁడు వాని కెఱుంగఁ దగిన వస్తు వెయ్యది” యనిన “సత్యము, క్షమ, దయ, తపంబు, దమము, దానము, శీలము నను నివి గలవాఁడు బ్రహ్మజ్ఞుఁడగు. సుఖ దుఃఖముల యెడ భ్రాంతి నెందక సమదృష్టి నుంచుటయే వారెఱుంగఁ దగినది ” “అపకారం బొనరించియు నన్యతము లాడియు హింస చేయనివాఁ డుత్తమగతికిం బోవు నందురు. అహింస యంత యుత్తమం బెట్లయ్యె. ” “దానంబును ప్రియకార్యంబు నేయుటయు సత్యమును నహింసయు నను నాల్గును సమానంబులె. అయినను నం దహింసయ యుత్తమంబు. దేవమనుష్యతిర్వ్యాఘాతలయందు మనుష్యుఁడు దానాది గుణములు గలిగి యహింసాపరుండైన వాఁడు దేవత్వంబు నొందు ” అని యిట్లతని ప్రశ్నంబులకు సదుత్తరంబు లొసంగిన సంప్రీతంబై జర వేదకాము విడిచి చనియె. అంత న య్యిరువు రన్నదమ్ములును శీఘ్రయానంబున నాశ్రమంబునకు వచ్చి సుఖంబున నుండిరి.

శాంతేయులకు యమము కర్మరహస్యమును బోధించుట.

ఒక్కనాఁడు కృష్ణపరమాత్మయు యమ మను మార్కండేయుండును నరుగుదెంచినఁ బూజించి యుచితాసనంబుల నున్నతఱి శాంతి పుత్రుఁడు యమముతో నిట్లను. “మహాత్మా ! బ్రహ్మపథమును వీడక ప్రవర్తించు మే మిట్లు దుఃఖముల పాలగుటయు, ఎప్పుడును ననాత్మ బుద్ధులై

పాపంబులే నేయు జీవ సంతతి సుఖముగా నుండుటయు, నేకారణమునఁ గలిగెనని యూహించుచుండు. మానవుడొన రించు కర్మమునకు ఫలంబీలోకమునఁ బొందునా? లేక పర లోకముననా? ఇందునందునా? కాక దేహ పతనంబుతోనే నశించునా? యెఱిఁగింపు” మన నప్పరమ తపస్వి “విధాత ప్రథమ సృష్టియందు నిర్మలంబులు ధర్మంబులు నైన శరీర ముల సృజించె. అట్లు పుట్టింపఁ బడిన జీవులు సత్వగుణ సంపన్నులు స్వచ్ఛంద మరణులు బ్రహ్మ భూతాత్ములునై దేవయానంబున సంచరించుచు, సర్వజ్ఞులు బహుతరాయు ష్కులు విగత మత్సరులునై వర్తించుచుండిరి. కాలాంతర మున క్రమముగా కామక్రోధాది గుణములు తమ్ముం బొధు వుటయు మాయా ప్రవర్తనలై, యల్పాయువులు నల్ప బల శరీర సత్వులు దరిద్రులు నిష్ఫలారంభులు బహురోగపీడితులు నాస్తికులునై యొండొరుల మెచ్చక పాపకర్మంబులఁజేయుచు పశుపక్ష్యాది జన్మంబు లెత్తుచు నరకాగ్నులం గ్రాగుచు సంసార చక్రమున పరిభ్రమించు చుండిరి. కావున “అవస్య మను భోక్తవ్యం కృతంకర్మ శుభా శుభం” పుణ్యపాపకర్మము లెట్టివారికేని భోగ్యములు కాక మానవు.

చ॥ మనుజులు పుణ్యపాపములు మానక యిందొనరించుచుం దుదీం దనువు దొఱంగి పోవునెడఁ దప్పవునీడయ పోలేగర్మముకా వెనుకనయేఁగి భూరిసుఖ విశ్రుతియుంబటు దుఃఖదైన్యముం దనుకఁగఁజేయు గ్రమ్మఱఁగఁ దానయొనర్చు భవంబు దేహికిక

క॥ విను మనుజున కెవ్విధమునఁ

దనచేసిన సుకృత దుష్కృతంబులు నెఱయం

దన కనుభవింపఁ బాలివి

తనువు పెడుంగాని కర్మతతిసెడ దనఘా!

— భారతము.

కర్మల యుచ్చ నీచభేదంబులం బట్టి ఫలంబు లొక్క
తటిగాక కాలాంతరంబులఁ బొందుచుండు. పుష్పవాసనలఁ
జేకొనిపోవు వాయువువ్రాలె జీవుఁడు కర్మవాసనలం గైకొని
యీదేహంబు విడిచి మఱియొక దేహంబునకుం బోవుచుండు.
ఆకారణమున కర్మఫల మీయొక్కదేహమునంద యనుభ
వింపవలయునను నియమంబులేక జన్మజన్మాంతరముల యందెం
దేని యనుభవించు. ఇట్టి యీప్రకృతి నాట్యమును గన నేర
కజ్జలు పాపము లొనరించుచు సుఖముల నెందవలయు నను
కోరికలచే నీచకర్మంబులకుం జిక్కి యంతరాత్ము గృశింపం
జేయుచుందురు. కావున కర్మము లనశ్యభోక్తవ్యములు. గహ
నాకర్మభోగతిః” కర్మగతి నెఱుంగుట దుష్టుటము. అనిచెప్పి
వారి నాశ్వాసించి యమము దినంబునకును పరమాత్మ
వైకుంఠమునకును జనిరి. ఆ మీద పంచకాములు క్రమ్మఱ
వైవ్రతంబున కరిగిరి.

జీవుఁడు శాంతేయుల వైదికవ్రతక్షేత్రమునకు వగచుట.

స్థూలపురమున కుమారులంగూడి యున్న జీవుఁడు
శాంతేయుల వైదిక కర్మారణ్య సంచారక్షేత్రములఁ దలఁచి

కన్నీరు నించి అక్కటా ! నా చేసిన. యపకారంబునను నా
కొమరుల దుష్టత్వంబునను సుఖార్థులగు శాంతిపుత్రుల కెన
లేని యాపదలు సంభవించె. అసంత దైవమానుష బలసం
పన్నులై యుండియు దుర్ఘట ప్రతములఁ గుంద నలసె.
ఎంతవారికేని కర్మఫలము లనుభవింపక తీరునే ? నా బిడ్డల
కాత్మనాశ కాలమాసన్నంబై యున్నది. ఇంక విలపిం
చినం బోదు. నాఁడు నేను కాదన్న వాదంబుడుగదె ?
ప్రాతపెంపున కులక్షయంబున కేన యొడంబడితి.

ఉ॥ మేలున సంతసిల్లనెడ మే కొని యాపదలొందు నాపదల్
దూలగఁబూని సౌఖ్యములుదోచుఁ గృతంబులు దప్పవెమ్మెయిం
బోలఁగ నింతయుంగని బ్రబుద్ధమనస్కులు భేదమోద ని
ర్గాత దైర్యసాగరులుగాక సుఖింతురు సర్వకాలముకా.

— భారతము

ఆత్మశక్తులఁ బాసి వైదిక ధర్మములఁ గృశించు నాఁడె
సత్కాముఁ డీ శరీరంబుతో సవికల్ప సమాధికేఁగి దివ్యులచే
ననేక వరంబులును బ్రాప్త్యా మంత్రంబులును బడసి వచ్చెనట.
సమాధికిఁ జేరినవారు మఱల శరీరమునకువచ్చుట యెందైనఁ
గలదా ! ఇదియ కర్మ విపాకమని దురపిల్లు తండ్రి వాక్య
ములు విని పాపప్రభువు మనోహంకారులఁగూడి యొక్క
వివిక్త ప్రదేశంబునకుఁ జని 'రాజేల యింత భీతుండయ్యె'నని
చెప్పుచు కార్యాలోచనంబున నున్నయెడ నహంకారుఁ
డిట్లనియె.

మూలభ్రాంత్యహంకార మనస్సుల మంతనము

అనుంగా ! చై వులకుప్పముసామీ ! మినుకులవెలయు
 సెత్తెము సాములు కడగండ్లపాటై చెయువుల పాలంబడిరి.
 విదేహమునఁగల నిష్కామలక్ష్మి నీస్వాధీనయయ్యె. ఇంద్రియ
 రూప ప్రజలెల్లఱు నీశుభంబ కోరుచుండిరి. కావున తేత్ర
 సర్వస్వమును నిష్కంఠకముగా నీవపాలింపుము. ఇప్పుడు
 వారు ద్వైతమునఁ బడియున్నవారని వినియుంటిమి. ఇట్టి సమ
 యంబుననె నీవిభవమెల్ల మెఱయ వారికన్నులు గమఱం జని
 తేజంబుఁ జూపింపుము. సంపదల కిదియేకదా? ఫలితం” బనిన
 పొల్లులతేఁడు సంతసించి “యిది సేయందగిన కార్యంబ”యని
 పలికి కొండొక తడవు విచారించి మఱల నహంకారు కిట్లను
 “మిత్రుఁడా ! నాయభిప్రాయంబును నిదియ. ఐనను మన
 మిప్పుడు ద్వైతమున కేఁగుటకుఁ దండ్రి యొడంబడఁడు.
 శాత్రువు లిప్పు డచ్చటన యుండుట యతం జెఱుఁగు. దానం
 జేసి మనము వారిమీది విరోధమున వెడలుచుంటిమని నిశ్చ
 యించు. ఇదియునుంగాక వారు దివ్యశక్తి సంపన్ను లనియు
 తపోవంతు లనియు భయఁపడి యెప్పుడును తపించుచుండు.
 సద్విచారుఁ డతనికడఁజేరి శాంతేయ పక్షపాతియై పొగడు
 చుండు. విశేషించి వాదమునాఁటి నుండియు నతఁడు మనయెడ
 విరోధించుచుండు. మన పూనిన యిక్కార్యము చిన్నసన్న
 నెఱింగెనేనియు సర్వవిధముల భంగముసేయు కావున నిది
 యంతయు రహస్యంబున విచారించుకొని తండ్రి దీని కొడం

బడు మార్గము నాలోచించునది ఎట్లేని తండ్రి నెప్పించి
వెడలుద ” మనిన నహంకారుడు.

“ఎకిమీడా ! నే నెక్క యపాయంబుఁ గాంచితి.
ఇప్పుడు మన యింద్రియములనుగోవులు ద్వైతమునయున్నవి.
వానిఁజూచుట యను నెపమునఁ బోవుద” మనిన మనస్సు
‘నేను నట్లభావించితి’ ననిపలికి యందటియభిప్రాయము లేకం
బగుటకు సంతసించి నవ్వుకొనుచుఁ దండ్రి పాలికింజని తండ్రి !
క్షేత్రపాలా ! మన గోగణములు ద్వైతమున నున్నవి. వానికా
ప్రదేశము సుఖదాయకంబుగా నున్నదట కాని యందు
రుజలను దుష్టమృగ వ్రాతములు సంచరించు చున్నవట.
వానినశింపఁజేయుటకఁబోయివచ్చెద” మనిన జీవుఁడు కొండొక
తడవు విచారించి యింద్రియ రక్షణంబునకై జరాయాప దుష్ట
మృగ సంహారంబు సేయుట మేల. ఐనను శాంతి పుత్రు
లిప్పు డందున్నవారు. ఇట్టియెడ మీ రచ్చటికిం బోవుట సమ్మ
తంబు గాకున్నది. వారు వైదిక సంచారమున గృశించి
యున్నారని చెనకఁ జూతురు. వారు కోపించిన మీ మ్రొల్ల
తమ తపోమహిమంబున దహించి వేయుదురు. మఱియు
సత్యము నాలోచింప, “ ఆత్మా (ఆత్మా) హి ఆత్మనోనాథో
ఆత్మా హి ఆత్మనో గతి । తస్మా స జ్ఞమయఽత్తణం అస్సం
(అశ్వం) బద్ధం న వాణిజో ” (ధమ్మపదము) తానే
తనకు ప్రభువగుటచే తన యాత్మదక్క తనను మఱియొక
ఁబడియును తరింప జేయునది లేదు. కావున నెక రాతు తన
మంచి గుణమును తానే స్వాధీన పఱుచుకొనునట్లు మనల

మనమే బాగుగ నిగ్రహించుకొన వలయును. మఱియు
 “యేధే కోణాచే కాయ బాగేలే, జ్యాచే త్యానే అనహిత
 కేలే” బుద్ధిపూర్వకముగ తనకు తానే యపకారముఁ జేసి
 కొనిన నితరులకేమి నష్టము, కుమారా! సత్కాముఁ డస్త్ర
 విద్యల నారితేటని నాఁడ జగమెల్లఁ గెలిచె. ఇప్పుడు సమా
 ధికిం జని యందంతరాత్ముని మెప్పించి యనేకంబులగు
 యోగశక్తుల గ్రహించి యరుగుదెంచె. అట్టివానితో నెదిరిం
 చుట కేరికేని సాధ్యమా? కావలసిన నింద్రియ రక్షణంబు
 నకుఁ దగువారిం బనుతు మీరు మానుం” డని యొడఁబడ
 కున్నఁ జూచి మనస్సిట్లను.

“బావా! దివ్యశక్తిసంపన్నులగు ముక్తినేతలతో నేల
 విరోధింతుము. మేమట్లు చేసినను సమయంబు నడుపుచున్న
 సత్యపాలుఁడు సత్యము దప్పునా? వాని తప్పులు వాని
 మాట దప్పుమరా? ఇంతవరకు నిశ్చయము. నామాట
 నమ్ముము. మాకును రోగములను మోకములఁ జదువుట
 యందు సంతోసము గలదు. అందును నింద్రియ రక్షణకార్య
 మట. ఏకీడేని యెట్లుగలుగు. కావున మాగమనమున కాజ్ఞ
 యి”మ్మనిన జీవుఁడు తడవు విచారించి ‘బుద్ధిగలవారై పోయి
 రం’డనియె.

స్థూల పుర్వేశ్వరుఁ డింద్రియ రక్షణంబునకు బోవుట

అంత వారత్యంత సంతుష్టాంతరంగులై వివిధాలంకార
 భూషితులై యనుబంధ చతుష్కమను చతురంగ సైన్యము

లును వందిమాగధ కటవిట గాయకులును నంతఃపురప్రమదా
జనంబులును బలసిరా బయలు వెడలి ద్వైతమున గోగణము
లున్న ప్రదేశంబునకుంజని యందందఱ విడియించి, భ్రాంతి
వాది నేత్రపర్వంబుగా బలిసియున్న హృషీకంబులఁ జూచి
తదధి దైవతములను పాలకులవలన వాని విశేషముల నెఱిగి
వారికిం దగిన బహుమానములఁ నొసఁగి తదనంతరమున రుజా
సంహార కర్మంబుసేయుచు నయ్యెయెడల సంచరించి, క్రమ
మున పరిజనంబులతోగూడ చిత్తసరోవర మను ద్వైతవన
సరోవరంబు సేరం జనియె. అప్పటి కట కైవల్యపతి మంత్ర
జపమను వన్యఫలమూలంబులతో సద్యస్కందమను యజ్ఞంబు
సేయుచుండె. అప్పుడు తవళిదొర (దుర్యోధనుఁడు) యక్కొ
లని దరిని దనవారికినిఁ దనకును క్రీడామందిరముల నిర్మించు
చుండ, గంధర్వ నగరమను చిత్రసేను సేవకులు వచ్చి “ ఈ
సరోవరము మారాజునకుం జెందినది కాన దీనిదఱిఁ జేరక
తొలగి పొండ్లనిన మహామోహుఁడు సేవకులఁబిలిచి ‘ వారిఁ
బారఁద్రోలు’డనిన, మాయానగర సేవకులు వారిమార్గ్యం
బున కొకరిమొగం బొకరు జూచుకొనుచు “ మీ రాజున కిది
యేటి వెఱ్ఱి, మమ్ముఁజెనకి సుఖంపఁడు. బుద్ధిమంతులై
తొలఁగిపో”డనుటయు వారు మృషాప్రభు ప్రేరితులై చతు
రంగంబులతో నెదిరించిన ఆగంధర్వులు తమ మాయచే
బింబ ప్రతిబింబ రూపంబులతో బహుసహస్ర సంఖ్యాకల్పి
తులై యెదిరించి

“ అగ్నిర్యదైకో భువనం ప్రవిష్టోరూపం రూపం ప్రతిరూపో బభూవ
 ఏకస్తథా సర్వభూతాంతరాత్మా రూపంరూపం ప్రతిరూపో బహిశ్చ
 ఏకోవశీ సర్వభూతాంతరాత్మా ఏకంరూపం బహుధాయః కరోతి
 తమాత్మస్థం యేఽనువశ్యంతి దీరాస్తేషాం సుఖంశాశ్వతం నేతరేషామ్”

నెక్కడైన పరమాత్మ యనేక రూపముల నెంది
 నట్లా గంధర్వులనేకరూపంబులఁ దోచి యందఱఁబారద్రోలి
 నం భయపడి నాస్తికాదులు కల్లలతేని సమీపంబునకుం బఱ
 తెంచిన నహంకారుఁ డొక్కరుఁడు స్థిరుండై నిలిచి యాగంధ
 ర్వులనెల్లఁ బొలియించె. పొలియించిన మఱియు ననంత శత
 సహస్ర సంఖ్యలుగా పుట్టినచ్చుచు “ఇంద్రో మాయాభిః
 పురురూప ఈయతే” ఐంద్రజాలిమని మాయవలె బ్రహ్మాండ
 మంతయు గంధర్వ మయమైనట్లు నిండుచుండ భ్రాంతివాది,
 మామయు తమ్ములును పరివారమును వెంటనడువ మాయా
 రూప గంధర్వుల నెదుర్కొని కొన్ని యుక్తిబాణముల వారి
 నెల్ల బడలువరిచె. అప్పుడు గంధర్వ నగరమను చిత్రసేనుఁడు
 చనుదెంచి కోపమున వారినెల్ల నాక్రమించి యనేకములగు
 మాయాజాలములం గప్పి చతురంగపరివారముల నెక్కికొక్క
 నికిపదుగురుగాఁగవిసిబొమికలగూటిదొర దళములబలవంతము
 నేయుచు నహంకారుని యరదంబుఁ జుట్టుముట్టి కొందరు సార
 థిని కొందఱు గుఱ్ఱములను కొందఱు రథమును కొందఱు
 చక్రములను విఠిచివై చిన నతఁడు నిలువనేరక తొలఁగిపాటె.

—: గంధర్వ నగరము మహామోహుని బంధించుట: —

పాపము సామి విముఖుడుగాక పెనంగుచున్న జూచి
 కోపించి గంధర్వ నగరము వానిం దలపడి రథమును విటిచి
 విరధుండగు నాతని కేశాకర్షణంబునఁ బడవైచి పెడకేలుఁగట్టి
 సింహనాదంబునేసిన, మిగిలిన గంధర్వు లార్చుచుఁ జుట్టుముట్టి
 యాతని యంతఃపురకాంతాజనంబులను సోదరశతమును పుత్ర
 పరిపూరములను బంధించితెచ్చి గంధర్వనగరమున కర్పించిన,
 దుష్టారము సామి ప్రగ్గడలు కుయ్యిడుచుం జని తమతేనిపాటు
 నీష్కామునకుఁ జెప్పకొనిన, నతఁడు సత్వరంబున తమ్ముని
 విడిచిపుచ్చుటకుఁ దన తమ్ములఁ బంచిన వారు రయంబునం
 జని గంధర్వనగరమును గంధర్వులను తమ దివ్యమంత్రములను
 బాణముల బడలువరిచిరి. సత్కాముఁడు “జ్ఞాత్వా దేవం
 ముచ్యతే సర్వపాశైః” పరమేశ్వర జ్ఞానము గలిగిన పిదప
 సర్వబంధములనుండి విముక్తుఁడగును. అనునట్లు విజ్ఞానమును
 నాగ్నేయాస్త్రప్రయోగమున మాయారూపగంధర్వబలము
 నెల్లరూపుమాయించినఁ జూచి గంధర్వనగరమెదిరించి కొన్ని
 మాయలు బన్నిన, సత్కాముఁ డలాతశంకా నివృత్తి
 రూప బౌణ జాలములచే నాతని మాయ లవియిరచిన
 బెగడొంది స్నేహమున నతనికిం బొడసూపిన సత్కాముఁడు
 మహాత్మా నీకిట్టి విరోధంబు వలదు. కాయపతి నతని యుపతీ
 పరిపారంబులతో విడువు”మనిన గంధర్వరాజు “సత్కామా!
 వీని దుష్టత్వంబు నీవెఱుంగవు కర్మగహనముల నితాంతా

యాసులై యున్న మిమ్ము పరాభవింపఁ దలఁచి వచ్చి
యున్నాఁడు. దీనినెఱిగి యంతరాత్ముఁడు కోపించి కాంతా
యుతముగా వీనిఁబట్టి తెమ్మన వచ్చినాఁడ. అతని పాలికిం
గొనిపోదు. నీవేమియు ననవలదు. నీతో పూర్వమున బద్ధ
స్నేహుండనై యుంటి నీయం దలుగుదునా'' యనిన నతండు.

మా కితఁడు సహృదరుఁడు. కావున విడిపించుటయ
కోర్కి. అట్లయిన మాయన్నయు సంతసించు. అంతరాత్ము
నాజ్ఞయేని మఱియెద్దియేని యన్నకుం జెప్పి యిష్టము ననుస
రించుట కర్జము. మత్రియంబుఁ గోరితేని యచ్చటి కరుగు
దెమ్మని యందఱుంగూడి నిష్కాముపాలికిం జనిన. అతఁడు
గంధర్వపతిం జూచి మహాత్మా! నాతమ్ముఁడు మీచేతులం
జక్కి ప్రాణంబులతో నునికి మేలయ్యె, ఇతఁ డెట్టి నేరముఁ
జేసిన వాడైనను సహించి మాకొఱకు విడువవలయు'' నని
ప్రార్థించిన నతండు వారినెల్ల విడిచివుచ్చి దివంబునకుం
జనియె. ఆమీద నిష్కాముఁడు కాయపతిసీక్షించి తమ్ముఁడా!
యెన్నడు నిట్టి సాహసము లొనర్పకుము. దుష్టుఁడు దుష్కా
ర్యము లొనర్చి నశించు. ఇంక తమ్ములతో నింటికిఁ బోమ్ము.
దీనికై విచారింపకు'' మని చెప్పి పంచిన.

మహామోహుని విషాదము

కల్మషపతి లజ్జాననతముఖుండై చెదటిర పరివారములఁ
గలిపికొని కొంత దవ్వఁచి అక్కడ సైన్యముల విడియించి
తానుక్కరుం డొక్క తల్పంబునంబడి దుఃఖించుచుండిన

యనసరంబున నహంకారాదు లతనిఁ జేరవచ్చిన నాదుష్టుండు
అక్కటా ! యాతీవ్ర సంకరమున గంధర్వులచేఁ మృతినెందక
యేల బ్రతికి యుంటి అట్లయిన నీయవమానంబులేక సుఖ
ముగా పరలోకముననుందు. కీర్తియుంగందు. కావున నింతటి
దురవస్థల పాలైన నేను జీవింప నొప. ప్రాయోపవేశంబున
ప్రాణంబులు విడుతు. మీరెల్లఱు నాస్తికుఁగూడి స్థూలపుర
మున కరిగి యతనిఁ ప్రభునిఁగాఁ జేసికొని సుఖంపుఁ డతఁడ
శత్రుసంహార క్రియకుఁ గడఁగు. నాగౌరవమెల్ల నీవిధమున
వమ్మునర్చికొని. యేమొగమున సిగ్గు వీడి యక్కడివారిఁ
జూడనేర్తు. ఇదియంతయు నాత్మదోషంబునఁ గలిగిన యపా
యంబై కాని యొందుగాదు.

క. విను దుర్వినయాత్మకుఁ డగు

జనుఁడుజ్వలమైన సిరియు సద్విద్యయుఁ గ

ల్గిన నందు మెలఁగ నేరక

చెనఁటి తెఱంగునకుఁ జొచ్చి చెడిపోవుఁ దుదిన్.

క. ఆకటకట ! యిట్టికష్టము

నకు వచ్చితి నయ్య యేను నన్నఁబెవైరి

ప్రకరములనిఁ బట్టినఁ గృప

నొకరుఁడు విడిపించె దైవమోపదె యెట్లున్.

— భారతము.

అని యేడ్చు నన్నను గాంచి నాస్తికుండును నేడ్చు
చుండు అహంకారుఁడు వారలంజూచి “మూఁఖులై యిట్లెడ్చెద

రేల ? “ వికారహేతో సతి విక్రయంతే యేషాం నచేతాంసి
త ఏవధీరాః ” వికారకారణము గలిగినను యెనరి యంతఃకర
ణము మోహవికారమును బొందదో యాపురుషులే ధైర్య
శాలురని చెప్పవలెను. ప్రభూ ! సదసద్వివేకసంతతిచే విడి
పింపఁ బడితినిని దుఃఖింతు వంతియకాని కార్యదశ నెఱుంగ
నేరవుగదా ? పంచకాములు నీచే జయింపఁబడినవారై నీ
పాలనంబున నున్నవారగుట నీకింకరులై నీమంగలిగిన యక్కఱ
దీర్చుట వారికిఁ దగిన కార్యంబ. దీనికింత దుఃఖింపవలయునా ?
ఇంతయు నాలోచించి యింటికిం బయనంబుఁ గట్టుము ” అని
బోధించినను వినక మరణము నంద నిశ్చయంపడియున్న
యతనింజూచి మనస్సు “ నాయనా ! యహంకారుఁడు చెప్పి
నది నిజము. ఆవాక్యముల వినియైన శోకంబువీడుము. నాబుద్ధి
బలమును తేత్రమును శత్రురహితంబుఁజేసి నీ పాలనర్చితి.
దాని ననుభవింపనేరక సర్వమును నేలపాలుజేసి ప్రాణ
ములు విడుతునందు విది వెట్టితనముగాదా ? ప్రభువున కెప్పు
డేని పిఱికితఁబంబు గూడదు. “ ఆత్మానం సతతం రక్షేత్ ”
అని ఆర్యులు బలుకుదురు. మరణించి చేయఁగల కార్య
మెద్దియు నుండదు. కాదేని మఱియొక్కటిసెప్పెద వినుము.
శాంతేయు లిప్పుడు నీకుపకార మొనర్చిరిగాన కృతమెఱిగి
వారిం బిలిచి వారి పితృతేజము వారి కొసంగుము. మీరును
వారును నన్నదమ్ములుగాన నొక్కటిగ యీపుర పాలనంబు
నడుపుఁడు. దాన పుణ్యంబును కీర్తియుఁ గలుగు ” నని
బోధించువారిం గాంచి నన్నేలఁ గాఁపెదరు. నేనిచ్చటన

ప్రామోదవేశంబుఁ జేతు. మీరు మీయిష్టమైన యెడకుఁ బొండని సాయం సంధ్యాకాలమున వివిక్తదేశమున దర్భాస్తరణమున నాసీనుండై బాహ్యేంద్రియ వృత్తుల విస్మయించి తామస సమాధింబొందిన.

మహామోహుఁడు తామస సమాధికిఁబోవుట

పూర్వ మంతరాత్ముచే పాటంద్రోలంబడి యాధార మను పాతాళంబున నున్న తామస కర్మములను రాక్షసులు దబ్బరతేని జతము నెఱింగి యాత్మీయ పక్షము యొక్క ధీతికి వచ్చుట గమనించి శుక్రమును శుక్రునిచే సంకర్షణ మను హోమంబుఁ జేయించి నందు తామసీ కర్మ యను కృత్యబుట్టినదానిఁ బంపి దుర్గణప్రభువు నాధారంబునకుఁ దెప్పించి తామసకర్మ లతనిం గొఱిలించుకొని “స్వామీ! మిథ్యాకల్పనాశక్తియుతుండ నైన నీ విట్లెల సాహసంబునకుం జొచ్చితి విది కూడనివని. దైర్యము వహింపుము. శత్రు నిరాసము సేయుము. మే మొకప్పుడు జగత్సంహారకరుడైన రుద్రు నారాధించిన నతండు పొల్లుల దొరను నిన్నుఁ బుట్టించి మా కిచ్చె. నీకుం దోడుగా నానా విధ దుర్గణ సమూహ మను దైత్యదానవజాతుల సంభవింపఁ జేసె. బ్రహ్మచర్య ప్రబోధ బ్రాహ్మణులు దేవతాంశజులైనను భావములు రాక్షసావేశము లగుట శాంతి కొడుకుల నెదిర్చి వారి బలములు నశింపఁ జేతురు. నీ పగవారు నీచే నిషాతులగుదురు. తప్పదు. కృష్ణునిచే మఱిసిన నరకాసురాంశ

మహాంకారుని యందు చేరినది. తత్కారణంబున సహంకారుడు వాసుదేవ సత్కాములఁ జంపఁ గలడు. కావున భయంబు విడిచి పురమునకుం జనుము. విజయంబుఁ బొందు” మని చెప్పి తామసకృత్యముచే మఱల యథాస్థానంబునకుఁ జేర్పించిన (ఇది యంతయు తామససమాధియం దతనికిఁ దోచిన సంకల్పరూప స్వప్నప్రలాపము) “కామమయో యం పురుషః యథాకామో భవతి తత్కృతు ర్భవతి యత్కృతుర్భవతి తత్కర్మ కురుతే యత్కర్మ కురుతే తదభి సంపద్యతే ” కామమయుడైన యీ పురుషుడుయేమి యనుకొనుచున్నాఁడో అదిచేయ నిశ్చయము కలుగుచున్నది. ఏ నిశ్చయము కలుగుచున్నదో యది చేయుట కలుగుచున్నది. ఏదిచేయుట గలుగుచున్నదో ఆఫలము గలుగుచున్నది.

మహామోహుడు ప్రకృతింబొంది స్వప్నమునువలె నావృత్తాంతమంతటిని దలంచుకొనుచు వాదమునఁ బగవారి నిర్జింతునను దురాశ నుదయింప నానందించుచు మానసికాదులఁ గూడికొని సంతసంబున స్థూలపురికిం జని సుఖంబుండు మిథ్యాకల్పనుడు, నిష్కాముఁ డొనర్చిన నాత్మయాగంబునకుఁ బ్రతిగా ననాత్మకంబను హింసాపూరిత వైష్ణవయాగం బొనర్చి వల్లభమతమునందలి రాసక్రీడాగోష్ఠి ప్రకృతిస్థుల స్తోత్రములకుఁ బాత్రుండై యొప్పుచుండె.

—: విద్యపాషండునిచే జిక్కి విలపించుట :—

ఇట సదసద్వివేక కుమారులు ద్వైతమును వీడి మఱల
కామ్యంబునకుఁజని యందు విహరించుచుండునెడ పాషండుఁ
డను సైంధవుండు కతిపయ పరివారంబులతో పోవుచు,
భర్తలు కామ్యకర్మంబులందగిలి ధూరస్థులైన నాశ్రమంబున
విద్యాదేవి యొక్కతయ యున్నయెడ నాయమం గాంచి
చిత్తవిస్మృతిం బొంది యప్పాషండుఁ డీసద్విద్య మహా
పురుష సేవ్య మగునది యని యూహింప నేరక,
గౌరవ పురస్కరంబుగా దన్నాహ్వానించు దాని నతి రయం
బునం బట్టి తన మనోరథంబునం బెట్టుకొని పఱచుచుండ,
నా ప్రచ్ఛన్ననాస్తికు పాలంబడుటకు సహింపక విద్య యాశ్రో
శించుచు ఓపుణ్యస్వరూపులారా! నాథులారా! శాస్త్ర
దూషకుని పాలంబడితి నాలోని వ్యంగ్యాలంకార శయ్యా
ధ్వని శ్లేషాదుల నెఱుంగనేరక నెక్కిఁజిక్కియవయవములెల్ల
భిన్నభిన్నములుగాఁజేసి కన్నులు మాత్రమిచ్చి కామితమును
బడయనేరని పుం స్త్వహీనుని వంటివాని పాలైతి. అక్కటా!
నాకింక త్రాతలులేరా! యుగాంతరములనుండి విజ్ఞాను లెల్ల
ఁచే బాలింపఁబడుచు సేవనీయనై వచ్చుచున్న నేను నేటికి
సంశయాత్ముని పాలఁబడి యింతతో మెదలంట నశింపవలసిన
దేనా? ఈశ్వరా! నాభాగ్య మెంతహీనంబో యీ మహా
మోహ హతకుని పాలన కాలమున నడుఁగదుఁగున నీ నాస్తి
కాదులచే బాదువం బడుచు క్షణక్షణమును శంకాకలిత జీవ

ననై బ్రతుకవలసి వచ్చెగదా? అని మహానాదమున విలపించుచుఁ బోవుచుండ, నయ్యార్తనాదం బాలించి శాంతిసూను లేవురుం బరతెంచి పాపండు మిథ్యాపరివారంబులఁ జుట్టుముట్టి యనేక వాదవిద్యానైపుణ్యంబులం బడలించుచు పాపండు పయిం గవిసిన బెగఁదొంది విద్యనక్కడ విడిచి పఱవంజొచ్చిన నప్పుడు నిష్కామాదు లయ్యమ నాశ్రమంబునకుఁ దోడ్కొని చనిరి. వేదకామ సత్కాము లాదుష్టు వెనువెంటంజని పట్టుకొని పడవైచి యనేక విధంబుల మోది యాశ్రమంబునకుఁ దెచ్చి నిష్కాము ముందిడి యాకృపాళుననుజ్ఞచే “ఎవ్వరేని నీవెవ్వండవని యడిగిన నిష్కాముని దాసుడనని చెప్పికొను” మని చెప్పి విడిచిపుచ్చిన, సతండు పాపచిత్తుడగుట ప్రాణంబులు గొనక విడుచుటయు నేరంబకాయెంచి యాపాపి తమోమయంబును, హింసాత్మకంబును నగు జపరూప యజ్ఞబొనర్చి రుద్రు మెప్పించి యాతనివలన సత్కాముడక్క తక్కిన నలువురు శాంతేయుల నెక్కనాడు జయించునట్లు వరమును బొంది కృతకృత్యుడై గృహంబునకుం జనియె.

శాంతేయులు మఱల సమాగతుండైన యమమను మార్కండేయువలన ననేకములగు కథల నాకర్ణించుచు కర్మావాసవత్సరంబు లొకటి రెండు దినంబులు కడఁగా బుచ్చిన మీద ధర్మదేవత వారియం దనుగ్రహించి మహాధర్మంబులైన వానిఁ గొన్నిప్రశ్నంబులడిగి వానికిందగిన యుత్తరంబులు వడసి పదుమూడవదియగు నజ్ఞాతవాస వత్సరంబునశత్రు గోచరంబులుగాని రూపంబులు కోరినయట్లవడ వరంబిచ్చి

చనియె. ఇట్లు పంచకాములు పండ్రెండేడులు వై దిక కర్మ
గహన సంచారంబును పూర్ణంబుగాఁ గడిపి యజ్ఞాతవాసంబు
నకు వలయు మార్గం బాలోచించు చుండిరి.

శ్లో॥ మూలాదిషట్పురసిజాంత సహస్రపద్మ
షత్రాంతరాళ నిలయం భవబంధనాశం
నాదాంత చంద్రగళితా మృతసిక్తరూపం
నాదాంతనాద పుహిమాస్పద రామమీశే.

రామకర్ణామృతము.

ఆత్మభారతమున - వై దికపర్వము

సమాప్తము

ఓం తత్సత్

శ్రీ రాధా కృష్ణ

ఆత్మభారతము

త పః ప ర్వ ము

— '0: — .

శ్లో॥ ప్రాణోఽత్రాహం వాక్చవణాదీని మనోవా
బుద్ధిర్వాఽహం వ్యస్తతాదాపి సమస్తః
ఇత్యాలోచ్య జ్ఞప్తిరిహాస్మీతి విదుర్యం
తం సంసార ధ్వాంత వినాశం హరిమీదే,

హరిమీదే స్తవము.

పంచకాములు కర్మగహన సంచారమును తగురీతిఁ
గడపి ధర్మదేవతా ప్రసాదంబున నజ్ఞాతవాసమునకు భంగము
గలుగకుండ వరములు నడసి యారణ్యములఁ దమతోడ
నగ్ని కార్యములు నిర్వర్తించుచుఁ జుట్టినచ్చు బ్రాహ్మణం
బులతో నిట్లనిరి “మిథ్యాకల్పనుఁడొనర్చిన దుశ్చేష్టలన్నియు
మీకునుఁ దెలియునుకదా? మాకొఱకు మీరును చెప్పనలవి
కాని యూపదలఁ బడితిరి. ఇంతకాల మెట్టులో యొక్కరీతి

గడచె. ఇంక నీ పదుమూడగు వత్సరమున మేమెవ్వరికినిఁ గనరాని మార్గంబున నెగడవలయు. శత్రులు మమ్ములఁ గాంచుటకై విశ్వప్రయత్నం బొనరించుచుందురు. మాజూడ నేమాత్రముకన్నను చాలనెగ్గగు. కావున నిర్విఘ్నముఁగా నీయబ్దంబుఁ గడుపునట్లు మీరెల్ల అనుగ్రహింప వలయుననిరి.

నిష్కాముఁడు విచారగ్రస్త హృదయుండై, యేనాటిఁ కేని మే మీ యాపదలం గడచి శాంతిని బొంది సుఖంబున నుండఁ గల్గుదుమా? అని వగచుచుండ బ్రాహ్మణంబులును తమ్ములును నతని నాశ్వాసించు చుండ శముం డిట్లనియె. నిష్కామా !

ఉ॥ ధర్మనిరూపకత్వమున దైర్యమునకా మహనీయవృత్తిస
త్కర్మవిధిజ్ఞతం జతురతా మహిమః దృఢబుద్ధి నెవ్వరుఁ
ధర్మజు పాటిగా రనఁగ ధాత్రిఁ బ్రసిద్ధుఁడవైన యట్టి నీ
పేర్మికి నీదె దుర్దశల పెల్లునకుఁ దురపిల్లు టారయయఁ

— భారతము.

దేవతలకై న నరివర్గసంహార విషయంబున కాలంబు కొఱకు వేచియుండవలయు ” ననియె.

శాంతేయులు యోగవిద్యకడ నుండవలసిన

రూపములు నిశ్చయించుకొనుట,

నిష్కాముతలం పెరింగి బ్రాహ్మణంబులు మీ సంకల్పంబుకు దైవ మనుకూలమయ్యెడు మని దీవించి యెందేనిం జనియె. పిమ్మట పుణ్యాప్రభువు, సవిచారంబుగా తమ్ములతో నిట్లను. మనమీ మైదుగురము విద్యయు నెరులకుం గనకుండ నెట్లుండఁ గలము. అక్కటా! యీ వత్సరం బెల్లీగలమోకదా? మన ముండుటకుం దగిన స్థాన మేది యీ చుట్లనున్న యమ నియమాదిక దేశంబులం దన్నిట తప మను మత్స్యనగరంబు యోగవిద్య యమ విరటులిచే పాలింపబడుచు మన నివాసంబునకు యోగ్యం బైయొప్పుచున్నది. కావున నందుండుట మేలని తోచుచున్నది. కాని యిట్టి మన మేవురము నేరూపంబున నుండఁ గలుగుదుము నిర్ణయింపు” డనిన సత్కాముఁడు సవిషాదంబుగా నిట్లను “అన్నా! సర్వంబును నేలఁగలుగు ప్రభుత్వ మహిమంబును, కోరినచ్చు శాంతి దాంతి కరుణా సత్యంబులుఁ గలిగి యొప్పారు నీవు కాలవశంబున కష్టములపాలై నిన్ను సేవించిన యోగవిద్యకడ మనసురాగొల్పుచు “తృణాదపి సునీచేన తరోరివ సహిష్ణునా, అమానినా మానదేన కీర్తనీయ స్సహరిః” గడ్డివలె వంగి చెట్టువలె సహించి యనభిమానులనుకూడ మన్నించి యెట్లుండఁగల” వనిన తమ్మునింజూచి నిష్కాముఁడు.

“ నాకుం దగినట్లు సన్యాసి వేషమున ప్రాణవాయు మూర్తిబొంది యోగవిద్యకడనుండి చిజ్జడ సంయోగ వియోగంబులచే నడుచు జగన్నాటక రహస్యంబునుదెలిపి మెప్పించుచు ప్రాణుడను నామంబున వర్తింతు. ఇంతకుముం దెందుదువని యడిగెనేని నిష్కాము పాలనని చెప్పుదు ” నని చెప్పుచు వేదకామునింజూచి యింతటి మహనీయమూర్తిని దీని నెందు దాచనగు నేమిసేతు ” నని వగచిన నతండు.

“అన్నా ! నేను సమానవాయుమూర్తిబొంది యోగ విద్యకడ భుక్తాన్న పచనకార్యంబుకకుం బూని బానిసీడనై వర్తించుచు సమానుండను పేరున సంచరింతు. నీవెక్కడివాడ వనియడిగిన నిష్కాము వంటవాడనందు. అనిన నిష్కాముడు సత్కామునింజూచి దుఃఖించుచు నితడు మానవాతీతములగు దేవకార్యము లెన్నేని యొర్పిన్ మహనీయుఁ డిట్టివాఁ డితరుల నెట్లు సేవింపం గలుగు నని యంగలార్చు నన్నంగని సత్కాముడు.

అన్నా ! నేను సవికల్పసమాధికిఁ బోయిననాఁడు రతి నన్ను ముట్టవచ్చిన నెల్లనంటి. ఆ కారణమున రతి ‘ పురుష రూప విజ్ఞానశక్తి నీయందు నశించి కేవల జడప్రకృతిం బొందుదువు గాక ’ యని శపించె. ఆ శాపంబు నా కజ్ఞాతవాస వత్సరంబున ననుభోగ్యం బగునట్లంతరాత్ముఁ డనుగ్రహించె. ఆ కారణమున పేడితనముఁ దాల్చి స్త్రీ ప్రకృతితో నపాన వాయుమూర్తి బొంది యోగవిద్యకడ నాధారస్థానంబున నుండి కుండలినీకన్యలను కన్యలకూర్ధ్వసంచార మను

నాట్యంబు నేర్పుచు నపానుం డను నామంబున నా నగరున నుందు. నీ వెక్కడిదానవని యడిగిన విద్యకడ నుందునందు ” నని చెప్పినమీద సత్యకాముఁ డన్నతో నిట్లను.

“ అన్నా ! నే నుదానవాయుమూర్తింబొంది యోగ విద్యకడ పురకంఠదేశంబున నుండుచు జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తు లను త్రివిధావస్థలకు నెకదానినుండి మఱియొకదానికి జీవుఁడు పోవునపుడు పోక రాకలకుఁగావలసిన వాహనత్వంబు నడుపుచు నశ్వశిక్షకుండను సధికారంబువహించి యుదానుఁడను పేరున వర్తింతు. నీవెక్కడివాఁడవని యతండడిగెనేని మీ దగ్గఱ వాఁడనందు ” ననిన నాప్తకాముఁడు.

“ అన్నా ! నేను వ్యానవాయుమూర్తింబొంది యోగ విద్యకడ నింద్రియములను గోవుల నాస్వాధీనమున మెల పుచు వానిని సద్విషయములను విషయంబులఁ ద్రిప్పుచు కామితములను క్షీరముల విరివిగ బిదికియిత్తుననిచెప్పి వ్యానుఁ డను పేరుతో కీలారితనంబున సంచరింతు. నీవెక్కడివాఁడ వన్న నీగోష్ఠంబులోనివాఁడ నందు ” ననిన శాంతేయాగ్రజుండు విద్య నాలోకించి ఖిన్నాంతః కరుణుండగుచు నిట్లను.

చ॥ ఇది గడుముద్ధరాలు పనులేమియుఁ జేయఁగనేర దెంతయుఁ

మృదువొక కీడుపాటునకు మేకొనఁజాలదుదాత్తచిత్తయ్యెం

టిదిరుగుదాని కోర్వ దొకటిందనుఁ దానవరించు చొప్పెఱుం

గదు తగ నొండులం గొలువఁగా వెరవెమ్మయిఁగల్గు నక్కటా!

— భారతము

అని దురపిల్లుచున్న నాథునింగొంచి విద్యయిట్లను.

“ దేవా ! నేను గంధవతీ మూర్తిందాల్చి యోగ విద్య భార్య రాజసశ్రద్ధ యను సుదేష్ఠకడ నుండి నీచకృత్యముల వెంట నన్నుఁ బనుపకుండునది. వివిధములగు విషయ వాసనలను గంధములతో నిన్నలంకరించి యానందింపఁ జేతునని చెప్పికొని యాకెకడనుందు. నీవెక్కడిదానవని యడిగిన విద్య కడ నుంటినందు.

పంచకాములు యోగవిద్యను కొలిచియుండుట

ఇట్లయ్యాట్వరుం దమతమ యనుకుల నేర్పరించి చెప్పకొనిన యనంతరంబునఁ దమతోనున్న పరిచారకులనెల్ల ప్రణవపురంబునకును వైకుంఠమునకును బోవునట్లాజ్ఞాపించి, మా వార్త నెవ్వరేని యడిగిన ద్వైతమున మమ్ము విడిచిపోయి రామిద నెఱుఁగమనుఁ ” డని చెప్పి వారలంబించి, శమమును ధామ్యునిచే తపోధర్మము లెఱింగికొని నిత్యాగ్నులతో నాతని ద్వైతంబునకుఁ బంపి, కతిపయ ప్రయాణంబులతోఁ తపోనగరంబు సమీపించిన మీద నిష్కామాదులు తమ తమ రూపంబులు మార్చుకొనుటకును మంత్రము లను నాయుధముల నిక్షేపించుటకును నచ్చట నిలిచి పరిసరములఁ బరికించి తమ రహస్యమున కనువైన దానిఁగా నెంచి యనా హతచక్ర మను రుద్రభూమియందు(రుద్రాధిదైవతమగుహృదయము) ఓంకారాది బ్రహ్మసాధనంబులనెల్ల నిక్షేపించి (అన్యజన భయంకరమైన) యాజ్ఞా చక్ర మను పుణ్యనదీ సంగమంబున తానంబాడి (త్రివేణీ సంగమస్థానము. ఇదియే తపో

రూప యోగస్థానము) పథిశ్రమముం బాసి ప్రాజ్ఞుఖులై
 ధర్మదేవతం బ్రాప్తించిన వారందఱకు నున్న యునికిర దమ
 సంకల్పంబుల కనునగు రూపంబు లేర్పడిన సంతసించుచు
 నెక్కిక్కరుఁగా తపోనగరంబునం బ్రవేశించి దైవయోగం
 బున నప్పటికి బయలి కొలువైయున్న (బహిర్వృత్తినున్న)
 యోగవిద్యయను విరటునిఁ బొడఁగాంచి యతనిచే ననేక
 విధంబుల సత్కరింపబడి, పూర్వము తాము తాము నిరూ
 పించుకొనిన చందంబునన యోగవిద్యకడంబల్కి యతని వలన
 నుండుట కొప్పించుకొని తమ తమ స్థానంబుల నుండిరి.

విద్యాదేవియును రాజసశ్రద్ధచేఁ బిలుపించుకొనఁబడి
 గంధవతీవృత్తింగుదిరియుండె. ఇట్లు కామపంచకము విద్యతోఁ
 గూడ తపంబున యోగవిద్యచేనాదరింపబడుచు నెవ్వరికినిదమ
 యునికిఁ దెలియరానివిధంబున నుండుచుఁ దమ చేయు కర్మం
 బులచే యోగవిద్యాశ్రద్ధల సంతసం పెట్టుచు నుండిరి. ఇట్లు
 కతిపయ దినంబులు కొంతగా నేఁడుఁ గాలంబుఁ గడిపి
 సమయంబున నెక్కినాఁడు.

దిగంబరసిద్ధాంతి విద్యను పట్టబోవుట

రాజసశ్రద్ధ సోదరుఁడు దిగంబరసిద్ధాంతియను కీచకుఁ
 డక్కకు మ్రొక్కనేతెంచి యామె కనతిదూరంబున నున్న
 విద్యంగాంచి యామె దివ్యసౌందర్యంబునకు మోహింతుండై
 యామెం దన వశ్యముగమ్మని ప్రార్థించిన, నతనిదిట్టి లో
 గ రికిం జనియె. అంత నా నీచుఁడు భగినింగాంచి “యె టేని

నామెం దన పశవత్తినిఁగాఁ జేయు ” మనివేడిన, రాజసశ్రద్ధ
యతని నొందార్చి “తండ్రీ! యాయమ శుద్ధసాత్వికశ్రద్ధాలభ్య
గాని మనవంటి వారికిందొఱుకునదికాదు. మాయాయాపులై
యితరులకుం గానరాక యామెఁగాపాడుచుఁ దిరుగు భర్త
పంచకముఁ గలదట. అదియనుంగాక మనవంటివారు చేరఁ
దీయందగిఁదిగాక నికృష్టయై యన్నదానిపై నీకింత మోహము
తగదు. అది చేరిన ప్రాకృతిక వంశములన్నియు నశించు.
తమ్ముఁడా? యిట్టిదానిపై నీ వంటివానికి వలపు దగ దుడు
గు” మన్న నుడుగక “ యామెను గూర్చినంగాక లేకున్న
ప్రాణంబులు విడుతు ” నని అక్కయడుగులంబడి విడువకున్న
నెట్టకేల కొడంబడి “ తృష్ణా శాంతికి కామమను కల్లుఁ
దెమ్మని నీ యింటికింబుత్తు కోర్కీఁదీర్చుకొ” మ్మని యప్పటి
కిం దగిలట్లు చెప్పి యతని నంపె.

రాజసశ్రద్ధ సాయంసమయమున విద్యను బిలిచి యతి
తృష్ణ సభిరయించుచు “ దిగంబరు నింటికిం జని కామమను
మదిరఁదె ” మ్మని పల్క నెల్లంబోయిన హృదయంబుతోఁ
దల్లడిల్లుచు విద్య యా పాపి చేతులఁ బడుట కోర్వక “తల్లీ!
యీ పనికి నన్నంపకుము, దానికిం దగిన పరిచారకుల నియో
గింపుము. ఎవ్వరి యింటి కే పనికై న నన్నుఁ బంపకుండునది
యని నీ సన్నిధికిఁ జేరిననాఁడ చెప్పికొంటి పో నెల్ల ” నన
నది యనుచితంబని యెఱిఁగియు తమ్మునిమీది మమకారం
బున “ రాణినై నా కోర్కీఁ దీర్చుకొన సామాన్యులఁ బంప
నెల్లక నిన్నుఁబొమ్మనఁ గాదనఁదగునా? అది లాతిగృహంబై

పోయిర ” మ్మనిన విద్యాదేవి చేయునది లేక. దీనమాకా
రంబుఁ దాల్చిరట్లు పోవుచు తన తీటని యాపదలకెల్ల భగవ
న్నామస్మరణంబ తరణంబని యెన్నుకొనుచు హృదయపుండరీ
కమున పుండరీకాక్షు నిక్షేపించుకొని దిగంబరునింటికిం జని
రాణియాజ్ఞ నెఱింగించిన నతండు “ రాణియాజ్ఞ నెక్కరిచే
దీర్పింతు నాతురుండనై యున్న నాతృష్ణందీర్చి బ్రతికింపు ” మని
పల్కుచు విద్యను పట్టంబోవ చిక్కక భయంబునం బరువిడిచి,
వెంటఁబడి వాఁడును వచ్చుచుండ భ్రాంతయై యెటు బోవు
టకుం దోచక నైవయోగంబున బయలి కొలునై యున్న
యోగ విద్యంగని తత్సమీపంబునకుఁజనుచుండ నాదుష్టుండు
తమోమయంబైన యామె జడఁబుడింబట్టికొని పడలాగిన,
నామె యందనూనంబై దాఁగి యున్న దివ్యశక్తి యతనిం
దృఢప్రాయంబుఁగాఁజేసి కూలనేసిన నతండు సొమ్మసిలి లేచి
స్వగృహంబునకుం జనియె.

ఇదియంతయు నాస్థానంబున నుండి చూచుచున్న
వేదకాముఁడు కుపితుండై సమయభంగంబు మఱచి దిగంబరుఁ
జంప నుద్యుక్తుండై యిట్టి నీచునిఁ దనపరివారంబులో జేర్చు
కొని యున్న యీతండును శిక్షాన్తుండైయని యోగవిద్య
నంతమొందింప గమకించుచున్న తమ్మునిఁజూచి నిష్కాముఁడు
సాభిప్రాయంబుగా నిట్లనియె. మన సమానుఁడు తన జతరాన్ని
ప్రేరణంబుగ కనుకూలంబగు సాధగంబులు లభింపవ్రో మా
వంటి వారికి నిలువ నీడయగు నియోగమును భంగింపఁబూని

నాడిది తగనిపని, యన నాతని యపశమన సంజ్ఞా వాక్యంబులం దేటికొని వేదకాముఁడు శమించి యూ కుండె.

విద్యాదేవి యంతటి తన పరాభవంబును జూచుచు నూఱకయ యున్న భర్తల భావగర్భసంభాషణంబుల నిందించి దుఃఖించుచు రాజసశ్రద్ధపాలికిం బోయిన, నెఱుంగని యట్లు విద్యంజూచి “గంధవతీ! దుఃఖింతువేల? యెవ్వరేమి యపకారం బొనర్చిరి చెప్పుము. వా రెంతటివారేని దండింతు” ననిన క్రుద్ధుడై విద్య “నీవు దండింప నక్కఱలేదు. వాని రూపుమాప నా భర్తలు గలరు శాంతింపు” మనియె.

వేదకాముఁడు దిగంబరసిద్ధాంతిని చంపుట,

విద్య యారాత్రి నాభిస్థాన మను పాకశాల నున్న సమానుని కడకుంజని “నా పరాభవంబునకు నికృతి నాలోచింపక సుఖంబున నిద్రించుచుంటివా?” యనిన నతండు “సమయభంగంబునకోడి యిట్లుండవలసె. అయిన నింతట దీఱ దా దుష్టుఁడు మూఁఘుండును, భీతిరహిత నీచకర్ముండును, నీయందు బద్ధానురాగుఁడును నగుట రేపు మఱలరాకమానఁడప్పుడతని యం దీవును ననురాగవత్తి నైనయట్లు నటించి యాధార మను నర్తనశాలకు వచ్చువానిఁగా నియోగింపుము. అచ్చట నెరు లెఱుంగకుండ నాతని మ్రందింపవచ్చు” ననిన వల్లె యని తన గృహంబున కరిగి మరునాడరుణోదయంబున సర్వాలంకార శోభితుండై దిగంబరుఁడు వచ్చిన విద్యాదేవి యతనిం గాంచి సిగ్గును ననురాగంబును నుట్టిపడు

నట్లు నటించుచు, వేదకాముఁడు నేర్పినట్లు క్రమముగా నంతయు నేర్పడం జెప్పి కార్య మంతయు నతి రహస్య రూపంబున నడుచునట్లేర్పరించి పంపిన, దిగంబరుండును నతి విరహంబుతో నా దినమును గడిపి యత్తమయంబున నాధారబిలమను నర్తన శాలకుంజనియె. చని తనకన్న మున్న వచ్చియున్న వేదకాముంగాంచి “సాదేకః స్యాదనేకః స్యాదేక స్యానేకశ్చ స్యాదనక్తన్యః స్యాదేకశ్చానక్తన్యః స్యాదనేకచానక్తన్యః స్యాదేకశ్చ నేశ్చానక్తన్యః” అని యతండు సప్తభంగిమ న్యాయమున కలిమిలేములు రెండుగు నియతములుగాను ననియతములుగాను కలవను తన సిద్ధాంతమును నిరూపించిన వేదకాముఁడు “నైకస్మి న్నసంభ వాత్” కలిమిలేములు రెండును నెక్కచోట నుండుట యసంభవమని వాదించి యతని నంతమొందించి, భ్రాతృ మరణంబునకుఁ గోపించివచ్చిన యాతని యనుయాయుల నూఱ్వుర నారాత్రియంద నశింపఁజేసి స్వస్థానంబున నుండె.

కొలఁది దినంబులన యావార్త సకల దేశంబుల వ్యాపించె. కర్మపురమున దుర్గుణాగ్రజుండు సభఁజేసి యంత ర్నాడులను వేగులవలన నన్ని యింద్రియస్థానంబులను దేశంబుల వెదకించియు నెందునుఁ బంచకాములున్న జాడఁ దెలియ నేరక వారిప్పటికి మడిసియుందురని నిశ్చయించి, బ్రహ్మ చర్యదులచే పంచకాములు ప్రచ్ఛన్నరూపముల నెందేని యున్నయట్లు గ్రహించి దిగంబర వంశమంతయు జనులెరుగు రీతి నెక్క యనామకునిచే విహతంబగుటవిని మహామోహుఁ

డది వేదకాము కృత్యంబనియు దానివలన తపోనగరమున
శాంతేయు లున్నవారనియు నిశ్చయించి “యోగవిద్య నుకు
శత్రుపక్షంబులోని వాడయగుట పైన్యంబులతో నతని ముట్ట
డించి తదీయేంద్రియములను గోధమమున గ్రహింతము. నిష్కా-
మాదు లందుండిరేని యడ్డుపడ నేతెంతురు. అప్పుడు వారి
యోగభంగమగుట నెఱుంగజెప్పి మఱల పండ్రెండేడులు
వైదికారణ్యవాసంబునకుఁ బుత్తము. అట్టైన ప్రపతిహతంబుగా
మన పాలనంబు సాగుచుండు. శాంతిపుత్రులు తపంబున
లేకున్న యోగవిద్యకు సంబంధపడు సమస్తంబును చూచుఁ
గొంద మదియును మనకు లాభంబ ” యనియె.

క్రోధుఁడు విశుద్ధచక్రమున నింద్రియములనుగోవుల

నాక్రమించుట

అట్టియెడ క్రోధమను సుశర్మ తన్నేలినవాని పనికిం
బూనుకొని “కర్మపురాధీశ్వరా! పూర్వమొక్కతరి తపః
పురనాథునిచే భంగపడియుంటినిప్పుడు నన్నచ్చటికిం పంపుము.
వారినందఱ నొడించి గోగణము నొక్క పెట్టఁదెత్తు ” ననిన
కల్లసాని “క్రోధుఁడు తన సేవఁ గొని తపమను పేరుగల
యాజ్ఞాచక్రమునకు దక్షిణభాగమును విశుద్ధచక్రము నాక్ర-
మించి యందున్నగోవులను నింద్రియములఁ బట్టఁగలఁడు. ఇట
మనమెల్లఱమును సుత్తరదేశ మను సహస్రార మాక్రమించి
యం దానందమున నివసించు గోగణముల వెలికిం దోలిన
ముక్తి నేతలం దుందురేని గోరక్షణంబు కొలు కే తెంతురు.

అప్పుడు వారిం జూడవచ్చు. ఇదియ కార్యంబని నిశ్చయించి
మెల్లఱునుఁ బరివారంబులతో బయలు వెడలిరి.

క్రోధుఁడు తన తేని పనిఁ బూని సేనలతోఁ గదలి
పోయి నాడీ సంచారుల వలన నింద్రియము లాఁగు కేంద్ర
స్థానమునుఁ దెలిసికొని గోరక్షకుల నెడిచి గోవుల వెలువ
రించి కొనిపోవుచుండ, తద్వార్త యోగవిద్య విని కోపించి
సర్వపరివారములతోఁ గ్రోధునిమీదికిం జని తలపడి పోరాడు
చుండ క్రోధుఁడు యోగవిద్యం బాదివిపట్టి తన యంధచక్షు
వను రథంబునం బెట్టుకొని పోవుచుండఁ జూచి నిష్కాముఁడు
వేదకామున కిట్లను “ తన్నుఁడా ! యీతని యాశ్రయంబున
నింతవఱకు పగవారి కందకుండ తేమంబున నుండఁ గంటిమి.
ఇప్పుడితఁడు శత్రువుచేతం బడియె రక్షింపు ” మన్న వేదకా
ముఁడు క్రోధుని వెంటనంటి నానావిధ సహిష్ణుతాది బాణం
బుల నెప్పించి మీదికిం జని క్రోధునిఁ బట్టి బంధించి యోగ
విద్యను విడిపించి నిష్కాము సన్నిధికిఁ దెచ్చిన నతఁడు క్రోధు
నం దనుగ్రహించి మిథ్యాకల్పనుఁ డడంగనిది యితఁడు మ్రం
దుట కల్లయని గ్రహించి విడిచిపుచ్చి తా మెల్లఱును యోగ
విద్యతో గూడి తమకుఁ గల్గిన విజయంబునకు సంతసింపు
చుండిరి.

సహస్రార గో గ్రహణము

అక్కడ కతిపయ ప్రయాణములఁ గదలివచ్చి మహా
మోహుఁడును నాస్తికుండును నహంకారుండును మనస్సును

ధర్మార్థకాములును బ్రాహ్మణుండును యజ్ఞుండును ప్రబోధుం
డును బ్రహ్మచర్యుండును లోనైన వారెల్లఱును సహస్రసార
చక్రంబునుఁ బొదివి తమ్ము మఱచి యానందమున నున్న
గోగణంబులనెల్ల వెలికిఁబోఁద్రోలి వెంటన తగిలి పైనయంబు
లతో ప్రభువు లెల్లఱునుఁ బోవుచుండ నింద్రియ రక్షకులు
తపంబునకు వచ్చి యందు నందఱును విశుద్ధేంద్రియ రక్షణం
బునకుం జనియంట శూన్యంబై యుండ, నంతిపురికిం బోయి
యందున్న కంప మను నుత్తరునకుం జెప్పిన నతండు “ జీవే
యుల నెల్ల నవలీల జయించివత్తుఁ దగిన సారథి లే ” డని
విచారపడుచుండ నప్పటి కచ్చోటనున్న విద్యాదేవి “మనయ
పానుండు నీ యరదంబుఁ నడపఁ గలఁ డతనిఁ దోడ్కొని
పోమ్మనిన, రయంబున నపాను బిలిపించి యొప్పించి సారథిం
జేసికొని జీవసంతానముమీదికింజనిదూరంబున నపారంబై కన్న
ట్టుచున్న చెయువులకొటికదొర మూఁకలం జూచి వడఁకుచు
“ బాలుండ నకృతాస్త్రుండ నేనేడ వీరితోయుద్ధమేడ ” నని
పల్కుచు నపానునిచే నివారింపఁబడియు నాగక యరదంబు
వీడిచి తపంబుత్రోవం బోవుచున్న వానిం బట్టుకొని సత్తా
ముండు, తాను శాంతిపుత్రుండ ననియు కారణాంతరమున
నిట్లుంటి ననియుఁ జెప్పి తన తొల్లింటి రూపంబునుఁ
జూపి యనాహత చక్రంబున నిక్షేపించియున్న యొంకార
ధనువుంగొని ప్రణవనాదమను దేవదత్తంబును బట్టి యొక్క
పెట్ట పూరించె. ఆనాదంబునకు సహింపక పాపయాధంబెల్ల
డిల్లపడియె. ఆమీద బ్రాహ్మణుడెల్లఱు విన నిట్లనియె “ఆ

వచ్చువాఁడు తప్పక సత్కాముఁడ యగు. నెండొక్కండైన
 నింతటి తీవ్రతర ప్రణవనాదంబు సేయనొపఁడు. కాన నింక
 మాయా వాదంబుగకుం జోటులేదు. ఆత్మశక్తులఁ జూపు
 కాలంబయ్యె. దుర్నిమిత్తంబులా యనేకంబులు దోచు
 చున్నయవి. ఇంక నూఱక చూచుచున్నం గాదు. సైన్యంబులు
 మొనలు దీర్చి మంత్రములను నాయుధంబుల సవరించుకొని
 జపించుచు నిలుచునది ” యనిన మహామోహుఁడు సంత
 సించుచు “నట్లేని సత్కామునితో కయ్యంబుసేయం బనిలేదు.
 ఇతఁడు శాంతేయుండ యయ్యేనేని యజ్ఞాతభంగంబు గల్గినట్లు
 యగు. అక్కారణంబున మఱల పంచకాములు కామ్యంబుల
 కేగవలసినవార ” యనుటయు బ్రహ్మచర్యుఁడు కాల గణ
 నంబుఁజేసి “నిన్నటి దినంబునక వారి సమయంబు పూర్ణం
 బయ్యె. కాకున్న నతండు బయలుపడ నంతయవివేకియే, ఇంక
 విజ్ఞానంబుననేకాని మాయోపాయంబుల నిష్ఠింపరాదు. ఆదినం
 బులు గడచనినవి. దబ్బరదొరా ! నీవెంత తపించినను స్వభా
 వంబునన యెల్లఱకు నజయ్యుండగు కైవల్యపతిసోదరుండు
 నేడంతరాత్మాది దివ్యులచేత దివ్యమంత్రశక్తి లాభంబు
 నొందియున్నాఁడు. అట్టి యతని నెదిరి యేరికిం బ్రతుకరాదు.
 నామాటలఁ బాటించి యిప్పుడేని వానితో సంధి సఖ్యముం
 జేసికొనుట మేలట్లు గావింపు ” మనిన నామాటలు వీటిం
 బుచ్చి “యాత్మసామ్రాజ్యమున నేనేమియు నీయను వారితో
 నెట్లు సఖ్యంబు వాటిల్లు. కావున కయ్యంబునక కడంగు ”
 డనియె.

అప్పుడు దివంబున దుర్గుణంబుల పెక్కండ్రతో
సత్కాముఁ డొక్కరుం డెదిరింపఁ బోవుచున్నాఁ డది యెట్ల
య్యెడినో చూతమని యంతరాత్మాది దివ్యలెల్లఱు దహరం
బను నాకాశంబున నుండి చూచుచుండిరి. సుదర్శన విమా
నాధిరోహియైయున్న యంతరాత్ము సమీపమున సదసద్విచా
రుండును కుమార విజ్ఞాన విజయాలోకన కుతూహలియై
కూర్చుండి యుండె.

అట్టియెడ సత్కాముఁడు తత్వవిచారమను రథంబెక్కి
సత్సంగత్యమను హనుమధ్వజంబెత్తించి యోంకారంబు చే
బూని ప్రణవనాదమును పూరించుచుండ నంతరాత్మ దత్తం
బైన నుత్తమాధికారియను ముకుటంబు శిరంబున మెఱసె.
కంఠనుఁ డల్పుఁడయ్యు రధికవరుశక్తింజేసి రథం బతివేగంబున
ముష్కరసేనఁ దఱియం దోలిన, సత్కాముఁడు ముందటయై
పోవుచున్న హృషీకంబులఁ గాంచి వాని మఱిలించిగాని వీరి
పనిఁ జూడనని చెప్పి రథం బావైపునకుఁ దోలించి పోవుచు
పితామహుండగుబ్రహ్మచర్యునకును, నాచార్యులగుబ్రాహ్మణ
ప్రబోధులకును పాద సమస్కారంబులుగా రెండేసి వాక్యం
బులు బఱపి విన్నపంబులుగా రెండేసి వాక్యంబులు శ్రవణంబు
లకును దాకించి చనుచున్నంజూచి పితామహులు మువ్వరు
సంతసించుచుఁ దమలోనిట్లనుకొనిరి. ఔరా! సత్కాముఁడెంతటి
వివేకశీలుండు. అతండు సద్గుణశీలుండని యెఱిఁగియు శత్రుపక్ష
మునఁ జేరి తనతో పోరాడవచ్చిన మనల నెట్లునక్కరించె. ఇత
నిక సర్వవిధంబుల విజయంబగుగాక యని దీవించుచుండిరి.

సత్కాముఁడు మహామోహదుల నోడించుట

సత్కాముఁడును గోగణముల నిముసమునఁ దఱిసి
చుట్లనున్నవారిం గొట్టి, వానినెల్ల వెనుకకు మరిలించి, తపః
పురంబునఁ జేర్చించి, బొమికలగూటిపాఁజు పయింగవిసి వివిధం
బులగు విజ్ఞానవాక్య బాణంబుల సర్వపై న్యంబులను నుగ్గాడి
యత్తమాధికారులనెల్ల విభ్రాంతి నెందించి, భ్రాంతికల్పను
భ్రమింపఁ జేసి పరిభవించి, యంతరాత్మాధిదైవతం బగు
సమ్మోహన విద్య యను బాణంబును ప్రయోగించిన నెల్ల
ఱును సొక్కెక్కి గాఢనిద్రం గూతిన యట్లై పడియుండ,
సత్కాముఁడు కంపనం జూచి “కుమారా! మనము వచ్చు
నెడ ధారణావతి యను నుత్తర వీరియధికారంబులను నుష్ణీ
షంబులఁ దెమ్మని యడిగె గావున నిప్పుడ మహామోహుని
మందాధికారి యను తామసంబైన నల్లని యుష్ణీషంబును,
నహంకారుని మందమధ్యమాధికారి యను రాజస తామస
యుక్తంబైన పచ్చని యుష్ణీషంబును, బ్రాహ్మణ ప్రబోధుల
యత్తమాధికారులను సాత్వికంబులైన తెల్లని యుష్ణీషంబు
లును గొనిరమ్ము. పితామహుం డీ మంత్రశక్తి నెఱుంగుం
గావున నతఁడు ప్రజ్ఞానంబు తోడనయండు, నతని కడకుం
బోకు ” మని చెప్పిన నతం డట్టులన చేసివచ్చి రథంబెక్కె,
అనంతర మిరువురును వాదభూమి విడిచి యవ్వలికిం జని
చూచు చుండిరి. బౌద్ధేయులు కనువిచ్చి చూచి సత్కాముఁ
బొడఁగాంచి యెదిరింపఁ జూచుచుండ వారించి బ్రహ్మచర్యుఁడు
“మీరింకనుఁ దెలియరు సుగుడి యగు శాంతిపుత్రుఁడు

మీమీ యధికారములను నుష్ణీషముల నుత్తరించుట తోడనే తృప్తింబొందెఁ గాని మెడలఁ గోయింప డింకనేని సిగ్గు గలిగి పురిదారిం బట్టుట మే ' ' లన పాపప్రభువు నిట్టూర్చి చేయు నది లేక మిగిలిన వారితో విషాద హృదయం డగుచు పురికిం జేరె.

శాంతేయులు యోగవిద్యకుఁ దమ్మెఱింగించుట.

ఇక్కడ సత్కాముఁడు దివ్యవాద పరికరముల నెల్ల నెప్పటియట్ల పోవంబనిచి యోంకారంబు ననాహతంబున నిడి మఱల నపానరూపంబుతో నిలిచి కంపనుని రథికునింగాఁ జేసికొని తపంబున కఱిగి యా నిశిఁ గడపి మరుసటి దినంబున సూర్యోదయంబునన పంచకాములు యోగవిద్య నాస్థానం బునఁ బొడసూపి తమ యమానుష కృత్యంబులకు వింతపడు చున్న యతనికిఁ దమ రూపము లెఱింగించి చూపిన నతం డానందభయ విస్మయంబులతో లేచి నిష్కామునకు నమస్కరించి నలువురు తమ్ములం గౌఁగిలించుకొని విద్యాదేవిం గౌరవింపఁ దగువారి నంతిపురి కంపి యెంతయు నాశ్చర్య సంతసం బులం దేలుచుండె. అట్టియెడ సత్కాముఁడు యోగవిద్యంజూచి,

గీ. చాల దుస్తరమైన యజ్ఞాతవాస
వత్సరంబు భవద్గర్భ వాసగుప్తి
వలనఁ గడపితి మతిసుఖవాప్త చిత్త
వృత్తి నేము నిర్భయులమై విందులట్ల.

అనిన యోగవిద్య యిట్లను. “ మహాత్మా ! నిన్న మొన్నటి వాదంబుల పగవారి బారింబడిన కొమరుని నన్నును రక్షించి యీ యున్న యాసనాదికంబులును, నాధారాది చక్రకంబులును, సర్వంబును మీ రిచ్చినవియ. ఇందేది మీ కిచ్చియు మిమ్ముఁ దృప్తి నొందింపనేర నా కొమరిత ధారణా వతిం బరిగ్రహించి నన్నానందింపఁజేయుం ” డని వేడికొనిన, సత్కాముఁ డీమెయందు గురుత్వంబు నడిపిన కారణంబున నే నామెం జేపట్టుట నీతిగాదు. సమస్త దర్శనభేది, నిరాఘాట పరాక్రమశాలి, హరికి నల్లుఁడు, నాకు కొమరుండునగు తర్క దృష్టి యీ యమం జేకొనుఁగాక. ” అనిన నందఱును సంత సించి కాలజ్ఞుల రావించి లగ్ననిరూపణంబుసేసి వైకుంఠేయుల నొంకారేయులఁ బెండ్లికిఁ బిలువ దూతలనంపి యానందం బున వివాహకర్మంబుల నొనరించు చుండిరి. అంత పంచకా ములు తమ యేడుఁగాలంబును నుపద్రవ రహితంబుఁగా నడి పించి నందుకు యోగవిద్యంజూచి నీవు మఱుకు వానుదేవు నంతవాడవు గాని సామాన్యండవు గావని సంభావన గౌర వంబులఁబూజించి తదనుజ్ఞాతులై యుపస్థాప్య మను మణిపూ రక చక్రకంబున నుండిరి.

తర్కదృష్టి ధారణావతుల వివాహము.

అంత వైకుంఠమునుండి నారాయణుండును సంకర్షణుం డును దమ మను సాత్యకియును లోభ మను కృతవర్మయును కృష్ణకుమారులును తర్కదృష్టియును సమతయును వచ్చిరి.

ఓంకారము నుండి యహింసాంతర్యాగులును వారణాసి నుండి
యనసూయు డను కాశిరాజును పరివారంబులతో విచ్చేసిరి.
ఇట్లు పంచకాములు సకల బంధుమిత్రులతోఁ గూడుకొని
యానందించుచు లగ్నమాసశ్చమయ్యె సని వేగిర పడుచున్న
యోగవిద్య యాదరంబు నంగీకరించి తర్కదృష్టి దోడుకొని
బంధుమిత్ర పరివారంబులతో తపఃపురమున కరిగి యంమ
ధారణావతీ తర్కదృష్టులకు వేదోక్తవిధానంబునఁ బరిణయం
బొనరించి నానావిధ మంగళాశీర్వాదంబులతోఁజెలఁగుచుండిరి.

సీ. బుద్ధి మాత్రముచేతఁ బొడమె నీ సంసార

మజ్జాన కారణం బగుచు మొదల

మన మున్న దృశ్యంబు మానక కన్నడు

నది వోవ సర్వంబు నణఁగి పోవు

కలవోలె నిక్కంబు గాదు సంసారంబు

స్వప్న జాగరములు సమము లింతె

గుణశూన్యుఁ డయ్యును గుణయుక్తుఁడై హరి

చావు పుట్టువు లొందు చాయ దోచు

గీ. నిజముఁ గనుఁగొన్న నివ్వి లేవజుఁడు శౌరి

గుణమయములైన కర్మల నణఁచివైచి

పూర్ణ విజ్ఞాన ఘనమును బొంది సర్వ

మయుని నారాయణునిఁ గని మనుట మేలు.

ఆత్మభారతమున - తపఃపర్వము

సమాప్తము

ఓం తత్సత్

శ్రీ రాధాకృష్ణ

ఆత్మభారతము

సమాధానపర్వము

శ్లో. తారాకారం నిఖిల నిలయం తత్త్వమస్యాది లక్ష్యం
శబ్దావాచ్యం త్రిగుణరహితం వ్యోమ పుంగుష్ఠమాశ్రయమ్
నిర్వాణాఖ్యం సుగుణ మగుణం వ్యోమరంద్రాంతరస్థం
సౌమహ్నంతః ప్రణవసహితం రామచంద్రం భజేఽహం.

— శ్రీరామకర్ణామృతము

తర్క దృష్టి వివాహానంతరమున నిష్కాముఁడొక్క
నాఁడు యోగవిద్య సమ్ముఖమున తమ్ములును గొడుగులును
బంధుమిత్రులును నింజియున్న సమయంబున నారాయణుఁ
డెల్లఁగలయంజూచి యిట్లనియె. “పంచకాములు మాయా
వాదమున మనస్సుచే నిష్ఠింపబడి త్రయోదశవర్షంబులు ననేక
ములగు కష్టములపాలై సమయంబుఁ బాలించి నేటికిట్లు తమ
శక్తులనే చూప నిచ్చగించు చున్నవారు. వారును వీరి యభి

ప్రాయంబెఱిగి యల్పగుణశక్తులై యున్న యప్పుడ పరిమార్ప ననువగు నని యెదురుఁ జూచుచుందురు. ఇది మన యభిప్రాయంబు. ఇక్కడి మిగిలినవారి తలంపెట్టిదో తెలియక కార్య నిశ్చయంబు నేయుట తగదు. కావున నియ్యవసరంబునఁ దగిన యుత్తమగుణ నొక్కని నక్కడికిఁ బంపవలయు. మహామోహుఁడు వీరికి కైవల్యపథంబు సుపథంబుఁ జేసి తన యవరోధంబు వీడిన మేలగు. కాదేని యప్పటికిం దగిన పనిఁజూచుకొంద ” మనిన సంతర్యాగుఁ డిట్లనియె.

కృష్ణుఁడు శాంతేయులతో సమాధానపడుట

“కాయపురాధీశ్వరుండు మిథ్యాకల్పనా బలుండును, కామాదిదుర్గుణ సంపన్నుండును, స్వభావదుష్టుండునునై యొప్పుచుండుటంజేసి ప్రియవాక్యముల సంతసించి పాలిచ్చుట కియ్యకొనఁడు. దుర్జనహృదయములు మృదువాక్యములఁ బ్రసన్నంబులుగావు. బ్రాహ్మణ బ్రహ్మచర్యులు నీచుండనక సన్నిహిత సంబంధంబున నాగ్రుడ్డితేని ననుసరించిరి. జీవుండును పుత్ర తృష్ణంబడి విచారశూన్యుండయ్యె. అహంకారాదు లెల్లఱు నతనిన సద్బుద్ధియండ్రు. ఎన్నివిధముల నాలోచించి నను వాదంబు యగు. కావున నిప్పుడు వాదయుద్ధమునకుఁ బిలువందగు సద్విషయ వాసులనెల్లఁ బిలువఁబంప వలయు. మదీయ పురోహితుని జీవునికడకుఁ జెప్పందగు మాటలఁజెప్పి పంపు” డన వాసుదేవుం డిదియ కార్యంబన, నొంకారేశ్వరుండు తన పురోహితునితో వలయు వాక్యంబు లుగ్గడించి స్థూలపురం

బునకుఁ బంపిన నతం డచ్చటికిం జని పేరొలగంబున నున్న పెద్దరాజుం గాంచి “ పంచకాములు సమయంబుఁ దీర్చి మీ తోడి పగ కొల్లక, యఖిలగుణక్షయంబున తోడి సంధియ తోరుచున్నవారు. ఇది యనదతనం బని యనుకొనకుఁడు. వారికిని సప్తధాతుబల సంపదలుఁ గూడియున్నవి. విశేషించి జగన్నాథుఁ డాదిక్కున నున్నవాఁడు. కావున నీ యదనుఁ దప్పకుండ వారల రావించి న్యాయంబుఁగాఁ గొంత వారికిచ్చి కలిసి బ్రతుకుట మే ” లనియె.

ఆ మాటలకాసభం గొంత కలకలంబు దోఁచె. అప్పు డదియంతయు వారించి జీవుఁడు “ నేనును పెద్దలును బంధు మిత్రులును నెల్లవారునుఁ దగురీతి నాలోచించి నిఖిలగుణ ప్రవృత్తిః భంగమురాని రీతి బిడ్డలకడ కొక్కనిఁ బుత్రైంతు నీ వఱుగు ” మని బహుకరించి పంపిన, నతఁడు శాంతి పుత్రుల కడకుం జని తన పోయివచ్చిన కార్యం బంతయు నెఱింగించె.

జీవుఁడు పెద్దకొలుపు నేయించి వైరాగ్యుఁ బిలిపించి యతనితో నిట్లను. “ వైరాగ్యా ! నీ విప్పుడ మణిపురంబున కఱిగి వాసుదేవ సహితులగు శాంతేయులఁ బొడఁగాంచి వారి దుఃఖంబు లడఁగునట్లు మాట్లాడి మీ కర్మవాస నిస్త రణంబునకు మీ యయ్య సంతోషించె ననుము. మఱియు నా కొమరుఁడు కార్యకార్యజ్ఞుఁడు గామింజేసి యిట్టి కలహం బులు బుట్టె నంతియకాని పంచకాములు దోషయుక్తులే ?

వారుమాత్రము కష్టములఁ బొందఁ దగియెడువారే ? తండ్రి పా లనుభవింపఁ దగినవారు కారే ? అదియునుం గాక వారు దై వబలసంపన్నులు. అట్టివారింజెనకి యెవ్వరు బ్రతుకగలరు. కావున నీవు కై వల్యనాథు పాలికిం జని యతనివారి కెల్లఱకు నింపగునట్లు మాటలాడి పగలన్నియుఁ దీరి వాదమను మాట బుట్టకుండ స్నేహంబుఁ బూనునట్లుగాఁ జేసి శాంతిరూపంబునఁ గార్యంబు నడిపి రమ్మ పొ ” మ్మనిన నప్పుడ చని మణిపూ రంమున (ఉపస్థావ్యమున) నెడ్డోలగంబున్న విదేహ కై వల్య పతిం గాంచి నమస్కరించిన నతండు ప్రియపూర్వకంబుగా నాదరించి తన సమీపంబున నునిచికొనిన గొలిచియుండి, యతని కల్లన నిట్లనియె.

వై రాగ్య ప్రబోధము

“ సుగుణప్రభూ ! నీ దర్శనంబునం జేసి నా జన్మము గృతార్థంబయ్యె. నీవును విద్యయు తమ్ములును పుత్రులతో సుఖంబుండుట విని మీ యయ్య విక్కిలియు సంతసించె. మీ డేమముగా నుండుటఁ గనుంగొన నన్నుఁ బనిచె. ” ననిన నిష్కాముఁ డా పెద్దరాజు ననుగ్రహంబునర యిట్లున్న వారము నిన్ను తానై నిలుపుకొన నేరకున్నను మా మీది ప్రియంబు నం జేసి యిక్కడికేనిఁ బనుచుట మేలయ్యె. అచ్చటి పితా మహాదులకుఁ గుశలంబె. మహామోహునింట కార్యవాదంబు లకుం జాలువాఁడై యొప్పు నహంకారు పెద్దతనంబు సెల్లు చున్నదియె ” యన వై రాగ్యుడు.

“మహాత్మా! జీవనన్నిధి నవినీతులు నీతిమంతులును
 గలరు. వా రొకరినొక రనుసరించెడివారు కారు. కాని నా
 విన్నపంబొక్కటి చిత్తగింపుము. నీవు చల్లని హృదయంబును
 బొందియుండఁ దలపెట్టుటం జేసి యింతకు మున్ను లేకున్నను
 నిప్పటినుండియేని తేమంబ. జీవుఁడు వృద్ధును గ్రుడ్డియు నగుట
 మనం బొకవిధంబున నుండమింజేసి కుమారుని క్రూరత్వమును
 మాన్పఁడయ్యె. అనంతరమునఁగలిగిన మనస్తాపంబుచే నిప్పుడు
 శాంతుఁడయ్యె. నారాయణుం డాదిగా మీ యెల్లటకు మీ
 తండ్రి చెప్పుమనిన వాక్యంబులు గల వవధరింపు” మని
 నిష్కామునకు నమస్కరించి యిట్లనియె. “మహాత్మా!
 మీ వంటి యాత్మధర్మజ్ఞులు చుల్కని వృత్తికిం జొరరు. శుద్ధ
 వస్త్రంబునకు మసిదాకినట్లు మీ పవిత్రవంశమునకు మహా
 మోహువలన కళంకం బేర్పడియె. దానిఁబాప నీవ సమర్థుం
 డవు. శాంతులై వా రెప్పుడును నఖిలగుణ ఖోభంబైన
 వాదంబుఁ గోరరు. అందును వేదబ్రాహ్మణాది సర్వవిజ్ఞాన
 క్షయంబునఁ గలుగు విజయంబును నీయంతవాఁడ విచ్చగిం
 తువె. కావున కరుణానిధీ! యజాతశత్రు! నీ క్రోధశాం
 తికై చేతులొగ్గి ప్రార్థింతు నుపశమిల్లుము. ఇట్టి కార్యం
 బున కులన్యధు పవిత్రతాపుత్రుండును సంతసించు” ననిన
 నిష్కాముఁడు. వైరాగ్యా!

ఉ. నెయ్యము దప్ప నొందొకటి నీ చెవి సోకెనె నాదుపల్కులం
దియ్యెడ సంజయా : యనికి నిమ్మెయి నల్కెదు నీవుమాకుదా,
గయ్యము దక్కిమన్ని తగు కార్యము గాదొకా పోరితంబులే
కయ్యెడు నర్థసిద్ధి వెడగై నను నొల్లక యొండు పేయునే ?

— భారతము

మమ్ము వెలిగా మా తండ్రి యింక శ్రేయంబు నిచ్చ
గించునే ? కాని యొక్కటి సెప్పెద వై రాగ్యా ! తాను
నడుపవలసి వచ్చిననాడు న్యాయమార్గంబు విడిచినను చీకు
తేడు మమ్మైన మంచితోవను మనుండను చున్నాడు. ఇన్ని
యేల రమ్మని మమ్ములంబిలిచి పాలిమ్మని కొడుకునకుం జెప్పి
విదేహ కై వల్యంబునుగాని మఱిదేనిగాని యిచ్చిన తనప్రేమ
ప్రవృత్తికిం దగదే ? యనిన వై రాగ్యుడు,

“ యదాసర్వే ప్రముచ్యంతే కామామేస్య హృది
స్థితాః, అథమన్యో అమృతో ఇహభవతి ” హృదయమునందలి
కామము లన్నియు నెవనికి వీడునో యా మనుష్యుడు దేవత
యగు చున్నాడు. మహాత్మా ! ఇహమునం దేదియుఁ గాం
క్షింపని నీ మానసంబును దెల్పునదియె నీ యజాతశత్రు
నామము. పావులైనవారు తమ పాపంబునఁ దారె చెడుదు
రంతియ. అందు నీ కర్మత్వంబొందుచేర్చి మీ నిష్కామ
కర్మసంచరణంబునకు మలినంబుఁ గూర్చుటకంటె వైదికా
రణ్యగమనంబ యులువు కాదె. అందును సకలగుణక్షయంబు
సౌఖ్యవహంబుగాదు, అహింసావృత్తికి భంగంబుగానిరీతి నవ

లంబించుట నీకు నీతి శాంతింపు"మనిన శాంతిపుత్రుడు "కుటి
లవృత్తిప్రేరకులై యీశ్వరచింతాపథకంటకులై సద్గుణమార
ణోత్సుకులై యున్నవారి సంతమొందించుటయ యహింస. అట్లు
గావింపనేరక హింసయను బుద్ధితో దుర్గుణంబుల వెంటవెంటన
హింసింపక యూరకుండుటయే హింస యగు. దీని గాదందు
వేని నీవ చెప్పుము. సర్వధర్మ నిర్ణయండగు నారాయణు
డున్నవాఁ డతండ సర్వంబును నిర్ణయించు " ననిన కృష్ణుండు
వికసిత వదనారవిందుండై,

“మహాత్మా! వైరాగ్యా! వృద్ధరాజు మానసుని
స్థావలకుండను నభిమానంబునఁ దనయింటి తీర్పరినిఁ జేసిననాఁడ
యింతవినాశంబు నేకూరె, ఆతనివాఁడై పుత్రుండును జెడియె.
వినయసంపన్నులును శాంతిదాయకులును మోక్షదులును నగు
వీరిని భేదదృష్టింజూచుచు నాయను సమ్మోహమును మోహ
నియం దేనాఁడు జూపెనొ యానాఁటి నుండియు తాను సుఖ
లేశ మెఱుంగని మహాదుఃఖములఁ గృశింపవలసి వచ్చె. భవి
ష్యత్కర్మ కంతటికిని కర్తనై నేన నడిపింప వలయుటం జేసి
యింతగాఁ జెప్పవలసె. బహుపుత్రవంతుండును సనాత నుం
డును నగు నా క్షేత్రజ్ఞుండు ముందు తీరని దుఃఖములపాలు
గావలసి వచ్చుట కోర్వకఁ జెప్పు చుంటిని. వైరాగ్యా!
చెవియొగ్గి వినుము. మీ మహారాజునకుం జెప్పుము. తన వా
రెల్లఱు మడియక తీరదు. నిష్కామ విజయంబు మాటదు.
ఈ దుర్గుణసామ్రాజ్యం బింకమీద సాగదు. కాని యెల్లఱకు

నంతర్యామి నగుటంజేసి నిష్కాముఁ బ్రార్థించియైన నచ్చటికి
నేనై వచ్చి సర్వవిషయంబులు పెద్దలకడన చెప్పివత్తు ” ననిన
వైరాగ్యుడు,

“ జగన్నాథా ! యింతకన్న భాగ్యంబుఁ గలదే ?
తమ దివ్యచిత్తంబునకుఁ దోచిన రీతిం గావింతురు గాక.
ఇంక నేఁ బోయివత్తు నని యెల్లఱచే ననుజ్ఞాతుండై నాఁడ
స్థూలపురంబునకు విచ్చేసి నిండోలగమున నున్న జీవుని బొడఁ
గాంచి తన పోయివచ్చిన విశేషం బంతయు నెఱింగించి మఱియు
నిట్లను. “ క్షేత్రపాలా ! మనస్సును నహంకారుండునుఁ గూడి
నిన్నును నీకొమరుని బొమ్మలనువలెఁబట్టి యెట్లాడించిన నట్లా
డెడు వారైతి రింతియకాని పరమగతిం గాంచరై తిరి. ఎన్న
డేని నాగ్రహం బెఱుఁగని శాంతేయు లా గ్రహంబునకుం
బూనిరేని మీ దుష్టత్వంబును మిమ్ములమ నెక్క నిముసం
బునఁ గంటికిం గనరాకుండ నంత మొందింపఁ గలరని యెఱుఁ
గరు. వారు పితృధనమునుఁ బొందకుండ మాటల నాఁగెడు
వారుగారు. ఎల్ల కార్యములఁ గూర్చి మీసన్నిధియంద విచా
రింప నేన వత్తునని నారాయణుండు నన్ను బంపె ” నని
చెప్పిన సభయం దున్న బ్రహ్మచర్యాదులును, జీవుండును
మహామోహునితో ననేక విధంబుల శాంతేయుల నిందుండ
నిచ్చి కలిపికొని బ్రతుకుండని చెప్పి విఫలప్రయత్నులై రి.

పరమాత్మ కాయపురంబునకు వచ్చుట

అంత నక్కడ మణిపూరకమున పరమాత్మ కాయ
పురంబునకుఁ బోయివత్తుననిన నిష్కాముఁడు పురాణపురుషా !

క. ఆపదఁ గడవం బెట్టఁగ

నోపి శుభంబైనదాని నొడఁ గూర్చు మా

కీపుట్టువునకుఁ బాండు

జ్ఞిపాలుఁడు నిన్నుఁజూపి చనియె మహాత్మా !

— భారతము

తండ్రీ ! నీకుమేము ప్రద్యుమ్నాది కుమారుల వంటి
వారము. మేమెట్టులేని పాపంబులచేఁ బట్టువడకుండఁ జూచి
రక్షించుభారము నీయందున్నది. ఎట్టులేని దాటరాని యీ
మహాభ్రాంతిరూప సంసార సముద్రమునుండి తప్పించి యొడ్డుఁ
జేర్చుము. మా యేవురకు నిలువ నాధారమగు నల్ల మాత్రం
బేది యిచ్చినను చాలు. ఇవ్విధంబునఁ దగునట్లు మాట
లాడి వాదంబుఁగాని తెఱఁగున కార్యంబు నడుపుకొని
రమ్ము. ఎల్ల విధంబుల శుభంబగుఁ బోయి రమ్మనిన
మాధవుండు వల్లెయని యప్పుడ యథి పురంబునకుం జనియె.

జనార్దనుండు వచ్చుచున్నవాఁ డనువార్తవిని జీవుఁడు
తాను జేయు సత్కారంబుల చేతను (అంతశ్శుద్ధంబులు గాని
బాహ్యపూజా విధానములచేత) స్థూలవస్తు ప్రదానంబుల
చేతను పరమాత్మను తన వశఁగతుం జేసికొందునని యుబ్బు
చుండ, నతనింజూచి సద్విచారుఁడు “అన్నా ! ఎంతవెట్టివి.

ఈశ్వరుండెన్నఁడేని పరిశుద్ధాంతః కరణంబుతో నెనర్చు ధ్యాన
యోగంబునగాక మిథ్యాపైహికవస్తు ప్రదానంబులచే
సంతసించునా ?

క. చిక్కఁడు వ్రతముల క్రతువుల

చిక్కఁడు దానముల శౌచశీల తపములక

చిక్కఁడు యుక్తివి, భక్తికిఁ

జిక్కినక్రియ నచ్యుతుండు సిద్ధము సుందీ :

— భాగవతము

భ్రాంతుండవుగాక యతండెద్దాని నభిలషించి వచ్చు
చుండె నద్దాని సమకూర్చి సంతసింపజేసి సుఖంపు ” మను
చుండ నయ్యెడ పరమాత్మ విజయంచేసె ననువార్త వచ్చిన
బ్రహ్మచార్యాదులతో కొమరుల నెదురుకొనం బంపి తోడి
తెచ్చె. అనంతరమున పరమాత్ముండును సముచిత సంభాష
ణంబులఁ గొంత తడవుఁ గడపి, సద్విచారు నింటికిజని యచ్చట
విందారగించి, యామీద శాంతి నికేతనంబునకుంజని పుత్ర
వియోగంబునను శత్రుసదన నివాసంబునను కృశించి దుఖంచు
చున్న దాసింజూచి దామోదరుండు వినయసంక్రమంబులతో
నమస్కరించి అత్తా !

చ. సుగుణవు పుట్టినింటికిని చొచ్చినయింటికిఁ దేజమెక్కఁగాఁ

దగుచరితంబునక నడచు ధన్యవు ధీరవు దేవి ! నీ వెడ

న్యగలడగింపకున్న భువనంబుల నింకిట నెవ్వరోర్పు వా

రు గలఁకదక్కుమీ హృదయరోగములన్నియుఁ బుచ్చివై చెదక.

— భారతము.

నీ కొడుకు లైహిక సుఖంబులు సేకొనరు. పరానం
దంబ కరం బాకాంక్షించు చున్నవారు. కావున నచిరకాలం
బునన పుత్రపరిష్కారంగ సుఖం బనుభవించువు. శోకింపకు
మని యోదార్చి మహామోహముల గృహంబులకును వేఱు
వేఱు బోయివచ్చి సద్విచారు నింట సాత్వికాలాపంబులచే
నా నిశిం బుచ్చి ప్రభాతంబున!

పరమాత్మ జీవుని సమాధాన పరుచుట.

జీవుఁడు నిండు కొలువిచ్చి బ్రహ్మచర్య ప్రబోధాదు
లొక్కవంకను, మానసికాదు లొక్కదెసను, నిదిధ్యాస
నియమాదు లొక్కయెడను, తక్కుంగల బంధువర్గ మొక్క
చోటనుఁ గూర్చుండి వాసుదేవరూప సందర్శన సంభాషణా
కర్ణన కుతూహాలులై యుండు నవసరంబున :

వాసుదేవుం డొక్కవంకసద్విచారుని మొక్కవంక
దమంబును (సాత్యకి) చేయూతగాఁ గొని వెనుక వైరా
గ్యుఁడు (సంజయుఁడు) రా మత్తశుండాంబు లీల సభకు
నేతెంచిన నెల్లవారును ప్రత్యుత్తానాదికంబుల గౌరవించి
మణిమయాసనంబున నునిచి కొలిచి యున్నంత, నారాయణుం
డెల్లఱు విన జీవునితో నిట్లను, తేత్రజ్ఞా !

శా. ఈ వంశంబునకెల్ల నీవకుదు రిందెవ్వారి చందబులె

త్తెవర్తిల్లినఁ గీడుమేలుఁ దుది నీయందొందెడుం గాన స

ద్భావం బారసిలోని పొత్తు వెలి వృత్తంబుక జనస్తుత్యముల్
గావింపదగు నీక యెవ్విధమునక గౌరవ్య వంశాగ్రణి :

— భారతము

జీవా! నీవెంతటి యనంతుడవో తెలియ నేరకుంటివి. నీసర్వలోక నియంతృత్వమును, నీవుమఱచి యీ యల్ప సామ్రాజ్యమున కఱుజూచు వాడ వైతివి. నీయనంత దివ్య లక్ష్మీవిలాసంబును, బోగొట్టుకొని యనిత్య స్వప్న సంపద లకుఁ జేయి సాచుచుంటివి. ముత్యపుచిప్ప యందలి వెండిని, మూటగట్ట నెంచుచుంటివి. “తమేవ భాంత మనుభాతిసర్వం తస్యభాసా సర్వమిదం విభాతి” ఆబ్రహ్మము ప్రకాశించు చుండ, సర్వలోకములును దాని ననుసరించి, ప్రకాశించును. సర్వపదార్థముల యందును, గానపచ్చ ప్రకాశము పరబ్రహ్మ సబంధ మైచదియే. కావున విభావసుని భాసింపఁ జేయు తేజో మయ మూర్తివి నీవు. తత్వవిచారమునఁ గానరాని మాయా రూపానాద్యజ్ఞానావరణంబునం బడి యంధుడనని దిక్కుదోచక తల్లడించు చుంటివి. “విశ్వసర్వహే తురంగ మోతా ప్రాణిమాత్రైశ్చైదీపదార్థధర్మా చియాశృంఖలాత్యాతేకోణి నభేదీ” ఈ ప్రపంచమంతయు నెకగొప్ప కారాగృహము ప్రాణులందఱును, ఖైదీలు. పదార్థముల యొక్క గుణ ధర్మము లనునీసంకల్ప నెవరును త్రెంపఁజాల కున్నారు. కాని డేత్రజ్ఞా! నీవు దీనుడవు హీనుడవుకావు. నీవు దుఃఖవికావు. మిత్రత్వ శతృత్వములు నీకులేవు. స్థూలసూక్ష్మ కారణ దేహ ములు నీకులేవు. క్షుద్ధాహాది క్షేత్రధర్మములు నీకులేవు. ఇన్నిటి క తీతుడవునీవు. “యదావై పురుషస్స్వపితి ప్రాణంతర్హి వాగ ప్యేతి ప్రాణం చక్షుః ప్రాణం మనః ప్రాణం శ్రోత్రం సయదా ప్రబుధ్యతే ప్రాణాదేవ అభిపురర్జాయతే” పురుషుడవగు నీవు

నిద్రించు నప్పుడు వాగాది కశ్మేంద్రియములును శ్రోత్రాదీ
జ్ఞానేంద్రియములును మనంబునుఁగూడ ప్రాణమునందు విలీన
మగును. మరల నీవు మేల్కొనఁగానే యావాగాదు లన్నియు
నాప్రాణమునుండి జనించును. “భీషాస్మా ద్వాతః పవతే భీషో
దేతిసూర్యః భీషాస్తా దగ్ని శ్చేంద్రశ్చ మృత్యుర్థావతిపంచమ”
ఆ బ్రహ్మమువలని భయమున వాయువు వీచుచున్నది. సూర్యుఁ
డుదయుంచు చున్నాఁడు. అగ్నియు, నింద్రుఁడును ప్రవర్తించు
చున్నారు. అయిదవ వాఁడగు మృత్యువుతనకార్యము నందు
ప్రవర్తించు చున్నాఁడు. “నాన్య అతోస్తి ద్రష్టా నాన్య
అతోస్తి శ్రోతా ” నీ కంటె (జీవుని కంటె) భిన్నుఁడగు
ద్రష్టయు లేఁడు, శ్రోతయు లేఁడు. “ స ఏషో అణిమా ఐత
దాత్స్య మిదం సర్వం తత్సత్యం స ఆత్మా తత్త్వమసి క్షేత
కేతో ” ఆ సృష్టికర్తయే సూక్ష్మరూపుఁడు. ఈ కనబడు
ప్రపంచమంతయు నాయనకంటె భిన్నము కాదు. వికారము
లన్నియు ననిత్యములు. కావున జగత్కర్మణ మగు పదార్థ
మొక్కటియే సత్యము. అదియే యాత్మ, ఆ యాత్మయే
నీవు. ధృతరాష్ట్రా ! (దేహధారి) దేవాళియందెల్ల మేటి
వగు నీవు మహామోహహంకారులకు లోనై మనసు ద్రిప్పు
త్రిప్పుదులం బడి నిన్ను నీవు మఱచి గ్రుడ్డినైతి పంతియ.
ఇమ్మహాక్షోభంబున కంతకుం గారణంబు నీవకాని నీ కొమ
రుం దెన్నఁడునుఁ గాఁడు. నీకుం దెలియకుండ కృత్యాకృత్య
ములగు యే యొక్క కర్మయేని తన పరిహారంబులతోఁ
గూడియు నీ కొడుకు కేవల జడుండు కావున నిన్నుఁ గూడ

కున్న నెద్దియం జేయనేరఁడు. నీ తూష్ణీం భావమున గావింపం బడు నీ యకృత్యము లన్నియు యెఱుకలేనివారి యెదుట నతనివయిం జేర్ప నేర్పరివై తివి.

జీవా ! తృష్ణాపాశంబులం జుట్టువడి పట్టుపురుగు రీతి నీకు నీవ బంధించుకొని వ్యత్యస్థబుద్ధివై యెన్నఁడును సుఖలే శం బెఱుంగక యుంటివి. సర్వవిధంబుల నీకుం దెలియకయె నిన్నడియాసల పాలుసేసి యేడ్పించువారి నావారని చేరఁ దీసి తివి. నీ చీకుఁదనమునుఁ బాపి యానందసాగరమున నిన్ను నొలలాడింప వలయునను కుతూహలంబున శాంతిభంగంబుఁ గాని యహింసను బూని యెల్ల కడలు జయించి యాత్మయాగం బొనర్చిన శాంతి సంతతిని దూరస్థ మొనర్చితివి. ఇదియ నీ సర్వనాశనంబునకుం గారణంబు. దీనంజేసి నీ దుఃఖ మొక్క నాఁడును దీరదు. నీ యుండునంతకాలంబును నిన్ననుసరించు నదియ. క్షేత్రపాలా ! ఒక్కపరి నా మాటలు చెవిఁ జేర్చి వినుము. ఈ యహంకారుఁడు నీ యింట నుండునంత కాలం బును నీకు సుఖ లేశంబును శూన్యంబు. ఈ భ్రాంతివాది బ్రతికియున్నంత వఱకును నీ స్వరూప దర్శనము నీకు లేదు. ఈ మానసుండు మనియున్న వఱకును నీ యాశానిగళంబు నిన్ను వీడదు. ఈ నాస్తికుఁడు నాశమొందు వఱకును నీ కన్ను విచ్చుకొని పరంబుఁ గానదు. నిన్నుఁ జుట్టి బాధించు యీ పరివారం బంతయుఁ బాడువాటివఁగాని యాత్మానంద రాజ్యస్థాపనంబుఁ గాదు. కావున నావాక్యముల నాదరించి ఘృంధు మహామోహముఁ జంపి, మనస్సును వాని జన్మస్థాన

మున కనిచి, యహంకారుఁ బాటఁద్రోలి, నాస్తికుమొగంబుఁ
జూడక, పవిత్రులైన శాంతిపుత్రులరావించి వారింగూడి యీ
వీడును వీడి విదేహకై నల్యంబున నుంటివేని మిగిలి యీ
యెల్లఱును ప్రాణంబుల నుందురు. ప్రసన్నాత్మని స్థిత్యా సుఖ
మక్షయ మశ్నుతే ” తేరుకొనిన బుద్ధిఁ గలవాఁడవై నిలిచిన
శాశ్వతసుఖము గలుగు చున్నది. అట్లుఁ గాదేని నీ వాక్రొ
శించుచు వారువ్రోయిరి, వీరువ్రోయిరని చూచుచుండ నేనై
పూని యిందఱ నంతమొందింతు. మఱియు సదసద్వివేకుని
కుమారులు నీకుఁ బరమభక్తిం బ్రణమిల్లి యిట్లను మనిరి.
“తాను గల పదివేలేండ్లకేని తన్నకాని యన్య మెఱుంగము.
మాకుఁ దల్లియుం దండ్రుయు నెల్ల చుట్టంబులును దాన
నేడుగడయుఁదాన. తనబిడ్డల యిరుగడలవారి వలనం గలిగిన
పుణ్యపాపంబులకుఁ దాన కర్తయగుంగాని యెరులు గారు.
తనయం దాత్మవిజ్ఞానంబుఁ గలిగిన నెవ్వరు కొఱగాకున్నను
నాత్మసామ్రాజ్యంబు చెదరక సాగునను ” మనిరి. ఇంతకును.

ఉ. సారపు ధర్మము విమల సత్యముఁ బాపము చేత బొంకుచే,
బారముఁ బొందలేక చెడబారినదైన యవస్థ దక్షు లె
వ్వారలుపేక్షపేసి రది వారల చేటగుఁగాని ధర్మ ని
స్తారకమయ్య సత్యశుభదాయక మయ్యను దైవముండెడు.

— భారతము

అని ప్రబోధించుచుండ నిదిధ్యాసాది మానులెల్లఱు
పొల్లులతేని బొడఁగాంచి తండ్రీ! నీ తండ్రుని బాధింపకుము.
ఈతఁడు “ఆత్మ భాసాశ్రయాజ్ఞానాత్ సంసరం త్యవివేకితః”

తనయందావరించిన యజ్ఞానమున నవివేకియై సంసారమునఁ జిక్కుకొను చున్నాఁడు. పుత్రమోహముననిన్నుఁ గాదన నేర కున్నవాఁడు. ఆతఁడు సుఖంబున నుండుటయె మా యెల్లటి సుఖంబును కావున యింతగాఁ జెప్పవలసె. మా మాటల నాదరించి సదసద్వివేక సంతతిం గూడిమనుము.

ఉ. వెన్నుఁడు ప్రీతిఁ జెప్పిన సవిస్తర వాక్ప్రచయంబు త్రోవఁ దో వన్న : కుమార : యట్లయిన నాయువు శ్రీయును నీకుఁగల్గు ఘా కన్నులు నల్లగా నకట : గన్గొనుచుందుము మేము నట్లు గా కున్నను నీవనేర్తునిను నొండననేరము నిండుకొల్వినన్.

— భారతము

ఇట్లు సెప్పుచున్నవారి మాటలు గీటుకంబుచ్చియప్పాపి “కృష్ణుండు తన్నుఁజంపుమనిజనకునిఁ బ్రేరేపించు చున్నాఁడు. దిక్కులేక యొక్కఁడై మన సభనున్న యీతని నిప్పుడ పట్టి బంధించిన పంచకాముల పంచత్వంబున కెంత తడ ” వని మానసికాదులతో నాలోచించుచున్న యెడ నాసన్న నెఱింగి పురుషోత్తముండు జీవునిఁ గూర్చి యిట్లనియె.

శ్రీకృష్ణుఁడు విశ్వరూపమును జూపుట

“మామా ! నీకొమగుఁ డెంతటి మతిహీనుఁడు. నే నొక్కండన యుంటినని తలంచి యలవి నెఱుంగక నామీఁదఁ గోపించి బంధింపఁ దలంచె. భక్తుల హృదయంబులం దప్ప మఱి యెచ్చటను దగులునడు వాడఁ గాను. నా నిజరూపం బెఱుంగక నింతకుం జొచ్చె. దీర నేమయ్యెడిని. నాకుఁ దోచి

నంతవట్టు శత్రుల శత్రుత్వంబుం జక్కఁబెట్టి పోయివత్తు”
 నని పల్కుచు యెదురనున్న మిథ్యాకల్పముం జూచి “బావా!
 బాలిశ బుద్ధింజేసి బోధింప వచ్చిన నన్నుఁ బట్టనెంచితి వేదీ!
 పట్టుము? చూత” మనుచుఁ జటువ్వు నవ్విన, నవ్వు
 వెంటఁ యాదేవుని ఫాలంబున బ్రహ్మయు, వక్షంబున రుద్రుం
 డును, వదనంబున వహ్నియు, పార్శ్వంబుల నిండ యమ
 వరుణాదులును, కుడి యెడమ భుజంబుల సంకర్షణ సత్కా
 ములును, నిష్కామ వేదకామ సత్యకామాప్తకాములు వీపు
 నను, వైకుంఠ లూరువులను జనించి తోచుచుండిరి. శంఖ
 చక్ర గదా ఖడ్గాదులతో ననేక నేత్ర శ్రోత్ర నాసాదులును
 గలిగియున్న యాదేవుని సర్వాంగంబుల నుండి దుర్నిరీక్ష్యంబగు
 మహాతేజం బుద్భవించిన, నాతేజోజాలంబులఁగనుంగొన నేరక
 యెల్లవారును నయనంబులు మొగిడ్చిరి. బ్రహ్మచర్యబ్రాహ్మణ
 నిదిధ్యాస సద్విచారులు మాత్రమా విశ్వరూపంబును సంద
 ర్శింపఁ గలిగిరి. నారాయణ సందర్శన కుతూహల యగుచున్న
 జీవునకుఁ బురుషోత్తముండు దివ్యదృష్టి నెసంగిన నతం డద్భు
 తంబును నానందంబునుఁ గదుర నా విశ్వరూపుని రూపంబు
 సందర్శించి భక్తియుక్తుండై నమస్కరించి పులకితగాత్రుం
 డగుచు నిట్లని స్తుతియించె. పుండరీకాక్షా! పురుషోత్తమా!
 పురాణపురుషా! నాపురాకృతపుణ్య విశేషంబున నిన్నుం
 దర్శింపఁ గంటి కృతార్థుడనైతి ప్రభూ! యీ సందర్శనమును
 ధీరస్థాయిగా నుండునట్లనుగ్రహింపుము. క్షణమున నెకలీల
 వేటొందు క్షణమున మఱియొక లీలగా మార్చి మార్చి

మానంటివారి నాడించుట నీ లీలావిలాసము. అట్లొనర్చుకుము.
చేతులొగ్గి ప్రార్థింతు నయాచితముగా లభించిన యీ
యానంద ధనమును చెదరక నిల్పుము తండ్రీ !

శా. నీమాయా దెలియంగనేరక సదా నీరేజగర్భాదులు

వ్యామోహంబును బొందుచుండ జడుడ౯ వ్యర్థుండ నల్పజ్ఞుడ౯
సామాన్యుండ ననంతుని౯ గనుటకే శక్తుండ నెట్లొదు నో
భూమానంద సురూప కావవె కృప౯ భూతేశ! లక్ష్మీపతీ!

సీ. అష్టాంగయోగ సమాభ్యాస పటిమంబు

దేవ! నీ తత్త్వంబు దెలియు కొలకె

కామాది షడ్వర్గ ఖండ చండిమ మెల్ల

కమలాక్ష! నీమూర్తి గాంచుకొలకె

తాపత్రయాభీల దావాగ్ని హరణంబు

నిఖలేశ! నీభక్తినిలుచు కొలకె

జప తపాది విశిష్ట పత్రికయా చరణంబు

లవ్యయా! నీపదంబందు కొలకె

గీ. కడఁగి నిత్యంబు నేజేయు కర్మలెల్ల

తండ్రీ! నీ సన్నిధినిజేరి తనరు కొలకె

భావనాతీత గుణజాల! భవ్యశీల!

భరిత గర్భస్థ బ్రహ్మాండ భాండజాల!

స్మరణ మాత్ర సకల పాపహరణ! నారాయణ!

భవిష్యద్విద్యా వాదమున నన్నుజుట్టి బాధించు నీ మమకార
మహా మోహ పాశంబుల నెల్ల భేదించి నాహృదయకమల
కర్ణికా వీరంబున నిష్కామకర్మ వట్టాభిషేకం బొనర్చి

యానంద రాజ్యంబు సుస్థిరంబుఁజేసి నీ యందు జేర్చుకొనుము. జగన్నివాసా ! జనార్దనా ! నీ కివే నా యనంత నమస్తారములు. తండ్రీ ! యఖండరూపంబుననున్న నిన్నుఁ జూచిన యీ నేత్రంబులతో ఖండప్రకృతినిఁ గాంచనేర. లోపలనకాని యీ వెలుపలి చూపు నుపసంహరింపు ” మని ప్రార్థించి ప్రకృతిస్థుండై పరమాత్ము ననుగ్రహంబున నెప్పటియట్లు నుండె. నారాయణుండునుఁ దనమూర్తి నుపసంహరించి “ పోయివత్తు ” నని చెప్పి పయనంబగునెడ బ్రహ్మచర్యుఁడు “ కాలపక్వ మిదం మన్యే సర్వం క్షత్రం జనార్దనా ” “ కాలావధి యయ్యెఁ గావలయు నక్కట ! వారికి వారివారికి ” అనియె. నిదిధ్యాసాదులు తమతమ నివాసంబులకుం జనిరి.

శ్రీకృష్ణుఁడు శాంతినికేతనమున కేఁగుట,

మాధవుండు శాంతినిలయంబునకుం జని. దుర్గుణ సభావృత్తాంతం బంతయు నెఱుకపడం జెప్పి “ కొమరులకేమి సందేశ మంపెద ” వన “ తమతేజంబునకు దోహదంబొసఁగు కర్మంబున మెలఁగ వలయుంగాక యిట్టి మొఱకుల పొత్తుఁ గోరి తామునుఁ జెడుట న్యాయముగాదు, సత్కామునంత వాఁడు నిజాత్యుచితంబగు సత్వవృత్తంబున శాంతిసమరంబు నడిపినంగాక కల్యాణంబు గలదె. వేదకాముఁడు వీరి పొత్తున నెట్లు బ్రతుకఁ గలఁడు. ఇదియెల్ల నిష్కామునకుం జెప్పుము. పోయిర ” మ్మనిన నయ్యమకు నమస్కరించి, యటనుండి వెడలి మార్గమధ్యంబున నహంకారుం గూడుకొని యతిరహ

స్వంబున నతనితో “ నీవును శాంతేయుండవ, వారిఁ గూడి
 యాత్మసామ్రాజ్యం బంతయు నీదిగా ననుభవించువు ర ”
 మృనిన నహఃకారుండు “ కృష్ణా ! యిది వెడవెడ నెఱుంగుదు
 నైనను తామసగుణముచేఁ పోషింపంబడి మహామోహుని
 మన్ననకుఁ బాత్రుండనై యొప్పుచున్న నేను నేఁ డందు
 వచ్చుట విరుద్ధప్రవృత్తిగాదా ! ఇంతయు నశించి నిష్కాముఁ
 డొక్కఁడ జీవునకు బ్రహ్మపద ప్రదర్శకుండు గావలసియున్నది.
 ఇదియంతయు నీ సంకల్పరూపంబె యని యెఱుంగుదు. నీ
 దివ్యచిత్తంబునకుం దోఁచినరీతి జీవనిర్వాణంబును గోరి చేయ
 వలయున దంతయుం జేయుము. పోయివత్తు ” నని యతండు
 సనియె. పరమాత్మ యటనుండి కదలి కతిపయ ప్రయాణ
 ముల మణిపూరకంబునకు విచ్చేసి పంచకాములను యోగ
 విద్యాంతర్యాగులను వీక్షించి తన పోయివచ్చిన తెఱంగంతయు
 నెఱింగించి “ యీ సర్వంబునకుఁ గర్త జీవుండ కాని మఱి
 యొందుగా డతండు సరళహృదయుండైన నెట్టి యకార్యం
 బునుఁ బుట్టను. ఆవృద్ధుని సంకల్పంబెసుమా ? యీ కుమార
 వర్గరూపంబునఁ బుట్టినది. తత్త్వమార్గమున సంధీభూతుండై
 యున్న యతండేల సత్పథంబున నడుచుట కియ్యకొను ?
 “ నిమిత్తాచా దనీకేలా అనేప్రాణీ, మోక్షే మోక్షే వ్హణేని
 వ్యర్థగేలా ” జీవుడు నిమిత్తమాత్రముగ స్వతంత్రుడుగాన
 వ్యర్థముగ నిదినాది యిదినాది యనుకొని చెడిపోవును. ఆతని
 యపత్యంబు నీవారశూకవత్ స్వీస్థానంబేని మీ రుండుటకుఁ
 జూపననియె. సత్యంబును సంతియ ప్రకాశాప్రకాశము లొక్క

కడ నుండరాని యట్లుగాదె ? వారును మీరును మెక్కచోట నుండుటకు వలను పడకుండుట దీనినెఱిగియు మీరు వారి పొత్తుగోరుట యాశ్చర్యంబుగాదె ? అది యట్లుండె ఆపైన నా పొల్లుల దొరకు నిదిధ్యాసాదులతోఁ జెప్పించితి, నేనును శాంతి వచనంబులఁ బల్కితి, ధిక్కరించితి, ఎన్ని భంగులఁ జెప్పిన నెడంబడక యతం డశక్తదుర్జనకర్మంబు సేయం జూచిన నంతనేనును నమానుషంబులగు గొన్ని వెడమాయలం బన్ని పెక్కు పోకలం బోయితి, యెన్ని భంగులను సంధానమ కావలయు నని పొరలంగల యంతవట్టునుం బొరలితి, ఆపాపి యెట్లును సన్మార్గగామి గాఁడయ్యె, ఇకమీద మీకుంబోలిన తెఱఁగు నిర్ణయింపు” డనిన నిష్కాముఁడు తమ్ములంజూచి “జీవసభం గలిగిన విశేషంబులు వాసుదేవుండు సెప్పుచుండ వింటిరిగదా ? పితామహులగు చుట్టంబులఁ జంపుట యన్న మనంబు ట్తోభించుచున్నది. యేమిసేయుదు” ననిన కృష్ణుం డిట్లను.

అహింసాదులకు సేనానాయకత్వంబు నిర్ణయించుట.

ఇప్పటికి . వాదంబ ధర్మమై యున్నది. శాంతిదేవి యాజ్ఞయు నిదియ. ఇది యిట్లు జరిగిన మహావిద్యామనోరథంబు సేకూరు” ననిన నిష్కాముఁడు మనకుం గూడినవి యేడఁజూపెను. వీని నెల్లఁ జెదగకుండఁ గూర్చి నడిపింపం దగు సేనానాయకు మెక్కని నిర్ణయింపు” డనిన సత్కాముఁ డిట్లను. “సర్వసుగుణ ప్రవృత్తులకు మొదలై, యీశ్వర

సమిష్టిసేవకుఁ బ్రథమపుష్పమై, హింసాత్మిక శ్రాహ్మణంబుల
 ఖండింప నెవ్వఁ డంతర్యాగంబుఁ జన్నించెనో యట్టి యహిం
 సుండ సర్వసేనా నాయకత్వమునకుం దగువాఁ” డనిన
 నెల్లఱును నల్లెయని యతని కప్పుడ పట్టంబుఁ గట్టి తక్కిన
 యక్షాహిణీ నాయకులను నిర్ణయించిరి. వారు —

అక్రో ధాపారుష్య శాంతిఖగ్ధ కరుణాదృష్టి కార్షణ్య
 నాశక ధైర్యకనచాది సేనాపరివృతుండై యహింసుండును,
 (దృష్టద్యున్నుఁడు) జ్ఞానవిజ్ఞాన సాత్విక దుర్గుణ హరణైక
 త్వరూప బ్రహ్మలాభాదిసేనా పరివృతుండై యంతర్యాగుఁ
 డును (ద్రుపదుఁడు) కంపనుఁడను కొమరుండును (ఉత్తరుఁడు)
 పద్మాసన సిద్ధాసన బద్ధాసన ప్రాణనిరోధ నాసికాదృష్టి సరళ
 వీణా డండాది సేనాపరివృతుండై యోగవిద్యయు (విరటుఁడు)
 అహం నాశక కూర్మ చేష్టాంత ర్వృత్త్యాది సేనలంగూడి
 దమంబును (సాత్యకి) నిస్తంభేంద్రియ నిరస్తగుణాది సేనలతో
 నువరతియు (శిశుపాలుని కొమరుఁడు దృష్టకేతుఁడు) ఈశ్వర
 సేనాపరితోష శాశ్వతలోకాభిలాష మసీషాత్రయ నిరసనాది
 పై న్యంబులతో తితిక్షయు (జరాసంధుని కొడుకు సహదేవుఁడు)
 ఈశ్వరాస్తిక్య వేదాస్తిక్య సత్యాస్తిక్య పరిలోకాస్తిక్యాది
 పరివారములతో విశ్వాసుఁడును (యాదవపతి చేకితానుఁడు)
 సక్తతా తృణమేరు కరణాది సేనా పరివృతుండై యభిరతియు
 (శిఖండి) గూడి సప్తాక్షాహిణీ నాయకులైరి. ఇట్లు గూడిన
 పై న్యంబులతో ప్రయాణభేరీ నాదంబును గావించి పంచ
 కాములును తర్కదృష్టి (అభిమన్యుఁడు) మోక్షము సంతోషము

ప్రీతి యానందము దయ యను కొమరు లాఱ్వురును శ్రీహరి
యను దమంబును నాత్మవిజయ వాదోచితాలంకారంబులతో
విద్యాదేవి యున్నయెడ కరిగి యాయనుచే నామంత్రణంబు
పడసి తత్కృత మంగళాక్షతలు గైకొని యెల్లఱును సాత్విక
వాదోత్సాహంబున దృఢనిశ్చయం బను కవచధారణంబులు
చేసి ధర్మభూమియైన కురుక్షేత్రమను కర్మదేహంబునకుఁ జని
యందొక్క వివిక్త సమప్రదేశంబున పరివారముల నిల్పి
పరమాత్మ సత్కాములు ప్రణవనాదములను తమ శంఖముల
పూరించినం దక్కిన యోధులును నట్ల గావించిరి. అంత
వారికిఁ దగునట్లుచిత దేశంబుల విడిదిపట్లు గావించి యహిం
సుఁడు వీటినెల్లను సురక్షితంబుగాఁ జేసె.

బ్రహ్మచర్యాదుల సేనానాయక నిర్ణయము.

స్థూలపురమున దుర్గుణప్రభువు చారులపలన నవ్వార్త
విని యహంకారాదులతో నాలోచించి “ మన సేనలన్నియు
మెక్కచోఁ గూడునట్లు చాటింపుఁడు. ఎల్లి పయనంబై కర్మ
క్షేత్రమున విడియింత ” మని యాజ్ఞాపింప విని యగుఁ
బొమ్మని నాక్తికుండును నహంకారుండును ప్రభువు నానతి
నందఱు మెక్కెడఁ గూర్చి యతనికిం జెప్పిన విని మహామో
హుఁడు పితామహు కడకుం జని నమస్కరించి యిట్లనియె.

“ తాతా ! యీ నిండిన పైనయములు సంకుల వాద
ములందు కూడి నడున నేరవు, వీరందఱు మెకరి నృత్తి మెకఁ
రెఱుంగవి భహు విషయవాసు లగుటం జేసి యొక్కటిగా

మెలంగుట దుర్ఘటంబగు. ఇట్టి వీరి నెల్ల నిటు నటుఁ జెదర
కుండ నిల్చి నడిపింపఁ దగువాఁడ వీవకాక యీ కూడిన వారి
యందు మఱియొకరు లేరు. కావున మమ్ముఁజేకొని పట్టంబుఁ
గట్టికొని రక్షింపు ” మని ప్రార్థించిన బ్రహ్మచర్యుండు
“ నాకు మీరును వారును నెక్కరూప నైనను మీ కడ
నుండుటం జేసి యీహింసాకర్మంబు నా కుచితంబయగు.
సేనాధిపత్యంబు వహించెద. నాతోఁ బోరఁగల పురుషరూపుఁ
బ్రపంచమున నెక్కనిం గాన. సత్కాముని కొక్కనికి
వెఱతు. నతం డెక్కుడు విద్యల నభ్యసించి యున్నవాఁడు.
పరసైన్యము లెన్నియేని ద్రుంతుఁ గాని యీ నియతకర్మము
అకుఁ గట్టువడి పంచకాముల మాత్రము కొట్టనొసాప. వారును
నాముందు నిలువనొందుదు ” రని పలుకుచున్న సత్యవ్రతు
మాటలకు సమ్మతించి యప్పుడ యశని సర్వసేవలకుం బతిఁ
గాఁ బట్టంబుఁ గట్టి మిగిలిన పదునెకం డక్షౌహిణులకు వేరు
వేర నధిపతుల నియమించె నట్టి పైన్యంబులు—

ఋక్కు పద ఘన జటానుదాత్తోదాత్త స్వరితంబులను
పరివారములతో బ్రాహ్మణుండును (ద్రోణుఁడు) సర్వో
త్కృష్టుఁ డనుకొమరుండును (నృపచేరుఁడు) పరనాశకుతూహల
పరనిందాపరాయణ పండితమూర పామరవిచారులను వారితో
నహంకారుండును (కర్ణుఁడు) ఆద్య సమిధ సృక్కు సృవ శరావ
వేదికాది పరివారంబులతో యజ్ఞుండును (అశ్వత్థామ) నియమ
పాలన జీవతోషణ పారమార్థికాది పరివారంబులతో ధర్మం
ధును (బాన్లకుఁడు) అస్వప్నపాలన భంగభయాసంతృప్తాంధీ

కరణ సంఖ్యాసమీకరణాది పరివారములతో నర్థుండును
 (సోమదత్తుడు) రూప మద యశావన మదులను కొమరులును
 చంచల నేత్రోష్ఠపీడనాంగ చలన నిందాతృణీకరణాది పరి
 వారములతో కాముండును (భూరిశ్రవుడు) అతివినయుడును
 కొమరుండును, తులసీదామ రుద్రదాక్షహార కాపీన కమండల
 భస్మాంగ రాగోర్ధ్వపుండ్ర శూన్యజప నిమిలితాక్షాది పరి
 వారంబులతో దంభుడును (శల్యుడు) తైత్తిరి బృహదా
 రణ్యాదులతో ప్రబోధుండును (కృపుడు) సంకల్ప వికల్పు
 లను కొమరులును, మిథ్యానిరూపణ సంచలనాత్మక సర్వ
 పరిభ్రమణ మాయావాద వంశనాశక శూన్యదృష్ట్యాది పరి
 వారంబులతో మానసుండును (శకుని) పిశు నాస్వప్ననాహ
 రాదత్తాసంతృప్తాదులతో లోభుండును (కృతవర్మ) ప్రకృతి
 నిత్యేశ్వరానిత్యాణుపరిణామ స్వభావజననాదులతో పాపం
 డుడును (సైంధవుడు) హింసా పారుష్యులను తమ్ములతో
 దంత దఘ్న రక్తాక్ష సర్వాంగకంపన బధిరకర్ణ ముష్టిప్రియ
 భృకుటి విక్షేపాది పరివారంబులతో క్రోధుండును (సుశర్మ)
 అంధనయన తిరస్కార ధీరతృణీకరణాదులతో మదుండును
 (కాంభోజరాజు) బ్రహ్మమిధ్యయను కొమరుండును, (చౌశ్శాసని)
 సర్వమిధ్య సర్వశూన్య మూలాభావ స్వప్నతుల్య పిచండిల
 ఘృతపీనాదులతో నాస్తికుండును, (దుశ్శాసనుడు) అం
 ధుడును కొమరునితో (లక్ష్మణుడు) విభ్రమ మిథ్యాదృష్టి
 సర్వనాశ కాహంకర్తృత్వాదిక పరివారంబులతో మహా
 మోహుండును. (దుర్యోధనుడు) శీతోష్ణ సుఖదుఃఖ

మానావమాన కాంచన లోష్టాదులను వారితో ద్వద్వంబును,
 (విందానువిందులు) మఱియు మత్సరంబును (వికర్ణుడు)
 అసూయయును, (దుర్ముఖుడు) గూడిరి. ఇంద్రుడు దల
 కట్టయి ధృతిధారణేంద్రియనిగ్రహసుఖలేశతృణీకరణశాశ్వతా
 నందకాంతాది పరివారంబులతో సర్వసేనాధిపతి బహ్మచర్యం
 దును (భీష్ముడు) నిందలునుఁ గదలి భేరి నాదంబులు
 సెలంగ కురుక్షేత్రంబుఁ గదియం జొచ్చి యం దొక్క రమ
 ణీయ ప్రదేశంబున విడిసిరి. ఇట్లు రెండు వీడులును సన్న
 ద్ధంబులై కర్మక్షేత్రమునఁ గూడి యుండె.

శ్లో. ఊర్వాధిశ్చ చికిత్సృతా మనుదినం భిక్షోషధం భుజ్యతాం
 స్వాదన్నం నతు యత్యతాం విధివశాత్ప్రాప్తేన సస్తుష్యతామ్
 ఔదాసీన్య మభీప్సృతాం జనకృపా నైష్కర్మ ముత్సృజ్యతాం
 శీతోష్ణాది విషహ్యతాం నతు వృథా వాక్యం సముచ్ఛార్యతామ్.
 శంకరాద్వైతోపదేశము.

ఆత్మభారతమున - సమాధానపర్వము.

స మాప్త ము.

ఓం తత్సత్.

శ్రీరాధాకృష్ణ

ఆత్మభారతము

బ్రహ్మచర్యపర్వము

శ్లో॥ మాత్రాఽతీతం స్వాత్మవికాసాత్మ విబోధం
జ్ఞేయాతీతం జ్ఞానమయం హృద్యుపలభ్య,
భావగ్రాహ్యనంద మనన్యంచ విదుర్యం
తం సంసారధ్వాంత విनाశం హరిమీడే.

కర్మదేహమున సుగుణ దుర్గుణ వ్యాహములు
సాత్వికవాదంబున కుపక్రమించుట

రాత్రి శేషంబుఁ గడపి మరునాఁ డరుణోదయంబున
దుర్గుణప్రభువు వాద నిపుణనాదంబు సేయించిన సర్వగుణ
సముదాయంబును జంద్రోదయ కాలఘ్నూర్ణమానమహర్గ
వంబు కరణి భూరి నాదంబుతో వెడలి రణవాద భూమింజేరె.
అయ్యవసరంబున సర్వసేనాధిపతి వాదనిపుణుల నెల్ల వీక్షించి
యిట్లనియె “బ్రహ్మవాదంబు వివృతమోక్షద్వారము. దేహ

మున జక్కి తెవులునం జచ్చుటకంటె పాపంబులేదు. కావున తత్వవిచారంబున కోడక సర్వవిలయం బాకాంక్షించి యాత్మ విజయంబు నెందవలయు.” నని చెప్పి వాదుల నయ్యై స్థానం బుల నిల్పి మానుషంబను దృఢవ్యూహంబును బన్నిన దాని రచనా విశేషంబున కందఱును నచ్చెరువందుచుండిరి.

• శాంతేయులును వాదంబున కనువగు హఠసాంఖ్య ముద్రాద్రామోగ యమ నుహావాక్యాది పరసాధన సన్నాహం బుల సమకట్టి బయలువెడలి కర్మక్షేత్రమున రణవాదభూమిం జేరిరి. అంత నిష్కాము ననుమతంబున సర్వసేనాధిపతి యహింసుఁ డచలవ్యూహంబుఁ బన్ని సర్వజన శ్లాఘాపాత్రుఁ డయ్యె. ఇట్లుభయసేనలును తమతమవాహనంబులను, నాయు ధంబులను సవరించుకొని వాదోత్సాహంబులై యొప్పుచున్న యవసరంబున, నిష్కాముఁడు కవచంబు విడిచి యాయుధం బులు రథంబునఁ బెట్టి మౌనియై బ్రహ్మచర్యుడెసకు చను చుండ, తమ్ములును, నారాయణుండును, తక్కుంగల గుణ జాలంబును నాతనిచిత్తం బెఱుంగక యుత్తలం పడుచు వాహ నంబులు డిగ్గి యతనిఁ గూడం జని “మేమెల్లర నిట్లుండ గొల్పడ భీతుండునుంబోలె నెంటివై శత్రుమధ్యంబునకుఁ బోవచ్చునే?” అనుచుండ మాఱువలుకక పోవు నాతనిం జూచి మాధవుం ‘డీతని యభిప్రాయం బేనెఱింగితి బ్రహ్మ చర్య బ్రాహ్మణ ప్రబోధంబులకు నమస్కరించి వారిచే నను జ్ఞాతుండై వాదంబు సేయందలంచి చనుచున్నవాఁడు. పెద్ద లై నవారి యాజ్ఞంబొంది వాదంబుసేత విజయప్రదంబనియ్యారు

లువక్కాణింతురు. కావున నిది సుకర్మంబు ” యనియె. పాప
యోధులెల్లరు నట్లులెత్తి కనుంగొనుచు ‘నిదియేమి యీ
రాజిట్లయ్యె’నని యనేకవిధంబులఁ జెప్పుకొనుచుండి రట్టియెడ.

నిష్కాముఁడు బ్రహ్మచర్యాదులచేత వాదమున
కనుజ్ఞాతుండగుట

నిష్కాముఁడు బ్రహ్మచర్య పాలికింజని నమస్కరించి
సవినయంబుగా నిట్లను “మహాత్మా! నీవు శత్రుమండలిం
జేరిన వాఁడవైనను వర్గభేదంబున మావాఁడవయ్యాటను,
నిన్నెదిరించి వాదము సేయవలసియుండుటంజేసియు, ననుజ్ఞ
నాకాక్షించి వచ్చితి. నీదీవనం బొంది పగవారి నడంతు”ననిన
నతండు చిరునవ్వునవ్వుచు నజాతశత్రూ! నీవిట్లు రాకతక్కిన
నశించునట్లు శపించియుండు. విజ్ఞానకార్యం బొనర్చితివి. విజ
యంబుఁ బొందుము. ఇదియునుంగాక నీవై పునకుంజేరి వాదిం
చుట దక్క యెద్దియేని వరంబుఁగోరు మొసంగెద ” ననిన
“జీవసన్నిధిని నుండియ వాదంబొనర్చుము కాని నాకు
మేలగు కార్యంబును మాత్రము మీదివ్యచిత్తమున దలంపు
మిదియ వరం” బనిన “నట్లయగుఁగాక యిందు నీయభి
ప్రాయంబేమి ” యన “పితామహ! తీవ్రవాదంబున నిన్నుఁ
గెల్చు నుపాయం బొనరి”మ్మనిన

క॥ ననుమార్కొని నెలువఁగ న

య్యనిమిషులకు నరిదియనుడు నట్లగుటఁగదా

నినువేఁడెద నని కుంతి

తనయుఁడు వలుకుటయుఁ దల్లితామహుఁడు గృప

నాచేత ధృతిధారణ యను నాయుధంబులుగల యంతః
 పట్టు నెవ్వరికిని సాధ్యుండఁ గాను. “ధర్మమేవ జయతి.”
 పోయి రమ్మనిన సంతసంబునం బొదలి నిష్కాముఁ డచ్చటి
 నుండి కదలి బ్రాహ్మణుని కడకుం జని బ్రహ్మచర్యు నట్ల
 ప్రార్థింప నతండు “నారాయణుండు నీకు మంత్రియై సర్వ
 కర్మంబులు నడుపుచుండ నెరుల విజయంబుఁ గోరి ప్రార్థింప
 నేల. ధర్మ మెందు గలదందు దామోదరుం డుండు. అక్కడన
 విజయంబుఁ గలుగు ” ననియె. నిజవిజయోపాయంబు వేడిన
 నతండు “నాచేత ఋక్కును నాయుధంబుండునంతవర కెవ్వరి
 చేతను నొడింపఁబడు వాడఁగాను. నమ్మఁదగిన వారిచే
 సహింసరాని నా స్తిక వాక్యంబు వింటినేని యప్పుడ సన్యస్త
 వాదుండ నయ్యెద. అట్టియెడ నెవ్వరేని జయింప నొపుదు ”
 రనియె. అటనుండి ప్రబోధు కడకుం జని తద్విజయోపాయం
 బడుగ నేరక చూచుచుండ నాతని యభిప్రాయం బెఱింగి
 ప్రబోధుఁడు “నే నెవ్వరిచేతను నొడెడి వాడఁ గాను.
 విజయి వగుము పో ” మ్మన,

ఆమీద నిష్కాముఁ డాలోచించి యహంకార మెప్పు
 డును దంభము నాశ్రయించి వెలుఁగొందుట నెఱుంగుం
 గావున దంభుని కడకుఁ బోయి నమస్కరించి “మామా!
 నీ కహంకారుని సారథ్య మనశ్యము సంభవించుం గావున
 నప్పు డతనిఁ దూలం బలికి చిక్కువరచి మమ్మా వాదార్ణ
 వంబునుండి యుద్ధరింపు ” మని కోరిన “నట్లయ్యెనర్తు విజ
 యివగు ” మని దీవించినం బొంగి మరలివచ్చి సత్యవాదం

బనుతన దధంబెక్కి శాంతియను కవచంబుఁ దొడిగి సామ
వాక్యంబులను బాణంబులు చేతఁ బట్టిన, తక్కినవారును తమ
తమ రథంబు లెక్కిరి.

భ గ వ ద్గీ త,

“ ధర్మక్షేత్రే కురుక్షేత్రే సమవేతా యుయుత్సవః
మామకాః పాండవాశ్చైవ కిమకుర్వత సంజయ ”

క్షేత్రం = దేహమును, ధర్మక్షేత్రం = ధర్మదేహ
మునుగా, కురు = చేయుము. అని ప్రబోధింపఁ బడుచున్న
కురుక్షేత్ర మను కర్మక్షేత్రమున సుగుణ దుర్గుణము లను
పాండవ కౌరవ బలంబులు గూడి ధృత = ధరింప బడిన,
రాష్ట్రం = పురం (శరీరం), పురంశరీరం తస్మిన్ శేతే ఇతి.
పురుషః “ నవద్వార పురం పుణ్యమేతై రాభివై సమన్వితమ్,
వ్యాప్యశేతే మహాత్మా యస్తస్మా త్పురుష ఉచ్యతే ” ఇతి
భారతే “ దశద్వారపురం దేహం దశనాడీ మహాపథమ్, దశ-
భిర్వా యుభిర్వాప్తం దశేంద్రియ పరిచ్ఛదమ్.

శ్లో॥ షడాధారాప వరకం షడన్వయ మహావనమ్
చతుష్పీఠ సమాకీర్ణం చతురామ్నాయ దీపకమ్
బిందునాద మహాలింగ విష్ణు లక్ష్మీ నికేతనమ్
దేహం విష్ణ్వలయం ప్రోక్తం సిద్ధిదం సర్వదేహినామ్. ”

ఈ దేహము పదిద్వారములుగల పట్టణము. దశనాడులే
దశవిధరాజమార్గములు. ఇందు దశవిధవాయువులు వ్యాపించి
యున్నవి. ఈ పురమునకు దశేంద్రియము లావరణమువలె.

నున్నవి. షడాధారములు పైకప్పుగా నున్నవి. షడన్వయములు మహావనముగనున్నవి. వీర చతుష్టయముచేత వ్యాప్తమయి చతురామ్నాయ దీపకమయి యున్నది. బిందువనగా మనస్సు. నాదమనగా బుద్ధి. మనోబుద్ధి వృత్తి సహస్రప్రకాశకమగుటచేత బిందునాద మహాలింగమని చెప్పబడినది. జీవకుండల్యాధార మగుటచేత లక్ష్మీవిష్ణువులకు నివాసస్థానమగుచున్నది. “దేహా దేవాలయః ప్రోక్త స్సజీవః కేవలశ్శివః, త్యజేదజ్ఞాన నిర్మాల్యం సోఽహం భావేనపూజయేత్” అని చెప్పబడినట్లు ధరింపబడిన శరీరముగలవాఁడు జీవుఁడు. ఇతఁడే ధృతరాష్ట్రుఁడు. ఇట్టి జీవుఁడు దేహాహంకరణంబును బొందుటంజేసి యాత్మదృష్టి నశియించి గ్రుడ్డివాఁడనిపించుకొని సుగుణ దుర్గుణ ప్రేరణంబున సుఖదుఃఖములఁ బొందుచుండు. ఈ కారణమున ప్రతిదేహమొక్క కురుక్షేత్రంబుగాను నందలి శతవాన్నిక జీవితరూపశరీరయాత్రయందుజరుగు సుగుణ దుర్గుణముల మహాసంగ్రామమే భారత సంగ్రామముగాను నగుచున్నది.

సత్కామ విషాదము

ఇట్లుభయ సైన్యంబులును వాదసన్నద్ధంబులై యున్నతటి మహామోహుఁడు శాంతిపుత్రుల వాదసన్నాహమను వ్యూహంబును జూచి బ్రాహ్మణుకడకుం జని యిట్లనియె:-
“ఆచార్య! నాశిష్యుఁ డహింసుఁడు పన్నిన యనుబంధ చతుష్టయ వ్యూహంబునుగంటివే? ఎంతయుదృఢంబై యొప్పు

చున్నది. ఆత్మబల సంపన్నులగు మహానిపుణులచే నిండి
కొంచెంబయ్యును వేదకాముచే నభిరక్షితంబగుచు మిక్కిలి
సమర్థమై యొప్పుచున్నది. మన వ్యూహంబు మీరును పితా
మహాదులునునైన ధీరులతోఁగూడి ఘనంబయ్యును నసమ
ర్థంబై యొప్పుచున్నది” యనుచుండ నతనిభీతహృదయంబును
గాంచి ధైర్యంబు నొల్కొనం జేయుచు సర్వసేనాని తన
సాదమను శంఖంబుఁ బూరించె. తక్కటి యోధులును
నట్ల యొనర్చి రట్టియెడ.

తత్వవిచార మను రథంబు నకు మహావాక్యము లను
శ్రేతాశ్వములఁగట్టి విజ్ఞాన మయానంద మయ కొశములను
రెండమ్ముల పొదులనుధరియించి యేకాంతభక్తియనుకవచంబుఁ
దొడిగి యోంకారమను గాండీవముఁబట్టి నేతినేతి మహా
వాక్యములను బాణములఁబూని యుత్తమాధికారియని యంత
రాత్ముఁ డిచ్చిన కిరీటము శిరంబున మెరయ సత్సంగతియను
హనుమ ధ్వంజంబెత్తి నీలవర్ణుఁడు లీలం గోలఁబట్టిం రథంబు
నడుపువాఁడై నెగలపయింగూర్చుండ సంప్రమోదుండగుచు
సత్కాముఁ డుత్తమాధికారియై వాదభూమిం బ్రవేశించి
“ బావా ! యని పరమాత్మునింబిలిచి యిందు ముందెవ్వరితో
వాదింప వలయునో దుర్బుద్ధియైన దబ్బర యెకిమీని సాయ
మునకు చావఁగోరి యెవ్వరెవ్వరు వేంచేసి యుండిరో వారి
నెల్ల నెక్కపరిఁ జూతుఁ దత్వవిచారం బించుక ముందునకు
సాగిపోనిమ్మన, నతం డుభయస్థైర్యంబుల మధ్యమునకుఁ బోవ
నిచ్చి రథంబు నిల్పి ‘ వారె చూడు ’ మనిన — సత్కా

ముఁడు గుణగణంబు నల్పంకలఁ గలయంజూచి యందున్న వారు తాతలు, తండ్రులు, గురువులు, స్నేహితులు, నన్నలు, దమ్ములు మొదలగు వార లగుటంజేసి నేనను నహ మావే శించి మమత్వంబున భ్రాంతుఁడౌటం గలిగిన మహాదుఃఖంబుచే తపించుచు పరమాత్ము సందర్శించి “ కృష్ణా ! నన్నెది రింప నిలిచియున్న యీ బందుగులం జూచిన నా యవయవంబులు వికలంబులై కంపము నెందు చున్నవి. మనంబు స్వాధీనముఁ దప్పె. ప్రణవంబు పట్టు వీడుచున్నది. గోవిందా! యానందరాజ్య సుఖంబుఁగాని యిందునఁ గల్గు విజయంబును గాని కోర. ఎవ్వరి బోకొట్టుకొని సుఖంబులు బొందరాదో వారేకదా యీ సన్నుద్ధులై యున్నవారు. మా యెల్లఱ తేజోజాలంబులకు మూలకందమైన బ్రహ్మచర్యమును జంపిన మీద మాకు నొజశ్శక్తు లెక్కడివి? వైదిక యజ్ఞంబుల రూపుమాపిన మీద నుత్తరలోకగతి గలదె. ప్రబోధంబుఁ బోకార్చిన పుణ్యగతికిం దప్పుటయే గదా? ధర్మార్థ కామంబుల సమయించిన పురుషార్థం బేది. జీవిత సంసరణంబునకు ప్రధానంబులగు క్రోధంబును మొదలంటఁ జంపి, మోహంబును దిగనాడి, లోభంబుఁ బోకార్చి, మదంబు విడిచి, మత్సరంబు మాయించి, యిన్నియఁ బోయినమీద జీవింప నెట్లు వచ్చు. ఇందలు నున్ననేకదా? నీవును నేనును నుండుట ఇందలు లేకున్న నీ వెక్కడ నే నెక్కడ. వీటిఁ జంపుట నన్నుఁ జంపుకొనుట యగుంగాని యొండగునె. దీన నాత్మ హత్యరాదె. దాన నంధకూపంబె కదా శరణ్యంబు. ఇట్టి సర్వ

ప్రాణ ప్రళయంబున వినుటకేది, తినుటకేది, చూచుటకేది, యాఘ్రాణించుటకేది, స్పర్శించుటకేది, హృషీకేశా ! నేటి వర కెవ్వరివలన కష్టించితి ననుకొను చుంటినో వారులేకున్న నుత్తరదివసంబున సర్వంబు నాకారంబునెందియు శూన్యంబై జడ ప్రాయమైన మీద నింక నానందమునకు స్థానంబేది. ఇంతయు నాలోచింప నా మనం బత్యంతాకులత్వంబును బొందు చున్నది. దీనిం దీర్ప సమర్థుండవీవ, సద్గురుమూర్తి ! శిష్యుండనైన నన్నీ సందేహాంధకారమునుండి బయలుపరచి రక్షింపు మనిన దామోదరుండు.

సాంఖ్యయోగము.

సత్కామా ! యెంత వెట్టివ్రోయి ? కేవల మజ్జుండవై దేహాహంకరణబుద్ధితో మాట్లాడుచు పండితుల మించిన ప్రజ్ఞా శాలి వనుకొనుచుంటివి. నీవెన్నఁడును పెద్దలసేవఁ జేసియెఱుఁగవు నీ యందు శాస్త్రానుభవంబును శూన్యమై యున్నది. తాత్కాలిక జనిత భ్రాంతుండవై యాత్మయం దనాత్మత్వంబును, అనాత్మయం దాత్మత్వంబును నారోపించుచుంటివి. యేస్థూల దేహమును జూచి వీరున్నారు, వీరిం జంపిన బ్రతుకనేర ననుకొనుచుంటివ్రో వారెప్పుడును లేనివార. ఏ స్థూల రూపముల యందంతర్గతమై నీకు గోచరింపక శాశ్వతంబై యే యాత్మ ప్రకాశింపుచు నామరూపంబులు విడిచిన మీద “ ఇది ” యని నిరూపింపఁ బడుచున్నదో యది యొక్కటియె యుండు నదిఁ, సిద్ధిమైనది, “ యథాసోమ్యేకేమృత్పిండేన సర్వం

మృణ్మయం విజ్ఞాతం వాచారంభణం వికారో నామధేయం
 మృత్తికేత్యేవ సత్యం ఏవం సోమ్యస ఆదేశో భవతి ”
 ఓ శాంతుఁడా ! మృత్తికను తెలిసికొనిన యెడల మృణ్మయ
 ములగు పదార్థము లన్నియు కార్యకారణముల కభేద మగు
 టచే నెట్లు తెలిసికొనఁబడునో, కుండ మొదలగు వికారము
 లన్నియు నెట్లు నామమాత్రములో కారణమగు మృత్తిక
 యొక్కటియే యెట్లుసత్యమో అట్లే యీ ప్రపంచ మంతయు
 కారణమాత్రము. కారణ భిన్నముగ దీనికి నునికి లేదు.
 కారణము నెఱింగిన నంతయు నెఱింగినట్లే యగును.

అట్టియాత్మ అగ్నిచే దహింపఁబడదు. కత్తిచే నఱకఁ
 బడదు. ఎవ్వఱుదెగిన నీవు జీవింపనేరనని పల్కుచుంటివో
 వారెల్లఱు తత్వవిచారమున లేనివార. ఈ యన్న నావారు
 పెరవారు మేలువారు కీడువారు ననుకొనువారిలో నీవు నేను
 దక్క మిగులువారెవ్వఱునుండరు. బాహ్యదృష్టియందు తాత
 తండ్రియని నామరూపాత్మికంబులై యేదేహములుకాన్పించు
 చుండెనో యవియన్నియు నిత్యపరిణామమున క్షణికములై
 నశించునవియ కాని యుండునవికావు. బాల్య యౌవన వార్ధ
 క్యాద్యవస్థలు పూర్వరూపంబు నశించుచు నాస్థానంబున
 నుత్తర రూపంబు నిల్చుచు నెకదాని కొకటి గాక బాల్య
 రూపంబు యౌవనమునఁ గాకరాక యౌవనరూపంబు వార్ధక్య
 మునఁ గనరాక యెప్పటికప్పుడు కాలరూప వర్తమాన క్షణం
 బున మాత్రము గోచరించుచు నున్నట్లుండుచు నేదియుంగాక

క్షణభంగగురమై యున్నది. ఈ దేహమునకు స్థిరత్వమెన్నడును లేదు. ఈ దృశ్యదేహమధ్యమున 'ఇది'యని చేత నామమాత్ర కంటె నిలిచియున్న యాత్మ జన్మజన్మాంతరములనెడు వ్యక్తా వక్త దశలను జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులను బొందుచు బహూ కృత రూపంబులై యొప్పు దేహముల యంతరంబున త్రికాల ముల యందు నేకరూపంబై యబాధ్యంబై పరిణామంబులేక వృద్ధిక్షయములులేక శాశ్వతంబై యుండు. అదియ నీవు. "బాలాదిష్వపి జాగ్రదాదిషు సదా స్వవస్థాస్వపి వ్యావృత్తా స్వను వర్తమాన మహమిత్యత్యంతః స్ఫురంతం సదా స్వాత్మానం ప్రకటీకరోతి" అట్టియాత్మను చంపుటకుఁగాని యిట్టిదేహమును నిల్పుటకుఁగాని యెన్నడును సమర్థుండవు కావు. ఘట భిన్నమాత్రంబున ఘటాకాశంబెట్లు నశింపదో యట్లే దేహపాతమాత్రంబున నాత్మ నశింపక శాశ్వతమై యుండు. దీనిఁ దెలియనేరక యజ్ఞానంబున దేహతాదాత్మ్యత నొంది చంపుచుంటి చంపఁబడుచుంటి ననుకొనుచుందురు. ఈ రహస్యమును విజ్ఞానదృష్టిఁ దెలిసికొని చంపుటకుఁగాని చంపఁ బడుటకుఁగాని నేనెన్నఁడును కర్తనుగాను సర్వమునకు వాను దేవుఁ డొక్కరుండ కర్తయని భారము నాయందుంచి నిష్కా ముఁడై విహిత కర్మముల విడువక నెవ్వఁ డాచరించునో వాఁ డొక్కఁడే యీ సంసార సాగరంబును తరియించి సుఖదుఃఖ ములఁ బొరయక శాశ్వతానందంబుఁ గాంచఁ గలుగు. సుఖ దుఃఖములు లాభాలాభములు సమముగాఁ జూచుచు నిష్కామ కర్మల నాచరించిన ఫలియాత్మ కెన్నఁడును బంధంబులుగావు.

రాగయుక్తములైన కర్మలే బంధములై జననమరణ ప్రవాహమున కీడ్చుచుండు. దీని నెఱిగి నడిపింపవలెనన్న వ్యవసాయాత్మికబుద్ధి గావలయు. అట్టి వ్యవసాయాత్మిక బుద్ధితో గూడి ప్రాప్త్యప్రాప్తులయందు సమత్వమునెందుటయ యోగమందురు. జ్ఞానులీయోగంబు నెఱిగి ఫలాపేక్షా రహిత కర్మములఁ జేసి జన్మబంధములఁ ద్రెంచి యనామయంబగు మోక్షము నందిరి. ఫలాపేక్షా సహితంబులై పైవన్నెలం జూపు వైదిక కర్మంబులం దగిలిన చంచలమానసం బేనాఁడు నిష్కామరూపంబు నంది యచంచల సమాధిం బొందునో యానాఁడ యోగసిద్ధి బొందనగు.

సత్కా :— కేశవా ! యిట్టిసమాధిఁ బొందినవారి లక్షణంబు లెట్టివి ? ఎట్లుమాట్లాడుదు రెట్లునడతురు.

కృష్ణు :— మాయావికారంబులగు దేహేంద్రియ ప్రవర్తనంబుల విడిచి దేనికినంటక నెంటియై వెలుఁగు ప్రత్య గాత్మనందు తనకుతానై యానందించుటయే సమాధి. కూర్మము తన కరచరణాద్యవయవముల లోనికీడ్చుకొనురీతి నింద్రియముల నింద్రియ విషయములపైఁ బోవనీక యంత ర్ముఖంబుగాఁ జేసి శుభాశుభంబులందు సుఖదుఃఖములఁ బొరయక యాశాపాశంబులఁ గట్టువడక చెలరేగి ప్రక్కత్రోవల కీడ్చు కామక్రోధముల నరికట్టి శరీరపోషకమాత్ర విషయానుభవంబున నుండి యెందును లిప్తుండుగాక నిర్వికారుండును, శాంతుండునై యహంకారమునుకారములురెంటికిగడియలు

వైచి కర్మమొనర్చుటయె జీవితపరమావధి. ఇదియ యోగంబును మోక్షంబును “యద్యవ్యసౌ చిరంకాలం సమాధిః దుర్లభోన్మణాంతధాపి క్షణికో బ్రహ్మచందో నిశ్చాయత్యసౌ” ఈ యోగమున మానవుఁడు క్షణకాలమైనను సమాధి నొందఁగలిగిన కృతార్థుఁడగును.

కర్మయోగము

సత్కా:- జనార్దనా ! వాంఛారహిత ప్రవృత్తిమార్గమగు వ్యవసాయాత్మిక బుద్ధివృత్తిశ్రేష్ఠ మనుచుంటివి. “ఘోర కర్మయందు ప్రేరేపించు చుంటివి యిదెట్లులు. “వ్యామి శ్రేణేవ వాక్యేన బుద్ధిం మోహ యసీవమే, తదేకం వద నిశ్చిత్త యేన శ్రేయోహ మాపుయామ్” ఇట్టి సంశయ వాక్యములచేత నాబుద్ధిని కలవర పెట్టక యేది శ్రేయమో దానిని మాత్రమే నిశ్చయించి చెప్పుము. శ్రేయప్రేయములలో నాకర్మ విశేషము ననుసరించి వచ్చు నైహిక సుఖము నిచ్చు ప్రేయమను గూర్చి నేను విచారించుట లేదు. క్షణి కములైన యీ యిహలోక భోగముల లెక్కనేయను. శాశ్వతానందమును పరలోకసుఖానుభూతిని గూర్చు శ్రేయమును మాత్రమే నీచేఁ దెలియఁగోరు చుంటిని. దాని వివరింపుము.

కృష్ణ:- సత్కామా ! జ్ఞానయోగ కర్మయోగములు రెండును నాచేఁ జెప్పఁబడినవియె. ఐనను బాహ్యకర్మను విస్మరించినంత మాత్రమున నైష్కర్మ్యసిద్ధి పొందనేరదు. జీవలోక మంతయు ప్రకృతిజన్యములైన గుణములకు లోను

గాకతీరనికారణంబున నస్వతంత్రమై ఊణమేని కర్మరహితముగా నుండనేరక పరిభ్రమించు చున్నది. ఈ జీవులెల్లఱు కర్మదేహము గలవారై కర్మచేఁ బుట్టి కర్మచేఁ బెరిగి కర్మచేఁ జచ్చుచు నుండు నపుడు కర్మరహితంబుగా నెక్కడ నేరూపంబున నుండఁగలుగు, సర్వమును త్యజించిన యోగి కైనను కూర్చుండుట లేచుట నిద్రించుట యాఘ్రాణించుట తినుట త్రాగుట యను కర్మంబులు దేహ ముండునంత పర్యంతమును దేహజన్యములై నడువక మానవు. కావున కర్మయే ప్రకృతి. రూపము నెంది జీవుల నస్వతంత్రులనుగాఁ జేసి త్రిగుణములచేఁ బుట్టి కర్మను జేయించు చున్నది. దీని నెఱిగి యేనాఁటికి మానవుఁడు మనసుచే నింద్రియముల నిగ్రహించి ఫలాకాంతౌరహిత కర్మంబును జేయుచు జగంబెల్ల నీశ్వర కుటుంబ మనియు, నందలి జీవులెల్లఱుఁ దన సోదరులనియు, నిందు దేని కేయపరాధం బొనర్చినను నీశ్వరాపరాధంబే యగు ననియును నిశ్చయించి సమిష్టి తత్వంబున నడుచుకొనువాఁ డొక్కండె యుత్తముఁడు. వాఁ డొక్కఁడు మాత్రమే శాశ్వతానంద మోక్షసుఖము నందఁ గలఁడు. విషయసక్తుండు గాక యాత్మరతుండై యాత్మయంద సంశోషించుచు నుండువానికిఁ గర్మచేయుటచేతఁగాని చేయవలయుటచేతఁగాని ప్రయోజనంబు లేదు. వాని వలన లోకంబునకును ప్రయోజన ముండదు. జనకాదు లిట్టివారై కర్మాచరణంబున జ్ఞానసిద్ధిం బొందిరి. పామరుఁ డత్యాసక్తితో నెట్లు కర్మములఁ జేయు

చుండెనొ విజ్ఞానియు నట్లే యపేక్షారహితుండై లోకంబు
కొఱకు కర్మల నాచరించు చున్నాడు.

అజ్ఞాని ప్రకృతి గుణములచేతఁ బ్రేరేపింపఁ బడిన
వాడై యహంకరించి తాన కర్త ననుకొనుచున్నాడు.
విజ్ఞాని గుణకర్మ విభాగంబుఁజేసి యింద్రియ విశిష్టములైన
గుణములు విషయములయందుఁ బ్రవర్తించుచున్నవనియెఱింగి
వానియం దాసక్తుఁడుగాక సంచరించుచున్నాడు. కావున
సమస్తకర్మల నాయందుంచి విజ్ఞానయోగమున నిష్కాముఁ
డవై యహంకారమును సంతాపమును విడిచి కర్మం బొన
ర్చుము. నన్నెఱిగిన విజ్ఞానిగూడ తన జన్మాంతర కృత కర్మ
వాసనకుఁ దగినట్లు ప్రవర్తించుచుండు. నర్వజీవులును జన్మాం
తర కృత కర్మవాసనలఁ బొందకతీరదు. కావునఁ గర్మేంద్రియ
నిగ్రహ మాత్రమున నగు ఫలంబేమియు నుండదు.

శాంతిపుత్రా ! యింద్రియముల కింద్రియ విషయము
లందు రాగ ద్వేషంబులు గలుగుచున్నవి. అట్టి శత్రురూపంబు
లైన రాగ ద్వేషంబులకు లోనుగాకుండుటయే నైష్కర్మ్యంబు.
ఇందు రజోగుణ జన్యంబులైన కామక్రోధములు రెండును
పరమ శత్రువులై యున్నవి. పొగ నిప్పును, మాలిన్య మద్ద
మును, మావి గర్భపిండమును గప్పియున్నట్లు కామము విజ్ఞా
నము నావరించి తృష్ణారూపంబున నిత్యశత్రునై యాత్మజ్ఞాన
మును, ననుభవజ్ఞానమును నశింపఁజేయుచు మానవుని పాపిం
జేసి స్వర్గమర్త్య పరకంబులకుఁ ద్రిప్పుచు బాధించుచున్నది.

కావున సర్వదుఃఖములకు మూలకారణంబైన కామమును
నశింపజేసి సర్వశ్రేష్ఠంబైన యాత్మనెఱింగి సుఖంపుము.
“ కామబంధన మేవేదం నాన్య దస్తిహ బంధనం, కామబంధన
ముక్తోహి నేహభూయోభి జాయతే. ”

జ్ఞానయోగము

శాశ్వతమైన యీ యోగమును ప్రారంభమున నేను
సూర్యున కెఱింగించితి. అతఁడు తన కొమరుడైన వైవస్వతున
కెఱింగించె. అతఁ డిట్వాకున కిచ్చె. ఇట్లు పరంపరా రూపం
బున నుపదేశింపఁ బడిన యీ విద్యను రాజపురుషు లెల్లఱుఁ
డేలిసికొనిరి. అది ప్రస్తుత కాలమున నాదరణలేక యదుగంటి
యున్నది.

సత్కాః:- కృష్ణా! నీకంటె పూర్వ మెన్నఁడో
జన్మించిన సూర్యునకు నీవె ట్లుపదేశించితివి. ఇది సత్యమని
యెట్లు గ్రహింతును.

కృష్ణ:- సత్కామా! నాకు పెక్కు జన్మములు
గడచినవి. సాక్షివై వాని నెల్ల నే నెఱుంగుచుంటిని. నీ
వెఱుఁగవు. ఎప్పుడు ధర్మమునకు భంగము కలుగునో యప్పు
డప్పుడంతయు సాధునక్షణమును, దుష్టశిక్షణమును గోరి
జన్మించు చుందును. ఈ కర్మాచరణంబున దేహమునకు
వర్తించెడి బ్రాహ్మణాది జాతిగాని వాని విశిష్టకర్మములుగాని
నన్ను బంధింప నేరవు. కావున వానికెల్ల నతీతుఁడ. ఇదియే

కర్మరహస్యము. నటకుం డనేక నాటకములయందు రాజ భృత్య స్త్రీ పురుషాది వేషంబులు ధరియించి యేవేషంబు ధరించినప్పు డావేషంబున కనువగు నటనం బాచరించుచు నిం దేదియుం దాను గాక యందలి సుఖదుఃఖంబులు తనవిగావని యెఱింగియుండియు ప్రేక్షకుల మెప్పున కన్నియంజూపి తాను మాత్ర మీనటనంబునందలి యేకర్మంబునకును కర్తృంగానని యెఱిగి తన్ను మరువక కేవలుఁడై యుండునో యారీతి విజ్ఞాని యెన్నిజన్మములు తనకు సంభవించినను ననాదియైన యాత్మ తాననియు నామరూపాత్మికములైన యీదేహంబులు సముద్రమున తరంగములట్ల నచ్చుచుబోవుచునుండు సంతియ కాని యిందు దేనికిని నేను కర్తృనుగానని గ్రహించుచుండు. ఈకారణమున సూర్యునకు పూర్వంబునను పరంబునను నాత్మ రూపుండనై నేనుంటిని. నీవును నుంటివి. కాని యామర్మ ము నేనెఱుంగుదును. నీవెఱుంగవు. నశ్వరములై కానిపించు నీదేహదులకెన్నఁడును నిలుకడలేదు. శాశ్వతమగు నాత్మ కెన్నఁడును నాశంబులేదు. (తత్త్వమసి) అదియ నీవు. ఇట్టి యాత్మ నెక్కదానినె యెఱుంగవలసివది. చావుపుట్టుకలు, స్థూలసూక్ష్మంబులు, వ్యక్తావ్యక్తములు, జాగ్రత్స్వప్నసుషు ప్తులు, సుఖదుఃఖములు, మానావమానములు గమనా గమ నంబులు, ఇహలోకపరలోక యాతాయాతంబులు నన్నియు ప్రకృతి స్వరూపిణియైన దేహంబునకె కాని యాత్మ కెన్నఁ దును లేవు. అదియెనీవు. కామసంకల్ప వర్జితుండై జ్ఞానాగ్నిచే దహింపఁబడిన కర్మములు గలిగి యదృచ్ఛా లాభసంతు

ష్టంఁడై ద్వంద్వంబులు విడిచి సిద్ధ్య సిద్ధులయందు సమంఁడై
 బ్రహ్మమేహవిస్సు బ్రహ్మమేయగ్ని బ్రహ్మమేకర్మ బ్రహ్మమే
 కర్మఫల మని బ్రహ్మర్పణ బుద్ధితో “ సర్వం ఖల్విదం
 బ్రహ్మ ” యని కర్మల నాచరించువారె ముక్తులు. ఇట్టి
 యీ బ్రహ్మజ్ఞానమును, తత్వజ్ఞుల నాశ్రయించి శుశ్రూషఁ
 జేసి శ్రద్ధాళుండవై పొందుము. పరబ్రహ్మ జ్ఞానంబున బుద్ధి
 మోహము విడువుము. ఈ జ్ఞానము నెందుటకు సంశయ
 రహిత శ్రద్ధాళువు కావలయు. ఈ జ్ఞానమున చరాచర భూతం
 బులను నా యందు దర్శింపసమర్థుండ నయ్యెదవు. సత్కామా!
 కర్మాకర్మల విషయమున జ్ఞానులును విభ్రాంతులై రి. కావున
 కర్మయందు కర్మాభావమును, కర్మభావమునందు కర్మను
 నెవఁడు తెలిసికొను చున్నాఁడో వాఁ డొక్కఁడే బుద్ధి
 మంతుఁడు.

క ర్మ స న్ధా స యో గ ము

సత్కామా ! “ యోగయుక్తో విశుద్ధాత్మా విజితాత్మా
 జితేంద్రియః, సర్వభూతాత్మ భూతాత్మా కుర్వన్నపి నలి
 ప్యతే ” కర్మయోగి మనోధిక్యతుండై విజితేంద్రియుండై
 సర్వభూతములు తాను గాను, తాను సర్వభూతములుగాను,
 భావించి “ అహమేవచ భూతేషు సర్వేష్వేకో న భోయథా,
 నైవసర్వాణి భూతాని పశ్యన్నేవం నజాయతే ” తన దశేం
 ద్రియములు విషయంబులయందు స్వాభావికములై ప్రవర్తిల్లు
 చున్నవిగాని యిం దేవిషయంబునకును కర్తనుగానని బ్రహ్మ

భావనం బొంది, తామరాకును నీళ్లంటనట్లు పాపంబులచే నంటఁబడక మమతాశూన్యములై నకర్మములచిత్త శుద్ధికొఱకుఁ జేయుచుండును. ' తరతిపాప మాత్మవిత్ ' ఆత్మవిదిత్వమున పాపములనుండి తరించిన కర్మయోగి బ్రహ్మమునందే బుద్ధి గలవాఁడై యదియ యుత్కృష్టగతియని నమ్మి సర్వమును బ్రహ్మరూపంబునఁ జూచుచు సద్బాహ్మణుని, గోవును, ద్విప మును, కుక్కను దానిని దిను పంచముని సమానముగాఁ జూచుచు మోక్షమొందఁ గలఁడు, "యస్మిన్ సర్వాణి భూతాని ఆత్మైవాభూ ద్విజానతః, తత్రకో మోహః కళోశ్శకః ఏ తత్వ మనుపశ్యతి "

ఆత్మసంయమన యోగము

ఇట్లు గృహస్థుండయ్యును యోగిచిత్తవృత్తి నిరోధంబు కొఱకు పంచేంద్రియముల బాహ్యవిషయములనుండి మరల్చి భూమధ్యంబున దృష్టినిల్పి ప్రాణాపానముల సమంబుఁజేసి కామ క్రోధ లోభ మోహ మద మాత్సర్యంబుల విస్మించి బుద్ధిని స్వాధీనముననిల్పి లఘ్వాశియు, వివిక్త ప్రదేశి యునై కంఠమును, శిరంబును సమముగా నిల్పి భయ రహి తుండై బ్రహ్మచర్యంబు వదలక నాయందు మనస్సును జేర్చి నాస్థానమగు మోక్షమును గాంచు. సత్కామా! యీ యోగము మితభోజన మితసంచార మితస్వప్న మితవ్రజ్జ మిత కర్మంబులు గల వారికే లభ్యంబగు. ఇట్టి యోగాభ్యాసంబు వలన నుపరతిం బొందిన మనస్సు గలిగి, యింద్రియా

గోచరంబై బుద్ధిమాత్ర గ్రాహ్యకంబైన పరమాత్మ సందర్శనంబున గలుగు పూర్ణానందంబు నెందు. ఆ సమాధియందై హిక నై హిక సంబంధ మెఱుంగక యాత్మంతిక సౌఖ్యంబనుభవించు “ అంధస్సౌ ఆనందో భవతి విద్ధస్సౌ అవిద్ధో భవతి ఉపతాపీచ అనుతాపీ భవతి ” అదియ దుఃఖాతీతంబగు యోగము. సంకల్ప వికల్పాత్మకంబై చంచలమగు మనస్సును నిగ్రహించి సంకల్ప ప్రభవంబులైన కోర్కెల నణచి యోగారంభి గావలయు. మఱియు సర్వభూత సుఖ దుఃఖంబులు తన సుఖంబులు దుఃఖంబులుగా భావించుచు ‘ వాసుదేవ స్సర్వ ’ మని సర్వభూతములయందు నన్నను నాయందు సర్వభూతములను జూచువాడొక్కడె నాకు సమ్మతుడు.

సత్కా :— సద్గూ! నీవు బోధించు సమిష్టియోగ మసాధ్యమనుకొందును కారణంబేమన మన మతి చంచలము వాయువునైన బట్టవచ్చుగాని దానిబట్టుట దుస్సాధ్యము చూచుచుండగనే చూచువాని నచ్చట డించి జగంబు నలు గడల నిముసంబున సంచరించి వచ్చుచు ధ్యానంబు నిలువ నీయక యలజడిం బెట్టుచుండు. దీనికన్న బంధరూప పరమ శత్రు వింకొక్కడుండదని యెంతు.

కృష్ణ :— అగునయినను నాత్మాను సంధానాభ్యాసము చేతను వైరాగ్యముచేతను దాని స్వాధీనమొనర్చుకొనవలయును. చిత్తస్వాధీనము నెందనివాడు. యోగికానేరడు

తగిన యుపాయంబుల చిత్తమును వశపరచుకొనిన వాడై
యోగి కాగలడు.

సత్కా :— కృష్ణా ! యిట్టియోగమునందు శ్రద్ధయు
ప్రయత్నంబును గలిగియు నియతముగాని చంచలచిత్తుడు
పరమాత్మానుసంధానముఁజేయలేక కర్మజ్ఞానములకు రెంటికిం
జెడినవాడగుంగదా ? యింక వానిగతియేమి.

కృష్ణు :— శాంతేయా ! యోగభ్రష్టున కిందును
నందును నాశములేదు. వెట్టివాడా ! శ్రేయమున కెన్నఁ
డును చెరుపుచేదు. యోగభ్రష్టుడు పుణ్యలోకముల కరిగి
యందుఁ గొంతకాలముండి తిరిగి సదాచార సంపన్నులగు
శ్రీమంతులగృహంబులనేని యోగులవంశంబులనేని జన్మించి
పూర్వ మెంతవరకు శ్రమించి పతితుండయ్యెనో యక్కడి
నుండి మఱలనభ్యసించువాడై జ్ఞానసిద్ధుండై ముక్తి నొందును.

విజ్ఞాన యోగము

జడరూపమగు ప్రకృతిచేత నామరూపాత్మికంబైన
జగత్తు నాసాన్నిధ్యముం బొంది యయస్కాంత సాన్నిధ్యంబున
సూదియుంబోలె చలనంబుఁ బొంది భూమి రాపోగ్ని వాయ్వా
కాశ మనోబు ధ్యహంకారంబులను నష్టధాత్వంబును బొంది
ప్రపంచరూపంబునఁ బరిణమింప నావిశ్వము మణులయందు
సూత్రంబునువలె నాచే ధార్యమాణమై యొప్పుచున్నది.
సత్కామా ! జలముల రసశక్తి వాయువునందు చలనశక్తి
సూర్యచంద్రులయందు తేజోశక్తి పురుషులయందు - పౌరుష

శక్తి సమస్త భూతములయందు జీవశక్తి తపస్సులయందు తప
శ్శక్తి బుద్ధిమంతులయందు మేధాశక్తి తేజస్సులయందు తేజ
శ్శక్తి యిట్లు సర్వభూతములయందుండు బీజమును (ప్రాణస్య
ప్రాణః “ప్రారబ్ధక్రియమాణ భక్తాసంచిత నాహీజాణ,
అవఘాదేవచి జాల పాహీ భరోనియా అంతర్బాహీ” ప్రతి
వాదములు భక్తుల కవసరములేదు. ఈశ్వరుఁ డొక్కఁడే
లోపలను వెలుపలను సంతటను నిండియున్నాఁడు) నే నయని
గ్రహింపుము. సత్వరజస్తమములను ప్రకృతిగుణములు నా
వలనఁ గలిగినవి. అవి నాకుస్వాధీనములు. నేను వానికి స్వాధీ
నుఁడను కాను. త్రిగుణ వికారములచే మోహము నెంది
యున్న జగత్తు వికారరహితుఁడనగు నన్నుఁ దెలిసికొననేరక
నామాయందగిలి జ్ఞానశూన్యులు నాసురస్వభావులు హింసా
కర్ములు పాపులునునై జనన మరణ ప్రవాహంబునఁ గూలు
దురు. అనన్యగతికులై నన్నే శరణుబొందిన యేకాంతభక్తులు
నామాయ నతిక్రమించి శాశ్వతలోకంబు బొందుదురు. కొంద
ఱన్యదేవతా రాధకులై శాశ్వతంబులుగాని ఫలంబులం బొంది
యాయా దేవతాస్థానంబుల కరుగుచున్నారు. ఆధ్యాత్మికాధి
దైవతాధిభూతరూపంబున నున్న నన్నెవ్వరు తెలిసికొను
చున్నారో వారుమాత్రము మరణకాలమునందు చిత్త చల
నంబు లేనివారై నన్నుఁ దెలిసికొందరు.

అక్షర పరబ్రహ్మయోగము.

సత్కా:- పురుషోత్తమా ! అధ్యాత్మ మన నేది యధి
దై వతంబన నేది ? అంత్యకాలమున నిన్నెట్లు తెలియనగు ?
నిది యంతయు నెరింగింపుము.

కృష్ణ:- ఈ దృశ్యము సర్వమును లేనితటి నేది
పూర్ణంబై యేకమై సత్యమై యొప్పునొ యది బ్రహ్మ మనం
బరగు. నామరూపాత్మికమగు దృశ్యజగత్తునకు చిత్రమునకు
పటంబునుం బోలె నాధారంబై ' అహ ' మను నామమును
బొందుటయె యధ్యాత్మ మనంబడు. నశ్వరభావంబులగు చరా
చరంబు లధిభౌతికంబు లనంబడు. ఇట్లంతర్యామినై అధి
యజ్ఞండుగానున్న నన్నుప్రాణప్రయాణకాలమునస్మరియించిన
వాడు నన్నే పొందును. అన్యదైవములఁగాని యన్యంబులగు
పశుపుత్ర క్షేత్రాదులఁ గాని స్మరించుచు ప్రాణోత్క్రమ
ణంబు నొందినవాడు దేనిని స్మరించుచు దేహంబువిడుచునొ
యా జన్మమునే పొందువరకును పరిభ్రమించు చుండును.

జ్ఞాని యింద్రియముల నరికట్టి మనస్సును హృదయం
బున నిలిపి ప్రాణములు సహస్రారమునఁ జేర్చి ప్రణవోచ్చా
రణఁ జేయుచు యోగమున భ్యసింప వలయు. పరమాత్మకు
ప్రతినిధియై ప్రతీకం బనంబరగిన యోకాంకారంబును నకారో
కార మకారార్థ మాత్రలను నాలుగు పాదంబులు. జాగ్ర
త్స్వప్న సుషుప్తి తురీయంబు లను నాలుగవస్థలు వ్యప్తిరూపం
బున విశ్వతైజసప్రాజ్ఞ అంతర్యాములును సమిష్టిరూపంబున

విరాడ్విరణ్యగర్భావ్యాకృతానందమయులునుగా నెఱిగి
యొక్కొక్క పాదముగా నాల్గుపాదముల నుపాసించి ప్రణవం
బును నట్టుల బ్రహ్మంబును ధ్యానించువాఁడు మోక్షపద
మును బొందును. “ఓ మిత్యేత దక్షరమిదం సర్వం తస్యోప
వ్యాఖ్యానం భూతం భవద్భవిష్యదితి సర్వమోంకార ఏవ,
యచ్చాచ్య త్రికాలాతీతం తదప్యోంకార ఏవ, సర్వంహ్యేత
ద్ర్భవ్యాయ మాత్మాబ్రహ్మ సోఽయ మాత్మా చతుష్పాత్,
పాదోస్య విశ్వాభూతాని త్రిపాద స్యాన్మృతం దివి. ” ఓం
కారమే అక్షరము, లేక వర్ణాత్మకము. ఈసమస్తము నాయోం
కారము యొక్క స్వప్టీకరణము. పూర్వము నేఁడు రే పను
నదంతయు నీ యోంకారమే. ఈ సర్వము బ్రహ్మమే జీవా
త్మయే బ్రహ్మము. ఆ యోంకారాభిధేయఁడగు యీ యాత్మ
నాల్గు పాదములు గలవాఁడు. ఈ ప్రపంచము నందలి సర్వ
భూతములు నొక్కపాదము. తక్కినమూఁడుపాదములు ద్యులో
కమున నున్నవి. “జకడే పహవేతికడే అపార, కోణీకడే నాహీ
పార, ఏక జనసీ స్వతంత్ర దూసరే నాహీ ” ఎటు జూచిన
నది (బ్రహ్మము) యపారముగనే యున్నది. ఎక్కడను దాని
కంతము గానరాదు. అది యొకటే విధము గలదియు, స్వతం
త్రమైనదియునై యున్నది. దానియందు ద్వైతము లేదు. ఇట్టి
ప్రణాహనందుఁడు దేహాంతమునఁగలుఁగు నర్చిరాది ధూమాది
మార్గములకు సంబంధపడక యతీతుఁడై కేవల బ్రహ్మస్వరూ
పుఁడై యుండును.

రాజవిద్యా రాజగుహ్య యోగము

(విద్యానాం రాజా - రాజవిద్యా) ఇట్టి యీనిష్కామ కర్మయోగమను బ్రహ్మవిద్య రాజలోకంబున ప్రసృతంబై రాజవిద్యయనంబరగి గుహ్యతిగుహ్యంబై యొప్పుటంజేసి రాజగుహ్య మనం బరగుచుండె. ఇట్టి యీవిద్య రాజయోగులకు రాచబాటయని చెప్పంబడుచు గృహస్థులెయున్న రాజులచే నాచరింపంబడి తదాది మానవసర్వస్వమునకు సులభమగు కల్యాణమార్గంబుగా నొప్పుచున్నది. సత్కామా! స్థావరాది బ్రహ్మ పర్యంతమగు భూతజాలంబులన్నియు నాయందుండియు లేకున్నవానిగా నెఱుంగుము. సర్వప్రపంచమును పుట్టించుచు పెంచుచున్నను దానికిం దగులువడకయుండు. మహా ప్రళయమునందు వీనినన్నింటిని నాప్రకృతియగు నన్యక్తమున లయింపంజేసి సృష్ట్యరంభమున దానినుండియె మఱల వ్యక్తికిం దెచ్చుచుండు. ఈసమస్తంబునకు సాక్షి నై యుండుటయె కాని కర్తృత్వంబు వహింప. అక్కారణంబున ప్రకృతినై న కర్మంబులు నాకుం గాకయుండు. కావున నాశములేని నా తత్వము నెఱింగి యన్యచింతల విడిచి “ఆత్మాహ ఇదమేక ఏవాగ్ర ఆసీత్” నామరూపాత్మకమై కనబడుచున్న యీ ప్రపంచమంతయును నాత్మరూపముగానే యుండెనను జ్ఞానంబు నను, నద్వైత భావనచేతను, నుపాస్యోపాసక భావంబుల చేతను, సమిష్టిరూపంబున సర్వదేవతామూర్తిగను ధ్యానింప వలయు.

స్వలోకంబులకు కర్తయగు నప్పండరీకాక్షుండ తల్లియు
దండ్రు, తాతయు, త్రాతయు, ధాతయు, ధ్యేయంబును
నని నమ్మి నశ్వరంబులగు స్వర్గాది భోగముల నభిలషించి
యన్యదేవతారాధనంబులు సేయక నా సర్వంబునకు వాసుదే
వుండ కర్త. తినుట, త్రాగుట, చూచుట, వినుట, నడచుట
మొదలగు నాకు వలయు సర్వకర్మంబులకు జలాగ్ని వాయ్వాది
భూతంబులతోడి బాహ్యప్రపంచము సంతయు నెసంగి యాద
రించు చున్నాఁడు. ఈశ్వరాధీనంబుగాని యే కించిత్కర్మయు
నాచేఁ గానేరదని యెంచుచు సర్వప్రదాత యగు నాతని
దాతృత్వము ప్రకృతియం దంతటను నిండి గోచరించుట నను
భవించి స్మరించుచు సర్వకాలంబును సర్వగతుండగు నా పర
మాత్మునిఁ జూచుచుండు వాఁడె భక్తపురుషుఁడు. అట్టి
భక్తుఁడు ప్రేమతో నిచ్చు ఫలమేని, పత్రమేని, తోయమేని,
దేనినైన నానందముగ గ్రహింతు. కావున నీచేఁ గావింపఁ
బడు విహితకర్మంబెల్ల ఫలంబుల సిద్ధ్యసిద్ధుల కెదురు చూడక
సర్వభూతంబులకు సముండనై “ తత్సద్బ్రహ్మర్పణమ ” స్తని
బ్రహ్మర్పణబుద్ధితోఁ జేయుచుండుము. ఇట్లు స్థిరచిత్తుండనై
నా నిజతత్వంబు గ్రహించి భక్తిమార్గమున సేవించితివేని
నన్నే పొందఁ గలవు.

వి భూ తి యో గ ము

సత్కామా ! ఆద్యంతరహితుండనై యొప్పు న న్నిం
ద్రాది దిక్పతులును నెఱుంగ నేరక భ్రాంతులైరి. “ యతో
వాచా నివర్తంతే అప్రాప్య మనసా సహ ”

సత్కా:- పురుషోత్తమా ! నీవు చెప్పినది సత్యము. దేవతలుగాని, యనుకులుగాని నీ యున్నరూప మెఱుంగ సాధ్యంబు గాదు. నిన్నెఱిగి ధ్యానించిన యసిత, నారద, దేవల వ్యాసాదులు పరబ్రహ్మవని శాశ్వతుడవని సత్యమని సర్వోత్కృష్టుడవని పురాణుండ వని పురుషోత్తముడ వని యెఱిగి ధ్యానించిరి. లోకంబునకుఁ జాటిరి. నీవును నట్ల నాకు బోధించు చుంటివి. తండ్రీ ! లోకనాథా ! అనంతా ! అచ్యుతా ! భూతేశా ! భూతవృద్ధిప్రదా ! ఆనందరూపా ! నీ మహిమమెల్ల నెఱుంగుట కీనకాని యెవ్వరును నేరరు. మహాత్మా ! నీ దివ్యమహిమ మెటుజూచినను నిండి విస్తారంబై బుద్ధ్యతీతంబై యానంద పరమావధికంబై తోచు చున్నది. ప్రభూ ! నీ విందెల్ల నెల్లెట్లు వ్యాపించి ప్రకాశించు చుంటివో తెలియఁ గోరెద. ధ్యానంబున కాధారం బగు ధ్యేయరూపంబు ననుగ్రహింపుము. నీ నిత్యవిభూతి విస్తారము, నెంత విన్నను తనివి దీరని వాక్యామృత ధారలతో నెఱిగింపుము.

కృష్ణ:- సదసద్వివేకా ! నా మహిమ లసంఖ్యములు. అందుఁగొన్నిటి నెఱింగింతు నాకర్ణింపుము. నానావిధ భూత జాలముల హృదయమధ్యముల 'సోఽహ' మ్మని జంటగా బలుకు నొంకొకంబు నేనై ముమ్మారుల యుత్పత్తి స్థితి నాశంబులకు కారణంబుగా నుంటిని. ఆకాశమునఁ దోచు చుక్కలలోని కాంతిని సూర్యునిలోని తేజంబును నేను. వేదములలో సామవేదమును, నింద్రియముల మనస్సును, పర్వ

తంబుల మేరువును, వృక్షముల నశ్వత్థంబును, ఋషులలో నార
దుండును, పాములలో శేషుండును, రాక్షసులలో ప్రహ్లాదుఁ
డును, జలజంతువుల మకరంబును, రాజులయందు దశరథ
రాముఁడును, నదులలో గంగయును, విద్యులయందు బ్రహ్మ
విద్యయును, యాదవులయందు వాసుదేవుఁడును, కామముల
సత్కామమును, యజ్ఞములయందు జపయజ్ఞమును, పాండవుల
యందరునుండును, విజులలోని విజ్ఞానంబును నేను. ఇంతయేల
సర్వభూతంబులకు బీజంబును నేను. మరణంబును నేను. ఈ
దృశ్యంబెల్ల నా చతుష్పాద్విభూతీయం దేకపాదమాత్రంబున
విలసిల్లు.

విశ్వరూప సందర్శన యోగము

సత్కా:— కేశవా! నాయందలి సంపూర్ణాను
గ్రహంబున పరమ గుహ్యంబగు నాత్మానాత్మ వివేకజ్ఞాన
ముపదేశించితివి. సృష్టిస్థితి లయకారణంబగు నీ విభూతి
యోగంబును దెలియటంజేసి నాయజ్ఞానము నశించి జంగమ
స్థావరాత్మకంబగు బ్రహ్మాండమునం దంటను నీతత్త్వంబు గోచ
రించుచున్నది. కాని యందు చాంచల్యంబున్నది. ధీరరూప
ప్రత్యక్షానుభవంబు నెఱిగింపఁ బ్రార్థింతు. అది నాకు శక్య
మని నీ దివ్యచిత్తంబునకుఁ దోచిన నధ్యాత్మికంబగు నీయవ్యయ
రూప దర్శన మిమ్ము.

కృష్ణు:— సత్కామా! మాంసలంబులగు నేత్రముల
బాహ్యదృష్టితో నాదివ్యరూపంబుఁ గనుంగొన నశక్యంబు

భూమధ్యాంతర్గతంబగుసుషుమ్నానాళాంతర్గతదివ్యతేజశ్శక్తిం
జేసి యంతర్ముఖంబగు దృష్టిః పరివరచి బిందువును (బుద్ధిని)
చలింపనీక నాదమును సహస్రారమునఁ బదిలపరిచి కళా
మయంబగు నావిశ్వరూపమును దర్శింపుము. ఇంకను నీవేమేమి
చూడ నిచ్చిగించితివో వానినెల్ల నందుఁ జూడు మట్టి స్వరూ
పానుభవంబున “అశ్రుతం శ్రుతం భవతి అదృశ్యం దృశ్యం
భవతి అమతం మతం భవతి” యని పరమాత్మ బల్కిన నా
మీఁద నసంఖ్యంబులగు పాదంబులు చేతులు తలలు కన్నులుం
గలిగి దివ్యాంబర దివ్యహార దివ్యగంధంబులు గల్గి యనేక
సూర్యుల తేజోజాలంబుల కేకస్థానంబై వెలుఁగు నాదేవ
దేవుని దివ్యదేహంబు సందర్శించి పులకితగాత్రుండై సత్కా
ముఁడు విశ్వరూపునకు నమస్కరించుచు నిట్లను.

సత్కా:- దేవా! చతుర్ముఖాది దివ్యులు వాసుక్యాది
నాగులు నీయందుఁ దోచుచున్నారు. విశ్వమూర్తి! సర్వ
వ్యాపకంబగు నీయపరిమిత మూర్తికి నాదిమధ్యాంతములు
గోచరించుట లేదు. ఇట్టి నీమూర్తి సూర్యచంద్రులు నేత్రం
బులై యాకాశంబు మూర్ధ్ధంబై ప్రజ్వలాగ్ని ముఖమై నీ
తేజంబుచే లోకములనెల్లఁ దపింపం జేయుచున్నది. “తమేవ
భాంత మనుభాతి సర్వం తస్య భానా సర్వమిదం విభాతి”
అబ్రహ్మము ప్రకాశించుచుండ సర్వలోకములు దాని ననుస
రించి ప్రకాశించును. ఈ లోకమునందు సర్వపదార్థముల
యందును, గానవచ్చు ప్రకాశము పరబ్రహ్మ సంబంధ మై
నదియె. ’ యను నట్లు పట్టరానిదైన నీతేజం బంతటను. నిరీడ

నింద్రయాధి దైవతములగు దేవతలెల్లఱు స్వస్థానముల నంటి
వట్టి యుండనేరక గడగడ వడంకుచు నాశ్చర్యచకితులై నిన్నే
చూచుచున్నవారు. ఆహా ! కాలమూర్తి ! యీరూపంబేమి
జ్వలన్నేత్రములు, వివృతవదనంబులు, దీర్ఘదంష్ట్రీకలుఁ గలిగి
భయదాయకం బగుచున్నది. అందీ యుభయ సైన్యంబులం
జేరిన బ్రహ్మచర్య మహామోహహింసాది గుణవర్గంబెల్ల నీ
ముఖంబులం జొచ్చి చూర్ణీకృతులై సంద్రంబునఁ జేరు నదుల
వలె నీయందు జీర్ణించు చున్నారు. ఓ లయమూర్తి ! నీకు వేయి
నమస్తారములు. ఈ భయంకర మహాప్రళయమూర్తి నుపసం
హరించి యెప్పటిదగు నీ ప్రశాంత దివ్యమూర్తి దర్శనం బిప్పు.

కృష్ణ :—సత్కామా ! యిప్పటికేనిగ్రహించితివా!
చంపుటకుఁగాని చంపఁబడుటకుఁగాని నీవెన్నందును కర్తవు
గావు. సృష్టించుటకె ట్లశక్తుండవ్రో లయంబుననుకు నంతియ.
ఈయున్న సమస్తంబునందును నీవును నేనునుదక్క మిగులున
దేదియును లేదు. నావారనియు నున్నవారనియు భ్రాంతిచే
నెవ్వరినిఁ దలంచుచుంటివ్రో వారెల్ల నామరూపంబులు వేరు
జేసిన నిందు నిల్చువారొక్కరును లేరు. ఈ రహస్యంబును
దెలిసికొంటివేని తాతలు తండ్రులునని చూచు మోహదృష్టి
నశించి, యెవ్వరులేకున్న బ్రతుకుఁ దేరువులేదని శోకించితివ్రో
వారు లేకున్నఁగలుగు నపూర్వబ్రహ్మనంద మప్పు డనుభ
వింపఁ గల్గుదువు. కావున నీయున్నభ్రాంతి బంధంబులగు మహా
మోహ బలంబులనెల్ల మూలమట్టంబుగా నున్మూలించి బాహ్య
సంబంధ విరహితంబైన శాశ్వతానందమును బొందుము.

సత్కా :— ఓ జగన్మయా ! నీపూర్ణతత్వం బిప్పటి కెఱింగితి ఓ జగన్నాయకా ! నీవు భర్తవు కర్తవు హర్తవునై యుంటివి. దేవాదిదేవా ! సదసత్తులకు పరుండవై యొప్పువాఁ డవు నీవు. విశ్వవేత్తా ! వేత్తలగువారి గమ్యంబునీవు. తండ్రీ ! సర్వమూర్తీ ! నీకు నమస్కారము. మరల నమస్కారములు. నీకు ముందువెళ్ళ నన్నిదిక్కుల నమస్కారములు. తండ్రీ ! యింతవాఁడవని యెఱుంగక నాలోనుంటివని నావాఁడవని బానవని సామాన్యునిఁగాఁ జూచితిని. అప్రమేయండవని యెఱుంగక యేకాంతమునను నన్యుల సన్నిధిని పరిహాసంబులు తిరస్కారంబులుపల్కియుంటి, వానినెల్ల బిడ్డనేరమును తండ్రీ వలెను భార్యతప్పును భర్తవలెను మిత్రుని యపరాధంబును మిత్రుఁడువలెను మన్నించి స్వామీ ! ప్రపన్నుఁడనగు నాకుఁ బ్రసన్నుఁడ వగుము. అనిన యనంతం డామూర్తి నుప సంహరించి,

కృష్ణుః— సత్కామా ! నీ యందలి కారుణ్యంబుచేఁ జూపిన యీ రూపంబు తపోదాన యజ్ఞంబులొనర్చిన వారికేని దుర్లభంబు నిష్కామయు క్తాచంచలభక్తి యోగంబున నుండు వారికి మాత్రము సులభంబై యుండు. అని బోధించిన సత్కాముఁ డాంతరిక దృష్టినుండి మరలి ప్రకృతిస్థుండై యిట్లను.

భ క్తి యో గ ము

“ కృష్ణా ! నీ చెప్పిన యట్లు భగవదర్పణబుద్ధితో నిత్యనైమిత్తిక కర్మలొనర్చుచు నీ ధ్యానముఁ జేయువారి

లోను నైష్కర్మ్యయోగంబున నింద్రియాతీత బ్రహ్మనుసం
ధానంబుఁ జేయువారిలోను శ్రేష్ఠు లెవ్వ రెఱింగింపుము.

కృష్ణుః— సత్కామా ! సర్వకాల సర్వావస్థల యం
దును నా యందు మనస్సుంచి యింద్రియ నిగ్రహంబును,
సమబుద్ధియు, సమదృష్టియు, జీవకారుణ్యంబునుఁ గలిగి రాగ
ద్వేష రహితుండై శత్రు మిత్ర భావంబులు లేక యదృచ్ఛా
లాభసంతుష్టుఁ డగుచు భయసంతోషాసూయాదులకు లోను
గాక నిష్కామకర్మయోగి యగువాఁడు మత్పదమును
బొందును.

క్షేత్ర క్షేత్రజ్ఞ విభాగయోగము.

సత్కాః— మాధవా ! ప్రకృతి యన నేది ? పురుషుఁ
డెవ్వఁడు ? క్షేత్రమన నేది ? క్షేత్రజ్ఞుఁ డెవ్వఁడు ? జ్ఞానమన
నేమి ? జ్ఞేయమేది ? వీని వినవలతుఁ జెప్పుము.

కృష్ణుః— సత్కామా ! క్షేత్రమనునదియ దేహము.
ఇది దేహమని దేహమందుండి చూచువాఁడె క్షేత్రజ్ఞుఁ డనం
బడు. ఈ రెంటిని వేఱుజేసి తెలిసికొనుటయె జ్ఞానమనంబడు.
పృథివ్యప్తేజోవాయురాకాశములున్ను, మనోబుద్ధ్యహంకారా
వ్యక్తములున్ను, త్వక్చక్షు శోత్ర జిహ్వఘ్రాణ వాక్పాణి
పాద పాయూపస్థలున్ను చేరి యిరువదినాల్గు తత్వంబులయ్యె.
వీని యేకత్వంబు క్షేత్రమనంబడు. ఇట్టి యీ క్షేత్రమునందు
జేరి సర్వసాక్షియు సర్వవిలక్షణుండునై ప్రకృతి జన్యాహం
కారంబుగాక, 'నే' నని చూడఁబడు విజ్ఞానమే నేనై యుంటి.

ఇట్టి యీ నేను, నేను లేనినాడు జడప్రాయమగు దేశంబునుఁ గాను. నేను లేనినాడు తమవృత్తులం బొందలేని యింద్రియంబులుఁగాను. నేడు నామనస్సు సంతోషముఁగా నున్నదనియు నాబుద్ధి మందముఁగా నున్నదనియు నెంచుచు వాని వృత్తుల వేతై చూచుచుంటిని గాన మనోబుద్ధులునుఁగాను. నేను చూచుచుంటి నేను తెలిసికొనుచుంటినను జాగ్రత్తను, నేడేవియో కలలఁ గంటినను స్వప్నంబును, నేడు నుఖముగా నిద్రింతినను నుషిప్తిని, నెఱుఁగుచుంటిని గాన నీ మూడవస్థలును నేనుగాను. ఇన్నియుఁగాక యిన్నింటికి వేతై సాక్షి నై యిన్నియుఁ గలవని లేవని కలిమిలేములఁ జూచుచు త్రికాలములయందును నేను నేనుఁగా మార్పులేక యేనే నుంటినో యానేన సర్వక్షేత్రములయందును నిత్యమై నిర్వికారమై నిరంజనంబై యుంటి.

ఈ 'నే' నను భావనయ చుక్కలందు సూర్యునందు గ్రహంబుల గ్రహనక్షత్ర మధ్యాకాశంబున లోపల వెలుపల సర్వదిక్కుల సర్వంబున సర్వకాలంబుననుఁ గలిగియుంటి నను నీ విజ్ఞానంబె పరిపూర్ణ భావంబై యొప్పు. ఇట్టి యీ నేన బ్రహ్మంబు. అదియ నీవు. ఇదియ యనంతం బచలంబు, సత్యంబు, తత్, సత్, ఆనందంబు నాఁబరగు. మఱియు నీ యాత్మ స్వత్తైన ఘటపటాదుల కంటెను నసత్తైన శకశృంగాదులకంటెను విలక్షణం బగునది. ఇట్టి యీ బ్రహ్మమును మాయాకల్పితంబగు నంతఃకరణము తనయందు ప్రతిఫలింపఁ జేసికొని దాని సాన్నిధ్యంబుచేత చేతనత్వ మొంది యంతః

కరణంబు పరంపరాన్యత్తుల నెందుచు నదియ సుఖమఃఖమలః
 బాల్పమచుండును. అట్టి యంతఃకరణా భాసమాత్రుండగు
 చేతనుడే తేత్రజ్ఞుడు. ఇతడుమాయామయములు జడంబులు
 నగు బుద్ధింద్రియ వ్యాపారములనెల్లఁ దనపైఁ బెట్టుకొని
 పుట్టికొని, చచ్చితిని, తింటిని, వింటిని యనుకొనుచు నిహలోక
 పరలోకంబులకు యాతాయాతంబు లొందుచుండు. అచంచ
 లుండగు చంద్రుడు జలాభాసుండై జలసంచలన హేతువున
 చలించు చున్నట్లు దోచినను నెట్లచంచలుడో యట్లే
 యీశ్వరుం డంతఃకరణాభాసమాత్రమున జీవుం డనం బరగు
 చున్నను సాక్షాద్బ్రహ్మంబ యగు. “జీవశ్శివః శివైశివః
 సజీవః కేవలశ్శివః, తుషేణబద్ధః ప్రవీహస్యాత్ తుషాభావేతు
 తండులః” జీవుడే శివుడు, శివుడే శివుడు, జీవుడే కేవ
 లుడైన శివుడు, పొట్టుతో నున్నపుడు వస్థగింజ యనియు,
 పొట్టు లేనపుడు బియ్యమనియు నన్నట్లు — జీవ బ్రహ్మలకు
 భేద మెన్నండును లేదు. దానంజేసి బంధమోక్షములును లేవు.
 ఇదియంతయు రజ్జు సర్పభ్రాంతి రూపంబున వివర్తంబు నెందు
 టయె. ఇట్లని తెలియటయే ప్రజ్ఞానము. అదియెనీవు. ఇట్టి
 జ్ఞానమున పూర్ణుడైన పురుషుండు బాహ్యలక్షణంబు లగు —
 నహింస, గురుశుశ్రూష బాహ్యంతరశుద్ధి, త్సాంతి, దంభరహి
 తత్వము, ఈషణత్రయ పరాజ్ఞుభిత్వము, ఇష్టానిష్టసమత్వము
 నిష్కామ కర్మముం గలిగి మోక్షంబునెందు.

గుణత్రయ విభాగయోగము

సత్కామా ! ఇట్లు నాకు యోనిరూపంబు నెండి
యున్న ప్రకృతియందు బీజరూప మగునా తేజము నుంచిన
వెనుక సత్వరజస్తమో గుణంబుల నాశ్రయించి యవ్యక్త
ప్రకృతి వ్యక్తరూపంబునెండి సూక్ష్మము నుండి స్థూలంబై
భూతప్రపంచముఁగా విస్తరిల్లు - నది యెట్లనిన, జడమగు
దర్పణంబు మూలబింబమును తనయందు ప్రతిబింబింపఁ జేసి
కొని తాను భిన్నత్వమునుఁ బొందుచు ననేక బింబంబులఁ
గల్పించి యందు నానారూప సుముఖ విముఖంబులఁ బరిక
ల్పించి, తన చలనంబుచేఁ బ్రతిబింబంబుల నెన్నియో యాట
లాడించి, యిన్ని వికల్పములఁ గల్పించిన తాను నశించిన
నెద్దియులేక యేకబింబంబు వెలుఁగునట్లు మూలమాయ నశిం
చిన యాత్మ యొక్కటియ ప్రకాశించు. ఇట్టి దురత్యయ
యగు నా మాయ బంధరహితుండ నగు నన్నుఁ దనయందు
భాసింపఁ జేసికొని బద్ధునిఁగాఁ జేసి, సాత్వికప్రధానమైనప్పు
డుపద్రవరహితంబగు సుఖజ్ఞానములు గలవానిఁగాను, రజః
ప్రధానమైనప్పుడు కర్మలయందు రాగంబుఁ గల్పించి విషయ
ప్రవిష్టుఁడగు నట్లుఁగాను, తామసప్రధానమైనప్పుడు నిద్రా
లస్య ప్రమాదంబులు గలవానిఁగాను చేయు చున్నది. ఇట్టి
యీ ప్రకృతి గుణంబులు మూడును మొకదానియం దొకటి
హెచ్చుతక్కు కొలఁతల కూడికలతో ననేకత్వము నెండి స్వర్గ
మర్త్యపాతాళాది లోకంబుల యందు దేవ మానవ తిర్యగాది

జీవభేదంబులతో వెలుగు చుండు. ఇట్టి యీ గుణకర్మల మర్కము నెఱింగి వీనికి లోనుగాక వానివాని కర్మల వాని యంద లయింపజేసి తానువేతై చూచుచు నుదాసీనుండై యుండువాఁడు త్రిగుణాతీతుఁ డనంబరగు.

పురుషోత్తమప్రాప్తి యోగము

సత్కామా ! మాయాశబలిత బ్రహ్మమే కూఁకటి వేరుగా గలిగి మహదంకారములు కొమ్మలై త్రిగుణ రస ములఁ బోషింపఁబడుచు సుఖదుఃఖములను మధుతిక్త ఫలంబు లును, పంచతన్మాత్రలను చిగుళ్లును, రాగ ద్వేషములను సన్న వేళ్లును, జీవేశ్వరులను రెండుపక్షులునుగలిగి యూర్ధ్వమూలం బును, నధశ్శాఖలునుఁ గలదై సంసారమను వృక్షంబు పరగు చుండు. “ద్వాసుపర్ణా సయుజా సఖాయా సమానం వృక్షం పరిష స్వజాతే, తయోరన్యః పిప్పలం స్వాద్వత్త్య నశ్చన్న న్యోఽభి చాకశీతి” ఎల్లప్పుడు కలిసి యుండుచు సమాన నామములు గలిగి మంచి గమనములు గల జీవేశ్వరులను నిర్దణు పక్షులు దేహమను వృక్షమును నాలింగనముఁ జేసి కొని యుండు చున్నారు. వారిద్దఱిలో నెకఁ డజ్ఞానమువలన రుచిగా గనంబడు సుఖదుఃఖ లక్షణమయిన యనేక విచిత్ర వేదనా స్వరూపమైన కర్మఫలము ననుభవించుచుండును. మఱొక్కఁడు నిత్యశుద్ధ బుద్ధ ముక్తస్వభావుఁడగు పరమేశ్వరుఁడు కర్మఫలము ననుభవింపని వాఁడై సాక్షియై చూచు చుండును. ఇట్లు జీవుండను పక్షి యావృక్షమునందలి ఫలములఁ

దినుచు రుచింబందక దుఃఖించుచు నెడనెడంగలుగు కించి
త్వాదు రసంబున సుఖతృప్తంబగుచు నాతృష్ణచే మఱలఁ
గొన్నిఫలంబులఁ గొఱికి యవితిక్తంబులైన నేవగించుచు నొక
ప్పుడు “ఈశ్వరా! యెట్టిఫలంబుల ననుభవింపఁ జేయుచుంటి”
వని యాకసంబున కత్తెత్తి చూచి, యందీశ్వరుండను పక్షి యే
ఫలంబులఁ దినక తటస్థముగానుండి నుఖించుటఁ గాంచి, తాదా
త్వంబు నొందు బుద్ధిగలిగి కొంతదవ్వరిగినమీఁద తత్రేజంబున
విలీనంబై తత్స్వీతిబింబరూపంబెకాని వేఱుగాదనియెఱిగించుచు
“జుష్ట సత్తేన అమృతత్వమేతి” ఇట్టి సంసార వృక్షమును
జ్ఞానాసిం జెందినవాఁడె శాశ్వతమోక్షంబుఁగాంచు. అనాది
యగు పరమాత్మాంశమే జీవుఁడై యొప్పుచున్నది. ‘జీవో
బ్రహ్మైవ నాపరః’ ప్రకృతి జన్యములగు నింద్రియములు
మనస్సుచే జీవుని విషయముల వైపున కాకర్షించుచుండు.
అందుఁ జిక్కువడి జీవుఁడు దేహముల విడుచునప్పుడును,
ప్రవేశించునప్పుడును వాయువు పుష్పవాసనలఁ గొనిపోవు
చందంబున నింద్రియ వాసనలఁ గొనిపోవుచుండు. ఇట్టి జీవుని
యధార్థరూపంబు నజ్ఞులైనవారు ప్రయత్నించియుఁజూడనేరరు.
జ్ఞానదృష్టులు మాత్రము జీవరూపంబుననున్న యాత్మనిఁ
దెలిసి తరింతురు. అతండ సర్వంబును ప్రకాశింపజేయుచు
తాను దేనిచేతను ప్రకాశింపబడక చంద్రరూపంబున నొష
ధులనెల్లఁ బోషించుచు, జలరాగ్ని రూపమున వానినెల్ల
జీర్ణింపజేయుచు నుండు. అట్టి యాత్మను నేను. లోకమున
క్షురుఁడనియు, నక్షరుఁ డనియు నిరువురుగలరు. దేహ

స్వరూపుఁడు క్షరుఁడు, కూటస్థు డక్షరుఁడు వీరిద్దఱికంటె
విలక్షణుం డొక్కఁడు గలఁడు. ఆతఁడే పురుషోత్తముఁడు.
వాఁడే యాత్మ. ఆయాత్మయే నేను.

దైవాసుర సంపద్విభాగ యోగము

శాంతేయా! యీ లోకమున జీవులకు దేవాంశమనియు
నాసురాంశ మనియు రెండు విధముల జన్మములు గలవు. అం
దసురాంశ జనితులగువారు శ్రౌతస్మార్త కర్మంబుల నిందిం
చుచు, వేదమప్రమాణమని వాదించుచు, శాస్త్రముల హేళ
నంబు సేయుచు. కామహేతువుచే స్త్రీపురుష సంయోగంబునఁ
గలుగు సృష్టికి పరమునఁ గాననిచోట కర్తయొక్కఁడు గలఁ
డనుట కేఁలావివేకం బనియు, ధర్మార్థంబులు సదాచార
సత్యంబులు సోమరుల సౌకర్యంబు కొఱకుఁ గల్పింపఁబడిన
వనియుఁ జెప్పుచు హింసాకర్ములై, దంభమానయుక్తులై,
కామోపభోగరతులై, యాశాపాశంబులఁ జుట్టఁబడి, ధన
నిక్షేపణంబులఁ గోరుచు, కామక్రోధయుక్తులై నేను భోగిని,
బలవంతుఁడను, దాసదాసీజనంబులు గలవాఁడను, ఘన కులీ
నుండను, సుఖిని, తుష్టిని యని తలంచుచు నాత్మస్తుతి పర
నిందా పరాయణులై పరుల యున్నతి సహింపక యంతరా
త్ముండనై యున్న నన్నుఁ దెలియనేరక ద్వేషించుచు నిప్పటి
కింత జేసితి నింత నాదిగా నున్నది; యింకను నింత జేయనుంటి
ననుకొను చుందురు. ఈలో నెప్పుడో కాలుఁ డీడువ నేడ్చుచుం
జనుచుండ్రు. దేవాంశ సంభూతుఁ డగువాఁడు పైవానికి

వ్యతిరేకంబులగు నుత్తమ గుణంబులు గలిగి శాస్త్రోక్తము
లగు కర్మములంజేసి శుభుండగు. నీవు దేవాంశ సంభూతుండవ.

శ్రద్ధాత్రయ విభాగ యోగము

సత్కామా ! త్రిగుణముల ననుసరించి శ్రద్ధ సాత్విక
శ్రద్ధయనియు, రాజస శ్రద్ధయనియు, తామస శ్రద్ధయనియు
మూడు విధములై యాహార విహార తపో దాన దేవతా
రాధన యజ్ఞంబులందు త్రివిధరూపములగు కర్మమయత్వంబు
నొంది త్రివిధఫలముల నొసంగు. అం దాహారవిషయంబును
గూర్చి వక్కాణింతు. శాంతేయా ! త్రిగుణముల యలజడిం
బడి మానవుఁ డాహారంబుఁ గోరుచుండు. పురాకృత పుణ్య
పాప విశేషంబులం జేసి సుకృత దుష్కృత కర్మలయందు
బుద్ధి ప్రసరించు నట్టుల యాహారవిషయంబునను యవశుండై
పురుషుఁడు నాల్కతీపునకుం జిక్కి విరుద్ధాహారంబుల నాహ
రించి తన పాపముల రోగరూపంబున ననుభవించు.

“ అనాత్మవంతః పశువత్, ఘంజంతియే అప్రమాణతః
రోగానేకస్యతే మూలం, అజీర్ణం ప్రాపునంతిహి ”

అజ్ఞాని తాను తినవలసిన ప్రమాణమును మించి పశువు
తినినంత తినుచున్నాఁడు. అందుచే ననేక రోగములకు మూల
మైన యజీర్ణమును పొందుచున్నాఁడు. కావున భక్తి జ్ఞాన
వైరాగ్యములనలవరుచుకొనుటకు, సత్యశుద్ధమగు దేహ మవసర
మగుటంజేసి, సత్యశుద్ధమగు నాహారమునే దేహధారణమాత్ర
కంబుగా జిహ్వాచాపల్య రహితుండై మనుజుఁడు భుజింప

వలయు. నియతాహారమున నాయుస్సత్వబలారోగ్యములు
సిద్ధించు. ఆత్మశక్తి సంపన్నుడు, విజ్ఞాని, దృఢదేహుడు,
చిరంజీవి కాగోరువాడు, సుపరిపక్వఫలములు యధాసంభ
వముగా యధాకాలమున మితముగా భుజించుట ప్రకృతి
శోధనా శాస్త్రనియమితమైన సాత్విక లక్షణము.

“ ఆయుస్సత్వ బలారోగ్య. సుఖప్రీతివివర్ధనాః

రస్యాః స్నిగ్ధాః స్థిరాహృద్యా. ఆహారాస్సాత్వికప్రియాః.

సాత్వికాహారము, ఆయువును, ఆత్మశక్తిని, దేహశ
క్తిని, దైహిక మానసిక నైర్మల్యమును, సుఖమును, తాత్క
లికానందమును గూడ నెసంగును. ఆహారపదార్థములు ధాతు
శక్తిగలవిగను, చమురు గలవిగను, కొన్ని దినము లున్నను
క్రుశ్లక నిలిచియుండునవిగను, మనస్సున కింపై నవిగను నుండు
నవి సాత్వికములై భుజింపఁదగినవి. ”

“ కట్వాష్ట్ర లవణాత్యుష్ణ, తీక్ష్ణ రూక్ష విదాహినః,

ఆహారాజనప్యేష్టాః దుఃఖశోకామయప్రదాః.

వండబడి కారము, పులుసు, ఉప్పునుగలిగి, తినుచున్న
నుద్రదేకమును, విశేషదాహమును గలిగించు రాజసాహారముల
మానవుఁ డాహరించి తద్దోషంబుచ వివిధరోగంబులకు బలియై
దుఃఖించు చుండు. ”

“ యాతయామంగత రసం, పూతి పర్యుషితంచయత్

ఉచ్ఛిష్టమపిచామేధ్యం! భోజనం తామసప్రియమ్.

వండినమీద జాము గడచినదియు, పేల్చుట, యెండఁ బెట్టుట మొదలగువానిచే తడి లేనిదిగా చేయఁబడినదియు, చద్ది బడినదియు, తినఁగా మిగిలినదియు తామసాహారంబుగాఁ జెప్పఁబడు. పండ్లనియు తినుటకు కోసిజాము మిగిలినచో తామసాహారంబగు.

కడుపునఁజేరినదిమొదలు క్రుశ్ల నారంభించుమాంసము మానవుని బలవంతముగా (నాల్కరుచికి చేప గాలమునఁ దగుల్కొని నశించునట్లు) రోగములపాఠ్యేసి యిహమునను నరకములపాఠ్యేసి పరమునను, దుఃఖభాజనునిగా నెనర్చుచున్నది. తెల్లనూనె యెఱ్ఱనూనె మడ్డినూనె మూడు విధముల వత్తియందుఁజేరి మూడురూపములైన గాఢ మధ్య మహీనకాంతుల నెసఁగుచున్నదో యట్టుల త్రివిధములైన యాహారముల రసములు బుద్ధియను వత్తియందుఁజేరి దాని వలనఁ గలుగు నాత్మ వృత్తిచే నుత్తమ మధ్యమ నీచ కర్మములఁ బుట్టించి దేవమనుష్య తిర్యగ్యోనులయందు జన్మింపఁ జేయుచుండు. నూతేండ్లు బ్రతుకఁగోరువాడు సాత్వికాహారి గావలయు. పలలభక్షణంబుచే యిహమున దేహస్వాస్థ్యము లేక దుఃఖించుటయు, పరమున జీవకారుణ్యమునువీడి హింసా పరుండైన దోషమున శాశ్వత నరకావాసమునుఁబొందు. ఆటవిక క్రూరమృగములు దక్క సాత్వికములగు మృగజాతియు మాంసాహారము నెనర్పదు. క్రూరమృగము, తన పరాక్రమమున సంపాదించి ప్రాణముగల జంతువుయొక్క వేడిసెత్తురుఁ ద్రావి చర్మమును రోమములను విస్ఫంపక తిని దానిజీర్ణంపఁ

జేసికొనుచున్నది. మానవుండో తనకొక కెవ్వడో హింసించి
తెచ్చిన జంతుమాంసమును నానావికారములగు మిశ్రమము
లతో మూలస్వరూప నాశమొనర్చి దేహమునకును, జీర్ణ
కోశమునకును, భారమగు రోగరూపపదార్థముగా నొనర్చి
కొని యాహరించుచున్నాడు. ఇది మనుజుని మనుజత్వమున
కెంత తగనికర్మయో యోచింపడు. మఱియు పశువులు, ఎద్దు
గేదె మేక కోడి మున్నగు జంతువులు నిత్యజీవనమున తమ
కెంతయు తోడ్పడుచు వ్యవసాయమునకును, యెరువునకును,
పాల నిచ్చుటకును. ఉన్ని నిచ్చుటకును, గృహశౌచమునకు
నుగా నాచే బుట్టింపం బడినవి. అట్టివాని దానికి వ్యతిరేక
ముగా నుపయోగించుకొని శిక్షారూపమైన శోకదుఃఖముల
మనుజు లనుభవించు చున్నారు. దీనంజేసియే దేవమార్గమునఁ
జనవలసిన మనుజుడు రాక్షస పైశాచిక కృత్యములకులోనై
నరకభాక్కును నీచజన్మముల నొందువాడును నగుచున్నాడు.

ప్రకృతిసహజముగాఁ జూచిన మత్స్యము నీటి నుండి
తీసినది మొదలుకొని ముఱుగ నారంభించుటంజేసి యది మిక్కి
లియుఁ ద్యాజ్యము. ఒక గుడ్డునందొక పక్షియుండి యది బ్రతి
కొన గృహస్థుని గృహశుద్ధి కెంతయుఁ దోడుపడు చున్నది. అట్టి
పక్షిజన్మమునకు హేతువై యండములను, పక్షులను జిహ్వా
చాపల్యముచేఁ దినుట యాత్మనాశన హేతువు.

గీ. వసుధ శవములఁ బూడ్చంగ వల్ల కాదు
పేరు గల్గెను, కడునిరుపేద జంతు

గాత్రములఁ బూడ్చు మానవ గర్భములను

నేమి పేర్వెట్టి పిలువఁగా నెంతురయ్య :

మానవులచే హింసింపఁ బడిన జంతువుల యాక్రోశము ప్రకృతియం దణఁగియుండి, అతీంద్రియ శ్రవణులైన వారికి వినబడుచుండు. అది మోక్షోపేక్షులైనవారి యుత్తమ గతులకు ప్రతిబంధకం బగుచుండు. *

మోక్ష సన్యాస యోగము.

సత్కా :- మాధవా! సన్యాస కర్మయోగంబుల భేదము వక్కాణింపుము.

కృష్ణ :- శాంతిపుత్రా ! వేదోక్తమగు జ్యోతిష్టోమాది కామ్య కర్మత్యాగమే సన్యాస మనియు, వేదోక్త కర్మంబుల నెల్ల ఫలంబుల నీశ్వరార్పణంబుఁజేసి చేయుటయే కర్మయోగం బనియుఁ జెప్పంబడు. ఇందు కేవల జ్ఞానయోగులు సురచే

* దివ్యజ్ఞాన సమాజస్థాపకులలో నొకరగు డాక్టరు : అనిబిసెంటుగా రొకపరి తమ యనుభవము నిట్లు వెల్లడించిరి. “ నే నొకసారి రైలు నందు ప్రయాణముఁ జేయుచుంటిని, కొంతదూరము వచ్చునప్పటికి నా కసంఖ్యాకములగు జంతువుల యాక్రోశము వినిపించినది. అప్పుడు ప్రక్కనున్నవారిని పశ్చింపగా తమకట్టి దైన్యాలాపములు వినుపించుట లేదనియు, నీ ప్రదేశము నగరవధ్యశాలకు చేరువ యనియు, నచ్చట వేలకొలది జంతువులు ప్రతిదినమును వధింపఁ బడుననియుఁ జెప్పిరి. అదియే యా దీనాలాపములకు కారణమని గ్రహించితిని ” ఇది యతీంద్రియ శ్రవణమున సుతీర్ణురాలగుటచే న్నారు వినగల్గిరి.

సురాభాండమ ను గడిగి శుద్ధి మెనర్పరాని తెలుగున కర్మలచే
 కర్మముల నంతమొందించుటకు సాధ్యముగా దందురు. కర్మ
 యోగులు, సవ్యసించితి మన్నను తినుట తిరుగుట మొదలగు
 విడువరాని కర్మముల విడువ నెవ్వరికిని సాధ్యంబుగాదు. కావున
 వేదోక్తములగు సర్వకర్మముల ఫలాకాంతౌ రహితంబుగాఁ
 జేసిన యెడల నాకర్మం బెవ్వరిం జెందక నిష్ఫలంబగు ననియు,
 నామీద కర్తృత్వంబు లేక యొక్కడై వెలుగు నా
 నిష్కామ కర్మకర్త తాను తానై బ్రహ్మభావంబు నెందు
 నందురు. ఇదియె కర్మయోగ రహస్యంబు. ఇది సాత్విక
 మయంబు. ఇట్లు నడచుటయె యత్తమ మార్గంబని నా
 మతము. క్లేశభయంబున వేదోక్త నిత్యనైమిత్తిక కర్మముల
 విడుచుటయె తామసత్కాగమగును. సత్కామా ! యొక్కొక
 కర్మఁ జేయుటకు దేహమును, నహంకారమును, నింద్రియము
 లును, పంచప్రాణములును, వీని యభిమాన దైవతంబులును
 నను నయిదు వర్గంబులు కారణంబులుగా నున్నవి. వీనికి త్రికర
 ణంబులను మనోవాక్కాయంబులు తోడుకాఁగాఁ గర్మకు
 కారణంబు లనేకంబు లగు చున్నవి. ప్రతి కర్మమున కిన్ని
 కారణములు గలుగ వాని నెఱుంగక, నేను కర్తనని యెవ్వఁ
 డభిమానించునో వాడు కేవలాజ్ఞాని. ఇంతయు నెఱింగి నా
 కిందెందును నెప్పుడును సంబంధము లేదని యుదాసీనుండై
 యందువాఁ డొక్కడే జ్ఞాని. మఱియు జ్ఞానము కర్మ కర్త
 బుద్ధి ధైర్యము శుఖము నను నివి సత్వరజస్తమో గుణాత్మి
 కంబులై వేరువేరు రూపముల వర్తించు. ప్రకృతి జన్యము

లగు నీ మూడు గుణంబులలో దేనికేని లోబడని దృశ్యవస్తు
వెద్దియు లేదు. ఇందు సత్త్వగుణమువలన బాహ్యంతరిండియ
నిగ్రహ తపశ్శుచిత్వంబులును, తౌంతిరాజ్యవంబులును, శాస్త్ర
జ్ఞానానుభవజ్ఞానేశ్వరాస్తి క్యంబులును గల బ్రాహ్మణులును,
రజోగుణంబున శౌర్య తేజో ధైర్య సామర్థ్య దాన ప్రభుత్వం
బులు గల క్షత్రియులును, రజస్తమో గుణంబు వలన
కృషి గోరక్షవ్యాపారంబులుగల వైశ్యులును, తమోగుణంబు
వలన సేవాధర్మముగల శూద్రులను బుట్టించితి. కావున
తమ తమ కులధర్మములు కించిద్ధర్మములు గలవైనను, శ్రద్ధా
రూపంబున మొనర్చిన పరధర్మంబున కంటె శ్రేష్ఠములై
యొప్పు. దోషయుక్తంబులుగా కనిపించినను సర్వధర్మము
లును నన్నిని పొగకమ్మిన రీతి దోషమయంబులుగానే
యున్నవి. కావున సర్వధర్మమును వీడరాదు.

దైవమున్నది లేదను చింతయేలేని ప్రాథమికస్థితి
శూద్రత్వంబు నందుండి కించిద్వికాసంబు మొంది నాకు నా
జీవిత ప్రవృత్తికిని నడుమ కూర్చియుంచిన దేదేని కలదా?
కల్గిన నది యేది? దానిఁ బొందు పెట్టు! పొందిన గలుగు
లాభమెంత? నష్టమెంత? యని చూచు స్థితి వైశ్యత్వంబు.
అందుండి మఱికొంత వికాసంబు మొంది దైవంబు కలదు.
దానిం బొందు ప్రయత్న మొనరింతు. తప్పక దాని సాధింతు
నను స్థితి తౌత్రంబు. అనంతరమున సంపూర్ణవికాసంబు మొంది
తత్త్వమసీత్యాది మహావాక్య విచారణంబున బ్రహ్మనిర్ణయం
బొనర్చి యా పరమాత్మకును తనకును భేదంబు లేదని తెలిసి

కొని తాదాత్మ్య స్థితిం బొందుట బ్రాహ్మణత్వము. ఇట్లొక్క జన్మయందే నాలుగవస్థ భేదంబులఁ బొందుచు క్రమ వికాసము నొంది ముక్తుఁ డగుటయే నాలుగు వర్ణంబులుగాఁ జెప్పబడియె.

సత్కామా ! యిట్లు మానవుడు భార్యా పుత్ర గృహ ధనాదులు గలిగి గృహకర్మములనెల్ల నడుపుచు సక్తుండు గాక వచ్చుదానికై సంతసింపక రానిదానిఁ గోరక నష్టమగు వారింగూర్చి దుఃఖింపక వైరాగ్య పరుండై యహంకార మమకార వ్యతిరేకంబై చిత్తచాంచల్యము నరికట్టుట కొఱకు దినంబునఁ కొంత కాలము రహస్య స్థలంబునఁ జేరి యొగా భ్యాసియు భ్యాననిష్ఠ నలవరుచు వాఁడును నగుచు నన్నే ప్రాప్యస్థానంబుగా నెంచి భక్తిం జూపుచు బహ్మ సమర్పణంబుగా వేదోక్త నిత్యనైమిత్తిక కర్మంబుల నొనర్చుచు నిష్కామ కర్మయోగంబు నడుపుచు నన్నే చూచుచు నన్నే తలంచుచు నన్నే యాశ్రయముగాఁ గలిగి నాయందు రతిం బొందువాఁడు నా శాశ్వత మోక్షస్థానంబు నొందు.

గీ॥ క్రందుకొను ఫర్వధర్మ వికల్పములను

నెడల విడిచి ధృఢంబుగ నేనొకండ

శరణముగ నాశ్రయింపుము సకల దురిత

ములకుఁ దొలఁగింతు నిన్నుఁ బ్రమోదమొంద ” — భారతము.

శాంతేయా ! నీ వహంకారంబు నొంది యేకర్మను చేయనని నిగ్రహింతువో దానినే ప్రకృతి నీకుఁ దెలియ

కుండఁ జేయించు. కావున “యత్కరోషి యదశ్నాసి యజ్ఞ హూషి దదాసి యత్, యత్తప్తస్యసి కౌంతేయ తత్కురుష్వ మదర్పణమ్” మద్భక్తుండవు మర్మనుండవు మన్నమ స్కరణుండవు నగుచు మదీయ స్థానంబు నందుము. ఇట్లు గృహస్థులైన వారికి నులభ తరణోపాయంబుగా నెఱింగించిన యీ నిష్కామ కర్మయోగశాస్త్రంబును నిత్యాను సంధాన మున నిడి యన్యుల కుపదేశించుచు బహుజన ప్రీతిపాత్రుఁ డగు వాఁడు మత్ప్రీతి పాత్రుండగు ననిన, సత్కాముఁడు తండ్రీ! పరమాత్మా! నీ యనుగ్రహంబున నా యజ్ఞానము తొలగినది, జ్ఞానోదయమైనది. సందేహము నినర్తించినది. ఇంక నీ యాజ్ఞ శిరసావహింతు. తత్వ విచారమును సాగిపో నిమ్మనిన నతండల్ల చేసె. తదనంతరంబున —

భగవద్గీత సమాప్తము.

బ్రహ్మచర్యుని ప్రథమ దివస వాదము.

బ్రహ్మచర్యపాలితంబై కల్లలయెకిమీని మూకలును, నహింసా పాలితంబులై తేగముసామి దళంబులును దలపడి యుత్తమాధికారులుత్తమాధికారులును, మధ్యమాధికారులు మధ్యమాధికారులును, మందాధికారులు మందాధికారులును దలపడి హూరాహూరి వాదం బొనర్చుచుండ బ్రహ్మచ ర్యుండు సనాతనుం డయ్యును యవకునిలీల పైస్యంబులఁ

బాదివి ధృతిధారణాదుల సాహాయ్యమున ననేకుల రూపములు
 శూన్యము లొనర్చి సత్కామాదులకు నొరొడకుండఁ జేయు
 చుండె. ప్రథమదివసవాదమున దంభునిచే కంపనుఁడు సమసె.
 ద్వితీయ దినమునను బ్రహ్మచర్యుఁడు తమదే విజయముగాఁ
 గడపె. తృతీయదివసమున బ్రహ్మచర్య నాటోపమున కోహ
 టించిన సత్కాముఁజూచి జనార్దనుండు, జీవబలమున కంతకు
 మూలశక్తి యీతండ ముందీతని దుదముట్టింపకున్న శత్రువర్గ
 సంహారమునకు మార్గమేర్పడదని నిశ్చయించి సత్కామున
 కుత్సాహముఁ గలిగింప నెంచి యీవాదమున నేకర్మకునైన
 సాక్షి నై యుండువాఁడనే కాని కర్తృత్వము వహింప నన్న
 వాఁడు తద్విరుద్ధముగా రథముడిగ్గ నుటికి కాలచక్రమును
 కేలం గీలించి నిముసమున నీబ్రహ్మచర్య దుదముట్టింతుఁ
 జూడు మనుచు నతనిమీదికిం బోవుచుండ సత్కాముఁడు
 వెంటనంటి ప్రభూ! తటస్థుండవగు నీవిప్పు డీకర్తృత్వము
 వహించి నీ నిర్గుణ స్వభావమును మఱిమసంబుఁ జేయనేల.
 ఆగుమాగుము. విజయకాండీల మమ్మనుగ్రహింపుము. నీవే
 తలకొన్న నీతఁడొక్కఁడ యేమి నిముసమున లోకములనెల్ల
 నామరూప రహితముగాఁ జేయఁగలుగుదువు. కావున తండ్రీ!
 నన్ననుగ్రహించి మరలిరమ్ము? రథంబెక్కుము? చేయందగు
 కర్మంబెల్ల నాచేతన చేయింపుమని ప్రార్థింప మరలివచ్చి
 సుగలెక్కె. ఆదినమున శాంతేయులకే విజయముగాఁ గడచె.
 నాలవనాఁడు వేదకాముని ప్రమాణవాక్యములను గదాప్రహ
 రములచేత భ్రాంతివాది పైన్యము లనేకములు మడిసె.

ఎడనెడ నహింసుండును తర్కదృష్టియు దమంబును లోనైన వారు బ్రాహ్మణ యజ్ఞ దంభ కామాదులతో నెదుర్కొని పోరుచుండిరి. అందు దంభుని కొడు కతివినయుం డనువాఁ డహింసుని మార్కొని నశించె. బ్రహ్మచర్యుఁ డంతర్యాగ పైన్యంబుల నెల్ల బడలువడం గొట్టి రూపరహితంబుగాఁ జేయు చుండె. జాగరణుం (ఘటోత్క-చుఁడు) డొక్కచక్క బౌద్ధేయ పైన్యంబుల బడలువడం గొట్టుచుండె. ఇట్లా దినంబు గడువ పంచమ షష్ట సప్తమ దివసంబుల యందును నుభయ పైన్యం బులు సరాసరిం బోరాడి రందు బ్రహ్మచర్య నాత్మతేజంబు కన్నాకై యంతర్యాగ బలంబుల నెల్ల బరిమార్చుచు వచ్చె.

వినయుఁడు కలిచేత మడియుట

ఎనిమిదవనాఁడు మొదటి పోరున తవళిదొర తోబుట్టు లేడుగురు వేదకాముఁ డాకి రూపడంగిరి. నమ్రత (ఉలూచి) కొమరుఁడు వినయుఁడు (ఇరావంతుఁడు) కలియను నలంబసు నితోఁ బోరాడి మడిసె. అప్పుడు సోదరుని మరణంబునకుఁ గోపించి జాగరణుండు విజృంభించి జీవపైన్యముల బడలువడం గొట్టుచుండ నతని కోల్తల కాగక పైన్యంబులెల్ల పాటిపోవు చున్నం గని సర్వసేనాని మోహుఁడను భగదత్తునితో నిట్లనియె. “జాగరుఁడు రాక్షసాంశ సంభూతుండగుట మాయా వాదినై పైన్యము నుఱుమాడు చున్నవాఁడు. నీవాతని జాతికిం జెందినవాఁడ వౌట నతనిం దలపడుమన నతం డతని నెదుర్కొని ఘోరంబుగాఁ బోరాడె. ఆమీద సత్కాముఁడు

వేదకామువలన తనయుం డ్లిట్ట విని పుత్రప్రేమంబునఁ గలిగినఁ
ముఖము నాపనేరక మహామోహుని యవినయంబున నింత
వాటిల్ల నని శోకింపుచుండ, నతని గాంచి గోవిందుండు
నగినఁ గనుంగొని తెలివైంది “ గోవిందా ! మున్ను నీచే విన్న
యథ్యంబు మఱచి బేలనైతి. తత్వవిచారంబు సాగనిమ్మన.
నతం డట్లసేయ సత్కాముఁడు పాపసేనల సాయంతమున.
కనేక విధంబుల బడలునడం గొట్టె.

బ్రహ్మచర్యుని వాదమును విరమింపు మని కల్లప్రేడనుట.

ఆ రాత్రి మహామోహుఁ డహంకారాదులఁ దన నగ
రికిం బిలిపించి వారందరునుఁగూడి బడటికొని బ్రహ్మచర్య
మందిరంబున కఱిగి “ పితామహా ! నిన్నెంతయు నమ్మి శాంతి
పుత్రుల లెక్కింప కుంటిమి. కాని నీ కయ్యపు చందంబుఁ
గాంచ పంచకాముల మీది ప్రేమంబున నగ్గమై ను వారిఁ
జంపకుంటి వని తోచు చున్నది. నిన్నెదిరించి విజయంబు
గొన దేనతలకేని సాధ్యంబు గాదు. ఇట్టి నీ వెనిమిది నాళ్ల
నుండి పోరుచుండియు సత్కాము నశింపఁ జేయ నేర వైతివి.
నిన్నుఁ బ్రార్థింతు నీ వాదం బుపసంహరించి యహంకారు
బంపు మతండ్జైన సర్వంబు నిర్వహించు ” ననిన నమ్మాటలు
మనమ్మన నమ్ములై నాట విషాదమ్మున మానమ్మాని యవనత
వదనుండై నిట్టూర్చి యిట్టులను.

“ కుమారా ! నీ కొఱకు ప్రాణముల దాపక యోపి
నట్లు పెనగుచున్న నన్ను నింత చుల్కనఁ జేసి మాటలాడఁ

దగునా? ” అని పొడముచున్న యుదుకునకాగలేక “మిథ్యా కల్పనా! సత్కాముఁ డెట్టివాఁడో మున్న యెఱుంగుదువు. నిన్నును నన్నును నీవుజూపు నీ యహంకారుని నింద్రియ గ్రహణకాలమున నెంతజేసె. మఱియుఁ బెక్కెడల నెంతెంత వింతమహిమలం జూపె. అట్టివాని నెఱిగియు తగని పగం బెట్టు కొంటివి. ఇంక తెగించి సత్యవాదంబునఁ బౌరుషంబుఁ జూపుము. మావంటివారిని సూడుమాటల వాడిఁ జూపిన ఫలంబు గలదా? అతనిం గెలుచుట యభిరతి నెదిరించుట నాకుం గానిపని. నడిరేయి నచ్చి నన్ను నువ్వనాడి నంతన విజయంబురాదు. నే నెక్కడ నంతర్యాగ యోగవిద్యల పరివారంబుల ద్రుంతు మీ రెల్లఱు శాంతి పుత్రుల గెలుపుఁడు. నా శక్తి సామర్థ్యముల నేడు చూతువుగాక ” యని పల్కినఁ బ్రియంబుంది మహామోహుఁడు తన విడిదిఁ జనియె.

బ్రహ్మచర్యుని తొమ్మిదవనాటి పోరాటము

వేగుటయు నాత్మవాద సన్నాహులై నవమ దివసం బున నెకరి నెక రెదిరించి వాదించునెడ నానాఁడు బ్రహ్మచర్యుఁ డెవ్వరికిఁ దేరిచూడరాక సేనలనెల్ల నేలమట్టంబునకుం దెచ్చిన శాంతేయ పరివారంబులు పాఱజొచ్చిన నక్కోలా హలంబుఁ గనుంగొని గోవిందుండు సత్కాముఁ జూచి.

“సత్కామా! చూచితివా? మన సేనలగతి పవిత్రతా కుమారుని పోరు మాఱులేని పరాక్రమంబుగానున్నది చూచుచు నూఱుకున్న నెట్లు ” అనిన సత్కాముఁడు “కృష్ణా!

యిట్టి పరమప్రాప్యల బడలువడంగొట్టి యేమి పుణ్యంబుఁ
గట్టికొందునను విచారంబు వాదంబునకు నూలుకొలుపదయ్యె
నేమిసేతు నయి నీతో నప్పటప్పటి కేటిమాటలు రథంబతని
సమ్ముఖంబునకుం బోవని' మృనిన కృష్ణుఁ డట్లచేసిన పవిత్రతా
పుత్రుఁడు మహానాదంబుఁజేసి సత్కాముని, గోవిందుని, తుర
గములను, రథంబునుగూడ శాశ్వతబ్రహ్మనిష్ఠాతేజంబను
బాణములఁ గ్రగమ్మిన తత్తేజంబునకుంగొక మహావాక్యములు
మాటుమొగంబు వెట్టిన శౌరి వాని నిమిటి తరిమిన సత్కా
ముఁడు నెచ్చిన యంగంబులతో నతనిఁ గొట్టనేరకఁబంటుతనం
బునఁ బాఠిపోనేరక పెనంగుచుండ, నతని దీనస్థితిం జూచి
చక్రాయధుండు చక్రంబుఁగొని భూచక్రంబు గదల ధారుణికి
లంఘించి వీతాంబరంబుజేరాడ ముంగురులల్లాడ 'బ్రహ్మచర్య
నడంతు' నని వచ్చుచున్న పరమాత్ము నీక్షించి వికాసోల్లసిత
ముఖుండై బ్రహ్మచర్యుఁడు

బ్రహ్మచర్యుఁడు శ్రీకృష్ణుని స్తోత్రముచేయుట

మ॥ "త్రిజగన్మోహన నీలకాంతి తనువుద్దీపింప ప్రాణాతనీ
రజబంధుప్రభమైన చేలముపయిఁ రంజిల్ల నీలాలక
వ్రజసంయుక్త ముఖారవింద మతిసేవ్యంబై విజృంభింప మా
విజయుంబ్రోచెడు వన్నెలాఁడు మదినావేళించు నెల్లప్పుడున్

మ॥ ఒకసూర్యుండు సమస్తజీవులకుఁ దానొక్కొక్కఁడై దోచు
పోలిక నే దేవుఁడు సర్వకాలము మహాలీలన్ నిజోత్పన్న జ
న్యకదంబంబుల హృత్సరోరుహములన్ నానావిధానూన రూ
పకుఁడై యొప్పుచు నుండు నట్టి హరి నేఁబ్రార్థింతు కుద్ధుండనై"

—భాగవతము

జగన్నాథా !

■॥ నీవాఁడఁ దయఁజూడుమో వరద నిన్నే నమ్మియున్నాఁడ నో
భావాతీతగుణ ప్రపూర్ణ ! యభవా ! భక్తార్తి సంహారకా!
త్రోవఁరాక తపించు నీభవము పోఁద్రోపంగ నుత్సాహినై
రావే మాధవ ! కావవే వరద ! నిర్వాణైక సంధాయకా !

ఉ॥ కన్నుల నిన్నుఁగంటిఁ గడగంటిని జన్మపరంపరాశికిఁ
మిన్నక దాటఁగంటి మిడిమేలపు భౌతికవాంఛలెల్ల నిం
కెన్నడు పుట్టువొందు పనియేమియులేని పదంబుఁ గంటి నా
పిన్నటినుండి కోరికొను పెన్నిదిఁ గంటిని, మంటి, నీశ్వరా !

తండ్రీ ! నేను నీ సంహారక్రియ కాటంక మనియా
యిట్లు బూనుట. ప్రభూ ! సమస్త స్థూలరూపాంతర్గతములగు
నూజస్తేజో బలములను నేను కర్తననియు, నేను మనియుండ
నీ యరివర్గ మడంగదనియు నీ దివ్యచిత్తమున నెంచుచుంటివి
గాని స్వామీ ! నాయనంతశక్తికి మూలశక్తివి నీవుకావా !
నామూర్తి నీ మారటమూర్తిగాక నిన్నువినా నాకు క్లితి
గలదె ? నేనేల ? పితా ! బ్రహ్మాండమునం దెటుగన్నను నీవ
కాక యన్యంబుగలదా ? ఈశ్వరా ! నీలీల లనంతములు. నీ
విలాసములు దురూహ్యములు. నామరూప రహితుండ వగు
చుండియు సంకల్పమాత్రమున సకల ప్రపంచమును మూల
మాయా సహాయంబునఁ గల్పించి సాకార రూపము నెంది
సృష్టలోకమునం దాత్మరూపమునఁ బ్రవేశించి రూపాందితివి.
అనంతా ! ఇట్టి నిన్ను తపోదాన జ్ఞానాదుల దేనిచేతను లభింపని

భక్తసులభుండవగు నిన్ను నెప్పించితి ననునెవంబున ననుగ్రహ ప్రదాతనుగాఁ జేసికొంటి ధన్యుడను ధన్యుడను.

“ ధన్యోఽహంధన్యోఽహం కర్తవ్యం మే నవిద్యతే కించిత్.

ధన్యోఽహం ధన్యోఽహం ప్రాప్తవ్యం సర్వమద్య సంపన్నమ్ ”

నాకు చేయదగినది కొంచమైనను లేదు. ఇట్లే పొందఁ దగిన సమస్తము నిప్పుడు లభించినది. ధన్యుడను. స్వామీ! యీ సంఘటన మంతయు నీ కృపావిశేషము. ప్రాణపతీ! సర్వాంగ చలనములు, సర్వాంతః కరణములు, సర్వప్రాణ ములు నీ సేవకొఱకు నడచునట్లనుగ్రహింపుము. గోవిందా! యహర్నిశలును, నన్ని యవస్థలును మఱపులేని నీ ధ్యానంబు కొఱకుఁ బ్రవర్తింపనిమ్ము. ”

అని ప్రార్థించు చున్న సమయంబున సత్కాముఁడు సరభసంబున రథంబు డిగ్గ నుటికి కృష్ణునకు వెనుకవైపునం గదిసి పట్టుకొని “ మాధవా ! మానధనుండ నగు నా మానంబు వీటిఁబుచ్చి యీ సంహార కార్యంబునకు నీవ గడం గిన నెట్లు యింక నీతనిపాటుఁ జూతుగాక ! రమ్మ ” ని ప్రార్థించి వెనుకకుఁ ద్రిప్పితెచ్చి రథం బెక్కించి బ్రహ్మ చర్యతోఁ బోరుచుండె. కాని నాటి కయ్యంబును జీవేయు లకే విజయంబుఁగా సమాప్తంబు నెందె. సాయంసమయ మున నిరువాగులును సమరంబు సాలించి విడిదలకుం జనిన యనంతరంబున —

నిష్కాముడు కృష్ణుని విడిదికిఁ బోవుట

నాటి రాత్రి నిష్కాముడు తమ్ములతోఁ గూడి వాసుదేవు గృహంబు కుం జని “జనార్దనా! బ్రహ్మచర్య బ్రహ్మతేజంబుఁ జూచితివ కదా? మనవా రెవ్వరు నతని కోల్తల కోర్వరు. దురభిమానంబునఁ బోరి సచ్చి నీయధి రాజ్య సంపాదనం బెవ్వరి కొఱకగు? ఆకారణంబున నిన్ని యిడుమల కోర్చిన యీ తమ్ములఁ గన్నారఁ గాంచుచు మఱల ద్వైతకామ్యముల నైన నుందుఁ గాని బ్రహ్మచర్య పాలు సేయనొప ” ననిన శౌరి సాంత్యన వాక్యముల నొదార్చుచు “బావా! నీవఖండ సత్యస్వరూపుఁడవు. నీతమ్ములు నీకుం దీసిపోరు. అట్టివారి కెట్టి బాములునుఁ గల్గనేర్చునే? నేనై నీకు సాచివ్యంబునరించి యాత్మసామ్రాజ్య స్థాపనంబుఁ జేతు వెఱవకుండు ” మని పల్కుచున్నంత నిష్కాముడు మురాంతకున కిట్లను “మధుసూదనా! పితామహుండు పాపసైన్యంబుల వైపున నుండి సమరంబు సేయుటకును ” నాకాత్మరాజ్య ప్రదానం బొనర్చి హితంబు సేయుటకునుఁ బూనియుండె. కాని కట్టా! సదసద్విచార దూరులమైన మమ్ము బాల్యంబున దగ్గఱఁ దీసి లాలించి పోషించిన యతనిం బోకా ర్చిన మీద మాకు బిందుధారణమ్ము గలదె యేమిసేతు ” ననిన నరకాంతకుండు “బావా! నీయభిప్రాయంబుఁ దెలిసి కొంటి. నీతని యొక్కని తెగుటకుం దిగులొందకు విట్టివా రట్టివా రననేల యెల్లవారునుఁ దెగినఁ గాని మర బ్రహ్మ

సామ్రాజ్యంబు నిలున న్నర్తంబు గాదు. కావున నీయందు సుముఖుండగు నతనిపాలి కిప్పుడ యటిగి తద్వధోపాయంబుఁ దెలిసికొని వత్తము. మహామోహు దుర్వినయంబునకుం గనలి యతండు నిజప్రచారం బుపసంహరింప నెంచి యన్నవాడు. ఇదియ సమయంబు కదలు ” మన నయ్యజాత శత్రుండు తమ్ములును దామోదరుండును వెంటరా నతి రహస్యంబున దేవప్రతు మందిరంబున కటిగి యాతనిం గాంచి భక్తిపుర స్సరంబుఁగా నమస్కరించిన నెల్లట నాదరించి,

“ ఇందలునుఁ గూడివచ్చిన పనియేమి యడుగు డది యెంతటి దుష్కరంబేనిఁ దీర్చెద ” నన్న దీనాననుండై నిష్కాముఁడు “ మహత్మా ! మాసైన్యక్షయంబుదక్కి యానంద రాజ్యంబు సేకురువిధంబు నెఱింగింపవే ? ” యనుటయు నతండు “ నేను గలన నున్నంతమేఱకుగుణసైన్యక్షయంబగు. సామ్రాజ్యము మీ హస్తగతంబుఁ గానేరదు. కావున నన్నులోబరచు కొనిన నెల్లశుభంబులు నగు ” ననిన నిష్కాముఁడు “ మహత్మా ! మదనొన్నధనుండైన పరమేశ్వరుఁడుసైతము నిన్ను నిల్పు కొన నేరక పార్వతిపాలంబడియె నేమెంతవార మనుగ్రహించి నీవాదక్రీడ నుపసంహరించి మమ్ముర్ధరింపు ” మని ప్రార్థించినఁ బవిత్రతా పుత్రుండు కరుణించి “ వనజోదరునిఁగూడి మీ రందరువచ్చి నన్నింతవానిగా నెఱిగి యడుగ మీకు హిత కార్యం బొనర్పకుందునె ? ఇంతకన్న పుణ్యంబుఁగలదె ? నేను వాక్యవాదంబుమని యదాసీనత మెందినంగాక నన్నుఁ

మీకుఁ గెలువవచ్చునె? దానికిం దగిన యుపాయం బెఱిఁ గింతు. మీయం దభిరతి కలఁడుగదా? అతని కెదురేయ. కావున మనసత్కాముఁ డాతని బురస్కరించుకొనినచ్చి నేవా దించుట మానినయెడ నెప్పించి పడవై చునది. పదంపడి జీవ సంతానముఁ గెలుచుట సుకరంబగు. ఇది నాయాజ్ఞాకా నిర్వహించునది. ' ' యని చెప్పిన మోదించి యందఱునుఁ దమ శిబిరంబులకుం జని సుఖనిద్రం జెందిరి.

సత్కాముఁడు బ్రహ్మచర్యునిఁ బడఁగొట్టుట.

మఱునాఁ డరుఁగోదయమ్మున దశమ దివస వాదంబు నకుఁ గదిసి వ్యూహంబులు బన్ని యిరువాగును నెండొంటిం దాకి పోరునెడ సత్కాముఁడు తన రథంబునకు ముందు యభిరతి (శిఖండి) రథంబు నిడుకొని దేవవ్రతు నెదుటికిం జని పోరాడుచుండ నతఁడు వాదంబు వచ్చించి వెనుకకు మరలిన శాంతేయుఁడు వెనుకయై నేతినేతి వాక్యములను బాణంబులు ప్రయోగించి బ్రహ్మచర్యు పరివారముల ధృతి ధారణ యింద్రియనిగ్రహ సుఖలేశతృణీకరణ శాశ్వతానందకాంతౌదుల నడంచిన బ్రహ్మచర్యుండును తన దేహయాత్రపై వినుగునెందినవాఁడై యభిరతి మొగంబుఁజూడక తనదీక్షాను కూలముగ వెనుదిరిగి సత్కాముచేఁ బ్రయోగింపఁ బడిన నయ్యనల్ప మహాక్యముల నూతఁగొని శరతల్పగతుండయ్యె నని లోకులెంచునట్లు ప్రశాంతభావనం బొందిన నిరుకత్కుల వారును దీనాననంబులతో నమ్మహాత్ముని సన్నిధికిం జేరి,

వైరంబులు దక్కి కొలిచియుండిరి. అట్టియెడ దేవవ్రతుండు తన పాన్పునకుఁ దగిన తలగడ నేర్పరుపుడన, జీవపుత్రు లా మెలుకువ నెఱుంగనేరక మెత్తని తలగడలు దెండని సేవకులఁ బంచిన, నతఁడు సత్కాముఁ జూచి పాన్పునకుం దగిన యుపధానంబుఁ గూర్పుమన్న, బాష్పావరుద్ధ నేత్రుండై సత్కాముఁడు ప్రణవ మనుసంధించి తదాజ్ఞగొని మహావాక్యతల్పంబునకుఁ దగుఁగట్లు సచ్చిదానందంబులను లేక యస్తిభాతి ప్రియములను బొణంబులు మాట నాతని పెడతల యెత్తి పట్టి నిలుచునట్లేసినం దాత మోదించి యభినందించి, జలంబులు ద్రావంగోరిన ననేకులు 'జలకలశంబులు గొనివచ్చిన వానిం గొనక " యీ శయ్యనుండు నా కీ జలంబులు కొఱఁగావు. సత్కామా! దీనికిం దగిన క్రమం బెఱుఁగుదే " యనిన నతండు " సహస్రార ద్వార భేదనంబొనర్చి తదంత ర్నాళ గత గంగాజలం బను యోగరసంబును లంభికాముక్తంబుఁజేసి యాస్వాదించుటయ " యనిన సత్కాముని యనుభవంబును మాహాత్మ్యంబును నెల్లఱకుఁ దెల్పి " యీతనిప్రభావంబు నిదిధ్యాసాదులచేత పూర్వంబె యెఱింగితి. నారాయణుండును, నితండును గూడిన నసాధ్యం బేమియుండు, నిట్టి వారితోడ పగగొంట మేలుగాదని యెన్ని జెప్పినను దురభిమానంబున కల్లసామి వినక చెడియె. ఇంకమీద వేదకాముచేత మడియువాడకాక యేలదక్కునని మహామోహుఁ జూచి " కుమారా! నా మాటవిని యిప్పటికేనిఁ దెలివైందిన వాడవై యజాతశత్రునకు విదేహకై వల్యంబిచ్చి కాయ

పురంబు నీవుగొని యీ వున్నవారినేని బ్రతికించుకొని
సుఖంపు" మనిన మారు వలుకక దనవారిం గూర్చికొని విడి
దలకుఁ బోయె.

అహంకారుఁడు బ్రహ్మచర్యుని దర్శింపఁ బోవుట

ఇట్లెల్లఱునుఁ బోయిన యనంతరంబున నహంకారుఁ
డొక్కరుండ బ్రహ్మచర్య కడకుం జని మ్రొక్కి తన్నెఱిం
గించి, మహాత్మా!

ఆ॥ "అరుకదక్కి నన్ను నధిక వాత్సల్య శీ
తలముగాఁగఁజూచి తగినమాట
లాడవే మహాత్మ యనుటయునాతండు
గారవమున నతనిఁ జేరఁ బలిచి"

— భారతము

కౌఁగిలించికొని పరిజనముల నావలకుఁ బంపి కుమారా!
అహంకారా! నీవు బిడ్డలకు భేదంబగునట్లు బల్కుచుంట
సహింపక నిష్టుఁడొక్క లాడుచుందు నంతియకాని నీయం
దెప్పుడును కోపింప. అదియు శిక్షగాని రోషఁబుఁ గాదు. నీ
జన్మప్రకారంబు వేదపురుషు నలన నెఱింగితి. నీవును శాంతే
యుండవ యగుట పంచకాములయం దొక్కండవ. ఒక్కటి
సెప్పెద నాకన్యంపుము. నారాయణుండు వారికిఁ దోడ్పా
యున్నవాఁడు. వారితో మత్సరంబుఁ గొనక కలిసి యుండు"
మనిన నహంకారుఁడు "నేను శాంతేయుఁడనని కొండటీచలర
మున్న యెఱింగితి. ఇరను శాంతిపుత్రులపొత్తు నావంటివానికిం

దగునా ? వారు యోగబలసంపన్నులు జన్మార్థముని ప్రాపునుఁ గలదు. కావున వారలజయింపరాదని యెఱుంగుదు. ఐనను మహామోహునిచే నేటివర కింతటి మన్ననలఁ గాంచుచు బ్రతికిన నే నాతని ఋణవిమోచనంబుఁ జేయవలసిన కాలంబున విడిచిపోవుట ధర్మంబగునా ? కయ్యంబు నడుచుఁగాని వేటొండు గానేరదు. సర్వంబును దైవాధీనంబు. నీవింక మఱియొ డాజ్ఞాపింపక వాదంబున కనుజ్ఞనిచ్చి పంపుము. నా సేవాధర్మంబు నిర్వర్తింతు ” నన “ నహంకారా ! సత్యముఁ బలికితివి. తవళిదొర నీసహాయమునునమ్మి యింతకుఁ దెగించె. ఆతనికిఁ బ్రിയంబగునట్లు సంచరింపుము పొ”మ్మన బ్రహ్మచర్యుని బంధుభావంబున కానంపించుచు నిజ నివాసంబునకుఁ జనియె.

శ్లో॥ “నమామి నారాయణ పాదపంకజం
కరోమి నారాయణ పూజసంపదా,
వదామి నారాయణ నామనిర్మలం
స్మరామి నారాయణ తత్త్వ మవ్యయమ్”

ముకుందమాల—

ఆత్మభారతమున — బ్రహ్మచర్యపర్వము.

స మాప్త ము

ఓం తత్సత్.

రాధాకృష్ణ

ఆత్మభారతము

బ్రాహ్మణ పర్వము

సీ. నామరూప వికార నాశమొందిన వేళ

సత్యవాచక మయి జరుగునెద్ది

సర్వత్ర ప్రాణ సంచలన మాగిన తఱి

విజ్ఞానమాత్రమై వెలయునెద్ది

వివిధ లోకానీక విభవముల్ చనుమీదఁ

దలఁప ననంతమై తనరునెద్ది

సకల మాయాగుణ వికృతిఁ బాసిన వెన్క

నానందమయమౌచు నలరునెద్ది!

గీ. యున్నదనునది యెదియు లేకున్నవేళ

రెండవదిలేక యేకమై యుండునెద్ది

సత్తుచిత్తుల కేకై క సదనమెద్ది

యట్టి నిర్గుణ తత్వంబు నాశ్రయింతు.

జీవుఁడు వైరాగ్యవలన బ్రహ్మచర్యఁ దుపశమిత
తేజస్సుఁ డగుట విని విలపించి విలపించి యింతటి యోజశ్శాలి
శ్రావ నింక నెవ్వరిఁ గొని నా కొమరుఁడు విజయంబు నొందు
నని వగచు నతనింజూచి వైరాగ్యఁ “ డిన్ని మారణంబులకు
కారణంబు నీవకాన రానున్న కీడుల నెల్ల వినుచుండు ” మని
వాదక్రమ మంతయు నతని కెఱింగించు చుండె,

పదునెకండగు వాసరము నుదయంబున కలుషప్రభు
సైన్యంబులెల్ల పవిత్రతా పుత్రుఁడులేమికిం జింతా క్రాంతం
బులై రణభూమింజేరి తమకెల్ల నింకరక్షకుం డహంకారుండ
యని యతని రాక కెదురుచూచుచుండ, నహంకారుఁడు చండ
గర్వ మను రథంబెక్కి, దుస్సంగతి యను హస్తీకేతువుగ్రాల,
నాత్మశ్లాఘ్యం బను ధనువుఁబట్టి, క్రూరదృష్టులను బాణం
బులు గొని, కొమరుఁడు సర్వోత్కృష్టత యను వృషసేనుం
డును, పరనాశ కుతూహల, పరనిందా పరాయణ, పండిత
దూర, పాపవిచారు లను పరిజనంబులతోఁగూడి రంగస్థలం
బలంకరించె. అంత నెల్లవారు నతనిం బరివేష్టించి ‘ మాకు
నెల్ల రక్షకుండనై నడుపు ’ మని ప్రార్థించిన నతండు సత్యం
బును తపంబును దమంబును శీలంబునుఁగల మహాత్ముండు
వాదంబున నొంటుపడె నన నింక మన కెక్కడి గర్వంబులు
అక్కటా ! భ్రాంతివాది సంపద యిట్లాటడి యయ్యెఁగదా ?
యని కన్నీరుంచిన నెల్లవారును నట్టివారైరి.

బ్రాహ్మణునకు సర్వసైన్యాధిపత్య మొసంగుట

అప్పుడు తన్నుఁ దాన యపశమించుకొని యహం
కారుఁడు “మీరు భీతినొందకుఁడు. బ్రహ్మచర్యుఁ డెంత
యగ్గలిక సూపె నంత నేనునుఁ జూపుదు. శాంతేయుల నెల్ల
వాయాడకుండఁ గొట్టి నిలువరింతు. నింకను నెంత సేతునో
చూడుఁ ” డని చెప్పుచు మహామోహు కడకుఁ జనిన
నతఁడు “మిత్రమా! నీనలన సేన సనాధంబుగా నలరు
చున్నది. ఇంక చేయందగు కార్యమేది యెఱింగింపు ” మనిన
నహంకారుండు చతుర్ద్వింశతితత్వ సంఘాతజాతుండవగు నీకుఁ
డెలియని యాత్మధర్మంబులు గలవె. ఐనను సర్వతత్వ
మూలశక్తియగు బ్రహ్మచర్యుండు ప్రాపుటంజేసి నిప్పు డియ్య
నీకంబుల సమర్థుండై యెవ్వఁడు నడుపఁ గలఁడని యను
చుంటివి. వినుము చెప్పెద. నీపరివారమున చాలనివా రొక్క
రును లేరు. ఐన నిందొక్కనిఁ గొన్న తక్కిన వారికి మత్స్య
రంబు గల్గనివాని వరింపవలయు. అట్టివాఁడు బ్రాహ్మణు
డొక్కండ. అతఁ డన్నిటం సమర్థుండై యుండు నాతనికి
పట్టంబుఁ గట్టు ” మన్న నెల్ల దొరలం గూర్చుకొని యతని
పాలికిం జని సమస్కరించి “సర్వసేనాధిపతిత్వముం గొని
నన్నును సైన్యంబును రక్షింపు ” మని ప్రార్థించి యొడం
బరిచి సర్వగుణ సమక్షంబున నతనికి పట్టంబుఁగట్టి సంతసించు
చున్నంత, అందల ముందుఁ దన్నుఁ బొగడి నందు కుబ్జి
బ్రాహ్మణుండు “స్వాధ్యేయా! నన్నింత పెద్దఁజేసి నందుకు
ముదం బొందితి. దీనికిం దగిన ఫలంబుఁగా వరంబు వేడు

మిత్తు”ననిన నతం డహంకారాదులతో నాలోచించి మహాత్మా!
నన్ననుగ్రహించితివేని ప్రాణంబులతో నిష్కాముఁ బట్టి
యి” మృనిన బ్రాహ్మణుండు నగి,

“ అక్కటా ! యజాతశత్రుఁ డను నామము నిష్కా-
మునకే చెల్లె. స్థూలపురాధీశా ! యతనిఁ జంపుమని కోరక
పట్టుకొను మంటి విది యసాధ్యకార్యంబు. ఈ రీతిం గోరుటకు
కారణంబేమి. వారిం గెలిచి మఱల యర్ధరాజ్య మీ దలం-
చితివ్రా ? నీ నిశ్చయంబేమి యతనిం బట్టి యిచ్చిన నేమిసేతు
వెఱింగింపు ” మన తన కోర్కె యెల్లఱకుఁ దెలియ దబ్బర
దొర యిట్లనియె. “ ఆచార్యా ! నిష్కాముని వాదమున
నూడించితిమేని సత్కాముఁడు మన సైన్యములనెల్ల సమయిం-
పక మానఁడు. మనము వారి నెల్లఁ జంపఁ గల్గితి మేనియు
గోవిందుఁడు మనలనందఱ నంతమొందించి శాంతి కై న పట్టంబుఁ
గట్టుఁగాని యూరకుండఁడు. కావున నిష్కాము ప్రాణంబు
లతోఁ బట్టితెచ్చిన మాయావాదమాడి మఱల ద్వైతమున
కనుపవచ్చు దాన మనకు సర్వవిభూతియుఁ గలుగు ” ననిన
నతని కౌటిల్యమునకును, కించిజ్ఞత్వమునకును నేవగించుచు
బ్రాహ్మణుండు “ సత్కాముఁ డడ్డు పడకున్న నీ కోరినట్లు
కావెంతు ” ననియె, దానికి ముదంబంది నిష్కాముఁడు పట్టు
వడెన కా దలంచుచు శిబిరంబు నల్లడలఁ జాటించిన.

నిష్కాముఁ డా వార్త చారులవలన విని భయపడు
చున్నం జూచి సత్కాముఁడు “ అన్నా ! నేను ప్రాణంబుల

నుండ నిన్ను బ్రాహ్మణుండెకాఁడు స్థాణుండైనబట్టినొపఁడు. సాధ్యాసాధ్యముల నెఱుంగక దురాశాగ్రస్తులై యప్పాపు లిట్లు దలంచిరి. వారి తలంపెన్నఁడును నెగడదు. మనకు పరాభవంబు రా దూఁడిల్లు ” మనియె.

బ్రాహ్మణుని ప్రథమ దిన వాదము.

ఇట్లుత్సాహవంతులై యభయులును నెక్కపెట్ట వాదోత్సాహంబునఁ బెనఁగుచుండ, బ్రాహ్మణుండు ధీరమూ ర్తియై యంతర్యాగ పరివారంబుల పయింబడి యున్నట్టునిలీల యనుబంధ చతుష్కమును చెదరఁగొట్టి సమయించు చుండె. అప్పుడు దుర్నిరీక్ష్య తేజుండై వెలుఁగొందు నతనిం జూచి నిష్కాముఁడు సత్కా మాహింసులఁ బురికొల్పిన వారును నతనిం దలఁపడి పోరుచుండిరి. దంభుఁడును వేదకాముఁడును దలఁపడిరి. తర్కదృష్టియు పాపండుఁడును నెదిరించిరి. తక్కిన గుణానీకం బప్రతిహతంబుగా పోరుచుండె. అట్టియెడ బ్రాహ్మ ణుఁడునిష్కాముఁబొదివి వాదించుచుండ, సత్యకా మాప్త కాము లన్నకుం బాసటయై నిలిచిన నందఱుఁ దనముజ్జ్వలత్రజాలములఁ జీకాకు వరచి నిష్కాముఁ జుట్టి పట్టఁబోవునెడ సుగుణప్రభువు పట్టునడియె పట్టునడియెనని పై నికులెలుంగుఁ జూపుతఱి సత్తా ముఁడు తనయరదంబు రయంబునఁదోలించుకొనివచ్చి యాతనిం దాకి సరభసంబునఁ బోరాడ నొటి కండవ్రావ గజ్జించు బెబ్బలి చందంబున రోజుచు నతం డతనితోఁ బోరాడుచుండె. అంత సూర్యుడస్తాదిం జేరిన కయ్యంబు సాలించి యందఱును విడిదలలకుం బోయిరి.

బ్రాహ్మణుని రెండవనాటి వాదము

మఱునాఁడు పండ్రెండవ దినంబున నిరువాగులును గట్టాయితంబై వాదభూమింజేరిన యవసరంబున బ్రాహ్మణుండు లజ్జావిషాదంబులు మొగంబునం దోప కల్గితేని కడకుంబోయి “కుమారా! సత్కాముఁ డడ్డుకొనుటం జేసి చేఁచిక్కిన నిష్కాముఁడు తప్పించుకొనిపోయె. కావున సత్కాముని పోరికి దూరంబుగాఁ గొనిపోవు మానిసులు మనలో నుండిరేని నా ప్రతిజ్ఞ ననాయాసంబుగా నిర్వహింతు” నన్న క్రోధుండు “నాస్వైన్యంబులతో నన్ను వాని మీదికిం బంపుఁడు. వాద భూమినుండి వేఱుగా గొనిపోయి నాచే నతఁడైన నెండె నాతనిచే నేనైన నెండె దెగునట్లు జూతు” నన్న నాతని తమ్ములు హింసాపారుష్యులును నట్ల పల్కిరి. ఇట్లు కూడఁ బలికికొని క్రోధుండు, దంతదఘ్ను రక్తాక్ష సర్వాంగకంపన బధిరకర్ణ ముష్టిప్రియ భృమతి విక్షేపాదులైన పదివేల సేగి మూఁకల ననుబంధ చతుష్కముతో గొని సత్కాము నెదుటికిం జని “నీవు ధీరుండవేని వాదభూమికిం దొలఁగి మాతో నెక్కటి వాదంబునకు ర” మ్మని పిలిచిన సత్కాముఁ డన్నం జూచి “బలవంతుఁడగు శత్రుఁడు పిలువఁ బోవ కుండుట పౌరుషంబు గాదు. నీ సంరక్షణంబునకు విజ్ఞానుఁడను పాంచాలవరు సత్యజిత్తును సహాయుండుగా నుంతు. నీతఁ డున్నంత కాలంబును పగవారిపలని భయంబును బొందకుండు నది. ఆతఁడు నశించెనేని కలనికిం దొలఁగి పో” మ్మని చెప్పి

యతం డొడబడ నమస్కరించి క్రోధునితోడి యుద్ధంబునకు ప్రత్యేకంబ చని మహావాక్య బాణాసారంబులు గురిపించుచు క్రోధుని వరివారములగు దంతదహ్నుది దశసహస్ర యోధులను శాంతదృష్టి నమ్రభావములను బాణంబులచేత నిముసంబున హతులుఁగాఁ జేసి, రోసంబునఁ బైకొన్న హింసుని కారుణ్యాస్త్రంబున సంహరించి విక్రమించు చుండె. అంతఁ గృష్ణునితో సమానుల మను మత్సరంబున నతని నెదుర్కొనఁ గోరి పాపసేవలఁ జేరిన నారాయణ గోపాలురను సారూప్యము పదివేపురు వచ్చి సత్కాము రథంబుఁ బొదివిన వారి నందఱ మిథ్యావేష నిరూపణంబులను బాణంబుల నవలీల సమయించి మిగిలిన క్రోధసైన్యములఁ గిట్టి కొట్టుచుండె.

ఇట శాంతిసైన్యములును, కలుషసేనలును గలయంబెరసి పోరుచుండ రక్తసిక్తంబైన యట్లు వాదభూమి భయంక రాకారంబుగా నుండె. అట్టియెడ బ్రాహ్మణుండు కరినాథుం బొదుపు కేసరివిధంబున నిష్కాముఁ బొదివిన నతండును వెనుదీయక పోరు చుండె. అట్టియెడ విజ్ఞానుండు బ్రాహ్మణు నెదిర్చి యనేక వాక్యబాణముల నెప్పించిన నతఁడు క్రోధ మూర్తియై యతనిం బడలువడం గొట్టుచుండ విజ్ఞానునకు (సత్యజిత్తు) సహాయముగా జ్ఞానుండును (సూర్యజిత్తు) వచ్చి పోరుచుండ బ్రాహ్మణుఁడు సహింపక కర్మప్రధాన్యములను బాణముల నిరువుఱను సమయించి నిష్కాముఁ బట్టుకొన నప్పఱించు చున్నయెడ, నక్రూరుఁ డను నుత్తమాజుండును,

నక్రోధుఁ డను యథామన్యుఁడును, దమమును, నహింసయు, తర్కదృష్టియు నెక్కుమ్మడి బ్రాహ్మణుం బొదివిన నతం డం దఱ కన్నిరూపులై కొట్టుచు నిలువరించి నిష్కాము మీదికిం బోవ నతండు కైతసంబున వాదంబునకుఁ దొలంగం బాఱ. అట్టియెడ మిగిలిన యోధులు గురుం బొదివిరి.

సత్కామునిచే మోహుఁడు నశించుట:

ఇట్లు వాదంబు నడుచుచున్న సమయంబున మోహుఁ డను భగదత్తుండు మద మను గజం బెక్కి వాదభూమిం బ్రవేశించి తన గజంబుచే నెల్లఱ నుక్కఱం గొట్టించుచు వేదకాముఁబొదివిన వారిపై నిమలెల్లఱు వేదకాముండు సచ్చెం జచ్చె ననుచుండిరి. ఆలోనన నిష్కాముఁడు తన సేనలఁ గొన్నిటిం బురికొల్పుకొని యెదిరించిన నా మదగజంబు సేయు సమరంబు మహా ఘోరంబై యనేకుల ప్రాణంబులు నేలకుం గోలకుం దెచ్చుచుండె. ఆకాలంబునఁ గ్రోధుఁతోఁ బోరాడు సత్కాముఁడు తన సైన్యమునఁ బుట్టిన కోలాహలం బాలించి హరితో నిట్లను.

“పద్మనాభా ! మోహుని మదంబుగా నొపు మన దళముల బడలువడం గొట్టుచున్నది. వేదకామునకు నన్నకుం భారంబగు తేరదైసకుఁబోవని” మృనిన నతండవ్వలనికి రథంబు దోలుచుండె. వెనుకనుండి క్రోధపరివారము లొక్క-పెట్లఁ గవిసి కొట్టుచుండె. ఇట్లు ముందు మోహంబును వెనుక క్రోధంబును నాక్రమించియున్నను తలంకక మఱల వెనుకకు

మరలి కినుకసామిమూకలనెల్ల రూపుమాపి, పారుష్యండు
పొడసూపిన నతనింజంపి, క్రోధుని మూర్ఛమునుంగఁ జేసి,
తెరపింగని మోహునిమీది కోంకార నాదంబు సేయుచుఁ
గదిసిన నిరువుఱకుఁ గొంతతడవు ఘోరంబగు సంగరంబు
సెల్లె. నప్పుడు వార్ధక్య మను బాణంబున మదమను గజం
బును, క్షణికానందమనుబాణంబున మోహుఁడను భదదత్తునిం
బడనేసె. ఇట్లద్దినంబు గడచె.

తర్కదృష్టి సహస్రారపద్మవ్యాహమును భేదించుట

పదుమూడవ నాఁడు సత్కాముఁడు క్రోధసేనలతోఁ
బోరాడ ప్రత్యేక రంగమునకుం జనియె.

ఇట బ్రాహ్మణుం డెవ్వరికిని భేదింపరాని తెఱఁగున
పూర్వ మీమాంసాశాస్త్ర పైన్య నిక్షిప్త సహస్రార చక్రం
బను పద్మవ్యాహం బమర్చి తాను శాస్త్రవాదకర్తయై
ద్వారంబున నిల్వ, సత్కామునకె కాని తమకు శోధించి చొర
రాని యమ్మొగ్గరంబు నీక్షించి నిష్కామాదులు చింతించుచు
తర్కదృష్టియైన దీని భేదింపం గలఁడని యాలోచించుకొని
యతనిం బిలిచి “కుమారా! మా కభేద్యంబగు నీవ్యా
హంబుం జించి లోనఁ బ్రవేశింపుము, మేమును నీతోడన
వచ్చి శత్రువులఁ జెండాడెద ” మన్న “వల్లె ” యని సంత
సంబున. నాయత్తంబై రయంబున నమ్మొగ్గరంబు సేరనతిగి
సుషుమ్నానాశద్వార ముఖమున నున్న బ్రాహ్మణు డగ్గరి
తర్కదృష్టి “అగ్నిముగ్ధోహవై ధూమతాంతః స్వం లోకం

న ప్రతి ప్రజానాతి, స్థవాహ్యేతే అదృథాః యజ్ఞరూపాః
 అవిద్యాయా మంతరే వర్తమానాః యామిమాం పుష్పితాం
 వాచం ప్రవదంత్య విపశ్చితః ” అగ్నిసాధ్యములైన కర్మల
 యం దత్యంతాసక్తి గలవాడు పొగచే నావరింపబడిన
 చిత్తము గలవాడై స్వకీయ రూపమును (ఆత్మతత్వమును)
 యెరుంగఁ జాలడు. యజ్ఞములనే యీ సాధనములు ఓటి
 యోడలు. అజ్ఞానములో బడి కర్మలనే నమ్మియుందురు.
 పుష్పించిన వృక్షమువలె నాపాతరమణీయమైన కర్మప్రతి
 పాదక వేదవాక్యమును వివేకహీనులు దాని తాత్పర్యము
 నెఱుఁగక చెప్పుచుందురను శృతివాక్యములను బాణములచే
 నాతని నొడించి ద్వారభేదనం బొనర్చి లోపలఁ బ్రవేశించిన
 నాస్తికుండును, నహంకారుండును, మహామోహుండును,
 పాపండుండును, యజ్ఞుండును, ప్రబోధుండును, మాననుండును,
 లోభుండును, ధర్మార్థకాములును, దంభుండును, ద్వంద్వమును
 పూర్వ మీమాంస యను సాల్వుండునుఁ గూడి యొక్క
 మ్మడి నతనిం దలపడి పోర తర్కదృష్టియు ననేక శతసహ
 స్రాంతంబులగు తర్కవాక్యముల వారి నందఱు దరిమితరిమి
 కొట్టుచు మహోల్లాసంబునం దిరుగు నుందరనగంబు పోల్కి.
 సహస్రసార్ పద్మ మధ్యంబునం దిరుగుచు నెదిరించిన వారినెల్ల
 నామరూపరహితులం జేయుచు విహరించుచుండ గట్టివాదులు
 గూడ వతని కోల్తల కోర్కక పాటం జొచ్చిన వారి వెంటన
 తగిలి యోంకారనాదంబుఁ జేసి కూడముట్టి తర్క వాక్యములఁ
 గొట్టుచుండె. అట్టియెడ వ్యూహముఖంబున శాంతేయులును,

దమంబును, నహింసయు, నుత్తరవిగామాంసుండను కుంతి
భోజుండును, నభిరతి యపరతి తితిక్షులును, విశ్వా సాక్రూ
రాక్రోధులును, యోగవిద్యాంతర్యాగులును, జాగరణుండును
మోక్ష సంతోష ప్రీతి స్మృతి దయలను విద్యా పుత్రు
లేవురును నెక్కపెట్టి యటవడించి తర్కదృష్టికి బాటగా
బోవునెడ మర్థమధ్యంబున పాపండుఁ డీశ్వర దత్తవరంబు
బలిమి నడ్డగించి లోనికిం బోకుండ నరికట్టె.

తర్కదృష్టి సహస్రారపద్మమునఁ జిక్కుకొని నశించుట.

అట తర్కదృష్టి కోల్తలకుంగాక పోరుచున్న సైన్యం
బుల నెల్లఁ బురికొల్పుకొని బ్రాహ్మణుం డతని నెదిర్చి పోరు
చుండ నహంకారుని కొమరుండు సర్వోత్కృష్టం డెదిరించి
మూర్ఛితుండయ్యె. మహామోహహంకారు లెదిరించి నిలువ
నేరక పాటిరి. మహామోహు కొమరుండు మిథ్యాదృష్టి యను
లక్ష్యుఁ డెదిరించి నశించె. ఇట్లెల్ల యోధుల నుఱుమాడి
చిక్కువరచియు, చీకాకుఁ జేసియు నమ్మెగ్గరంబు భేదించి
బయలునడు సామర్థ్యంబు తనకు లేమిఁ జిక్కువడుట నెఱింగి
బ్రాహ్మణుండు, ప్రబోధించి యహంకారాదులఁ గూర్చుకొని
పోయి యతని చుట్టునుం దిరిగి యాతని సాధన సంపద నెల్ల
తమ మాయావాద జాలంబుల నటికివేసిన వికలసాధనుండై
శత్రుమధ్యమున నెంటి నిలిచి పోరాడు నక్కుమారునితో
నాస్తికుని కొడుకు బ్రహ్మవిధ్యుఁ డనువాఁడు తలపడిన, నిరు
వురును కొంతవడి పోరి యొక్కపరి నమసిరి. తర్కదృష్టి పత

నంబునకు సంతసించుచు పాపయోధు లెల్లఱు సింహనాదంబులు చేసిరి.

ఆనాదము విని నిష్కామాదులు కుమార మరణంబు నిరూపించుకొని వాదంబు సాలించి శిబిరంబులకు విషాదాకారంబులతోఁ జనిరి. నిష్కాముఁడు భరింపరాని దుఃఖమునఁ గుందుచుండ నక్కడికి వేదపురుషుండరుదెంచి మృత్యుదేవతా ప్రభావం బెఱింగించి “ తర్కుఁ డొక్కని కేడ్చెదవేల సర్వంబును సమసినంగాని పరిపూర్ణానంద సామ్రాజ్యముం బొందరాదు. ఈ క్రమమెఱింగిన నీవును దుఃఖించిన నెట్ల”ని ప్రబోధించి చనియె.

సత్కాముఁడు పాపండునిఁ జంప ప్రతిజ్ఞసేయుట

అక్కడ క్రోధసేవలఁ నులుమాడివచ్చుచున్న సత్కాముఁడు మార్గంబున ననేకంబులగు దుశ్శకునంబులఁ గాంచుచు, మాధవుఁ బ్రశ్నించుచు, శిబిరంబుఁజేరి యన్న విడిదలకుంజని కొమరుంగానక నవిషాదంబున నున్న యన్నవలన వృత్తాంత మెల్ల విని దుఃఖించుచు “ తర్కుండులేకున్న నాకెక్కడిగతి. ఆతఁడున్న నెంతటి యగమ్యమైన గమింతు. అక్కటా! పరమేశ్వరా! నాతర్కంబు తుదముట్టె యింకనాకెక్కడి విజయంబు. ఎట్లుజీవింతు నేమిసేతు. తండ్రీ! ముగ్ధయగు ధారణావతి నేమిచేసి పోతివి. నీ వియోగమున దుఃఖించు నాయమం గొగలించి యోదార్పము. నాయనా! సమతను సంతస పెట్టుము. అని యివ్వధమున సత్కాముఁడు విలవించుచుఁ

గొడుగు చావుచకుం గారణుండైన పాపండుపై నలుక వ్రేడమ
 “ నెల్లి సూర్యుడస్తమింపకయ మున్న పాపండు బొరిపుత్తు
 నట్లు సేయనైతినేని యొంకారంబుతో గూడ సన్నిఁ జొత్తు ”
 నని ప్రతిజ్ఞావాక్యంబులు బల్కిర దామోదరుండు సగుచు
 “ సత్కామా ! యిట్టి దుర్లుట ప్రతిజ్ఞల నెనర్పవచ్చునా ?
 బ్రాహ్మణాపంకారుల సాహాయంబున నిల్చు పాపండుఁ జంప
 సాధ్యమగునా ? బ్రాహ్మణుఁడు దురవగాహ వ్యూహమువన్ని
 పాపండునిఁ జేరకుండ నిలిచిన నీ వేమిసేతువు, తెలుపు ”
 మన్న సత్కాముఁడు కృష్ణా ! వారి నే నెఱుఁగుదు. నన్ను
 వా రెఱుఁగుదురు. నీ సహాయము నా కుండ ప్రతిసాధిం
 చుట యేమిలెక్క ” యనుచు నందఱుం గూడికొని దుఃఖం
 బులు దిగఁద్రావి సరససల్లాపంబు లాడుకొను చుండిరి.
 సత్కాముఁడు సుషుప్తియందు సవికల్ప సమాధికిఁ బోవుట.

హృషీకేశుఁడు సత్కామునిఁ గూడి తదీయ గృహం
 బునకుం జని పరిశుద్ధజలంబుల కృతాచమనండ్లె యొక్క
 విజనప్రదేశంబున దర్భశయ్యఁ గావించి దాని గంధపుష్పాక్ష
 తంబుల నలంకరించి మహావాక్యముల విన్యసించుచు తానందుఁ
 గూర్చుండి సత్కాముఁ గూర్చుండ నియోగించి యతఁడు
 నిత్యంబునుఁ జేయు రుద్రపూజను షోడశోపచారంబులతో
 తనకుఁ జేయించుకొని యతని ‘ సుఖనిద్రంబొందు ’ మని చెప్పి
 తాను తన విడిదికిం జనియె. ఆ యానంద సుషుప్తియందు
 సత్కాముఁడు సవికల్పసమాధిం బొంది యందు కృష్ణ సహి

తుండై కైలాసంబునకుంజని యందు నుమారమణుసందర్శించి
 ఛాద్రంబగు కవచ మనుసంధించి హరునివలన న్యాసపూర్వ
 కంబుగా పంచాక్షరి యను పాశుపతంబును పునరుపదేశంబు
 నొంది ప్రకృతిస్థుండై కన్నులు విప్పి జాగ్రద్దశనుబొంది యది
 యంతయు స్వప్నరూపంబుగా నున్నను జాగ్రదనుభవంబు రీతి
 ననుసంధించు కొనియుండె.

ఇట కలుషవర్గ స్కంధావారమున పాపండుడు సత్కా-
 ముని ప్రతిజ్ఞావాక్యములు విని భయవిషాదంబులతో చైత్రుల
 కొటికదొర కొలువుకూటంబునకుం బోయి “ సత్కాముడు
 నన్నుఁ జంపఁ బ్రతినఁబూనెనట దానిదప్పింప మీరెవ్వఱును
 సమర్థులుగారు ప్రాణంబులన నందఱికినితీపియె. కాననెల్లిభానుఁ
 డస్తమించువర కెందేనిం బోయెద ” ననిన బ్రాహ్మణుండు
 “నేనుగలుగ నీవాతనికి వెఱవం బనిలేదు. నాచేతులమాటున
 నున్న నిన్ను దేవతలునుఁ దేతీచూడనేరరు. ఆ సత్కాముడు
 ప్రవేశింపరాని బంధుర వ్యూహముంబన్ని నిన్ను రక్షించెద.
 దాన మన కార్యంబులన్నియుఁ గడముట్టు నిన్నుఁ జంప
 లేకున్న రేపు సాయంసమయమున కతఁడు సచ్చు. వాఁడు
 మడిసిన తక్కువారెల్లఱు తమంతన నామావశిష్టులయ్యెదరు.
 రేపటితో మన సంగరంబునుఁ దుదముట్టు నిలువు ” మని
 పలికిన నెల్లవారును సంతసించిరి.

బ్రాహ్మణుఁడు సుషుమ్నానాశాంత సహస్రార
పద్మవ్యూహమును బిన్నుట.

ఆ రాత్రి గడువ మఱునాఁ డరుణోదయమ్మున పై న్య
ములతో గురుండు రణభూమికిం జని సహస్రార మధ్యమున
కర్ణిక యను పద్మాకారవ్యూహం బమర్చి యచ్చట పాపం
దుని నిలిపి వానికి బాసటగా కాముఁడు నహంకారుఁడు
దంభుఁడు లోభుఁడు ప్రబోధుఁడు యజ్ఞుఁడు నుండునట్లు
నియమించి యక్కడినుండి యాధారంబు వరకు నాఱు
విశ్రాంతి స్థానంబులుజేసి సహస్రారంబు మొదలు నాధారంబు
వరకు సూచీముఖ మను పేర నంతర్నాళ మార్గంబుఁ గావించి
యాధార మను ముఖద్వారమున నెరు లెవ్వఱును దాని
భేదించి లోనికిం జనకుండ తాను నిలిచియుండె.

ష డ్చక్ర స్థాన ము లు

“గుదమేథ్రాంతరాశస్తం మూలాధారం త్రికోణకమ్
శివస్య జీవరూపస్య స్థానం తద్ధి ప్రచక్షతే
స్వాదిష్ఠానాహ్వాయం చక్రం లింగమూలం షడశ్రకమ్
నాభిదేశే స్థితం చక్రం దశాస్రం మణిపూరకమ్
ద్వాదశారం మహాచక్రం హృదయేచా ప్యనాహతమ్
తదేతత్పూర్ణ గిర్యాఖ్యం పీఠం కమలసంభవ
కంఠకూపే విశుద్ధాఖ్యం యచ్చక్రం షోడశాశ్రకమ్
పీఠం జాలం ధరం నామ తిష్ఠత్యత్ర చతుర్ముఖ
అజ్ఞానామ భ్రువోర్మధ్యే ద్విదలం చక్రముత్తమమ్. —యోగశిఖ

నాఁడు కృష్ణపరమాత్మ సవిశేష సన్నాహంబుతో నమర్చిన యరదంబును ప్రదక్షిణ ప్రణామంబులుఁ జేసి సత్కాముఁ డెక్కి తనవారితో రంగస్థలంబుఁదటిసి దమంబును (సాత్యకి) బిలిచి “నెచ్చలీ! నేటికయ్యం బతి భారంబు. తీవ్రాతి తీవ్రతమ శాస్త్రవాదన నిపుణంబు. మనమీభారం బునఁబడియున్న కాలమున నన్న బ్రాహ్మణునికిం జిక్కనేని మిక్కిలియు నెడలు వాటిల్లు నట్లుగాకుండ జూచుకొనుట మన కెక్కుడు కార్యంబు, కావున నేనిమ్మహా నాథంబు భేదించు కొని పోవునెడ నాతనిసంరక్షణంబునకుం జాలకుందు. అప్పుడు బ్రాతృదేవు రక్షణంబునకు సమర్థుండవగు నీవుండుట కర్తవ్యంబు. కావున నాభారంబు నీవు వహించి నిలువు” మని చెప్పి రథంబుఁ దోలించుకొని గురునిఁ జేరంబోయి యచ్చట నెదుర్కొన్న మందాధికారుల ననేకులజంపి, నాస్తికుండు తాకిన పెడతలంగొట్టి పడపించి, గురుం డాసిన నతండు పోనీక చిక్కునరుప - సత్కాముఁడు “శిష్యుండ నామేలుఁదలంపు” మని ప్రార్థించినను నతండు లోనఁ బ్రవేశింపరాకుండఁ గొట్టుచుండ, నప్పుడు కృష్ణుఁడు సమయవేదియై బ్రాహ్మణుఁడున్న స్థలంబుఁ జూచి యతనికిఁ ప్రదక్షిణించు నట్లు రథంబు ద్రిప్పి మెలుపు మెటిసినంత కాలంబున సూచీ ముఖద్వారంబునఁప్రవేశిం చి లోపలఁబడిజూచ్చుకొనిపోవుచుండె. ఎడనెడ నెదుర్కొన్న వారి నెల్ల సమయించుచు పోవుచుండ లోభుఁ (కృతవర్మ) డెదిరించి పోనీయక యాగినఁ గొన్ని విజ్ఞాన వాక్యముల నతని సమ్మార్చితం జేసి పోవుచుండె. లోభుఁడాలోనఁ దెలిసి సత్కా

మునకుం బాసటయై వచ్చు చక్రరక్షకుల నక్రోధాక్రూరుల నతనిఁ జేరికుండఁ గొట్టుచు నిలిపె. ఆలోన సత్కాము. డెడఁ గని వాదుల నెల్ల నంతమొందించుచుఁ బోవుచుండ, మఱల లోభుండు గదిసి తత్వవిచారంబును, గదలనీయక పొదివి పోరుచుండె. ఆతని వాదంబుతోన ప్రౌద్ధ పోవుచుండె. ఆలోన మదమను కాంభోజుండును, మత్సరమను వికర్ణుండును నెదిర్చి చూవరకు వెక్కసంబుగఁ బోరాడి ధనాభావంబును నస్త్రంబునఁ బొలిసిరి.

ఇవిధమున శాంతేయుఁడు గురునిఁ గడచి లోభాదుల నాచి మదాదులఁ జంపి పోవుచుండఁ గల్లలయెకిమీఁడు (దుర్యోధనుఁడు) చూచి బ్రాహ్మణుని డగ్గరి క్రూరవాక్యముల నిట్లనియె.

పొల్లుతోడు బ్రాహ్మణుని దూటుట

“మహాత్మా నిన్ను నమ్మి పాపండుని వాదమున నిల్చి నందుకు మిథ్యాదృష్టిని శూన్యరూపం జేయనెంచితివి. పంచ కామ పక్షపాతివి గావున్న సత్కాము లోనికిం బోనిస్తువె ? మాయెడ నీవు తేనెఁ బూసిన కత్తివైతి ” వని పల్కుచు కార్యభారం బూహించి రాజసం బడంచుకొని “ఆచార్య ! పాపండునకుం బాసటయై యున్న నుత్తమాధికారి గుణలోకం బెల్ల సత్కాము రాకకు భయంపడి వెలవెలబారం జొచ్చిరి. నీ పూటకున్నఁ గాదతని రక్షింపఁ బూను” మన్న బ్రాహ్మణుఁడు “ ఘోరా ! పూయజ్ఞుని పలుకులకును నీమాట..

లకునుఁ గోపింతునయ్య ! మాధవు మతి ముందు బోవుచుండఁ
జను సత్కాముని బ్రహ్మవాక్యములు వెనుకనున్న వారిఁ
గూడఁ దాకుచుండు, అట్టివాని బోసీక యాపఁ గలుగుదునె
యెరిగి యెరిగి యేలవల్కెద వది యట్లుండె నింక నెక్క
హితంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. నేనీ స్థానంబువీడి లోని
కేతెంచిన నిష్కామానీకంబు లొక్కపెట్ట లోనికిం జొచ్చు,
అట్లైన మనయొడ్డుచెదఱు. అప్పుడు పాపండు గాచుట సాధ్యము
గాని పని. కావున నిష్కాముఁబట్టి యిచ్చెదనన్న ప్రతిజ్ఞ
యీకడన తీర్తు. వృద్ధుఁడనగుట శీఘ్రవాదంబునకుం జాల.
నీవును సత్కాముఁడును తుల్యశక్తి సంపన్నులు. అదియునుం
గాక సందేహంబు వ్రానాడి వారితో పగఁగొంటివి. తగు
సహాయులం గూర్చికొని నీవయడ్డుపడుము సత్వరంబుచను" మని
హేళనారూపంబుగా నాడుటయునప్పాపకుపలపతి "ఆచార్యా
నిన్నును లోభునిం గెలిచిన సత్కాము నేను గెలువఁగల్గుదునె.
ఇదియ కార్యంబందువేని నీనియోగం బాచరింతు. యశంబు
వమ్ముగాకుండఁ జూడు" మనిన గురుండు " సత్యంబు వల్కి
తివి. సత్కాముఁ డట్టివాఁడ. నేనెక్క కవచంబిత్తు దాని
ధరించి రక్షితుండనై యతనిఁ దలపడుము. తదీయ మహా
వాక్య శరములు నీ తనువుం దాకకుండు" నని చెప్పి పైశా
చిక కవచంబను మత్రంబు ననుసంధించి ధారణం బొనర్పజేసి
దీవించి పొమ్మనిన రయంబున నరదంబుఁ దోలుకొని సత్కా
ముఁడున్న యెడకుం బోవుచుండె.

ఇక్కడ నాధారముఖద్వారమున నహింసుఁడు గురుం
దలపడి పోరాడి యతనిచే భంగమొంద దముం డెడసొచ్చి
తీవ్రవాదంబుఁ సేసి గురుని భంగించె. ఇట్లు ధీరు లెవ్వరును
లోనికిం జనకుండ గురుండు కనువుఁ గొట్టుచుండె.

సత్కాముఁడు ద్వంద్వముల సంహరించుట.

అక్కడ సత్కాముఁడు తన తత్వవిచారము (రథము)
నడచు నంతమేర గుణగణంబును సర్వప్రళయముగఁ గూల్చు
చుండ దానికిఁదగినట్ల మాధవుండును తత్వవిచారమును గడపు
చుండుట వినువారి కద్భుత జనకం బయ్యె. ఇట్లతి రభసంబున
పాపండుఁ డున్న దిక్కునకుం పోవంబోవ ద్వంద్వములను విం
దానువిందులు శీతోష్ణ మానావమాన సుఖదుఃఖ కాంచనలో
ష్టాదులైన సేనలంగూడికొని మార్కొన్న వ్యవసాయాత్మికా
బుద్ధివృత్తులను బాణములచే వారినందఱు బోకార్చి పోవుచుండ
శాంతేయుఁడు ధీరవాదమను రణవిహారంబున బడలిన మహా
వాక్యములను వాహంబులఁగని “కృష్ణా! తత్వవాహనములు
శత్రువాక్యములను శరంబులు నాటి బడలియున్నవి. కావున
వీని విడిచి నీరుపట్టుం దీర్పు” మని తాను పాదచారియై
నిలిచె. అట్టియెడ పగఱు తాతనిం గొట్టుట సులభంబని
యెంచి తలపడి హతులగుచుండిరి. ఆమీద సత్కాముని
సాధనచతుష్టయ సాధితంబైన వ్యవసాయాత్మికా బుద్ధిబలంబున
నమ్మహావాక్యములఁ దెలివినెందించి, గోవిందుఁడు మఱి
వానిని తత్వవిచారంబునకు బూన్చి యెప్పటియట్లఁ బోవుచు

నవరాష్ట్రాంబునకు సహస్రార సమీపగతులై యందున్న
యోధులనడుమ పాపండుఁ గాంచి యొంకార శంఖనాదంబు
లొనర్ప మిథ్యావాదు లెల్లఱును పాపండు దెసవిగతాశులై
యుండిరి.

అంత మహామోహుఁడు గురుదత్త కవచధారణంబున
భయంబువీడి సత్కాముగూడముట్టి క్రూరవాక్యములనునా
తాచములు ప్రయోగించుచుండ నతని సాహసంబు గురుఁ
డుపదేశించిన పిశాచ కవచధారణంబె యని యెఱింగి మున్ను
తా నగురువునలన నెఱిగిన తన్మారణ ప్రయోగంబున దాని
వమ్ముజేసిన నతం డచ్చట నిలువనేరక పాఱిచనియె. ఆమీద
సత్కాముఁడు పాపండు జట్టుకొనియున్న మూకల కడరి
పోరుచుండె.

నిష్కాముఁడు దముని సత్కామునకుఁదోడ్పడఁ బొమ్మనుట

ఇక్కడ సేనాముఖమున గురునితో నెదిరించి నిష్కా
ముఁడు పట్టువడు నంతటి పనికివచ్చి వాదంబునకుంఁ దొలఁగి
యయ్యెడఱుఁ దప్పించుకొనియె. జాగరుండు గురుదాకి పోరాడు
చుండ కలియను నలంబునుండతనిఁ దాకి మడిసె. అంత నిష్కా
ముఁడు తమ్ముఁ డొక్కరుండ మొగ్గరంబుఁ బ్రవేశించుటకు
భయంపడి దమంబుంగాంచి “ప్రశాంతాంతరేంద్రియా! దముఁ
డా! సత్కాము డొంటరియై పూహమునఁ బ్రవేశించె. బ్రాహ్మ
ణుం డత్యంత క్రూర వాచా పటిష్ఠుండు. తమ్ముని గతి యెట్ల
య్యనొ యెఱుకపడ దేమిసేయుదు. నీవైన నాతనికి బాగుట

లేక తక్కిన పోరు భరంబగు. సత్కాముఁడు ద్వైతమున నున్ననాఁడు “దమము సహాయమున సంతశ్శత్రువుల నవలీల గెల్తు” నని పలికె. దానికిం దగిన ట్లిప్పు డతనికిం దోడుపడ వలయు. నారక్షణంబునకు వేదకాముండు గలఁడు. నీవు శీఘ్రమున గురుం గడచి మొగ్గరంబుఁ జొరు” మన్న వల్లె యని సూచీముఖంబున కేఁగి గురుం దలపడి పోరాడి సత్కాము నట్ల ప్రదక్షిణంబుగా లోనికిఁ జని మార్గమధ్యంబున నెదు రొక్కన్న పాపప్రభువుల ననేకులఁ జంపి సత్కాముఁ జేరం జనియె. మఱల నిక్కడ నిష్కాముఁడు దము నెక్కనిం బంపితి నేమయ్యెనో యనుభయంబున వేదకాముఁ బిలిచి “సోదరా! యొంటిఁ జనిన సత్కాము బాసటకు దము నుంటిం బంపితి. ఇతం డతనిఁ గూడికొనియెనో లేదో మనంబు తల్లడిల్లు చున్నది.

“కం. తమ్మునిఁ దలంచి కృష్ణుని

తమ్ముఁ బనిచె నతనిం బదంపడి తన చి

త్తమ్మునఁ దలఁపఁడ ధర్మజుఁ

డెమ్మెయి వాడొక్కొ నారె యీ యున్న జనుల్.”

— భారతము.

కాపున గురునకుం జిక్కకుండ నారక్షణంబు నేర సేసి కొండు. నీవు త్వరిత గమనంబున నతనిఁ జేర నరుగు” మని పంచిన నతని రక్షణంబున కహింసు నునిచి వేదకాముఁడు సేనాముఖంబునకుం జనిన, గురుండు త్రోవ యీక “నీ

తమ్ముడు ప్రదక్షిణించి చనియె. నీవును నట్ల పొ" మ్మన్న
 " శత్రుపక్షంబున నున్నంత వరకును గురుండవు కావు. నీకుఁ
 జేసిన ప్రదక్షిణంబు పగవానికిఁ జేసినట్ల యగు" ననిచెప్పుచు
 ననలీల నతనిని రథంబుతోఁ గూడ నెత్తినైచి లోనికిం జొచ్చి
 పోవుచుండ మోహముడు తలపడి యోడి చనియె. అహం
 కారుడు తలపడి యోడి పాటి మరల మరల నెదుర్కొని
 యోడి పాటుచు కడకు వేదకాముని నిరాలాపుంజేసి యతనిం
 జంపక పోరువంబులాడి విడిచిపుచ్చిన నతండు సత్కాముఁ
 డున్నదెసకుఁ జనియె.

దముడు కాముని జంపుట.

అంత దముడు తీవ్రవాఙ్మాలములు ప్రయోగించుచు
 సత్కాముడున్న దెసకుం బోవుచుండ కాముఁ డడ్డుకొని
 పోరాడి యన్యాయసాధనంబులు వమ్ములు కా కామిన్యపాంగ
 దృష్టియను ఖిడ్గంబుగొని కాముండును నంతరింద్రియ నిగ్రహ
 మను ఖిడ్గంబుఁ గొని దముండునుఁ దలపడి పోరు నాలోన
 కాముడు దముం బడవైచి నలుకఁబోవుచుండ నారాయ
 ణుండు కనుంగొని సత్కాముఁ జూచి " సత్కామా ! నీ
 శిష్యుని రక్షించు కొ" మ్మనిన సత్కాముడు కాముఁ డెత్తిన
 కామినీదృష్టి యను ఖిడ్గమును నంతశ్శోధన మను దాణంబున
 నతికిన నాలోన దముండు తెప్పటిలి లేచి ప్రాయోపవేశంబున
 ప్రాణాయామ పరుండైయున్న కాముని నంతరింద్రియనిగ్రహ
 మను ఖిడ్గంబున ఖండించె. ఇట్లమ్మువృద్ధును దుర్గుణసంహార

క్రీడ సలుపుచు సాయంతనమునకు పాషండుఁడున్నెడకుఁ బోవ నహంకారాదు లనేకవిధంబుల సిలుగులం బెట్టుచు నతనిఁ గాన రాసుండఁ జేయుచుఁ బ్రాప్తఁ గడపుచుండ కృష్ణఁ డిట్లున్నఁ దీఱదని తన కాలచక్రంబున తేజోమయ సూర్యుం గప్పిన నజ్ఞాన తిమిరంబావరింప చీకటి వడియె. అప్పుడు సత్త్వాముఁడు సచ్చినని సంతసంబున నత్తెత్తిచూచు పాషండుని రాద్రంబగు పంచాక్షరమును బ్రణవంబునం జేర్చి ప్రయోగించిన దాన నతండు తలదెగి మడిసె. అహంకారాదులచే నెంతటి రక్షకత్వ మును బొందియు పరమాత్ముని యాప్తిక్యముచే పాషండ త్వము నశింపక తీరదయ్యె.

ఇట్లు విజయంబు సంపాదించి సంతసంబున సత్కామ వేదకామ దమాక్రూరాక్రోధులు పరమాత్ముఁ గూడి నిష్కాముపాలికి రయంబునఁ జని విజయంబుఁ దెల్పుచు నమస్కరించిన వారినెల్ల గాఢాలింగనంబుఁ జేసి తమ్ముఁడు బ్రతికి వచ్చినట్లు సంతసించుచుండె.

మహామోహుఁడు గురునిపాలికిం జని “ నీనలర నన్యాయంబుగ పాషండు గోలుపోతి. నీవు శాంతేయ వత్స లుండనని యెఱిఁగియు బేలనైతి. అహంకారుఁ డొక్కరుఁడు పెనఁగిన నేమియగు. సత్కాముఁ బొరిగొనువాడు మన పైనయ మునలేరు. నాకై యెందఱు ప్రాణము లర్పించిరి. ఇంక నేమి నేయును నేర పూని పగతురఁ జంపియొడె వారిచేతఁ జచ్చి యొండె. నాకై ప్రాణములర్పించినవారి యప్పుఁదీర్చికొందు”

నన గురుండు “మృషారూపా! యిప్పుడెవ్వరి నన్న నేమియగు నాఁటి వితండవాద వాక్యంబులె నేఁటిసత్కాము మహావాక్య ములుఁగా నచ్చుచుండె. పాపఫలం బెవ్వరికేని యనుభవింప కుండరాదు. నాఁడె సద్విచారుఁ డింత బుట్టునని తెలిపె. విన నేఁక యింత దెచ్చుకొంటి వనుభవింపుము.

“ఉ. అన్నివిధంబులం బఱచియైనను నక్కటికంబులేక వా
రి న్నెఱిమాలి కానలఁ జరింపఁగఁ బంచిన బోయివచ్చి య
య్యన్నయుఁ దమ్ములుం దమకు నయ్యసగం బిలవేడి కాన కి
ట్లున్నను వారి మార్కొనుట కోర్చితి నేనొక బ్రాహ్మణుండనే ”

— భారతము

ఇదె చెప్పుచుంటి నొంకారేయ తాపేయులఁ జంప కుండ కవచంబు వీడ నీ రాత్రి పోరు చాలింపకుండునట్లు వీటం జాటింపు ” మన్న నతం డట్ల సేయించె. అట్లా రాత్రి (సమ్మాధ దశయంను) సామాన్యజ్ఞాన మను కరదీపికా సహాయంబున నుభయ సేనలకుఁ బోరు చెల్లుచుండె. అట్టియెడ వేదకాముఁడు పాప సైన్యముల నెల్ల “విజ్ఞాతా రమరే కేన విజానీయాత్, ఆత్మావా ఆరే ద్రష్టవ్యః, సదేవసౌమ్య ఇదమగ్ర ఆసీత్, అవినాశీ అరే ఆత్మా, ఏషా ఆత్మా అపహత పాపా, శద్ధం అపాపవిద్ధం, సత్యం జ్ఞాన మనంతం బ్రహ్మ, వాచారంభణం వికారో నామధేయమ్, స ఏవ ద్రష్టా స ఏవ శ్రోతా ” మొదలగు వ్రమాణవాక్యములను గదాఘాతంబుల సమయింపు చుండె. ధర్ముఁగు నియమపాలన జీనతోషణ పారమార్థికాది పరివారములతో వేదకాము మార్కొన్న తన

దివ్యశక్తి యను గదాఘాతంబున వారినందఱిని రూపుమాపె.
ప్రబోధుఁ డొక్కడఁ బోరుచుండె. యజ్ఞుఁ డదృఢత వాదక్రీడఁ
గావించుచుండె. సత్యకామాంస్త కాము లొక్కడెసఁ బోరుచుం
డిరి. తండ్రిం జంపిన పగఁ దీర్చ నర్హుఁడు సంఖ్యాసమీకరణా
స్వప్నపాలన భంగభ యాసంతృప్తాదులైన పరిపారములతో
దము నెదుర్కొని యతనిచే నిమిషభంగుర నిత్యచాంచల్యాదు
లను బాణముల సమసిపోయె. ఆ మీఁద నుభయసైన్యంబు
లును సంకులంబుగాఁ బోరుచుండె.

అట్టియెడ నహంకారుఁడు తన కగ్గమైన యాప్త కాముని
వాహనమైన కల్యుంజేసి యాత్మశ్లాఘ్యంబను వింటిమొనం బొడు
చుచు మావంటివారితో నెన్నఁడును కల్యంబు సేయకుము.
ఎక్కడనేని గోష్ఠంబుల నుండు మని యెత్తి యాడుచు విడిచి
చనియె. అది యెల్లఱకు సుప్తికాలంబును తనకు ననుకూలం
బును నగుట జాగరుం డనంతబలుండై పాపిష్ఠసైన్యంబుల
పయిం గవిసి తన మాయాజాలంబులఁ గప్పి చతురంగముల
నేలపాలు సేయుచున్న యతని యప్పటి విజృంభణంబుఁ గన్న
సూర్యోదయంబువేళకు సర్వంబునుఁ దుదముట్టుకట్టు కన్నట్టె.
అప్పుడు మానసికాదు లహంకారుఁ జూచి వీనిఁ దెగటార్ప
కున్న మన బ్రతుకు సున్నయగు. వీనికన్న సత్కాముఁడె
మేలు. అంతరాత్మ దత్తంబైన దివ్యశక్తిని సత్కాముకొఱకుఁ
బూజించుచు దాఁచి యుంచితి. నిప్పుడియడలు దప్పినమీఁద
టికిం జూచుకొందము ముం దీతనిపయిం దానిఁ బ్రయోగింపు.
మన నప్పు డహంకారుఁ డా దివ్యశక్తిని జాగరుని పయిం

బ్రహ్మోగించిన నది దివ్యతేజోజాలంబులు దిశలం గప్పుచు
వచ్చి జాగరుఁ బరిమార్చె. ఆతని పాటుఁ గాంచి కల్మష
యోధు లందఱు సంతసంబునం బొదలుచు సింహనాదంబులు
గావించిరి. కొమరుని పాటుఁ గని వేదకాముఁ డెంతయు
దుఃఖించె.

బ్రాహ్మణునిచే యోగవిద్యాంతర్యాగులు మడియుట

ఆమీఁద యోగవిద్యాంతర్యాగు లొక్కుమ్మడి తమ
తమ పరివారంబులతో బ్రాహ్మణు ముట్టడించిన నతం
డయ్యిద్దఱ సైన్యంబులతోఁ గూడ సాయకాసారంబు లడరించి
ముంచి పరలోకంబునకుఁ బంపె. అప్పుడు తండ్రి మరణముం
గాంచి దుఃఖించి యహింనుఁడు “గురునిఁ జంపికాని కనచంబు
వీడ ” నని ప్రతిజ్ఞఁ జేసె. ఇంతలో నాదిత్యోదయం బగు
టయు నెల్లవారును కాల్యకృత్యంబు లొనర్చి షడియేనన నాటి
యుదయంబున మఱల సమరంబునకుం దలపడి పోరుచుండ,
గురుని యాటోపంబు సహింపరానిదై విజృంభించినఁ గనుంగొని
వాసుదేవుండు “ ఇవ్విధమున నితనితోఁ బోరాడి దేవతలకైన
జయింప శక్యంబు గాదు. దీని కొక్క మందు సెప్పెద.
యజ్ఞము నశించెనన్న నితండు “ పుర్వన్నేవేహ కర్మాణి
జీజీవిషేచ్ఛతం సమాః ” ఈలోకమున కర్మలుచేయుచునే
నూఱువత్సరములు జీవింపఁ గోరవలయునని పల్కు తన వాద
వ్యాపారమును మాను. అట్లు చేయుఁ ” డన్న నిష్కాముఁ
డసత్యదోషంబునకు వెఱచి విషాద మొందుచుండ వేదకా

ముఁడు యజ్ఞంబు సమసె నని గురుండు విసం జెప్పిన నతఁడు హృదయంబు జల్లని చెదర బెదరియు నతని వాక్యంబులు సత్యంబులు గావని యెంచి యప్పలుకులు పెడచెవింబెట్టి యహింసునిఁ గవిసి పోరుచుండె.

అట్టియెడ యమనియమాది మహర్షు లతని పాలికిం జనుదెంచి “ప్రభాష్మాణా! బ్రహ్మజ్ఞుడవగు నీకు సుగుణ మారణ కర్మంబు ధర్మంబుగాదు. ఇంతమమున్ను చేసితేనియు కాలంబు పూర్ణంబయ్యెఁ గావున నింకనైన శాంతించి యీ హింసాకర్మము నుజ్జగింపు” మని బోధించి యంతర్ధానంబు సేసిరి. గురుఁడు వారల ధర్మప్రబోధం బూహించి వేదకాము వాక్యములఁ దలంచి యెదురనున్న తనకు ముఖ్యశత్రువగు యహింసుఁ గనుంగొని వికలహృదయుండై కుమారుఁడు సచ్చుట బ్రతుకుట నిష్కామువలనఁ దెలియంగోరి యతని నడిగె.

అహింసుఁడు మృత్యుడైన గురుని ద్రుంచుట

అది యసమయంబని వాసుదేవుఁ డచ్చహారాజు నీక్షించి “బావా! యీదినమున నపరాహ్ణంబు దనుక గురుండని సేసె నేని మనవారందఱు మడియకుండ నేర్తురే? కావున నెల్లఱ నీతని వాతంజేర్పక నీ కొడుకు సచ్చైననుము. ఆత్మరక్షణమున కాదు నసత్యమును సత్యంబెయగు నట్లుసేయు” మనియొ. వేద కాముఁడు నట్ల బోధించె. అప్పుడు నిష్కాము డెట్టకేలకు సమ్మతించి ‘యజ్ఞండు సమసె’ని యెలుంగె త్తి పలికి ‘సామజ’

మని యల్లన ననియె. అప్పలుకులాలించి గురుండు చింతాకు
లిత హృదయండ్లై “ఆత్మావైపుత్ర నామాసి” నేనేనైన
పుత్రుఁడు పోయినమీఁద నాజీవితమ్మింక నెందుకని సంగరము
సాలించి యోగనిష్ఠునెంది తేజోమయాత్ముఁడై తనువు విడిచి
జ్యోతిరూపంబున పరమస్థానంబు నెందె.

అట్టియెడ తనకుం దగని క్రూరకర్మయను కృపాణ
మును బట్టి యహింసుఁడు తనవారందఱుఁ దగదనుచున్నను
వినక రథంబు మీఁదికిం జని యతని భౌతికోపాధిని నటికె.
అవ్వార్త మఱి యొక్కెడఁ బోరుచున్న యజ్ఞుఁడు మామ
యగు ప్రబోధునిచేవిని తండ్రి మరణమున కెంతయు దుఃఖించి
‘యోగనిష్ఠునున్న తండ్రి మెడఁ గోసిన పాపిం జంపకమాన’
నని ప్రతిజ్ఞ జేసి యతనిపయిం గవియుచు పితృవియోగదుః
ఖాగ్ని పైకొన సహింపలేక మహామోహుఁ జూచి “యబ
ద్ధంబులు వల్కి బ్రతికెద మనుకొన్న నిష్కాముని వారెట్లై
పుడమిం బడియెదరో చూడు” మని పల్కుచు నారాయణ
కవచధారణశక్తిం బటపిన నది నింగియు నేలయు నిండి యాభీల
చటులజ్వాలాజాలంబులతో చతురంగముల ద్రుంగించుచు
వచ్చుచుండ, దానికి ప్రతివిద్యం గానక నిష్కామాదులు
నిర్విణ్ణులై చేయునదిలేక చూచుచుండ నప్పుడు నారాయణుం
డెల్లట నాలోకించి యిట్లనియె. “సత్యవాదులారా! మీమీ
యన్యదేవతోపాసక సాధనంబుల విడిచిపెట్టి వాహనంబులుదిగి
నమస్కరించుచు నిలువుం డిదియ దీని ప్రత్యస్త్రము. ఇది
నారాయణకవచ మంత్రప్రభావము. ఇది తనయం దనన్య

భక్తిం జూపువారిని రక్షించు " ననిన నందఱు నట్లనేసిరి.
దాన నమ్మహాస్త్రము వమ్మై చనియె.

ఇట్లు తండ్రి మరణంబును, మహాస్త్రము వ్యర్థమగు
టయు నంతరంగమున సంతాపంబుఁ గూర్చి పై న్యంబులపైఁ
గవిసి యహింసుఁ దాకి పోరునెడ సత్కాముఁడు తన తీవ్ర
వాక్యవాదమున నతని యాటోపం బుడిపె. అప్పటికి సాయం
తనం బగుటయు నాలంబు సాలించి యుభయ బలంబులు
విడిదలలకుం జనియె.

" శ్లో॥ ఏకాకీ నిస్సృహః శాంతః పాణిపాత్రో దిగమ్భరః

కదా శమ్భో భవిష్యామి కర్మనిర్మూలన క్షమః॥

— భర్తృహరి.

ఆత్మభారతమున బ్రాహ్మణపర్వము

సమాప్తము

ఓం తత్సత్

—

శ్రీరాధాకృష్ణాయనమః

ఆత్మభారతము

అహంకార పర్వము

శ్లో. సత్యజ్ఞాన మనంత మచ్యుత మజం చావ్యాకృతంతత్పరం
కూటస్థాది సమస్త సాక్షి మనఘం సాక్షాద్విరాట్త్వదమ్
వేద్యం విశ్వమయం స్వలీనభువనం స్వారాజ్యసౌఖ్యప్రదం
పూర్ణం పూర్ణతరం పురాణపురుషం రామంభజే తారకమ్,

— శ్రీరామకర్ణామృతము.

అహంకారుని ప్రథమ దివస వాదము.

ప్ర దునాటగు దినసంబున రెండు వీడుల దళములు వాద
భూమిం జేరిన మీఁద దుర్గుణప్రభువు గురుని పోకకు దుఃఖించి.
సర్వసైన్యంబు నడుపుట కహంకారునికి పట్టాభిషేకం బొన
ర్చిన, పొంగి యతండు “ బంధుమిత్ర యుతంబుగ సత్కాముఁ
బరిమార్చి ముక్తిరాజ్యము నీ పాలొనరింతు శాశ్వతముగ
నీవ పాలింపు ” మని పల్కుచు నాత్మశ్లాఘ్యుంబను రథం

బెక్కి పాపవిచార మను ధనువుబట్టి మద మను గజకక్ష్య
మెఱయఁ బండితదూర పరనిందా పరాయణులు చక్రరక్షకు
లుగా సర్వోత్కృష్టత యను వృషసేనుఁడు ముందు నడువ
సేనాముఖంబునకు వచ్చి నిల్చి, నిమ్మా-ముఁడును సేనం
దరియవచ్చి యహంకారుఁ జూచి సత్కామునితో నిట్లను.
“ తమ్ముడా ! కల్లలతేని మూకలం జూచితివే ? ఎంత తక్కు
వయై యొప్పుచున్నదియో, ఉన్నదానిన యొక వ్యూహంబుఁగా
నిల్చి యహంకారుఁ డాహవంబంతయుఁ దనమీఁద నిడుకొని
మనల మడియింపఁ బూని యున్నవాఁడు. ఇతనివలనన పదు
మూఁడేండ్లను మహాశోకవారిధిం బడి దైవతకామ్యం బులఁ
దగిలి యుండవలసినచ్చె. ఈతఁ డొక్కఁడు పోయిన సర్వమును
సమకూరి నట్లయగు. వీఁడు నశించిన కల్లలయెక్కిమీఁడూఱ
కయ సచ్చు. ఇట్లు చేయు మనియె.

అంత నుభయసేనలను నెదురించి పోరుచుండ నాస్తికుఁ
డాత్తకాము మార్కొని విరధుండై పాటె. సత్యకాముఁ డహం
కారు నెదుర్కొని తీవ్రతర వాక్యజాలముల నెకళ్లొకళ్ల
నెప్పించుచుఁ బోరునెడ నహంకారుఁడు సత్యకాము సర్వ
సాధనముల వికలంబులుజేసి నొరాడకుండఁ జేసిన నేమియుం
దోఁచక పాటుచుండ వెనుదగిలి యతనిం బట్టుకొని

క. అలవెటిగి పెనఁగు పెనఁగం

దలఁచిన నదిగాక సిగ్గుదలకొని యనికిం

దొలఁగుట యింకిట దగు వి

చ్చలవిడి నరునుని కడకుఁ జనుము కుమారా : — భారతము

అని విడిచిపుచ్చె. అహింసుడు ప్రబోధు నెదిరించి యతనిచే నెప్పింపఁబడినవాడై నిలువనేరక వేదకాముకడకుం జనియె. ఇట్లద్దినంబున భండనంబొనర్చి సాయంతరమున విడిదలలకుం జని పదునేడగు దివసంబున రేపకడ యిరువాగులును వాద స్థలిం జేరిరి.

జీవుని నిర్వేదము

వాదవిధానము నెప్పటికప్పుడు వైరాగ్యునివలన నెఱుంగుచుండు జీవుడు శోకించుచు నిల్లనియె. వైరాగ్యా! మహామోహుని బుద్ధిహీనత నేమందు? శాంతేయు లంతబలవంతులై తన్నులయించి పాఱఁద్రోలుచుండ నేమియుఁ జేయనేరక యూఱకయ చూచుచుండు ప్రల్లదుఁ డహంకారుఁ డొక్క పోటు బంటఁట. అతనింగొని విజయంబు గాంచునఁట. తన్నును దనశక్తిని నెఱుఁగఁజాలని యవివేకి నేమనియెద. అహంకారుఁ డఁట పరమాత్మతోఁ గూడ పంచకాముల గెలుచునఁట. మీరాజు బుద్ధిమారంద్యము నేమనవలయు. నా సర్వనాశచమునకుఁ గారకుండైన మానసికుఁడు నడుపు నీతియు, నహంకారుని యహంకారమును తన్నుఁ బొడగరిం జేయునని వీఁడూఱఁడిల్లు. వితండవాదము నాడంఘరించిన యాదుర్దశయ వైరాగ్యా! నేటి కిట్లు దుఃఖిఫల పరంపరా సంపాదిని యయ్యె. ఇంత జగడంబు జరిగియు తన్నునిబిడ్డ లొక్కఁడును చెడరకయ నుఖంబుండిరి. అక్కటా! నాయందు దైవ మెట్టిదయ్యె. వెలుపలి కర్మలకుంగాని నాకీ సనాతన ధశయందు చేయూత

కొక్కండేని మిగులనుండఁ జేయును గాబోలు. “ఏక పాండు
రంగా ఏకమాత, కాహీ బోలణే ఆహే ఏకాంత ఆహ్వా
జరీ తారీల సంచిత, తరీ ఉచిత కాయ తుచ్ఛే” ఓ స్వామీ!
ఏకాంతమున నెకటి జెప్పెద వినుము. కర్మయే నన్నుఁ
దరింపఁజేయు నెడల నీవు చేయు నుపకార మేమి? యను
చుండ నతనిం జూచి వైరాగ్యుఁ డిట్లను. మహాత్మా! గడచిన
దానికి వగచిన ఫలంబు కలుగదు. అదియునుంగాక యిచ్ఛహా
మారణ కార్యం బంతయు నీ యుపేక్షాభావంబునఁ గలిగిన
దింతియ కాని యొండు గాదు. నాఁడ సద్విచారాదుల మాటలు
విన్న నీయంగద గలుగనేర్చునే? నేనని యహంకరించి భిన్న
భావము నొంది సమ్యక్సృష్టి రహితుండవై పాపుల ప్రేరణము
నెఱుంగనేరక మనుత్వమున వారు ద్రిప్పిన త్రిప్పుదులంబడి
గ్రుడ్డితనంబున పుణ్యలైనవారిఁ దెలియక దూరస్థులఁ జేసిన
ఘోరదురితంబె యిది. ఫలానుభవ కాలంబున కాదన్న వదల
నేరదు. ఇందఱ వలనం గల్గు శుభాశుభముల కెల్ల కర్తవ్య
యనుభవింపవలసిన వాఁడ వీవ. కావున యుమ్మలికంబుఁదక్కి
కృతమును స్మరించుచు ననుభవింపు మని బోధించుచుండె.

అహంకారుఁడు దంభుని సారథినిగాఁ జేసికొనుట

అక్కడ సమరాంగణమున నహంకారుఁడు తన న్వయం
శ్లాఘ్యమును మహామోహము కడకుఁ దోలించి యతనితో
నిట్లను. “ప్రభూ! యీ దినమున సత్కాముఁడును నేనును

సుందోరుల జయింపఁ బ్రయత్నింతుము. కాని నాశక్తి జాగ
 రునిఁ జంపుటకై వినియోగించి నప్పటినుండి యతఁడు నన్ను
 చుల్కనఁ జూచుచుండె. కావున నిప్పుడు వగరుపురాని
 విధంబున నతనిం జంపఁ జూడవలయు. సర్వసాధనములును
 నతనికి నాకు మెక్కపోలికయ కాని యతఁడు విజ్ఞానాగ్నిచేఁ
 బడసిన తత్వవిచార మహావాక్యములు మాత్రము నాకంటె
 యెక్కుడు. అదియునుంగాక లోకప్రవర్తకుడైన పరమాత్ముఁ
 డతనికి సారధ్యంబు నడుపుచుండుటంజేసి యసాధ్యంబు లేదు.
 ఆకారణమున సర్వవిధములఁ గృష్ణుని కేవల సముండననిచాటు.
 దంభుని నాకు సారథినిఁగాఁ జేసితివేని సత్కాము ననాయా
 సంబున జయింతు. నాకివ్వరం బీవలయు. ” ననిన సంప్రీతుఁ
 డై కల్లసామి యతనిఁ దోడ్కొని దంభుని కడకుం జని
 “మహాత్మా ! నీకు వినతుండనై యిందఱు విషయాధిపతుల
 నడుమ నిమ్రోక్కటి ప్రార్థింతు. సత్కాముఁ దెగటార్చుట
 నీకును, నాకును, నెల్లఱకును గావలసి కార్యం బగుటను, నీవు
 కృష్ణునికంటె సర్వవిధముల మేటివగుటను, నహంకారుఁడు నీ
 సారధ్య మభిలషించు చున్నవాఁడు. అక్కార్యమున కొడఁబడి
 సత్కాముఁ దెగటార్పించి నన్నుర్ధరింపు ” మని ప్రార్థింప
 నతండు “పొల్లుతేడా ! నన్ను నేమని యిట్టి నీచకర్మకుఁ
 బురికొల్పుచుంటివి. ఇతఁడు నాకన్న నేమిట ఘనుండని
 యెంచితివి. నాలో షోడశాంశంబున కేనిఁ జాలఁడు. కృష్ణ
 జిహ్వల నేని లెక్కగొనను

జ. విను మేను విక్రమింపఁగ

గనుఁగొనియెడు నంతవాఁడుఁ గలఁడే కులశై

ల నికాయంబు వగలుతు

వన నిధులు గలంతు ధరణి వ్రత్తుం గలయన్,

— భారతము.

నా పరాక్రమంబునకుఁ బదునాల్గు లోకముల నాఁగు
వాఁడు గలఁడె. ఈయున్న నిష్కాము యోధుల నెక్కని
నాభాగంబునఁ జేర్చుము. వాని దూలనాడింపకున్న నాపేరు
దంభుఁడు కాఁడు. ఇంత వాని నన్నెఱుఁగక మాట్లాడితి” వన
మృషారూపుఁడు “నీవంతటివాఁ డవకా నెఱుంగుదు. సత్తాము
నకు సాటి యగువాఁడు మన యహంకారుఁడు. కృష్ణునకు
దీటగు లేక మేటి యగువాఁడ వీవని యెఱింగియె వారికి
సాటిగా మిమ్ముఁ బ్రార్థించుచుంటి. నామాటలు పాటించి
మన్నింపు” మనిన దంభుఁడు నన్ను కృష్ణునికంటె మేటిఁ
జేసితివి గార నీ కోర్కె కంగీరింతు. కాని సమరంబు నప్పుడు

క. వీనులకుం బలుకులు పేఁ

దైనమ జెప్పుదు హితంబులగు కార్యంబుల్

దానికి నోర్వఁగ వలయుం

గాని యలుకవలదు నీకుఁ గర్ణున కధిపా :

అని పలికి సాచివ్యంబునకుం జాలినవాఁడై యతని రథంబెక్కె.

అహంకారుఁడు నిష్కాముని పరిభవించుట

ఇట్లు దంభుఁ డాత్మశ్లాఘ్యంబు నధిరోహించి యహం

కారుఁడు సమరోత్సాహంబుగా నాడుచున్న వాక్యములనెల్ల

తిరస్కారపూర్వకంబుగాఁ దూలంబుచ్చుచు తనదంభ సార
 ధ్యము నడుపుచుండె. అహంకారుఁడును నాఁడు ప్రళయరుద్రుం
 డునుంబోలె సుగుణనికాయమునెల్ల నేలపాలుసేయుచు నిష్కా-
 మతోఁ దలపడి యాతని సమయింపవలయు ననునంతటి
 యుత్సాహంబున నొనాడుచుండె. సత్యకామ నిష్కాములు
 తలపడిన నయ్యిద్దఱు సాధశూన్యులంజేయ వారాప్తకాము
 నరదంబెక్కిన నమ్మువ్వర ననాత్మవాద వాక్యాసారముల
 ముంచుచు సిలుగులు బెట్టుచుండ గనుంగొని దంభుఁ డహం
 కారుఁ డిట్లను. “అహంకారా! కార్యసరణి నెఱుంగక నిష్టా-
 రణముగ నిష్కాముపై నాగ్రహింతువేల? అతనిం జంపితివేని
 సత్కాముఁ డాగ్రహవేశమున నిన్నును నీ పరివారమును
 పీనుగుపెంటలు సేయకున్నె? కావున నితడు సచ్చినను ఫలము
 గలుగనేరదు. సత్కాముఁ డొక్కఁడు బోయిన నఖిల ముక్తి
 పథ సంపాదనంబగు. అదియునుంగాక నదిగో యటుచూడుము.
 కలుషప్రభువు వేదకాము చేతులంఁడిక్కిప్రాణాపాయదశ నెందు
 చున్నవాఁడు. ఇప్పు డతనిం బొదివి యితని రక్షింపకున్న నీవు
 నిష్కాము సమయించుట వృథయగు” అనిన నట్టెత్తి చూచి
 యతనిచేఁ బొదువంబడుట గని యవ్వలనికిం జనియె. అంత
 నిష్కాముఁ డిద్దఱు తమ్ములతోఁ గూడ శిబిరంబునకుఁ జని
 సెజ్జ నెడలు సేర్చి హృదయంబున దరికొను పరిభవానలంబు
 పీడయొనర్పనుండి సత్యకామాప్తకాముల వేదకామునకు సహా-
 యంబుగాఁ బంపె.

సత్కాముఁ డహంకారుని తేజమునకు భీతిల్లుట

అహంకారుఁడు విజృంభించి సకల గుణ ప్రళయంబు
 సేయుచుఁ దనమీది కురువడించుటఁ గాంచి సత్కాముఁడు
 వాసుదేవున కిట్లను “మాధవా! యహంకారుం జూచితివే?
 ఏకవీరుండన నెప్పుచు తేజీచూడరాక యద్ధతుండై మండు
 చున్నవాఁడు. బ్రహ్మచర్యాదుల నెంచుట యొక్కయెత్తు
 నీతని నెంచుటయన్న మఱియొకయెత్తునుఁగా దోచుచున్నది.
 ఆహా! యీతనియుత్పత్తి యెఱుఁగరానిది ప్రచారం బద్భుతా
 వహము. ఈతని చేరదీసి మన్నించుటచేతనె కదా? జీవుని
 కుటుంబమంతయు నీదశకువచ్చి దుఃఖభాజనమైనది. ఈతని
 శక్తి యసామాన్యంబగు. ఇప్పు డితనిం దొడరిన పరాజయంబె
 కాని విజయంబు లభింపదు. చచ్చి నేయునది లేదు. “జీవన్
 భద్రాణి పశ్యతి” బ్రతికియుండిన శుభములు బడయనచ్చు”
 కావున తత్వవిచారమును మరలింపు” మన కృష్ణుం డతని
 నిరుత్సాహంబు నిరూపించిచూచి కలుకెక్కింపకున్నఁ గాదని
 కయ్యపు వలను నిరీక్షించి వేదకాముఁడు బౌద్ధేయ సేనలనెల్ల
 నిలువరించి యహంకారునితో బోరుచుండుటఁ గాంచి కలని
 కతండ చాలునని యెంచి సత్కాముఁజూచి “మీ పెద్దయన్న
 సమరభూమి లేడు. ఇక్కడ యహంకారునిచే బరాభవింపఁ
 బడి శిబిరంబున కేగి యుండనొపు. అతనిఁ జూచివచ్చుట
 శ్రేయం”బనిచెప్పి యొడంబరిచి రయంబున శిబిరంబునకుంజని
 యిద్దరును నిష్కాము పాదములకు నమస్కరించిన యిరువురం
 గొగిలించి యహంకారుని సమయించియ నచ్చిరని యెంచి

నిష్కాముఁడు తమ్మునించూచి “యింద్రదాదులైన లోకపాలు
రును నెవ్వనిం జంపుకొనలేక దుఃఖములపాలఁ బడుచుండిరో
యట్టి బల్లిదు నశ్రమంబునఁ దునిమివచ్చితిరి. ఇది నా సుకృ
తంబ కాదలంతు. అహింసాదులు చూచుచుండ నేఁ డతనిఁ
దలఁపడి సంపూర్ణముగాఁ బరిభవింపఁబడి యిక్కడికిం జేరితి.
పదుమూడేఁడు లాహోర నిద్రలు మాని యెట్లు జయింతునా
యని యెన్నని సావుకొఱకు తపించితి నొ యట్టివాఁడు నేటికి
జీవసంసరణమున కాదిమూలంబైన యహంకరణుండు మడి
యుటచే కూకటివేరుబోయిన నృక్షంబుపగిది మహామోహుడు
మొదలంట నశించు”ననిన నిష్కామునకు సత్కాముఁ డిట్లను.

సత్కాముఁ డహంకారుని జంపమికి నిష్కాముఁడు నిందించుట

అన్నా! నేను క్రోధునితోఁ భరంబున బెనఁగుచుండ
యజ్ఞుండును తోడై కొట్టె. అట్లందఱు దలఁపడి పోరుచు నైస్య
మధ్యంబున నిన్నుంగానక నీవేమైతివ్రాచుని భయంబునఁ
జూచిపో వచ్చితిమి. మాపోవునంత కక్కడ వేదకాముఁడు
గలఁడు. తేమంబున నున్న నిన్నుం జూచితి మింకఁజనియతని
నవలీలఁ జంపినత్తు మాజ్ఞయిచ్చి పంపు” మన్న నహంకారుఁ
జంపిరామి యెఱింగి కనలున నిష్కాముఁ డాశాభంగంబు నొంది
తమ్మున కిట్లను. “బ్రహ్మవాదమున మాయావాదులఁజంపుట
యొండె వారిచేఁ జచ్చుటయొండె కాక నెచ్చియేని వాదభూమి
విడిచి వచ్చుట యుత్తమాధికారి లక్షణంబె. నేనుక్కరుండ
యహంకారుచేత జయింపఁబడితి నననేల నీవును నట్టివాఁడ

నైతివి. కావున నింక నెవ్వరి నన నక్కటయేమి. మనకింక బ్రహ్మవాదంబుతో నిమిత్తంబులేదు. తపంబున నుండుటయే కర్తవ్యంబు. ఔరా! యహంకారుఁ డెట్టి బెట్టిమండు. నిన్నును నన్నును జయించుటయెకాక సృష్టిస్థితి లయకర్తయగు పరమాత్మకుంగూడ జయింపరాని వాఁడయ్యె”నని దీనాననుండ్లై పల్కు నిష్కామని సస్మితసుందరవదనారవిందుండ్లై చూచుచు నారాయణుం డయ్యన్నదమ్ముల నిద్దఱఁ బ్రసాదదృక్కుల నాదరించుచు వారి హృదయముల నావరించియున్న స్వరూపావరణంబునుఁ బోగొట్టనెంచిన వాఁడై యిట్లనియె.

“భిద్యతే హృదయగ్రంధి భిద్యంతే సర్వసంశయాః
క్షీయంతే చాస్యకర్మాణి తస్మిన్ దృష్టే పరాపరే”

కార్యకారణ స్వరూపమగు బ్రహ్మము సాక్షాత్కరించిన తోడనే యాత్మానాత్మల యన్యోన్యాధ్యాసము నశించును. సర్వసందేహములు నిన్మర్తయగును. సర్వ శుభాశుభ కర్మలు నశించుచున్నవి.

తమేవ విద్వా నత్యేతి మృత్యుం పంధాన చేతరః
జ్ఞాత్వాదేవం పాశహానిః క్షీణైః క్షేణైర్న జన్మభాక్”

ఆయాత్మ నెఱిగిరవాఁడు మృత్యువు నతిక్రమించుచున్నాఁడు. దీనికన్న మఱియొకమార్గము లేదు. స్వప్రకాశుఁడగు పరమేశ్వరునిఁ దెలిసికొనిన పాశహాని యగుచున్నది. పాపములు నశించిన జన్మములేదు.

సత్కామా ! త్వంశబ్దవాచ్యమై చెప్పఁబడు జీవ
చైతన్యము మూలావిద్యచేత భ్రాంతి నెంది యింద్రియ సమిష్టి
భావంబున నేర్పడిన దేహంబునందు తాదాత్మ్యస్థితి నెందినది.
అప్పుడా యింద్రియ సమిష్టిజడదేహమే యహం శబ్దవాచ్యమై
తెలుపఁబడుచు జీవచైతన్యమును మఱుఁగుపరచి యింద్రియ
సమిష్టి భావదేహంబును గనుపరుచుచు దేహవిలక్షణ సాక్షి
చైతన్యమును గప్పిపుచ్చి జీవచైతన్యమును సర్వమునకుఁ
దానకర్తృత్వము కొనుగట్లు జేసి సుఖదుఃఖపరింపరలఁ గల్పించుచు
జననమరణంబులఁ బొందించుచుండు. ఇట్టి యహంకారమును
మొదలంట నున్మూలింప వలయుననిన

“ప్రమాణ వ్యవహారోఽయం సర్వఏవ పరాగ్యతః

సువిచార్యాప్యతోఽనేన యుష్మద్యేవ దిదృక్షతే”

ఎంత నిపుణముగ నాలోచించి చూచినను ప్రత్యక్షౌది
ప్రమాణము లనాత్మభూతములై దేహగేహములయందే
ప్రవర్తించు చున్నట్లు కనఁబడు చున్నది, కావున ప్రత్యక్షౌది
ప్రమాణములచేత ననాత్మనస్తువులే చూడవచ్చుచున్నవి
గాని యాత్మనస్తువు చూడఁ బడుట లేదు.

“అన్వయ వ్యతిరేకాభ్యాం నిరస్యా ప్రాణతో యతః,

వీక్షేపన్నస్యకోఽస్మీతి రదసీతిశ్రు ర్జగౌ”

‘అహం బ్రహ్మాస్మి’ యను నఖండవాక్యార్థ జ్ఞానము
లోకసిద్ధములైన ప్రత్యక్షౌది ప్రమాణముల వలన కలుగునది
కాదు. కనుక దేహము మొదలు ప్రాణము నరకుఁ గనిపించు

పదార్థము లాత్మకాదని యన్వయ వ్యతిరేకములచేత నాలోచించి నిరాకరించుకొని పిదప 'నే నెవఁడ' నని స్వరూపమునుఁ దెలియఁగోరి యేపురుషుఁ డుండునొ వానిని గూర్చి 'తత్త్వమసీ' త్యాది శ్రుతి 'నీవా బ్రహ్మవే' నని యపదేశించు చున్నది.

“తస్మా త్ప్రమాతృ ప్రమాణ ప్రమే యేభ్యోహీయ మానోపాదేయ మానేభ్యోఽన్వయ వ్యతిరేకాభ్యాం ముంజీషికావదశేష బుద్ధివిక్రయా సాక్షిత యాత్మానం నిష్క్రష్య తత్త్వమస్యాది వాక్యేభ్యోఽపూర్వాది లక్షణ మాత్మానం విజానీయాత్ ”

ప్రమాతృ ప్రమాణ ప్రమేయములు మూఁడు జాగ్రత్స్వప్నములయం దనువర్తించి యుండును. సుషుప్తిదశయందు వ్యావర్తించి యుండును. ఇట్టి ప్రమాత్రాది త్రిపుటికంటె చిదాత్మ విలక్షణమైయుండునని యన్వయవ్యతిరేకయుక్తులచేత ముంజిగడ్డియొక్క పైపొరలను తీసివేసి లోపలనుండు కాడను వేలుజేసి చూచినటుల నిశ్చయించి చూచి పిదప తత్త్వమస్యాది వాక్యములను విని 'ఆపూర్వ మనపర మంతరమ్ బాహ్యం ప్రజ్ఞాన ఘన ఏవ' (తూర్పు పడమర లోపల వెలుపల లేని వాఁడు కేవల జ్ఞానస్వరూపుఁడు) ఇత్యాది శ్రుతులచేతను, సత్యజ్ఞానాది వాక్యములచేతను ప్రతిపాదింపఁ బడిన యఖండ జ్ఞానాకారమైన పరమాత్మ సప్రోక్షముగా తెలియనలయును.

ఇట్లన్వయ వ్యతిరేక విచారణంబుతోను వాచ్యవాచక లక్షణాగ్రంబులతోను నహంకారమును లయము నొందించిన నాఁడు తచ్చబ్రహ్మ వాచ్య బ్రహ్మమునను లయమును బొందును. ఈ రహస్యము నెఱుంగ నేరక సాధారణయుక్తులచేతి నా యహంకారమును నశింపఁ జేతుమని పంతంబులాడి యందఱును తమకుఁ దెలియకుండ తామే దానియందు లయమగుచుండిరి. సాయంతవానిం బొందియు మహావాక్యములను వాహనములు గలిగియు విభ్రాంతుఁడవై యహంకారునకు భయంపడుట వింతగాదె ” యనుటయుఁ దెలివైందిన మగంబుతో సత్త్వాముఁ డన్నకు నమస్కరించి “ అన్నా ! యహంకార నాశనంబున కజ్ఞానకారణంబునఁ జాలనైతి. ఇప్పటి కీదేవుని కరుణామయ ప్రబోధంబునఁ దెలిసితి నాజ్ఞ యిచ్చి పంపు ” మనిన నతఁడు దీవించి పంపిన

వేదకాముఁడు నా స్తికునిఁ జంపుట

కృష్ణు లిరువురును తత్త్వవిచారము నధిరోపించి ప్రవృద్ధింబులగు తేజంబులతో కదలి కలనికింజని వేదకామునిం గనీ నిష్కాము తేమంబుఁ దెల్పి యిర్పఱు సతి రభసంబున నహంకారుని దునునుఁ బోవునెడ నా స్తికుండు సర్వశూన్య మను రథంబెక్కి మూలాభావ మను ధనువుఁబట్టి స్వప్నతుల్య మను బాణములఁ బ్రయోగించుచు పిచండ్ ఘృతపీనులు చక్రరక్షులుఁగాఁ జేసికొని వేదకాముతోఁ దలపడి పోరు చుండ వేదకాముఁడు

ఉ. అసభవోనఁ గొన్న ఋణమంతయు సీగఁగఁగంటి వడ్డితో
బాసకొకించయుం దొలఁగఁబాటకు తీర్చెద నిప్పు నేడు నా
చేసిన పుణ్య మెవ్వరును జేయరు నిన్నిటు సేరదెచ్చుటం
జేసి విభాత నాకుఁ గృపసేయుట గానఁగవచ్చెఁ దమ్ముడా :

— భారతము

అని పల్కుచు నతనిం దలపడి యాత్మసత్యమను బాణ
ముగ రథమును, నాత్మ నిత్యమను బాణమున ధనువును,
'ఆత్మవర విభాతి' యను బాణముప చక్రరక్షకులను నశింపఁ
జేసి సర్వపరికరశూన్యంజై నిలిచియున్న యతనిని 'బ్రహ్మహ
మను గదాప్రహరమునఁ బొలియించి యానంద రసామృత
పానంబుఁ జేయుచు సొక్కుచుండె.

సత్కాముఁ డహంకారునిఁ జంపుట

సత్కాముఁ డప్పు డహంకారుఁడు సూచుచుండ నతని
కొమరుని సర్వోత్కృష్టుఁడను వృషసేనుని నమ్రభావమను
బాణంబున సమయించిన నతండు పేరలుకఁ గన్నులెఱ్ఱజేసి
విజృంభించిన సయ్యురువురమును నతిఘోరంబగు వాదంబుచెల్లె.
అట్టియెడ దహరాకాశంబున నిండిన యింద్రియాధి దైవతము
లెల్లఱు సత్కాముని విజయంబు నిరీక్షించు చుండిరి. అప్పు
డమ్మహావాదు లిద్దఱును ప్రచండయోగ సత్వంబులుమెఱయఁ
బోరుచుండ జిష్ణుని తత్త్వవిచార చోదకుఁడుగా నున్న కృష్ణుని
మాయావిలసనంబున సహంకారుని యాత్మశ్లాఘ్యమను రథం
బిటునటు గదలలేక నిలిచిపోయిన వికలహృదయుంజై చూచు

చుండ నతని పాపవిచారం బను ధవును ప్రేమాస్త్రమున
 నఱికి, మద మను గజకక్ష్యను దేహ మనిత్య మను శరమున
 విఱిచి, పండితదూర పరనిందాపరాయణులను చక్రరక్షకుల
 సమదృష్టియను బాణంబున సంహరించి సర్వపరికర శూన్యం
 డై మ్రోడై నిలిచియున్న నతనిం దత్పదలక్షణావృత్తిగూప
 విచారణ నిశ్చయార్థంబుచే నశింపజేసి పరమాత్మయే నేనను
 తాదాత్మ్య స్థితింబొంది మరల ప్రకృతిస్థుండై యతి దుర్ఘట
 శత్రుసంహారిక్రియకు పరిమానందంబు నొందుచు మాధవుఁ
 గూడి తనవారి నెల్లఱం గూర్చికొని నిష్కాము సన్నిధికింజేరి
 వృత్తాంతంబెల్ల నివేదించి యతనిచేఁ గొగిలింపఁబడి భార
 మంతయుం దీరినట్లు సంతసించుచు నారాత్రి సుఖసిద్రం
 బొందిరి.

శ్లో॥ కాతే కాంతా కస్తే పుత్ర స్సంసారో యమతీవ విచిత్రః

కిన్యత్వంవా కుత ఆయాత స్తత్త్వం చింతయ తదిహ భ్రాతః

— భజగోవిందం

ఆత్మభారతమునం దహంకారపర్వము

స ం పూ ర్ణ ము

ఓం తత్ సత్

శ్రీరాధాకృష్ణాయనమః

ఆత్మభారతము

దంభపర్వము

శ్లో. తృష్ణతోయే మదనపవనో ధూతమోహోర్మిమాలే
దారావర్తే తనయసహజగ్రహ సంఘాకులేచ
సంసారాభ్యే మహతిజలధౌ మజ్జితామ్ నత్రిధామకా
పాదాంభోజే వరదభవతో భక్తినావం ప్రయచ్ఛ.

— ముకుందమాల.

అష్టాదశ వాసరంబున మిగిలిన బలంబులతో మిథ్యా
కల్పసుడు వాదభూమిం జేరి తన సర్వస్వంబు నగు నహంకా
రుడులేమికిదుఃఖించుచు వైరాగ్యసద్విచారాదుల ప్రబోధంబు
వినమి నింతవాటిల్లె నని తలంచుకొని దురపిల్లు నతని సమీ
పంబునకు ప్రబోధుఁ డేతెంచి “కుమారా! కడచిన దానిం
గూర్చి వగచిన ఫలంబులేదు. బ్రహ్మచర్యాది మహాగుణ
వర్గంబును తక్కుంగల విషయాధిపసమూహంబును శాంతేయుల

బ్రహ్మతేజంబు ముందు నిలువనేరక యారిపోయె. ఇంక నెక్కరుండు మిగిలితివి. తనవను సమస్తంబుకంటెను తానె ఘనంబను వాక్యము నెఱుంగవె. నా మాటలు విశ్వసించి యిప్పుడేని నిష్కాము శరణంబు నెంది సుఖంబున నిన్ను నీవు గాచి కొ” మ్మనిన సతండు “ మహాత్మా ! నా యందలి ప్రేమాతిశయంబున సంధి కర్తవ్య మని పల్కితిరి. ఐనను మీమాటలు రుచింప వెట్లంటిరేని బాల్యమాది వారి కెన్నియేని యెగ్గులాచరించితి. నమ్మిన నావారు నాకొఱకు ప్రాణంబులర్పించిరి. ఇంక నే నెక్కరుండ మిగిలితి. సర్వసంపత్పరివారశూన్యండ నగు నా యొక్కని తేజం బేమిసేయ నొపు.

ఉ. అఱిని లోతు నీటికొల నక్కట : పూచిన తమ్మికిక విధి
ప్రేరణ రాలిపోయినవి తేకులు తొంబదితొమ్మిదిప్పుడా
నీరజమందుఁ దా మిగులునే యొకతే కటులుండెదో యలం.
కారములొనె యా కొలనుగాని సరోజముగాని భూమికిక.

— తి. వేం.

శాంతేయుల కడుగులొత్తుచు నెట్లును వారితో కలిసి మెలఁగనొప. కావున వాదంబున నెదిర్చి ముందు బోయిన యహంకారాదుల పరలోకంబునఁ గలిసికొందు. ఇదియనా నిశ్చితం” బని యెఱిఁగించి దంభుని కడకుఁపోయి మహాత్మా !

ఉ. పొచ్చెములేని నెయ్యమునఁబూని విపద్దశ నొందకుండఁగా
నెచ్చెలిఁ గావఁజూచు మహనీయున కిట్టిద కాలమిప్పుడీ
వచ్చుపడంగ నీ భుజబలాతిశయంబున నద్భుతంపు గెల్పిచ్చి
కృతార్థఁ జేయునను నే నినుఁ జెందియుఁ దూలఁబోదునే.

క॥ పూనుము చమూపతిత్వము

నా నమ్మినవారు నేను నరపతి బల సం

తానంబుతోడఁ బరిజన

మై నడచెద మాక్రమింపు మరి వర్గంబు॥

— భారతము

అని ప్రార్థించి యతని సేనాధిపతిగా నునర్చి నాటి కయ్యంబునకుం జాలి నిల్చె. శాంతేయసేనలును వాదస్థలంబుఁ జేరె. అట్టియెడ సర్వవిషయ నాయకులును సంకులంబుగాఁ బోరుచు పరస్పర వాక్యాఘాతంబుల మడియుచుండిరి.

నిష్కాముఁడు దంభుని జంపుట

దంభుఁడు శూన్యజపమను రథంబెక్కి, నిమిలితాక్ష మను బాణాసనంబుఁ జేపట్టి, కమండలపతాకగ్రాల, తులసీ దామ రుద్రదాక్షహార భస్మాంగరా గోష్ఠ్యపుండ్రాది పరివారం బులును, నతి వినయుండను కొమరుండును ముందునడున వాద స్థలంబుఁజేరి కైవల్యపతి సేనలం బొదివి వాదించుచుండ నిష్కాముఁ డడరి యతని నెదిరించి బ్రహ్మవాక్య జాలములఁ బ్రయోగించుచుఁ గొంతవడి పోరి బ్రహ్మతేజోమయ మూర్తిం దాల్చి ముక్తినేత, సర్వాంతర నృత్తి బహిష్కరణం బనుశక్తి ఘాతంబున రథధనుః పతాక పరివారంబులతోగూడ నతనిఁ దెగటార్చె. ఇట్లు దంభుఁడు పైయిన పూర్వ మీమాంసయను సాల్వుఁడు కర్మప్రధానమనుగజంబునెక్కి సేనలంబొదిగొనుచు వచ్చుచుండ నతనితో ధమాహింసు లెన్నుకొని యుత్తర

మీమాంసయను కుంతిభోజుడు తోడువడ నైష్కర్మ్య
స్థితాంత నిరూపణాస్త్రమున నతనిం బొలియించిరి.

ఆప్తకాముడు మనస్సును చంపుట

ఆమీద తన బలగంబంతయు నశింప నెంటియై నిలిచి
క్రోధుడు సత్కాము చే నాత్మదృష్టి యను
బాణంబున సమసి పోయె. అంత సర్వనాశనమునకు కారకుం
డైన మానసుడు సంకల్ప మను రథంబెక్కి వికల్పమను
ధనువు బట్టి, సంచలన మను పతాకగ్రాల మాయావాద
శూన్యదృష్టి మిథ్యానిరూపణాది పరివారములును సర్వపరి
భ్రమణుం డను కొమరుండును నడువ వాదరంగంబునకు వచ్చి
నిలిచిన నతనితో నాప్తకాముడెమర్కొని వాయు రివాకారుం
డనియును, కలిగియు లేడని చూచిన లేకపోవువాడనియును,
సర్వంబును మాయావికారంబున వికల్పించు చుండువాడని
యును నతని మిథ్యారూపంబు నిరూపింప మానసికుడు సర్వ
పరివారములతో నదృశ్యుడయ్యె.

“ సదామోహాటవ్యాం చరతి యువతీనాం కుచగిరౌ
నటత్యాశా శాఖాస్వటతి రుడితి స్నేహిర మభితః
కపాలిన్ భిక్షోమే హృదయకపి మత్యంత చపలం
దృఢం భక్త్యాబిధ్వాశివభవదదీనం కురువిభో ”

శ్లో. భిక్షశనం తదపి నీరసమేకవారం

శయ్యా చ భూః పరిజనో నిజదేహమాత్రమ్
వస్త్రం సుజీర్ణ శతఖండ మయీచ కన్ధా
హోహ తథాపి విషయాన్నజహతిచేతః.

— భర్తృహరి.

బిచ్చమేకూడు. అదియును చప్పిడిదై యొకపూటకే దొరుకును. పడుకచాపయులేని కఱకునేల, సేవకుఁడు తన దేహమే, వస్త్రమో మిక్కిలి ప్రాతగిలిన నూఱుపేలికల బొంత. ఇట్టి దశగిలిగియు పాడుమనస్సు విషయములను విడువ ననుచున్నది. అక్కటా! ఏమి వింత.

మహామోహుఁడు చిత్త సరోవరమున దాగుట..

ఇట్లు సేన లెల్ల నిశ్శేషముగా నశించిన యజ్ఞ ప్రబోధ లోభులు మువ్వరు మాత్ర మవశిష్టముగా నిలిచిరి. అయ్యవ సరమున వాదభూమి విడిచి యెద్దియుం దోచక మహా మోహుఁడు పాటి చిత్త సరోవరమున ద్వైపాయనప్రదంబు కడకుం జని యందు శత్రులకుఁ గనరాకుండ దాఁగ నొచి యున్న సమయంబున యజ్ఞాదులు మువ్వ రచ్చటికిం జని యతని దీనావస్థ నాలోకించి తపించుచు “ సర్వ విషయా ధీశ్వరుం డిట్టి వాఁ డయ్యె. దైవము నేమనం గల ” మనుచు యజ్ఞుఁడు దబ్బరతేనిం జూచి “కాయపురాధి నాథా! మేమింకను ప్రాణంబుల నుండ నీవు నిరాశా చిత్తుండవు కావలదు. మమ్ముఁగొని పగవారి మీదికింజనుము. వారివంద అనామావ శిష్టుల జేతము ర ” మ్మనవుడు మహామోహుఁ డిట్లను “ గురుకుమారా! నా మిథ్యామయ దేహము సంధి సంధులు వికలమై బాధింపజొచ్చె. నేటి కెవ్విధంబునను శత్రు వుల మార్కొననొప ఇప్పటికిఁ దగవై నరీతి పగవారికిఁ గన రాకుండ దాఁగియుండి తటివేచి సంహారక్రియకుఁ బ్రారంభింతు

మీరెందేని జనుం" డనియె. ఇట్లు వారెన్నివిధములఁ బురి
కొల్పు చున్నను నుత్సహింపక చిత్త సరోవరంబు లోనికింజేరి
శాంబరీ విద్యా ప్రభావంబున నెవ్వరికిం గనరాక యుండె.

శాంతేయులు శత్రుశేషం బెప్పటికేని యనర్థంబే యను
తలంపున కల్లల యెకిమీని వెదకుచు వచ్చుచుండిరి. వారిం
గాంచి ప్రాణభయమున యజ్ఞాదులు మువ్వరును మడుగు
విడిచి యెందేనిఁ జనిరి.

అంత పంచకాములు విజయోత్సాహంబులతో కృష్ణ
పురస్సరంబుగా వచ్చుచు వేదకాముని చారులవలన పొల్లుతేఁ
డడఁగియున్న చిత్త సరోవరంబు జాడఁదెలిసికొని యమ్మడుగు
దరింజేరి మిథ్యాకల్పను మాయాస్తంభితంబైయున్న దానిని
లీలంగ్రహించి నిష్కాముఁడు మాధవుతో నిట్లను.

కృష్ణా ! మాయావియగు నాదుష్టుఁ డీచిత్తసరోవరం
బును తనమాయచే వికల్పించి యొరుల కెవ్వరికేని భేదించి
మూలం బెఱుఁగరానియట్లజేసియందు విలీనుండై యుండి
మన మెప్పు డప్రబోధస్థితి నెందుడు మప్పుడ మఱల కైకొని
నశింపఁ జేయనలయునను పూనికం గూర్చుండియున్నవాఁడు
కనుంగొను " మన నచ్యుతఁడు " బావా ! మాయావుల
మాయలవలననకాని నెండింట జయింపరాదు. విష్ణుండును
నిండ్రుండును రాక్షసులనెల్ల నట్ల నమయించిరి. నేనును నర
కాదుల నట్లనేసితి " నని ప్రబోధింప తెలివైందిన మనంబుతో
మహామోహు నుద్దేశించి నిష్కాముఁడు.

దుష్టారము సామీ ! పానమననెంతతీపి. నీకొఱకెందలు
సచ్చిరి. నీవైక్కండపు బ్రతికి యింకను నేమి యేలుకొనం
దలంచితివి. కొమ్మలన్నియుం బోవ మ్రోడైన మ్రాకువలె
నుండియు నింక నేను బిడ్డలంగాంచి మురియ నెంచితివి. పౌరు
షంబు పాడుసేయక మగవాడవై నిల్చి పగవారిమో పరలోక
మునో గెలిచి కొనుము ” యని యిట్లు మర్మములు దూల
నాడిన యాతని వాక్యములకు సహింపక సరోవరంబువెలువడి
వచ్చి నిష్కాముఁజూచి నిష్కామా ! ప్రాణి ప్రాణ భయము
నెందుట యపూర్వమా ! నామఁగల సర్వ పరికరపరివారము
లునుశించి నెచ్చియున్న కారణంబున వాదమునకుం దొలఁగి
సేదదీర్చుకొని మఱల పగవారిఁ బైకొందు. అదియునుంగాక
సర్వంబునుఁబోఁగొట్టుకొనియున్న నాకింకను పౌరుషంబేల !
యీ సర్వశూన్య సామ్రాజ్యంబీన యేలుకొనుము పొ”మ్మ
నిన నిష్కాముఁడు “దుస్సంకల్ప ! యీమాత్రము పూర్వమే
యీఁగన్ననింత యేలఁగల్గు. నీవేమిచెప్పినం బోదు. సన్నద్ధం
డవైరమ్ము. నీకుం దోచినవానికి రణంబిమ్ము ”.

వేదకాముఁడు మహామోహునిఁ జంపుట

అనిన వల్లెయని యతండు సన్నద్ధుండై వేదకామునిఁ
దనకు జోడైపోరాడ రమ్మనిన వేదకాముఁడును గడంగి
ప్రమాణవాక్యములను నుద్దండ గదాదండంబుఁబూని కడంగిన
మధుమతీ విద్యయను గదాదండముం గైగొని మృషారూపుఁ
డునుఁ దలపడి పోరాడుచుండ, మహామోహుఁడు తన మూలా

విద్యారూప మాయా విలసనంబున మధుమతింగొలిపి వేద
కాము ప్రమాణవాక్యంబు లప్రమాణరూపంబులుగా నిరూ
పించుచు పోరుచుండ క్రమక్రమంబున నతని మాయా జాలం
బుల భేదింప సమర్థుండుగాక వేదకాముడు డస్సి కృశింపం
జొచ్చుటయు నీక్షించి పుండరీకాక్షుండు వేదకామునుద్దేశించి
“బింబమునకు ప్రతిబింబ మేర్పడుటకు కారణము దర్పణము.
కావున ప్రతిబింబమును నశింపఁజేతునని దర్పణమును భిన్నము
సేయ మొదలిడిన నదిభిన్నమగుకొలఁది ప్రతిబింబ పరంపరల నభి
వృద్ధి సేయుచుండు. నంతియకాని మూలమునశింప దదియే
‘అహమన్యో అసనన్యో’ అను భావజనకంబగు ద్వంద్వమును
బుట్టించు నట్టి ద్వంద్వమునూరుద్వయమును ‘నేహనానాస్తికిం
చన’ యను ప్రమాణవాక్య గదం గొట్టుము. దాన నతండు
మూలాభావమై నశించు ” నని సత్కామునకుఁ జెప్పుచు
సంజ్ఞాపూర్వకంబుగా వేదకామునకు ప్రబోధించి, ఆవాక్యము
లనుసంధించి జాగ్రద్దర్పణంబు నొంది వేదకాముఁ డట్టి వాదం
బున నతనిం బ్రహరించిన మాయావాది తన మాయలన్నియు
మాయమైపోవ నున్నరూపంబున లేనివాఁడై నామమాత్ర
కారంబునఁ బడియుండె.

సత్కాముని రథ వాహనము లగు

తత్త్వవిచార మహావాక్యములు దగ్ధమగుట.

ఇట్లు పరచకాము లాప్త కాములై సంతసించి ప్రణవ
నాదంబులు సేయుచు గదలి యహింసామల విడిది పట్టునకుం

బంపి తామును పరమాత్మయు దముఁడును పాడువాటి యున్న
మహామోహము మనికిపట్టునకుం జని యం దేవురును రథాన
తరణంబులు సేయచున్నయెడ నచ్యుతుండు సత్కాముఁజూచి
“ సత్కామా ! ప్రణవ ధనువును నానంద విజ్ఞానమయ కోశ
ములను మాత్రమందుకొని ముందు నీవు తత్వవిచారమునుండి
దిగుము. ఆవల నే నవతరింతు ” ననిన నతం డట్లు సేసె.
అంత పరమాత్మ మనస్సును పగ్గముల ముడిచి తత్వవిచారము
సంఘించి తానును నుత్తరించె. ఆ మీద సత్సంగతి యను
హనుమంతుఁడు పోయె.

అప్పుడు మహావాక్యములను వాహనములతోగూడ
తత్వవిచారమును రథంబు దగ్ధమయ్యె. దాని గాంచి యెల్లఱును
నాశ్చర్యమగుటై “ కృష్ణా ! యిదియే ” మన నతండు
“ కర్మాణి తత్సాధనాని సంసారిణోహి విధీయంతే ” మిథ్యా
కల్పను పతనంబువర కిన్నియు వలయు పరికరంబులై యొప్పె.
అక్కార్యంబు దీరిన నిన్నియు భరంబులయై యొప్పు. శత్రు
వర్గము మొదలంట నశించుటం జేసి యింక మన యాత్మ
సామ్రాజ్య సంరక్షణంబునకు ప్రణవ మొక్కటియ సహాయ
కారి.” యని చెప్పె. ఇట్లు సంభాషించుచు నాటి నిశి వా
రన్నదమ్ము. తేవురును కృష్ణుండును దముఁడును మాత్రము
సరస్వతీ తీరంబునకుం జని యందుండిరి.

ఆరాత్రి మాధవుండు జీవబుద్ధుల నొందార్ప కాయ
పురంబునకుఁ బోయి యందు బుద్ధింగూడి కొమరుల పోకకుఁ

బొగులుచున్న జీవునిం గాంచి అంతకు మున్న యతని నొందార్ప వచ్చిన వేదపురుషుఁగని నమస్కరించి కృష్ణుఁడు జీవుని చేయిఁ బట్టుకొని లిన్నుం దెలిపి తానును దుఃఖించుచు “మామా ! వంశమంతయు సకారణముగా నాశమొంది యిట్లగునని యెఱిగియె నీతమ్ముని బిడ్డలు వాదమున కుత్స హింపరైరి. ఇందు నీవెఱుఁగని నేది కలదు. మీయందు విరోధంబుమాని వీరండఱితోఁ గలసి సుఖంబున మఁగోరిన ముక్తికాము లెంతటి మహనీయులో విచారింపుము. నన్ను సమాధానముఁ జేసికొని రమ్మని పంచిరి. అయిదుగు రుడుట కొక్కొక్క స్థానంబుఁ జూపినఁ జాలుననిరి. దానికిని మీ రొడఁబడరైతిరి. ఇంతకును కాలంబును దైవమునుఁగూడి యిట్లనేసె. కావున మీకు నమస్కరించి వేడుకొందు. పాప రహితులగు నీ బిడ్డలయందు కోపముమాని వారికి శుభములు గోరుచుండుము. మీ యుత్తమలోక క్రియాకలాపంబులు వారియంద నిలిచి యున్నవి.” అనిచెప్పి బుద్ధి దేవింగాంచి.

శ్రీకృష్ణుఁడు బుద్ధి నోదార్చుట

అత్తా ! నీకుం దీటగు బోటునీ గుణలోకముననెందును లేరు. నాఁడు కొమరుని కీవెంత యొత్తిచెప్పితివి. మూఁళ్లుఁడై యతండు నీమాటలు విననెల్లఁడయ్యె. నాఁడె కీడుబట్టుచని చెప్పితివి. నీవాక్యంబె చెల్లె. ఇందు శాంతేయుల దోష మిసు మంతయు లేదని నీవయెఱుంగుదు. నీవలిగి చూచిన మూఁడు లోకములును భస్మీభూతంబులగు. నీనట్టి తపఃప్రభావంబుఁగల

దానవు. వారలయెడఁ గోపింపకు" మని ప్రార్థించుచున్న వచ్చా
క్షునకు బుద్ధిదేవి యిట్లను.

కృష్ణా ! భరింపరాని పుత్రదుఃఖమున తీవ్ర వేదనం
బొందిన హృదయము నీవాక్యామృత సేచనంబున శాంతి
మొందె. ఇదియంతయు నీ సెప్పినట్టిద మందభాగ్యులమైన మా
పూర్వకర్మంబె మమ్మింతజేసె. పుత్రమోహంబున నెక్కి
చెప్పనేరకుంటిమి. అదియ మమ్ము శోకార్ణవమున ముంచె.
కడచినదాని నిప్పుడు దడవిన నేమిగలదు. వాసుదేవా ! నీకు
నమస్కరించి వేడుకొందు. బాహ్యదృష్టి రహితుండును సనా
తనుండును నాయనునదంతయుఁ బోఁగొట్టుకొనిన దీనుండునునై
యున్న యీక్షేత్రజ్ఞుని నరసిరక్షించుభారము నీయందును పంచ
కాములయందునుఁ గలదు. గతమునుమఱచి యాయంధరాజు
నంధతం బాపి నీసందర్భసంబోసంగి తరింపఁజేయును. అంత మా
దుఃఖములుఁ దీరు నిదియ వరం బొసంగు " మని యావరణ
రూపమగు పయ్యెడ మొగంబున నదిమికొని యేడ్చుచుఁ
బ్రార్థించిన, వరదుఁ డవ్వరం బొసంగి వారిచే ననుమతుండై
యప్పుడ శాంతేయుల కడకు వచ్చె. వేదపురుషుండును
“ నారాయణుని వాక్యములు పరమాదరణీయము లవియ
మీకు దుఃఖనిన్మృత్తిఁగల్గించు " నని బోధించి చనియె.

అట నెంటిం బ్రాణావశిష్టుండై పడియున్న మహా
మోహుకడకు యజ్ఞలోభ ప్రబోధు లేతెంచి యతని దీనా
వధికు శోకించుచుఁ దగ్గఱఁ గూర్చుండి తాపోషశమన వాక్యం

బుల నొందార్చుచుండు తటి యజ్ఞుడు “ నిన్నుఁ గొట్టిన పగ వారిని నామావశేషంబుఁ జేయుకున్న తాపంబు దీరదు. ప్రభూ! యిప్పుడ యి యిద్దఱు పైనికులుఁగాఁ జేసి నాకు సేనాపతిత్వ మొసంగి యభిషేకింపు ” మని యతనిచే నట్ల సేయించుకొని “ నీవు ప్రాణంబులతో నుండి శాంతేయ పై న్యములు నిరవశేషమయ్యె నని వినునట్లు సేతుఁ జూడు. ” మని ప్రబోధలోభులంగూడి శాంతేయ స్కంధావార్తంబు దిక్కునకు నడిచె.

ఆత్మభారతమున దంభపర్వము

సమాప్తము

ఓం తత్సత్

శ్రీరాధాకృష్ణాయనమః

ఆత్మభారతము

అప్రబోధపర్వము

శ్లో॥ జాతో నాహం నప్రవృద్ధో ననష్టో

దేహస్సోక్తాః ప్రాకృతాః సర్వధర్మాః

కర్తృత్వా దిశ్చిన్మయ స్యాస్తి నాహం

కారస్యైవ హ్యత్మనో మే శివోవోమ్. — అద్వైత పంచరత్నం

ఇట్లా గుణత్రయము సన్నాహవంతంబై శత్రు శిబి
రముఁ దరియం జొచ్చు సమయంబున, అక్కడ శాంతేయ
బలములు పంచకామ మాధవ విహీనంబై నదయ్యును వాదోప
సంహార నిమిత్తంబైన యానందంబున సొక్కి శత్రుభయంబుఁ
దక్కి యప్రబోధమను సుప్తిం గూరియుండె.

అప్రబోధంబుననున్న యహింసాదుల యజ్ఞుఁడు జంఘట

యజ్ఞుఁ డచ్చటికి విచ్చేసి తమ్ము మఱచి పడియున్న
వీరినెల్ల నవలీల హింసించి ప్రభువు ఋణముఁ దీర్చుకొందునని

యత్సాహపడి పోవుచుండ, ప్రబోధుఁ డతనినాఁపి కుమారా!
యిట్టి యవస్థం గూరియున్నవారి నడఁచుట పాపము.

సీ॥ ప్రారంభములకెల్ల బొరుషమ్మును దైవ
మును సాధనమ్ములు వినుము వాని
లోన నొక్కటి చేతఁగానేర దనఁడు త
త్ఫలసిద్ధు లెట్లన్నఁ దఱచు వాన
కారు పొలంబునఁ గల్గెనేనియుఁ గొల్చు
గావింపనేర్చునే యేవిధమున
వల నేర్పడఁ దున్నఁ బొలంబులోనై న వ
ర్షంబు లేకున్న ధాన్యంబు లగునె,

ఆ॥ కాఁపు లావు వెరవుగల్గి కర్మనము సే
యంగ వృష్టి దగినయట్లు గలుగ
ఫలముగల్గునట్లు పొరుషంబునకు దై
వంబు తోడుపాటు వలయు నెందు.

క॥ మతి నెప్పుడుఁ దాధర్మ
స్థితి నూహించుచును హితులు నెప్పెడి వెరవు
ద్ధతి దక్కి యాచరించుచు
జితేంద్రియత గలిగి నడవఁ జెందు శుభంబుల్.

— భారతము

అని యెన్నిరూపములబోధించినను నాదరింపక యజ్ఞఁడు
పశుబుద్ధింబూని మారణకర్మమె పరమ కర్తవ్యముగా నిరూ
పించుచు తన నిజరూపంబు వేదికయు, క్రోధ మగ్నియు,
భౌణములు సమిధలును, బాణాసంబు స్పృకస్పృహములును,

తన్నేలిన దబ్బరతేని సంతోసమున కగు నాసయె యాజ్యంబు
గాను, ప్రబోధలోభులు ఋత్విక్కులుగాను, నప్రబోధస్థితి
నున్న వాదుల నందఱు పశువులుగాను నేసి హింసింపంబూని
మారణకర్తయగు రుద్రుని తేజంబు తనయందావహింప మాట
టలయకర్తవ్రాలె శిబిరంబునఁ బ్రవేశించి, తొలు తనయహింసు
నగరి కఱిగి, యప్రబోధంబునఁ దన్నుఁ దామఱచి యున్న
వానిఁబట్టి “బ్రాహ్మణంబులు కొఱగానివని నిందించి యజ్ఞ
ములు హింసాత్మికములనివాదించి, నన్ను నాతండ్రిని ప్రపం
చమున లేమండఁ జేయ సమకట్టిన మహాపాపివి. ఇట్టినిన్ని
ప్పుడ చంపి నాతండ్రిని మఱల బడసి ప్రపంచమున నాప్రచా
రము పొగింతు ! పాపీ ! నీపాపంబున నీవ హతుండవౌచుంటి”
వని వల్కుచు సతనింజంపి, యక్రూరాక్రోధు లెదుర్కొన్న
వారి నంతమొందించి, విద్యాదేవీసుత పంచకము మోక్ష,
సంతోష, ప్రీత్యానంద దయలు నిద్రాముఖంబులతో నెదు
ర్కొన్న నెక్కమ్మడి వారింజదిపి, యభిరతిం బిలుకుమార్చి,
యుత్తర మీమాంసుఁ బంచత్వంబు నొందించి, తక్కుంగల
సేనలనెల్ల బాటుచున్ననుబోసీక, ప్రాణభయంబునఁ బ్రార్థించు
చున్నను విడువక, కన్నీరుగార్చు వారిం గాదనక, కాళ్లు తడఁ
బడ నిల్చువారిఁ గదలిపోనివ్వక చంపుచు వచ్చుచుండె. అతని
బారింబడక తప్పిపోయినవారిని ద్వారంబుననిల్చి లోభప్రబోధు
లొక్కనిం బోనివ్వక బారి సమరుచుండిరి. ఇట్లమ్మువ్వరును
రాక్షసావేశ సంభృతి క్రౌర్యులగుచు మానుష హాని దలం
పక నెక్కనినేని దక్కకుండ సర్వనాశనం బొనర్చి, తాము

ప్రవేశించు నప్పటివలె పోవునప్పుడును నిశ్శబ్దంబుగా నుండు నట్లు సేసి తెలతెల వేగువరకు నాస్థలంబు విడిచి, కొఱపాణంబుల నున్న మహామోహం కడకుంజని చేష్టలు దక్కి పడి యున్న యతనింగాంచి దుఃఖించి, తమ్మెఱిగించి తాము సేసి వచ్చిన యకృత్యం బంతయు నెఱిగించిన నతండు పొంగి యజ్ఞం గొఱిలించుకొని “తీవ్రవాదులసినమ్మిన బ్రహ్మచర్యా హంకార దంభులైన నీ చేసినంతజేసి నన్నానందింపఁ జేయరైరి మహాత్మా! యింకఁ బోయివస్తు పరలోకంబున పునర్దర్శనం బగుంగాక” యనిన యజ్ఞండు పురపురం బొక్కుచు నతనిం గొఱిలించుకొని, యతఁడు తనకుం జూపిన మన్ననల దలంచు కోసుచు నిట్లనియె, మహాత్మా!

చ॥ కుడువఁగఁ గట్ట బంధులకుఁ గోటివిధంబులఁ బెట్ట జన్మము ల్నుడుప ననేక ధర్మవిదులం బొగడం దఁగఁజాలు నట్టి యె క్కుడు సిరియిచ్చి పేర్మి నొక కొండక మన్నిన నీవు సావఁగా నొడలిటు లోమితిం గురుకులోత్తమ యే నొక సేవకుండనే

— భారతము

ఆని పలుకుచుండు సంతలోనన యతండు ‘వగలుమాని యెందేనిఁ బొందని పల్కి ప్రాణంబులు విడిచిన, యప్పటికి సూర్యోదయంబగుచు నచ్చె. అంత నమ్మవ్వరును వేర్వేర యెందేనిం జనిరి. ఇట్లు పాపసేనయందు యజ్ఞప్రబోధ లోభు లును పుణ్యాసేనయందు పంచకామ కృష్ణదములును దక్కి నుభయ దళంబులును పూర్ణముగా నశియించె.

నిష్కాముఁడు తనపుత్రులు యజ్ఞనిచేఁజచ్చుట విని
విలపించుట

మఱునాఁ దుదయమ్మున పంచకాములు కృష్ణునితోఁ
గూడి సరస్వతీ తీరమున సంధ్యాది కాల్యకృత్యములఁ దీర్చు
కొని శిబిరంబుల కడకుం జని తపోబల సంపన్నుని హృదయం
బునుం బోలె నిశ్శబ్దముగానున్న దానింగాంచి యిట్లగుటకుఁ
కారణంబేమి యనుకొనుచుండు నాలోన నహింసు సారథి
యజ్ఞని వలనఁ జరిగిన యావద్వృత్తాంతమును జెప్పిన విని,
నిష్కాముఁడు సర్వనాశకమునకు నిర్వేదించుచు విద్యాదేవి
బిలువనంపి, కొమరుల మరణంబు వినిపించి, ఆ యమయుం
దామును ననేకవిధంబులతలపోయుచు దుఃఖించి, యక్కార్యం
బంతయు యజ్ఞనివలన సంభవించెనని యెఱిగిగమింప, విద్యా
దేవి కోపంబు దీపింప “కైవల్యపతీ! యప్రబోధులైయున్న
నాబిడ్డల క్రూరుండై పాపమని యెంచక రూపుమాపె. తర్క
దృష్టి పోకకు దుఃఖించు నాకీబిడ్డల పోకయును, గల్పించి
మఱింత యడలఁ జేసె. మన వేదకాముచే నప్పాపాత్ముఁ
బట్టించి నశింపఁ జేయకున్న మీకుం గానరాక నశింతు”ననిన
నిష్కాముఁ డిట్లను. దేవీ! శాంతస్వరూపిణివగు నీ కుపశ
మించుట కర్తవ్యము. ఎల్లఱు నిట్లగుటయెకదా? యీశాంతి
సమరమునకు రూపము. సర్వవిజ్ఞాన విద్యాస్వరూపిణి వగు నీ
యనంత బ్రహ్మశక్తియే యిందఱు నిట్లునేసి మాకుఁ దేజంబుఁ
గూర్చుచుండె. నీకుం దెలియనిదే? అహంసా సంతోషాదుల

హింసించిన పాపమున నతండు ప్రపంచమున నామమాత్రా వశిష్టుండు గాక పోడు. అని చెప్పుచుండ విద్యాదేవి వేద కాముఁజూచి “నాథా! నీ వతిరయంబునఁజని యజ్ఞఁ డెక్కడేని శబర పాంచాలాది దేశంబులను, మన వాదంబులోనికి రాక తక్కిన చార్వాక శాక్తేయీయముల కడను దాగియుండు. అతనిం బట్టి బంధించి వాని హింసాప్రచారంబు లోకంబునకుం జాటు” మనిన నతండప్పుడ సత్యకాము సారథిం జేసికొని యతని వెదకుచుం జనియె.

నిష్కామాదులు యజ్ఞునిఁ బట్టఁ బోవుట

అంత వాసుదేవుఁడు నిష్కాముఁజూచి “బావా! యజ్ఞుని జయింతునని పుత్రశోకావేశంబున వేదకాముఁడొక్కరుండ చనియె. యజ్ఞుఁడతని బలసామర్థ్యములు లెక్కించు వాఁడు గాఁడు యజ్ఞునకు బ్రాహ్మణములవలన గలిగిన స్వర్గ భోగా సందాది కర్మజన్య సుఖములే పరమార్థమను ప్రమాణము లనేకములు గలవు. మరియు “యావంత్యశ్చేహ విద్యంతే శ్రుతయః స్మృతిభిః సహ, విదధ త్యురుయత్నేన కర్మాతో భూరి సాధనమ్” ఈలోకమందు స్మృతులతో గూడ శ్రుతులెన్ని కలవౌ యవియన్నియు మహా ప్రయత్నముతో కర్మనే విధించుచున్నవి. కావున కర్మయే గొప్ప సాధనము. అను నిట్టి ప్రమాణములజూపు నతని నెదిరిన మన వేదకాము దక్కించుకొనుట యనుమానంబగు. అందును నతఁడు నన్నును లెక్కనేయక నాతో నెదిరింప నుత్సహించు

చుండు. క్రూరదర్శనా సద్యాపార సంరంభుడు యజ్ఞుడు.
వానిచే బాధితుండు గాకుండ వేదకాము రక్షింపవలయు,
పదుండని యాస్తకామ దముల శిబిరంబున నిలిపి నిష్కామ
సత్కాములఁ గొని రయంబున వేదకామునిఁ గలయంజనియె.

యజ్ఞుండును తన క్రతుమయ హింసాస్వరూపమునంత
టిని వదలి, యిది స్వర్గకామము గాదు, యిందుననె పరమ
పద యానంబుగలుగు నని నిరూపింపఁదగు రూపంబున తపో
మూర్తిఁదాల్చి వేదపురుషు నాశ్రమంబున నుండ, నాతనిం
గాంచి వేదకాముడు “బ్రహ్మఘ్నా! నిముసంబున నెంత
సాత్వికుండనైతివి. క్రూరాత్మా! యింక నీ భేషజంబుల
జాలించి బ్రహ్మవాదంబునకుర”మ్మను చుండు నాలోన నతఁడు
కృష్ణులఁజూచి మహామంత్ర బలసంపన్నులగు వారిని దేని
చేతను గెలువరాదని యెంచి యిష్టాపూర్తములకన్న నున్నత
కర్మలున్ను, స్వర్గమునకంటె యానందస్థానమున్ను లేదను
నతఁడు తన భావమును మఱుఁగు పరచి “యిందు నాకిచ్చిన
తృణంబేని బ్రహ్మలోకముఁ జేర్పఁజాలు” నను మాయా
మయంబగు బ్రహ్మశిరమును ప్రయోగించి దీన నశాంతేయ
మగు ననిన దామోదరుండు సత్కామా! సత్కామా!
భ్రాంతుండనై యావాక్యములె సత్యమని భావించితిరేని మీ
రేవురును మడియుదురు. కావున నీవాక్యములనే మఱల నను
సంధించి యతని ననుము. దాన నయ్యర్థము వమ్మై మీరు
నిలువనొప్పుదు” రనిన నతండు జ్ఞానాదేవత కైవల్యం,

సర్వకర్మ నిరాసకంబగు జ్ఞానమొక్కటియె ముక్తిమార్గము. ఆత్మయొక్కటియె యానందస్థానము ” అని వాదించె.

ఇట్లు జగదభ్యయంకరంబుగా నయ్యిరువురుఁ బోరు నవసరంబున నిదిధ్యాసుఁడు వేదపురుషుం గూడుకొనివచ్చి వారి నడుమ నిల్చి యిట్లనియె. “ ఇంతకుమున్ను పలువురు బ్రహ్మ వాదులు పోయిరిగాని యిట్లు సర్వగుణ ప్రళయంబగునట్లు పోరినవారు లేరు, దీని నుపసంహరింపు ” డనిన సత్కాముఁడు “ మహాత్మా ! ఆత్మరక్షణంబుఁగోరి యట్లుసేసితి నావాదంబుపసంహరింతు నతని శాంతింపం జేయుఁ ” డని యట్లుసేసె. యజ్ఞఁ డట్లుసేయ సమర్థుండుగాక, దీని శాంతేయులుగాకున్న వారి యనంతర గుణసంతానంబేని నశించు ననియె. (వారిబిడ్డలైనను నన్నును సరింతు రనియె.)

వాసుదేవుఁడు యజ్ఞుని శపించుట

అప్పు డాదుష్టుని దుష్టత్వమును తన దివ్యచిత్తంబున నెఱింగి దామోదరుండు “ నీచా ! గోఘాతివగుటగాక భూణఘాతివిగూడ నగుచుంటివి. కాని యింతపనిసేయ నీ నీచత్వంబునకు సాధ్యపడదు. ఇప్పటికి తర్కదృష్టి భార్య ధారణావతి వస్తువిచారుని గాంచనున్నది. వాని బోకార్పనెంచి నీ పాప హృదయంబుం బ్రద్దలువాపి చూపితి వంటియకాని దాని నెరవేర్పఁ జాలవు. నాయనుగ్రహంబున వస్తువిచారుఁడు సురక్షితుండై యీయెల్లఱుఁ దీతినమీద కాయపురంబున కధి నాధుండై, నీ మామయగు ప్రబోధునిచే నెల్లవిద్యల నభ్య

సించి సందదులెల్ల దీక్షిస యానంద సామ్రాజ్యంబు బహు
కాలం బనుభవింపఁ గలఁడు. ఇది యంతయు దీనాన నుండవై
దిక్కులేక తిరుగుచు నీవ చూడఁగలవు. మఱియు నీ వింతటి
క్రూరహింసకుఁ బాల్పడిన కారణంబున ప్రపంచమున నింక
మీద నిన్నాదరించువారులేక నాహార శూన్యండవై యాజ్య
గంధంబులేక దుర్గంధ భూయిష్టంబై నదేహంబుతో కలింగూడి
తిరిగెదవుగాక ” యనియె.

అప్పుడు వేదపురుషుఁడు “ బ్రాహ్మణుండవయ్యును
క్రూరంబని యెంచక కేపల హింసాస్వయాపమా త్రుండవై న
కారణంబున నీకట్ల యయ్యెడు ” మని పల్కి నిధిధ్యాసు
నితోఁగూడి సనియె. ఇట్లు యజ్ఞుని నామమాత్రప్రకాశునిఁగా
మొనర్చి కృష్ణుఁడు శాంతేయులఁగూడి విద్యకడ కేతెంచి
యచ్చటి విశేషంబంతయు నెఱింగించి యామెను సంతోష
పరిచె. ఇట్టెల్లఱ గోవిందుఁడు తగిన శాంతివాక్యములఁ ప్రబో
ధించుచు నానంద చిత్తులం జేయుచుండె.

శ్లో॥ మందార మూలే మణిపీఠ సంస్థం
సుధాప్లుతం దివ్య విరాట్స్వరూపమ్.
నబిందు నాదాంత కళాంత తుర్య
మూర్తిం భజేహం రఘువంశ రత్నమ్.
ఆత్మభారతమునం దప్రబోధపర్వము

స మా ప్త ము

ఓం తత్సత్

శ్రీరాధాకృష్ణాయనమః

ఆత్మభారతము

ప్రబోధపర్వము

— ౦: —

సీ. దార గృహక్షేత్ర ధనములపై నాన

యను గట్టిత్రాట బంధనము నొంది

లలితంపు భోగలాలన యను తృణముపై

నత్యంత మొదలని యానఁగొలిపి

వివిధ దుఃఖానేక విభ్రాంతు లనియెడు

బహుళభారంబున బడలికఁ గని

భయదమైతోఁచు నామయ వర్గమను దుష్ట

దంశకావళిచేత దష్టచుగుచు

గీ. మహితసంసార మను నీటి మడుగునందు

పాపమను గొప్ప యుబ్బలిఁబడి తప్పించు

జీవుఁడను దుక్కిఁబెద్దును లేవనెత్తఁ

దగినసాధన మా హరి ధ్యాన్ము మొకఁటె.

జీవనిర్వేదము.

స్థూల పురమున జీవుడు బుద్ధితోఁ గూడి కొమరు
 తెల్లలు సమయట విని దుఃఖార్తుఁడై యక్కటా ! నావంటి
 పాపి ప్రపంచమునఁ గలఁడె. కన్నవారెల్లఁ బోవ చుట్టపక్కం
 బులు శూన్యంబులుఁగా నెక్కండనై యింకను బ్రతికియుంటి
 నేనుసేతు, నేదిదిమ్మ. అచంతి భోగభాగ్య సంపన్నుఁడనై
 యుంటినని సంతసించు నేను నేటి కేదియులేక నా యనునది
 యంతయుఁబోన ననదనై బ్రతుకవలసె. కట్టా! యీశ్వరా!
 నాయందింత కఠినుఁడ వైతివేల.

నూలురు బిడ్డల నెక్కనినేని విడిచి పోరాడె. నీవ
 యింత పక్షపాతివైన నింక లోకంబున న్యాయంబెట్లు నిలుచు.
 అయ్యో ! కుమారులారా ! యింక మీ యాలింగనసుఖం
 బేనాటికి గల్గు. మీ మృదువాక్య శ్రవణం బీజన్మమున లేదు
 గదా? మీయందలి లోభమున నీధర శాశ్వతముగ మీ
 రొక్కరే యేలవలె నను నాశచేతనే కదా నాఁడు వాసు
 దేవుడు చెప్పిన మాటలు విననైతి. సద్వివేకాదుల పలుకులు
 పాటింపనైతి. నిదిధ్యాసాదుల నీతులు పెడచెవులఁ బెట్టితి.
 దుర్బుద్ధి నె సదసద్వివేకుని మఱచి యతనిపాలు హరింప
 నెంచితి. ఇట్టి పాపంబె చుట్టుముట్టి యిట్టులొనర్చె. అక్కటా!
 నాయీ దుఃఖమున కేది కడ. ఎట్లు జీవెంతు నని పనవి పనవి
 యెద్దు జీవుని కడకు నైరాగ్య సద్విచారు లేతెంచి యతని

నాలింగన మొనర్చి లేవనెత్తి యోదార్చి రంత వైరాగ్యః
డిట్లనియె.

జీవా ! నీవెన్నఁడును పాపివిగావు పుణ్యఁడవును గావు.
నిరంజనుఁడవు. ఇట్లయ్యును త్రిగుణాత్మిక ప్రకృతియందు
బుట్టిన యంతఃకరణము జడమయ్యును నీశ్వర విశిష్టంబై
“ఆజడాత్మ వదాభాంతి యత్సాన్నిధ్యాజ్ఞా అపి అజ్ఞానా
న్మానసో పాధేః కర్తృత్వా దీని చాత్మని, కల్పవంతంబు
గతే చంద్రే చలనాది ర్యథాంభసమ్” జడమైనను పరమాత్మ
సాన్నిధ్యమున చైతన్యరూపముగాఁ బ్రకాశించును. ఎట్లు
జలములు కదలు చుండగా నందలి ప్రతిబింబత చంద్రుఁడు
కదలుచుండె నందురో యట్లే యజ్ఞానముచే మనోవికల్పిత
కర్మముల నెల్ల నాత్మయం దాఱోపించి కర్తనుగాఁ జూతురు.
ఇట్టి జడాంతఃకరణ మీశ్వర సన్నిధి నయస్కాంత సాన్నిధ్య
మున సూదియంబోలె సంచలనంబు నొందుచుండు. అందుఁ
గల్గిన వృత్తియె మనస్సనంబడు. (నిస్తబ్ధ సరోవరమునం
దేదేని వస్తువు పడిన బయలుదేరు నలవంటిది వృత్తి) అదియ
యింద్రియ గోళములఁజేరి బాహ్యవిషయములఁ బ్రసరించి
యనుకూల ప్రతికూల కర్మములఁ బుట్టించి దానినలన నేర్పడిన
పుణ్యపాపములచే స్వర్గమనియు నరకమనియు నూర్ధ్వాధో
లోకంబులకు యాతాయాతంబులు కల్పించుచుండు. ఈ
కర్మముల కనుకూలముగా దార పుత్ర పశు ధనాదుల
వికల్పించి వాని రాకపోకలచే నుఖ దుఃఖముల నొందించు
చుండు. ఈ యంతఃకరణమే యేకమగు యీశ్వర రూపంబు

నుండి బింబ ప్రతిబింబ రూపమున వికల్పించుచు బహుళ ప్రపంచమును గల్పించి, యామీద యీ సమస్తమునకుఁ గర్తగాని యీశ్వరుడన యగు నిన్ను విభ్రాంతి నొందించి కర్తనుగాఁ దలంచునట్లు చేసి శోకింపం జేయుచున్నది. సూక్ష్మ విచారణంబునఁ గన్న నీ సంసార మంతయు సంతఃకరణ విశిష్ట మానస కార్యంబే యయి దాని సంకల్పమునఁ దోచుచు దాని వికల్పమునఁ బోవుచు నుండు. ఇదియే మాయా విలసనము.

అగ్నిని పొగ గ్రమ్మిఁజేయు, సూర్యుని మేఘు మావరించుట నిత్యనిర్వికార స్వరూపుండవైన నిన్నా మాయక్రమ్మి జన మరణ బాల్య యౌవన వార్ధక్యాన్తలం జొందుచున్నట్లు సూపుచు, సవికారుడ ననిత్యుడ ననిపింపఁ జేయు చున్నది. తత్త్వవిచారమున నీ మాయను బోఁద్రదోచిన సచ్చిదానంద స్వరూపుండగు పరమాత్మవు నీవ యయ్యెదవు. ఇట్టి నీవు నిన్ను మఱచి, యెండమావుల జలంబునుఁబోలె కేవల మిధ్యా రూపంబై యజ్ఞానమున మాత్రము తోచు సంసార మింతయు సత్యమని నమ్మి, యిది నా యిల్లు, యిది నా ధన మాతఁడు మిత్రుఁ డీతఁడు శత్రుఁడు వాఁడు బిడ్డఁడు వీఁడు మనుమఁడని భావించు చుంటిని. ఇవి యన్నియు తత్త్వదృష్టిం జూచిన నైంద్రజాలికుని బుట్టనుండి తీయు బొమ్మలుంబోలె తాత్కాలిక సత్యంబులు ననంతరా సత్యంబులును నగు. సదసద్విచారంబున కేవల మిధ్యాత్వంబు నొందు. “యత్ర హి ద్వైతమివ భవతి తదితర ఇతరం పశ్యతి” అవిద్యాదశయందు భేద

మున్నట్లు దోచిన నప్పు డొకఁడు మఱియొకనిఁ జూచును. ఇట్టి యీ సంసారమున మమత్వంబుఁ జేర్చి నీవు కోరిన వాని రాకకుఁ గడఁగానక దెఱిఁగించెదవు. “అస్పృహ యథాస్వర్గం అచలశ్చల నాదిచ అవివేకాత్తదా దుఃఖం మానసం చాత్మ నీక్షతే ” నిరవయన పరమాత్మకు క్రియాదులు స్థూలదేహ అభేదాధ్యాసముచేత గలుగును. అట్లే మనస్సంబంధమగు దుఃఖము సూక్ష్మదేహ అభేదాధ్యాసముచేతఁ గలుగును.

ఇందు దేహ మొక కాలాయన నిగళంబుగాఁ దగు లొకన దార పుత్రతాదు లందలి గొల్లములై బంధింప దాని నుండి విడివడనేరక

ఆ. తనకుఁ దాన బంధ మొనరించు కొనియెడు

పొత్తి నూలు కాయ పురువు భంగి

నగుణమయ్య నగుణతావాప్తిఁ బొందు న

క్షరము ప్రకృతి గుణము సంక్రమించి. — భారతము.

ఇట్టి యీ గొలుసునుండి తప్పించుకొన సర్వవిధములఁ బ్రయత్నించు చుంటివి గాని తేత్రజ్ఞా! యివిబోక మఱికొన్ని నూతన నిగళంబులు దగులుకొనుచున్నవి. నిలువు టద్దముల నిండిన మేడగదియందొక శునకముచేరి యందొక దర్పణ మునఁ దనబింబమును జూచి మఱియొక కుక్క తన్నుఁ బట్ట వచ్చుచున్నదని భ్రాంతంబై యటచుచు మరియొక దిక్కునకుఁ బోవ, నందును నట్లకా నిట్లు బింబ ప్రతిబింబంబులతో నేర్ప డిన కోట్లకొలది తన రూపములనెల్ల పరరూపంబులుఁగా

నెంచుచు భయభ్రాంతంబై వచ్చిన త్రోవ మఱచి యా మేడ నుండి విడివడి పోనేరక యఱచి యఱచి వాపోయి, వాపోయి కడకెన్నాళ్లకో యేపుణ్య శేషంబుననొ మొదట తావచ్చిన ద్వారముంగాంచి బయలువడి తా నెక్కటి మాత్రము సత్యమై మిగిలిన దెల్ల నసత్యమై త్రోవ, యేమఃఖలేశంబును లేక స్వేచ్ఛావిహారియై యానంద మయియై యొప్పు, అట్లే నీవును జన్మజన్మాంతర సత్కర్మ సంస్కారవిశేషంబున తత్త్వమస్యాది మహావాక్య విచారముం జేసితివేని నీ నిజరూపంబు నెఱిగి ముక్తుఁడ వయ్యెదవు.

“ సుషుప్తాఖ్యం తమోఽజ్ఞానం బీజం స్వప్నప్రబోధయః, స్వాత్మబోధ ప్రదగ్ధంస్యా ద్బీజం దగ్ధం యథాభవమ్ ” స్వప్నజాగరణలకు కారణమై సుషుప్త మని, తమస్సని యజ్ఞానమని వ్యవహరింపఁబడుచున్న మూలావిద్య, స్వస్వరూపజ్ఞాన ముచేతఁ దహింపఁ బడినదై, దహింఁబడిన విత్తనమువలెమరల సంసారోత్పాదనము లేనిది యగును.

“ అప్రబోధాద్యదా సిద్ధిః కైవల్యా దన్యస్యనస్తునః, బోధాదేవ మసిద్ధత్వం బుధ్యాదేః ప్రత్యగాశ్మనః ” జ్ఞానము కలుగక పూర్వ మంతఃకరణాదుల కంటె భిన్నమై యున్న యాత్మస్వరూప మెట్లుప్రకాశించదో, యట్లే జ్ఞానము కలిగిన పిదప నాత్మస్వరూపము కంటె భిన్నమైన యతఃకరణాది వస్తువు ప్రకాశింపదు.

కావున తేత్రజ్ఞా ! నీవు దీనుండవు, హీనుండవుఁగావు. నీన దేవుండవు. నీన యీశ్వరుండవు. “ ఉపాధ్యపాస్తే స్వయ

“మేవ కేవలం” ఉపాధి నశించిన నీవ కేవలుడవు. జీవా!
బ్రహ్మము నీవు. బ్రహ్మాండము నీవు. బ్రహ్మాండాంతర్గత జీవ
జాలంబెల్ల నీవు. ఈ సర్వమునకుఁ గర్తృవు, భర్తృవు, హర్తృవు
నీవ. నీవుగాని తృణంబును లేదు. నీవులేనిది పరమాణువును
లేదు. దేని కౌగిలింతను గోరుచుంటివో యా మహామో
హ మే నిన్నింత దుఃఖితుఁ జేసిరది.

సీ॥ ఒకయింటనుండి వేతొక యింటికరిగిన
విధమును వస్త్రంబువిడిచి యొండు
వస్త్రంబుగట్టిన వడువునునై యుండు
నొడలు దొఱంగి యొందొక్క యొడలు
గైకొంట నృప విను కడవకు సారెపై
నమరమృత్తిక యిడనపుడు విరియు
టయు వెరవారఁ బట్టఁగరాక చెడుటయు
వాని యెత్తెడునెడ వ్రయుటయును

గీ॥ నెత్తియొకచోట డించిన నెడలుటయును
నెండియవియుటయును నావమిడినఁ బగిలి
పోవుటయు వాడు జనులఁచే బొలియుటయును
గలుగుగతి మేనికెట్లును గలుఁగు జేటు.

— భారతము

కావున క్షేత్రపాలా! నీభ్రాంతిని నీవెఱిగికొనుము.
చూడు తండ్రికి బిడ్డఁడనైన నీవ బిడ్డకు తండ్రివై తివి. ఒక్కఁడ
వగు నీవే తండ్రి, బిడ్డ, యన్న, తత్త్వఁడు, మఱమ, బావ, మొద
లగు నానుంబులఁ బరిణమించితివి. ఇవియన్నియు స్థూలదేహ

మున కేర్పడిన నామంబులేకాని యాత్మవగు నీకెన్నడును లేవు. “జాతస్యవై మనుష్యస్య ధృవం మరణమితి విజానీ యాత్, తస్మాజ్జాతే నప్రహృష్యే స్మృతేచ నఃపీడేత్ ” మనుష్యులకు పుట్టుకతోడనే మరణము నిశ్చయమైయున్నది. ఆ కారణమున పుట్టుకకు సంతోషమును మరణమునకు దుఃఖమును పొందరాదు.

జీవా ! కించిత్సింహోవ లోకనంబు సేయుము. ఇప్పటి కెందరికి బిడ్డడవైతివి. యెందరికితండ్రివైతివి. వారందఱేమైరి. నిజముగా నేడువ వలెనన్న నెందఱి కేడువు. యెందఱికి మానుకొందువు. వెఱ్ఱివాడా ! నీవు తాతవుగావు, తండ్రిగావు, బిడ్డడవునుగావు. లక్షణాన్వృత్తిచే విచారింప శాశ్వతానందస్వరూపుడవు. ఏకాత్మవు. నీవే భగవంతుండవై యుండి భగవంతుడొకఁ డెక్కడనొయండి నన్ను బాధించుచున్నాఁడనుకొనుట, దర్పణ వికారము నెఱుంగక తన మొగము సొట్టవ్రాయెనని యేడ్చునట్టిదగు. ఏ సుఖదుఃఖములు వేనిని. గనియిచ్చుటకు పరమాత్ముడు కర్తగాఁడు. అవి నీకు లేవు. అవి యెల్ల మనోవికల్పములు. అనిద్యా హేతువులు. మనంబును బుచ్చిన సుఖమును కేదు, దుఃఖమును కేదు. “సంసారో అహమస్మీతి విపరీతం ప్రతిపద్యసే, అకర్తారం సతంకర్తే తిలభోక్తారం సతం భోక్తేతి. విద్యమానాంచ అవిద్యమానమితి ” (ఇయమవిద్య) సుషుప్తి సమాధి మూర్ఛలు మన మెఱుఁగుచున్నవియ కాదా ? ఆ దశలయందు ప్రపంచమేది, ప్రవృత్తులేవి. కావున సృష్టిమొదలు లయమువరకును జరుగు నీ జీవజగద్వ్యాపార

మంతయు మానసిక మాత్రంబైయని తెలిసికొనుటయె. జీవన్ముక్తి.

జీవా ! నీవును నెఱుంగఁ దగుదాని నెఱింగితివి. శమ దమ నిదిధ్యాసాదులవలన వినవలసినదాని వింటివి. నేనును సద్విచారుఁడును కంటిని తెప్పఘ్రాలె నిన్ననుసరించి యుంటిమి. ఇంకను విజ్ఞానములేక దుఃఖించు చుంటివన నాశ్చర్యంబుగాదె? తమ తమ దోషంబులచే ననుచితులగు వారెల్ల నశించిరి. ఉచితస్వరూపులగు శాంతేయులు మాత్రము మిగిలి యుండిరి. ఇంకను వారిఁగీడాడక యుచితజ్ఞుండనై వారిఁగూడి యానంద సామ్రాజ్య మనుభవింపుము. ఇంక స్థిరమైన పురంబు మీఁది మమత్వమును వీడి వస్తువిచారుని (పరీక్షితుని) బుట్టించి విదేహాకై నల్యమున నిష్కామయోగ పట్టాభిషేకం బొనర్చితి వేని నీభారమంతయుఁ దీరి విజ్ఞాన చక్షుండనై కేవల సచ్చిదానంద స్వరూపుండ నేననియు, సుఖదుఃఖము లెన్నఁడును నాకు లేవనియు నెఱిఁగి యానందింపఁ గలుగుదునని ప్రబోధింప నంకిలిదేరని హృదయముతో నున్న యవ్విభునిఁ జూచి సద్విచారుఁడు,

సద్విచారుఁడు జీవునికి

సంసార గహనము తెఱఁగెఱిఁగించుట

అన్నా ! సంసార మతిగహనము. అనాది స్వరూప యగు దానియం దేనాఁడో తగుల్కొని జీవుఁడు క్రూరమృగ ములనం దగు జరారోగంబుల కుల్కిపడి పరువులు వాఱుచు,

నెందును గడఁగానక యందు భార్య యను తృణ సంవృతా
 నూపంబునఁబడి జీవితాశ యను తీవెంజుట్టుకొని యా బావి
 నడుమం దలక్రిందై వ్రేలుచు, గ్రిందకాలమును కాలసర్పమును
 జూచి పడుటకు భయపడుచు, మీద నాటు తలల సామజము
 లను నాటు ఋతువుల నత్సరంబులు వచ్చుచుఁ బోవుచుండఁ
 గాంచి బెగడొందుచు, సితాసిత మూషికములను దివారాత్ర
 ములు కాలికిఁ దగిలిన తీనను ద్రెంచు చుండ బీతిల్లుచు,
 కామము లను మధుకరంబులుమీఁదఁ బెట్టిన తెట్టియ లోని
 కామ మను మధురసము బిందుబిందువుఁగా నొటియం దొలు
 కుచుండ నాకుచు, నదియ పెనుతృప్తిగా జీవితాశం బడి
 బ్రతుకవలె నని కోరుచు, తీవ్రదెవ్విధ కూపంబునంబడి కాల
 సర్పంబునకుఁ జిక్కి యమయాతనలం బడి మరియొక్క కూపం
 బునం బడుచు, ప్రవాహమధ్యమునఁ బడిపోవు తృణమొక్కొక్క
 నుడింబడి తిరిగి తిరిగి మరియొక్క నుడికిఁ బోవుచు స్వయం
 శక్తి లేమింజేసి ప్రవాహవేగం బెట్టిడ్చిన నట్లుఁగాఁ బోవుచు
 నెన్నటికిని దరిజేరనట్లు “ శుభాశుభ వ్యామిశ్ర కర్మవాయు
 సమీరితః చండోత్పింజలక శ్వసనవేగాభి హతాంభోధి మధ్య
 వర్తి శుష్కలాజవత్ ” శుభాశుభ మిశ్రకర్మలను గాలిచేత
 కొట్టఁబడి సముద్రమధ్యమున నస్వతంత్రమై తిరుగు యెండిన
 పేలగింజవలె, జీవుఁ డీమణిత్రయముల జిక్కి వానినుండి విడి
 వడ నేరక చోరకృషి వణిక్కర్మాదులఁ బ్రవేశించి, నిద్రా
 సుఖముల మఱచి, తన ప్రాణముల మీది యాసనుగూడ
 విడిచి, యెంత రేసి మహాపాపంబులనేని యొనర్చుచుండు.

ఇట్లు జీవుడు ధనధాన్య పుత్రపుత్ర పరివారంబుల నెంత యభివృద్ధి నొందించెడియె తనివి సరిక, వీని వృద్ధియగు కొలందియు నాశయు వృద్ధి నొంద “అంగం గళితం పలితం ముండం దశపహీనం జాతంతుండం, వృద్ధోయాతి గృహీత్వా దండం తదపినముంచ త్యాశాపిండం” తలనెరసి దంతములూడి తల యేరుబారి కఫముగప్పి కాయము సంగినను తృష్ణలొంగక వెంటనంటి వేధించుచుండ దాని పరికట్టనేరక యేడ్చుచుండు. ఇంతలో కాలంబు చేరువయైన నదియయ్యె నిదికాకపోయె నేబోయిన నదియెట్లుగు నేమిసేతునని యేడ్చుచు సేడ్చుచు నుండ కాలుడు కనరాక డాసి పాశంబులంజుట్టికొని పోవు నప్పుడు, వీరులేకున్న నెట్లుజీవించునన్న బిడ్డలను, నాప్రాణము లన్న ధనములను దిగవిడిచి యొక్కడ కదలిపోవు.

మఱియు శరీరంబు రథము, దాని కింద్రియములు గుఱ్ఱములు, మనస్సు పగ్గములు, బుద్ధి సారథి, జీవుడు రథికుడై యొప్పు. బుద్ధి యను సారథి విజ్ఞుండు గాక పగ్గములు సడల విడిచిన గుఱ్ఱములు గ్రుడ్డివౌట విషయములను విషమ ప్రదేముల నధోముఖంబుగా లాగుచుండుటంజేసి నయ్యె విషమ స్థలముల సంచారమున జీవుడు కుతిలపడుచు, సవ్యమార్గమున నడిపింపనేరని దుష్టసారథిచేత గుఱ్ఱముల కాళ్లు విటిగి రథమున చక్రములూడి కూబరమూబగిలి సంచారయోగ్యంబు గాకున్న నయ్యయ్యో! యదివ్రామె నిదివ్రామె నేమిసేతునని యేడ్చుచుండు. అట్లుగాక వెరవరయై సారథిని సాత్విక గుణం

బుచే వ్యవసాయాత్మిక వృత్తिसంపన్నుంజేసి మనస్సును పగ్గముల శీలమను నేర్పున గట్టిగా లాగిపట్టి మెలకునతో నశ్వములు నడుపుచు రథవేగం బాగఁ గలిగిననాఁడు జనన మరణ భయంబు వీడి పరమసుఖము నొంది గమ్యముం జేరఁ గలుగు. ఇంతవట్టు నెఱిగి మమత్వమున గలుగు దుఃఖంబు వీడు మని బోధించె. అప్పటికిని దుఃఖంబు కడఁగాక జీవుండు తపించుచుండ, వేదపురుషుండరుదెంచిన వైరాగ్యవిచారులు సంభ్రమంబున నెదురు వచ్చి సమస్కరించి తోడితెచ్చి యుచితా సరంబున నునిచి యాతని రాక జీవుని కెఱింగించిన నతండతనికి సమస్కరించి.

“తండ్రీ! మానవజన్మము దుఃఖముల పుట్టగదా? ఈ జన్మంబేల ధగ్గంబు సేయనా? తేజోధనంబులు బోయి తనయులు బోయి చుట్టము లెల్లఱును బోవ నెవ్వనినేని దుఃఖాన్ని దహింప కుండునే? మహాత్మా! ఇంత నిర్భాగ్య దశ నొందినను చావు రానేర దేమిసేతు” నని యూటకుండ నతనితో వేదపురుషుండిట్లను.

వేదపురుషుఁడు జీవునకు దుఃఖోప శమనంబు సేయుట

వత్సా! ధర్మంబును నీతియు నెఱిగిన నీ విట్లడలఁజెల్లునా? లోకమున దేనికేనియు శాశ్వతమను నది లేదు “జాతస్య మరణం ధృవ” మనిన మాటవినలేదె. లోకమున నేవస్తువునకేని నిలకడలేదు. లోకమెప్పుడును చెదరకుండు దీని వింత యేమన వ్యక్తి పూర్వకముగా నొక్కటియు లేదు.

సమిష్టి పూర్వకముగా నెక్కటియు లేకపోదు. ప్రకృతి యెప్పుడును కలదిగాదు, కలుగకపోదు. ఇదియ యీశ్వర విలసనము. కుమారా! శాంతేయ జాడేయులకు నీ యెఱుక లేని వైరం బేర్పడెనే? ఈ మహా సంక్షోభంబున కెల్ల కారణము నీకొమరుండె. ఇదియెల్ల నిట్లగుట తత్వదృష్టితో విచారించినమేల: కాని కీడుగాదు. వీఱందఱునీకు తీరనివనటం బుట్టింపఁ బుట్టిన రోగంబులుగాని పుత్రులుగారు. వీరిఁ బోకార్చుటయే దుఃఖ నివృత్తియగు ఎంతటి విజ్ఞులకేని వీరు గల్గునంతకు శ్రేయము ప్రాప్తింపదు. కావున దీనివెఱిగి యజాతశత్రుండవై మనుము. నిష్కాముఁడు నీ యెడ నత్యంత భక్తి యుక్తుండు దాని నీ వెఱిగి యతని యందు బద్ధానురాగుండవై మెలంగుము. ఇట్టి దుఃఖాగ్నిని విజ్ఞాన బలంబున నార్చి సుఖంపు" మని బోధించి చనియె.

ఇట్లమ్మువ్వరచే జెప్పంబడియుఁ దేఱని మనంబుతో నున్న జీవుని కడకు యజ్ఞ దంభ ప్రబోధు లరుదెంచి యా రాత్రి యప్రబోధంబునఁ జేసిన కార్యంబంతయు నివేదించి శాంతేయుల వలని భీతింజేసి యొందేనిఁ జనిరి.

అవ్వల కామపంచకంబును కృష్ణుండును జీవబుద్ధుల కడకేతెంచి నమస్కరించి సముచిత రూపంబున జీవునిచే సన్మానింపబడి బుద్ధియాజ్ఞంబొంది శాంతిదేవికడకుం జని నమ స్కరించిన నాయమ కొమరుల మేనులు నిమరుచు నతిదా రుణ వాక్యాస్త్రములవలనఁ గిలిగిన వ్రణములఁగొంచి దుఃఖం

చుచుండు నంతలో పుత్రదుఃఖాతురయగు విద్యాదేవియు
నేతెంచి యత్తుకు నమస్కరించిన నయ్యమం దగ్గరదీసి శాంతి
యొదార్చె, ఇట్లందఱునుగూడి వాదహతులైన తమ తమ
వారిం గూర్చి శోకించు చుండిరి. ఆ మీద పురోహతుఁ
డగు శమమును సద్విచారవై రాగ్యులను గూడి నిష్కాముఁడు
వాదనిహతుల కెల్ల నొర్ధ్వదైహిక క్రియల నెల్ల నాచరించి
యెల్లఱునుఁగూడి స్థూల పురంబునకు విచ్చేసి యందు వారి
వారి మందిరముల సుఖం బుండిరి.

శ్లో. యస్మా దన్య న్నా స్త్యపి నైవం పరమార్థః
దృశ్యా దన్యో నిర్విషయజ్ఞాన మయత్వాత్
జ్ఞాతృజ్ఞానజ్ఞేయ విహీనోసి సదాజ్ఞ
స్తం సంసారద్వాంత వినాశం హరిమీదే.

— హరిమీదేస్తవము.

ఆత్మభారతమునఁ ప్రబోధ పర్వము

సంపూర్ణము

శ్రీరాధాకృష్ణాయనమః

ఆత్మభారతము

ఆనందపర్వము

— -o:— —

శ్లో॥ నాస్థా దర్మే నవసునిచయే నైవకామోప భోగే
యద్యద్భవ్యం భవతు భగవన్నూర్వకర్మాను రూపమ్
ఏతత్ప్రార్థ్యం మమ బహుమతాం జన్మజన్మాంతరేపి
త్వత్పదాం భోరుహ యుగగతా నిశ్చలాభక్తిరస్తు.

— ముకుందమాల

ఓక్కనాఁడు వేదపురుషుండును, నిదిధ్యాసుండును
యమనియమాసన ప్రాణాయామ ప్రత్యాహార ధ్యానధారణ
సమాధులును తమతమ శిష్యప్రశిష్యులతో నిష్కామ సందర్శ
నంబునకు వచ్చిరి. నిష్కామఁడు, శమఁడును, దమఁడును,
కృష్ణుండును, వైరాగ్యుండును, సద్విచారుండును, జీవుండును,
బుద్ధియు, శాంతియు, విద్యాదేవియు, వస్తువిచార గర్భయగు

ధారణావతిఁగూడి సమతయు, వేదకామాది యనుజన్ములును,
గూడియుండ నిత్యవైభవంబుగా నున్న సమయంబున, నిది
ధ్యాసుఁడు నిష్కాముఁజూచి యజాతశత్రు! విగతకంట
కంబై నిరామయంబుగా నున్న యాయాత్మానంద సామ్రా
జ్యంబునకు ప్రభుండవై పట్టాభిషేకం బొనర్చుకొమ్మన నుమ్మ
లించుచు నిష్కాముఁ డిట్లను.

నిష్కాముని మనస్తాపము

మహాత్మా! యహంకారంబులేనియాత్మ సామ్రాజ్య
మనుభవించుటెట్లు. అదిలేని యనుభవం బెవరిది. అక్కటా!
యతనివలన కష్టపరంపరలకు లోనైతి, నతండ్లెట్లు బోవునని
చచ్చునంతకు వెదకుచుంటిని గాని యతఁడు లేనివాఁడు. నే
నెట్లు బ్రతుకుదునని యెంచనైతి. నాకన్నను పెద్దవాఁడౌట
పూజ్యుడని మన్నింపనైతి. నిష్కాముఁడనగు నాకానంద
సామ్రాజ్య సంపాదనం బనునది మాత్రమేల. దీనినెల్ల వేద
కామ సత్కాము లనుభవించుతురుగాక. నేనుక్కరుండ నేకాం
తంబున సుఖనై యుండెద ” ననిన సత్కాముఁ డిట్లను.

అన్నా! యివి యేటి మాటలు “ ప్రత్యగాత్మానవ
బోధస్య అనాత్మస్వాభావ్యాత్ తదభి నిర్వృత్త శ్చాయం
బుద్ధ్యాది దేహాంతః తస్మి న్నాత్మత్వ మవిద్యా కృతమేవ ”
ప్రత్యగాత్మ నెఱుఁగ కుండుటయే యనాత్మరూపమై యున్నం
దున బుద్ధిమొదలుకొని దేహమువరకు గల యీ సంఘాత
మూ యజ్ఞానముచేత సంపాదింపఁ బడినది. కాని యం దాత్మ

భావనమున్ను యజ్ఞానముచేతనే చేయబడినది. కావున సర్వా
వస్థల యందును నాత్మ యొక్కటియే యనుసరించి యుం
డును, దేహేంద్రియాదు లనుసరించి యుండవను జ్ఞానముగల
వానికే యఖండార్థము బోధ యగును. కావున నాత్మ ధర్మ
మార్గమున సత్పథకంటకులగు నరివర్గముం దునిమి సంపాదిం
చిన యానందసుఖము ననుభవింప ననుట యేటి పాడి. ఇది
తామసత్త్వాగము కాదా? ఏ యానందప్రాప్తి కాటంక
రూపులై యొప్పు నహంకారాదుల జంపితిమో తద్వధమున
నగు నా యానందము కోరకయే లభించుచుండ దానిం గాదని
యేకాంతమున సంకల్ప శూన్యంబుగా నుండ నెట్లు వలయు
పడు. అహంకారాదులు పోవఁ గల్గిన శూన్యత్వమును బాపి
కొన నంతర్యాగం బొనర్చుము. అనిన నిష్కాముఁడు.

సోదరా ! “ బుద్ధాద్వైత స తత్త్వస్య యథేష్టాచ
రణం యది. శునాం త్వద్వశాం వైవ కోభేదోఽశుచి
భక్షణే ” తెలియఁ బడిన యద్వితీయ తత్త్వము గల వానికి
యథేచ్ఛా చరణము గలిగియున్నచో కుక్కలకును తత్త్వవేత్త
లకును నమేధ్య భక్షణ యం దేమి భేదము గలదు? కావున,
నివియెల్ల సకామంబులగుఁగాని నిష్కామరూపం బే నాఁడును
గా నొపవు. ఇట్లగుట సంసారారణ్యమునఁ జేర్చు మార్గము
లుగా నున్న వీనినెల్ల విస్మించి యేకాకినై సమాధినిష్ఠుం దగిలి
నిందాస్తుతుల సమానంబుగాఁ జేసి తగిన వేళల ప్రపంచోన్ము
ఖుండ నగుచు నందలి విషయంబులు లీలామాత్రంబుఁగా నను
భవించు చుండెద ” ననిన సత్కాముఁ డిట్లను,

అన్నా ! యిట్లనఁ దగునా ? నీ నట్టివాఁడ వైన మాకు నిలువ నాధారంబేది ? నిన్నుఁ దగు మార్గంబున నడిపింపమైతి మని యింద్రియాధిష్ఠితములు నిందింపరే ? నా యను మమత్వమునఁ బోషించినవారు బోవ నేమియుం దోచక విభ్రాంతుఁడై యడలు తండ్రి నేమి నేతువు ? అని చెప్పు మాటలకు నిరుత్తరుఁడైయున్న నిష్కాముఁ జూచి పురుషోత్తముం డిట్లను.

శ్రీకృష్ణుఁడు నిష్కామున కానందస్థానము నెఱిగించుట

బావా ! యజాతశత్రుఁడా ! నీకుఁ గలిగిన యీ విషాదంబె వాదారంభమున సత్కామునకును గలిగె. మిమ్మునేక విధముల యాటడుల వాఙ్మోహి యడలించిన మహామోహాదుల నెక్కపెట్టి విడుచుటచేతం గలిగిన పూర్వసంస్కారము చలింపఁజేయు చుండుటంజేసి, మోహము బోయిన వాసనాత్మక మోహమును, నహంకారంబు బోయిన వాసనాత్మకాహంకారంబును నిన్నుత్తల పెట్టుచున్నవి. “నిశ్చిత్త సర్వః సర్వోత్థం యథా కంపనం ముంచతి, విధ్వస్తాఞ్చిల మోహాః ౭పి మోహకార్యం తదాత్మవిత్” రజ్జువును జూచి సర్ప మని భ్రమించి భయపడిన పురుషుఁడు నణకుచుండగా నాత్తుఁడైన యొకఁడు ‘ఇది సర్పము కాదు త్రాడు’ అని బోధించుటచేత సర్పమును బుద్ధి నివర్తించినను నణకు వెంటనే వదల నట్లు ఆత్మజ్ఞానీకిన్ని తత్వజ్ఞానముచే నిశ్శేషముగా యజ్ఞానము నశించినను నజ్ఞానకృతములైన దేహేంద్రియరాగ ద్వేషాదులు

వెంటనే వదలక యనుసంధించి యుండును. బావా! తత్త్వంబుఁ
 దెలిసిన నీవు చేయవలసిన దొక్కటియు లేదు. అంతరాత్మండు
 నై యొప్పు నన్ను గుర్తించి, సర్వంబునకు నేన కర్తనని భక్తి
 మార్గమున నాయందు భారముంచి, సత్కాముఁడు గలవాఁడ
 వై, శమదమాదుల పోషించుచు, విద్యయందుఁ బ్రణయంబును
 బొందుచు, నుత్తరమిమాంసా పోషణియగు శాంతిదేవి
 ప్రేమంబును బొందుచు, తర్కదృష్టికిఁ బుట్టిన వస్తువిచారుఁడు
 వృద్ధి నెందువరకు, జీవబుద్ధులు తనివినెంది యీశ్వర తాదా
 త్వంబుఁ జెందువరకు. నిష్కాముఁడవై వారు పోయిరను
 దుఃఖమును, వీరు కలరను సంతోషమును లేక, విధ్యుక్త
 కర్మముల నెల్ల నాచరించుచు మమకారాహంకార రహితుండ
 వైనప్పుడు నీవనునది యేది. ఫలాపాదియగు కర్మమెక్కడ,
 ఇప్పుడేది లేకున్న జీవయాత్ర గడువదని యేడ్చుచుంటివ్రా
 యా యహంకారమునకు నిలువ నీడయేది. అహంకార
 నాశమే ముక్తిగాని దాని కూడిక యెప్పుడును ముక్తిత్రోవ
 గాదు. సర్వజీవశ్రేయమున కాటంక మదియె. అట్టి యహం
 కారము బోవునరకు నిద్రాహారంబు లెఱుంగక యెంతయుం
 దపించితివి. ఎట్టులో పురాకృత పుణ్యావిశేషంబున నింత
 శ్రమంపడి యిందఱు జంపినమీద నతనిం బోకార్పఁ గంటిను.
 అట్టివానిఁ గూర్చి మూఢుండవై యతఁడు లేకున్న బ్రతుకు
 టెట్లనియు, నాకంటె బెద్దవాఁడనియు మఱల మమత్వంబునఁ
 దలంచి సత్కామాదుల విడిచి యొక్కఁడవ నిలువఁ బ్రయ
 త్నించుట నీ నిజధర్మంబు గాదు.

కావున జీవుని నృత్తి పర్యంతము నాతని నిర్వాణసుఖంబును గోరి నీ ప్రభుత్వ మీ దేహమునందు నడిచిన సర్వమును సుకరంబగు. జీవనిర్వాణంబులోపల నెక్కపరి వేదపురుషు ననుగ్రహంబున నయ్యహంకారాదుల నెల్ల ఛాయా మాత్రముగా దర్శించిన మీద సంపూర్ణముగా మమకారంబు విడువఁ గలవు. 'తెమ్ము పట్టాభిషిక్తుండవై బ్రహ్మచర్యువలన నింకను నుత్తమధర్మముల నెల్ల నెఱింగి యాధర్మములె లోకమున కుపకరించునట్లు జేసి పూజ్యంబగు నానందసామ్రాజ్య మనుభవింపుము. '

నిష్కాముని యానందరాజ్య పట్టాభిషేకము.

ఇట్లు పురుషోత్తము నుపదేశంబున నంకిలిదేరి నిష్కాముఁడయ్యకొనిన నెల్ల వారును సంతసించి జీవబుద్ధుల సాన్నిధ్యమున తదాజ్ఞబొంది, పరమాత్మ శమము పురోహితుఁడుగా, దమమ సర్వకార్య నిర్వాహకుఁడుగా, యమ నియమాదులు సదస్యులుగా, తాను ద్రష్టగా, నిదిధ్యాసాదులు ఋత్విక్కులుగా, వైరాగ్య సద్విచారులు పార్శ్వవర్తులై యొప్పుచుండ, శాంతిదేవి యానందపారపశ్యంబునఁ జూచుచుండ, వేదపురుషుఁడు సర్వంబునకు మూలకారణుడై కూడియుండ, బ్రహ్మచర్యుఁడు క్షేమంబుఁ గోరుచుండ, లోభయజ్ఞుల వీడివచ్చి ప్రబోధుఁ డాచార్యకర్తవ్యంబు వహింప, వేగకామాదులు నలుపురు సహాయసంబంధిత్యము నడుప, శాంతిక పౌష్టికాద్యంతర్హోమ క్రియల నిర్వృత్తింపం జేయించి యామీద జీవనిర్వాణ

మునుఁ గోరి కాయపురమున హృదయకమలకన్దికా పీఠమున
నిష్కాముఁ గూర్చుండఁ జేసి గంగా, యమునా, సరిస్వతీ
జలముల (యిడా పింగళా సుషుమ్నలను త్రికూటస్థానమున)
నభిషిక్తుంజేసి శాశ్వతానంద సామ్రాజ్యపట్టభద్రుడవగు మని
దీవించి పట్టంబుఁ గట్టె,

జీవుని ముక్తదశ

ఇట్లజాతశత్రుండగు నిష్కాముని పరిపాలనంబున
సర్వ బాహ్యంతశ్శత్రు రహితంబై పరిపూర్ణానంద మయంబై
యొప్పు నా కర్మక్షేత్రమున నిలిచిన జీవుడను ధృతరాష్ట్రుడు
“సకల కర్మంబులు విస్మరించి విఘ్నంబులం జెందక నిరా
హారుండై శాంతి సంగీకరించి పుత్రార్థ దార్తైషణంబులు
వర్జించి విన్యస్తాసనుండై ప్రాణంబుల నియమించి మనస్సహిత
ములైన యింద్రియముల నాటింటిని విషయంబులఁ బ్రవర్తంప
నీక నివర్తించి హరిభావనచే ధారణా యోగంబు వహించి
రజస్సత్వ తమోరూపంబులగు మలముల మూఁటిని హరించి
మనంబు సహంకారా స్పదంబైన స్థూలదేహంబు వలనం బాపి
బుద్ధియందు నేకీకరణంబునేసి యట్టి విజ్ఞానాత్మను దృశ్యాం
శంబు వలన క్షేత్రజ్ఞుని యందుఁ బొందించి దృష్టంబైన
యీశ్వరుని వలన క్షేత్రజ్ఞునింబాపి మహాకాశంబుతోడ ఘటా
కాశంబుఁ గలుపు కై వడి నాధారభూతంబైన బ్రహ్మమందుఁ
గలిపి లోపలిగుణక్షోభంబును వెలుపలి యింద్రియ విక్షేపం

ఋను లేక నిర్మూలిత మాయా గుణ హాసనుండగుచు ”
(భాగవతము) కేవలానందమయ బ్రహ్మమున విలీనుండయ్యె.

శ్లో॥ హేమర్త్యః పరమం హితం శ్రుణ్వతవో వక్ష్యేమి సంక్షేపతః
సంసారార్ణవ మాపదూర్మి బహుళం సమ్యక్ప్రవిశ్వ స్థితాః
నానాఽజ్ఞాన మపాస్య చేతసి నమోనారాయణా యేత్యముం
మంత్రం సప్రణవం ప్రణామ సహితం ప్రావర్త యధ్వం ముహూః॥
— ముకుందమాల

ఇది శ్రీ మార్కండేయ, గోత్ర, పద్మశాలీయ వంశ్య
బిట్రాన్వయ సంజాత, సంతత నారాయణ ధ్యాన
పరాయణ పిచ్చయ కనకమాంబా సుత,
హనుమత్ప్రసాద లబ్ధాత్మ విజ్ఞాన, సుజన
విధేయాంజనేయయాభిధేయ ప్రణీ
తంబైన శ్రీ మహాభారతాంత
ర్గతాధ్యాత్మికతత్వప్రబోధ
కాత్మభారతంబున
సర్వమును.

ఆత్మభారతమున ఆనందపర్వము సర్వమును
సంపూర్ణము.
ఓం తత్సద్బ్రహ్మర్పణమస్తు.

ప రి శిష్ట ము

వి శేషాంశ ము లు

శ్రీ రామ

వివేకసముద్రమధనము

—:0:—

ఆ. జలధిఁ గడవసేయ శైలంబుఁ గవ్వంబు
సేయ భోగిఁ ద్రాడుసేయఁ దరువ
సిరియు సుధయుఁ బడయ శ్రీవల్లభుఁడు దక్క
నొరుఁడు శక్తిమంతుఁ దొకఁడు గలఁడె,

ఆ. గొల్లవారి బ్రతుకు కొఱతన వచ్చునె
గొల్లరీతిఁ బాల కుప్పఁ ద్రచ్చి
గొల్లలైరి నురలు గొల్లయ్యె విష్ణుండు
సేటు లేని మందు సిరియు గనిరి.

సామన్యముగా ప్రజలకు భాగవతము నందలి
సముద్రమధన కథనుగూర్చి యెన్నియో సందేహములు పొడ
కట్టు చుండును. ఈ కథ యాసకాలంకార ముగా వేదము
నందున్నట్లు కొందరు ప్రాజ్ఞులు వ్రాయఁ జూచితిని. ఈ కథ
పట్ల నే సందేహములు పాఠకులకుఁ గలుగునో వానినే శ్రీ
పోతనకవి గ్రహించి సముద్రమును కడవగా నేయుటకును,

కొండను కవ్వముగా సేయుటకును, పామును తరిత్రాడుగా సేయుటకును, నందు లక్ష్మీని యమృతమును, బడయుటకును, పరమాత్మకుఁ దప్ప మఱియొకనికి సాధ్య మగునా ? యని ముందుగనే చెప్పి యంతతో నాఁగక నారాయణుఁడును దేవతలును పాలకుఁడును తరిచి గొల్లలై చావనిమందు సంపాదించుకొనిరనియుఁ జెప్పినాఁడు. ఆ మహాశయుఁడు సాభిప్రాయముగాఁ జెప్పినట్లు దోచి మన మిందుఁ జెప్పిన సముద్ర మేది, కొండయేది, మధన మేమి యని విచారించిన నిందొక గొప్ప రహస్య మిమిడి యున్నట్లు గోచరించును, ఆ రహస్య మేమియని విచారితము.

శుద్ధ సత్యగుణ ప్రధానుఁడగు నంతరాత్మ యను నింద్రుఁడు (దీనినే వేదము లింద్రుఁడని చెప్పినవి) ఒక్క నాఁడు సాత్వికాహంకార మను తెల్లయేనుఁగు నెక్కి వచ్చుచుండ శ్రద్ధయను దుర్వాసుఁ డెదురువచ్చి భక్తియను పుష్పమాల నిచ్చె, అహంకారాధిష్ఠుఁడై యున్న యంతరాత్మ దానిని తిరస్కరించి పరమాత్మకుఁ జేర్చవలసిన భక్తిమాల నహంకార గజమస్తకమున నుంచినఁ జూచి శ్రద్ధయను దుర్వాసుఁడు కోపించి “శ్రద్ధారహితుండవై భక్తిని తిరస్కరించిన కారణము న నీ యాత్మశక్తియను నైశ్వర్యమంతయు వివేక సముద్రమునఁ గలిసిపోవు” నని శపించె. అంత నంతరాత్మ యను నింద్రుఁడు తనకుఁగల సర్వ దివ్యశక్తులనుఁ గోల్పోయి నిస్తేజుఁడు దుఃఖియు నయి స్వస్వరూపమును మఱచి జనన మరణముల పాతాళుంటినని తపించుచు దుర్గుణము లను

రాక్షసగణము చెలరేగి చుట్టుముట్టి బాధింప సుగుణము లను
దేవతలు కారరాక పలాయనమొంద సేయునదిలేక యంత
రాత్ముడు భక్తియుక్తుడై పరమాత్మునిఁ గాననేగి యనేక
విధంబుల బ్రాధించె. అప్పుడు భగవంతుడు ప్రసన్నుడై
యాతని నీక్షించి “ఇంద్రా!

కం. ఎప్పుడు దనకును సత్వము

సొప్పుడు నందాక రిపులఁ జూచియుఁ దనమైఁ

గప్పికొని యుండవలయును

నొప్పుగ నహిమూషికమున కొదిగినభంగిఁ.

సాత్విక గుణప్రవృత్తి తనకు లభియించు వరకు నంతశ్శత్రు
వులఁ జూచియు శాంతుడై యుండవలయును. ప్రతియొక్కఁ
డును చావులేని తనము దనకు లభియించువరకును సర్వ
శాస్త్రములను మధించవలయు” నని చెప్పి యంతర్ధానంబు
మొందిన నంతరాత్ముడు బుద్ధియను బ్రహ్మమొదలుకొని
సకల సుగుణము లను దేవతలం గూడికొని పరమాత్ము
నాదేశము ననుసరించి వివేకమును సముద్రమును మధింపఁ
బ్రయత్నించి, జ్ఞాతులై లోపలి శత్రువులుగా నున్న దుర్గుణ
ములను రాక్షసులతో స్నేహమొనర్చి, వారిని సామముననే
కాని నిగ్రహించి స్వాధీనమొనర్ప ససాధ్యమని యెఱింగిన
వాడై రాక్షసరాజగు మహామోహమను బలినిఁ జేరి నమ
స్కరించి “మీకు లోబడి నేవించుచు నుండెద ” నని
యొప్పించి నమ్మకముగలుగునట్లులు గొన్నిదింబులు స్నేహం
బున సంచరించి యొక్కనాఁడు ‘వివేకసముద్రమును మధించి

కీ కీ

చావులేని మందును సంపాదించ ' మనెను. ఆమీద దేవతలు, రాక్షసులు నను సుగుణ దుర్గుణములు కూడి వివేకమును పాల సంద్రమున బుద్ధియను మందరపర్వతమునుఁ జేర్చి సుషుమ్నా నాళగత కుండలీని యను వాసుకిని తరిత్రాడుగాఁ దగిలించి రేచక పూరికంబులతో మధిపంబూనిన నాధారరహితమై బుద్ధి (మందరము) దానియందు నిలువలేక ముణింగిన సుగుణ గణము పరమాత్ముని గూర్చి “దేవా! పతనమగు బుద్ధిని పట్టినిల్పి మే మెంతటివారము. అది నిలువకున్న నీకార్యము తుదముట్టునా? దానికి నీకరుణయే యాధారిము. ఈబుద్ధి నుద్ధరించి మమ్ముఁ గాపాడు” మనిప్రార్థించిన పరమాత్మా కూర్మ రూపంబున దర్శనం బిచ్చి ‘ నావలె సర్వేంద్రియముల నంత ర్ముఖములుగాఁ జేసి సాత్వికసముద్రమును మధించిన బుద్ధి కుదురుకొనును. కామర్ష యీ బిందుచలన మాగదు 'అట్లుఁ గండని సూచించుచు తానా బుద్ధియను కవ్వమునకుఁగుదురుగా నిలిచె నివ్వితమున,

క, తరి గాండ్రలోన నొకఁ డట

తరి గడవకుఁ గుదురు నాక త్రాడట చేరుల్

దరి గవ్వంబును దానట

హరి హరి హరి చిత్రలీల హరియే యెఱుఁగుకొ.

స్వప్నద్రష్ట సర్వము తానై కలఁ గాంచినట్లు మధన సమయమున పరమాత్మ కవ్వమునకు కుదురు, కవ్వము, లాగుత్రాడు, కవ్వమున కాధారమైన చేరులు, కవ్వము లాగువారు సర్వమును తానై సుగుణ దుర్గుణ సంఘముచే

నది యెల్ల నడుపఁబడిన దని చూపుచు తన లీల నిట్లు తెలియఁ జేసెను. దీనివలన పరమాత్ము ఖిన్నముగా నేదియు లేదని తెలియుచున్నది. ఇట్టియందుల సంతర్భములు సేసి మధించిన ననాది కాలానుగతమై జనన మరణ ప్రవాహ కారణమై సర్వానర్థదాయకమైన యహంకారమును హాలా హలవిషాగ్ని యుద్భవించిన దానికి సహింసనేరక నందఱును తల్లడిల్లిరి. అది సత్వబుద్ధి మధనమున జన్మించినదౌట బుద్ధ్యధి దైవతమగు రుద్రుఁడు తోడన దాని నెక్క ముద్దగాఁజేసి తనయం దణఁచుకొనెను. ఇది ప్రాణాయామ సాధనకాలమున తొలుదొల్త జనియించి యింద్రియముల సంక్షోభింపఁజేయు నత్యుష్ణశక్తి, దాని స్తంభింపఁ జేసి మఱలఁ దరుచుచుండ సాత్వికమనం బను నుచ్చైశ్రవము వుట్టెను. దానిని మహా మోహుఁడు వశపరచుకొనియె. ఇంకను దరువ మదమను నైరావతము సాత్వికశ్వేతమై జన్మించి యెందేనిఁ జనియె. మఱియుఁ దరువ సాత్విక కామములను కల్పనృక్షములు బుట్టెను. మఱియు మోహవిభ్రాంతులను సాత్వికాప్సరసలు జన్మించిరి. ఆమీద జ్ఞానచంద్రోదయ మయ్యెను. వెంటనే శుద్ధసత్వ ప్రధాన మూలమాయయను నాదిలక్ష్మి యుద్భవిం చెను. ఆ యమను పరమాత్మ స్వాధీనపరుచుకొనెను. ఇట్లు విసువక తరుచుచుండ సర్వగుణంబులును సాత్వికరూపమునఁ బొడకట్టి యంతరించుమీద సర్వానర్థ నివారకంబును మహా

మోహ నిరాసకంబును, సర్వము క్త స్థానమునైన ప్రజ్ఞాన
మను నమృతము, (చావులేని మంచు) వివేకసముద్రమున
లభించిన దానినిఁ బొంది యంతరాత్మ యను నింద్రుఁడు
బ్రహ్మానందమును స్వర్గరాజ్యము నొంది సుఖమచుండెను.

గ జే ర ద్ర మో క్త ము

సీ, రాజేంద్ర విను సుధారాశిలో నొక పర్వ

తము త్రిసూటంబనఁ దనరుచుండు

యోజనాయుత మగు నున్న తత్వంబును

నంతియ వెడలువు నతిశయిల్లుఁ

గాంచ నా యస్సార కలధౌత మయములై

మూఁడు శృంగంబులు మొనసియుండు

దటశృంగ బహురత్న ధాతు చిత్రితములై

దిశలు భూ నభములుఁ దేజరిల్లు

గీ, భూరిభూజ లతాకుంజ పుంజములును

మ్రోసి పటతెంచు సెలయేటి మొత్తములును

మరిగి తిరిగెడు దివ్యవిమానములును

జలులఁ గ్రీడించు కిన్నర చయముఁ గలిగి.

అ మృతమయ మహాసముద్రమున సూర్యకిరణముల
నుండి మేఘము లుత్పన్నములై నట్లు త్రికూట మను పేరున

త్రిగుణాత్మకమాయ యత్పన్నమయ్యెను. అది కాలదేశాత్మ
 కమై యనేక యోజనాయత విస్తారమై యొప్పె. అది కాం
 చనాయస్సార కలధౌతమయ శృంగము లను సత్వరజస్త్వమో
 గుణాత్మక మయ్యెను. అది తట శృంగ బహురత్న ధాతు
 చిత్రతమై తేజరిల్లు నన, ఆ శృంగత్రయ మను గుణత్రయమే
 సస్త్రధాతు సమన్విత చరాచర జంతు దేహములుగా పరిణ
 మించి యందుఁగల భూజలతాకుంజములును మ్రోతలిడు
 సెలయేర్లును గానై వాని మరిగి తిరుగుచున్న యధిదై వతా
 రూప యింద్ర వరుణాది దివ్యులునుఁ గలిగి ప్రకాశించునది
 త్రికూటమను త్రిగుణాత్మక మాయ. దానియందు నామరూప
 భేద పరిణమిత నానాజంతు సమన్వితారణ్యమే సంసారా
 రణ్యము. అందుఁ దగుల్కొనిన జీవులే యెక్కడ జూచిన
 లెక్కకెక్కువనై నడచు నిభయాధములు. ఈజీవు లెల్లరు
 తృప్తాస్థితములై యన, తీరని తృప్తజలములఁబడి యడలు
 చుందురు. అందొక్క జీవుం డను గజరాజు పరమేశ్వరుని
 యందు ముచిస్సును లగ్నంబు సేయనేరక జాగూరూప కరేణు
 సముదయంబునుగూడి సంసారారణ్యమున సంచరించుచు తద్గ
 హన సంచార మాయామహిమంబున నుత్తమమాంగంబు దప్పి
 కేనలేషణత్రయముల యందు పిపాసం జొందినవాఁడై త్రిగు
 ణాత్మక మాయ యను త్రికూట పర్యతమునఁ బొడమిన
 యంతఃకరణనిశిష్ట చిత్తస్థోవర మనుస్థోవరమునఁ బ్రవేశించి
 పురాకృత కర్మభోగంబు ననుభవించుచు సహంకారమను
 మకరంబుచేతం బట్టునడి,

ఉ, ఊహగలంగి జీవనపు తోలమునం బడి పోరుచు మహా
మోహలతానిబద్ధ పదమున విడిపించుకొనంగ లేక సం
దేహముఁ బొందు దేహిక్రియ దీనదశఁ గజముండె భీషణ
గ్రాహదురంత దంత పరిఘట్టిత పాదఖురాగ్ర శల్యమై,

ఇట్లహంకార నక్రంబుచే విడివడ సమర్థుండు గాక
పెక్కిండ్లు దీనుండై సంసారమునందుఁ దీరని మమత్వంబున
భార్యయని బిడ్డలని గృహమని వ్యామోహంబు నెంది
యేడ్చి యేడ్చి తుదకు నితకుంగాక యొక్కడై వెలుఁగు
దేవుఁ డొక్కఁడు గలఁడని నమ్మి తదేకధ్యాననిష్ఠాగరిష్ఠుండై
ప్రార్థించినఁ బరమాత్మ కాలచక్రమను చక్రంబున నా
యహంకార నక్రంబును బరిమార్చ జీవుఁడను గజేంద్రుండు
చీకటిం బాసిన సూర్యునివలె చిత్తసరోవరమునుండి విముక్తుం
డై విరక్తుడై సంసారమును విడిచి పరమాత్ముని జేరు
కొనియె.

వా మ నా వ తా ర ము

వా మనావతార ఘట్టమున పలువురు పలువిధములైన
ప్రశ్నలువేయుచు తగవులాడుచుందురు. వామనుడు తన పాద
మున భూమిని కొలుచునప్పుడు బలిచక్రవర్తి యొక్కడ నుండె
ననియు, సభాగృహము ను కప్పును పడగొట్టుకొని మీదికిఁ
బోయెనా! యనియు, వానిపాదము బ్రహ్మాండమువెడల్పెన

వాడెక్కడ నుండెననియు నిట్లు పలుకుచుండురు. ఇట్టి సందేహము లెవ్వరికేనియుఁ దోచనచ్చు. కాని భాగవతమునందు ప్రతికథయు నాధ్యాత్మికవిద్యను రూపకాలంకారమున వ్రాసినదియేకాని యది నిజమైన కథగాదని తోచుచున్నది. తత్వదర్శనులకు సులభగ్రాహ్య మగుటకొఱకు వేదములయందును నిట్లులే కథలుగాఁ తత్వము నుపదేశించుట కలదు.

బలిచక్రవర్తి భక్తుఁడు, విజ్ఞాని, వదాన్యుఁడు. అతఁడు స్వర్గభోగముల నాక్రమించి యదియె పరమావధిగాఁ జూచుచు సత్యకరుణా ధర్మోల్ల సన్నాత్యు, మంగళాధ్వర విధాన విహర్తయునై వర్తించుచుండెను. ఇట్లుండుట మోక్షహేతువు గాదని యాతని నుద్ధరింప నెంచినవాడై పరమాత్మి మాయా వటుమూర్తయై వచ్చి,

అ. ఒంటివాడ నాకు నొకటి రెండడుగుల

మేరయిమ్ము సొమ్ము మేర యొల్లఁ

గోర్కిదీర బ్రహ్మ కూకటి ముద్దెద

దాన కుతుకసాంద్ర దానవేంద్ర !

అని యాచించె. యందలి మాయ మర్మము లెఱుగని యా యమాయికపు నీగికాఁడు “ పొట్టివడుగా ? యిట్లు లడిగితివేమి. ఇంత చుల్కని దాన మెట్లీనేర్తు ” ననియె. అనిన వడుగు “ మదాకాంక్షితంబైన మూడడుగుల్ మేరయి త్రోవకిచ్చుటిది బ్రహ్మాండంబు నాపాలి ” కనెను. అప్పుడతని గురుఁడు శుక్రుఁడు, బలి యైహికసంపదల నన్నిటిని

నిరసించి పరమపదమునుఁ గూర్చవచ్చిన పరమాత్ముఁడని
గ్రహించి బలింజూచి “ దైత్యేంద్రదా ! యీతఁడు విష్ణుఁడు
నీ యైహికముల నన్నింటినిహరించి నన్ను బికారిఁ జేయవచ్చిన
వాఁడీతని నమ్ముము. ఈదానమీను ” మని బొధించిన బలి
చక్రవర్తి “ భౌతికములైన నశ్వరసంపదలఁగొని శాశ్వత
పదము నెసంగవచ్చినవాని నెట్లు గాదందు ” నని ఫల్కుచు
నప్పుడ వడుగునను మూఁడడుగులు ధారవ్రాసె. దాన మంది
దాతయందు కరుణించి యామాతాపకోత్తముఁడు తన విశ్వ
మూర్తిత్వమును బలిచక్రవర్తికిఁ జూపించుచు

శా॥ ఇంతింతై వటుఁడింతయై మఱియుఁ దానింతై నభోపీధిపై
నంతై తోయదమండలాగ్రమున కల్లంతై ప్రభారాసీపై
నంతై చంద్రుని కింతయై ద్రువునిపై నంతై మహర్వాటిపై
నంతై సత్యపదోన్నతుండగుచు బ్రహ్మాండాంత సంవర్ధియై.

ఇట్లు సభామధ్యమందున్న బలికిఁ దన విరాడ్విగ్రహ
స్వరూప దర్శనమిచ్చి “ పాదోస్య విశ్వభూతాని త్రిపాద
స్వామృతం దివి ” నాచతుష్పా ద్విభూతీయం డొక్కపాద
మున భూమియంతయునిమిడియున్నది. మిగిలినమూఁడుపాదము
లంతరిక్షలోకమునఁ గలవనియు, మరియు. రెండు పాదము
లతో భూలోక భువన్లోకములునిండినవి. మూఁడవదగుపాదము
స్వర్లోకమును అదియె బ్రహ్మపదమని చెప్పఁబడు సహస్ర
రము దానినెఱుగటయె బలిశిరమున పరమాత్మపాదముంచుట.

మ॥ ఒకపావంబున భూమిగప్పి దివి వేటొంటం నిరోధించి యొం
దొకటకా మీది జగంబులెల్లఁ దొడి నొంబొంబిం విలంఘించి ప
ట్టక బ్రహ్మాండ కటాహముం దెట్టి వేండ్రందై పగుల్ గానరా
నొకడై వాగ్దగలభ్యుడై హరి విఘంబొప్పారె విశ్వాకృతికా.

ఇంతియకాని పొట్టివాఁ డట్టెయిండ్ కాలోక్కఁటి
సభాగృహపు వైకప్పుఁ జించుకొని షూద్రకిఁబో లేదు. మఱియు
దీనినే యిడా పింగళా సుషుమ్నా పాదములుగాఁ జెప్పి రెం
టిని వశమొనర్చి మూఁడనదానియందు విలీనమగుటను తెలియఁ
జేయును. నాదుబిందు కళలలో నాదుబిందువుల వశమొనర్చి
కళయందుఁ గలియుటను తెలియఁ జేయును. ఇట్లులే విజ్ఞుల
యభిరుచి ననుసరించి యెన్ని విధములనైనఁ జెప్ప వచ్చును.
ఇట్లు బలిచక్రవర్తి నారాయణుని భక్తిపాశంబులఁ గట్టువడి
యిహసంపదల నెల్ల కంపమెఱుఁగక విడిచి యెఱుకఁ గలిగి
చుట్టాలు, దొంగలు సుతులు బుణస్థులు కాంతలు సంసార
కారణు లని యెంచి యుద్బృద్ధిండ్లై యజయాఖ్య మాయను
గెల్చి, సర్వకాల సర్వావస్థల యందును భగవంతుఁడు తనకుం
దర్శన మిచ్చుచుఁ దనవాకిట నుండునట్లు వరంబును బొంది
సుతల మను శాశ్వతానంద లోకమున నుండెను.

మ త్స్య వ తా ర ము

గీ, మున్నుపోయిన కల్పాంతమున నరేంద్ర

బ్రహ్మమనఁగ నై మిత్తిక ప్రళయమైన

నింగిపై నిట్టతొలఁకు మున్నీటిలోనఁ
గూలె భూతాళి జగముల కొలఁదు లెడలి.

మ హాశ్రయకాలమున భూతకోటులన్నియు మహా
మృత్యు సను జలముల యందు విలీనమయ్యెను. అప్పుడు -

మ. నెటి నెల్లప్పుడు నిల్చి ప్రాణిచయముఁ నిర్మించి నిర్మించి వీ
పిటియఁ నీల్గుచు నావులించుచు నజుండే సృష్టియుఁ మాని మే
నొఱగఁ దెప్పలు మాని కేల్ దలగడై యుండంగ నిద్రించుచుఁ
గుఱువెట్లం దొడగెం గలల్ గనుచు నిర్హోషించుచుఁ భూవరా :

నూతేండ్ల జగత్సృష్టిని సాగించిన బ్రహ్మ యను బుద్ధి
తన కర్మల తలగడఁ జేసికొని గుఱక వెట్టి నిద్రించెను.
అనగా తన పనిమాని జీవుని చాటున కేఁగెను. ఆ యద
నెఱిగి యజ్ఞానాంధకార మను హయగ్రీవుఁడు బ్రహ్మ యను
బుద్ధిఁగై న సృష్టిజ్ఞాన మను వేదమును దొంగిలించి మృత్యు
గర్భ మను జలగర్భమునఁ దూతెను. అప్పుడంతరాత్మ యను
నారాయణుండు, బుద్ధివేదరహితమై నిద్రించుటయు వాస
నలు లేకున్న పునస్సృష్టికి భంగమగుటయు గ్రహించి విషయ
వాసనలను విత్తవము లామృత్యుజల మధ్యమునఁ బడి స్మృతి
భంగమను నానిచెడుట గలుగకుండ నన్నింటిని నొక్కచోఁ
జేర్చి ముందు కానున్న సృష్టికంతకునుఁ దానకర్త గావున,
జీవుని సంసారదశయం దాతని జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తులయందు
నేత్ర కంఠ హృదయస్థానములకు మహాజల మధ్యమునఁ దిరుగు
మత్స్యంబురీతి నాడలమధ్యమున దాననాయాసంబునఁ దిరుగు

వాడౌట పరహాత్మ మత్స్యంబునువలె మృత్యుజలగర్భంబున
ననాయాసంబుగా సంచరించుచు 'ఏకమేవా ద్వితీయ' మను
తన యొంటితనంబునుఁ దెల్పునెంటికొమ్మున విషయవాసన
లను విత్తనములుంచి హిరణ్యగర్భ దశయనునానను కుండలిని
యను పాప త్రాట నంటఁగట్టి సంతసించుచుండె. బ్రహ్మము
నెఱిగి మృత్యువును జయించిన తజ్జుల కీప్రళయము చేదని
తెలియఁ జేయుటయే యందు తపస్వులైన సత్త్వగులు దేహ
ధారులుగానే యుండిరనుట. వారు భగవంతు నిట్లు గానముఁ
జేసిరి.

మ॥ తమలోఁ బుట్టినవిద్య గప్పికొనుడు॥ దన్ముల సంసార వి
భ్రములై కొందఱు దేలుచు॥ గలఁగుచు॥ బల్వెంటల॥ దైవయో
గము నందే పరమేశుఁగొల్చి మనులై కైవల్య సంప్రాప్తులై
ప్రమదం బందుదు రట్టి నీవు కరుణంబాలింపు మమ్మీశ్వరా !

ఇది యంతయు నవిద్యామోహము. తన్ములమున
మృత్యు వను జలమధ్యమునఁ జక్కి సంసారులై ముఁగుఁగుచు
తేలుచు నుందురు. అంత నారాయణుండు, జీవసంసారియొక్క
పురాకృత కర్మములు వేచియుండుట నెఱిగి వేదరహితుండై
(స్మృతి రహితుండై) బ్రహ్మ యను బుద్ధి సంసారక్రమము
నడిపింప లేడని యెంచి యప్పు డజ్ఞానాంధకార మను హయ
గ్రీవుని మృత్యు జలమధ్యమున వెదకి వానిఁ జంపి వేదమును
దెచ్చి నిమరమానిన బుద్ధికర్పించి జీవసంసారమును మఱల
నడిపింపం జేసెను.

కాళియమర్దనము

క్రాళిందీరదిలో నెక మమగ్న కలదనియు, నందొక కాళియ మను శర్పము గలదనియు, నది తన విషాన్నిజ్వాల లచే తనదరికిఁ జేరిన నానిని శింపఁజేయు ననియు శ్రీ భాగ వతమునఁ జెప్పఁ బడి యున్నది. ఇందీ నది వెట్టిది ? పా మెట్టిదో విచారించుము. దేహము యొక్క భారమునంతటిని మోయుచు ప్రధానావయవముగా నున్నది వెన్నెముక. శరీర మునందలి యన్నిభాగములకు చెందిన నాడు లన్నియు నీ వెన్నెముక యందున్న యిడాపింగళా సుషుమ్న లను మూఁడు ప్రధాననాడుల ననుసరించి యుండును. ఆ మూఁడింటిలో ప్రధాన మైనది సుషుమ్నా నాళము. దానినే కుండలిని యనియు, వెన్ను పామనియుఁ జెప్పు చుందురు, వెన్నును వీణాదండ మనియు దాని నంటి యున్న నాడుల నుక్కు తంత్రు లనియు నందురు. యోగులు దీని నుండియే నాదబ్రహ్మమును దశవిధముల నాలాపింతురు. ఈ భూమి నంతటి నాదిశేషుఁడు మోయుచున్నాఁడని చెప్పుట దేహ భారము నంతటిని నహించు నీ వెన్నెముకలోని కుండలిని యను పామునుగూర్చియే. ఇందు మన కథాభాగ మెట్లమిడి నదో చూతము. ఇఁకా పింగళా సుషుమ్నలను గంగా యమునా సరస్వతు లందురు. గంగాయమునులనందున శ్రీకృష్ణ పరిమా త్ముని సంచారము. వెన్నెముకయొక్క మీదిభాగము. సహస్రారమును (మెదటిభాగమును) దిగువభాగ మాధారమును

నంటియుండును. దీనినాశ్రయించియుండునది కుండలిని (వెన్ను
 పాము) వెన్నెముక కొన్ని పూసలకూర్చు. ఈ పూసలన్నిం
 టిలో క్రిందినుండి మీదివరకు నడుమనెక రంధ్రముగలదు.
 దానిని సుషుమ్నానాళమనియు నందుఁగల రేడియం వంటి
 యొక దివ్యశక్తిని కుండలిని యనియుఁ జెప్పుచుందురు. దానినే
 పామందురు. ఇది సహస్రారము నకు తోఁకయును నాధారము
 దగ్గఱ తలయునుఁ గలిగి యుండును. ముక్తిపూస(త్రికము)యని
 చెప్పుచోట పుడిసిలి (ప్రసృతి)వలె నెకగుంటకలదు. అదియే
 కాళిందిలోని మడుఁగు. అందున్న కుండలినీశక్తియే కాళి
 యాహి. ఈకుండలిని యథో ముఖముగా నున్నంత కాలమును
 విషాగులను దురూహలను బుట్టించుచు జీవులనందఱ మర
 ణము పాలు సేయు చుండును. మధుర యను నుత్తమ దేహ
 మునఁ జేరిన కృష్ణపరమాత్మ వానిలోనిదగు లింగశరీర
 మను ప్రవేశింపఁగల యందు నివసించి యింద్రియము లను గోవుల
 నలరించుచు నీ కుండలిని యను కాళియుని నూర్ధ్వగామిని
 (సహస్రార వాసిని) చేసినఁగాని, యింద్రియాధ్యాత్మికశక్తు
 లను గోపికలు తనతోఁ గూడి యానందింప ననువు పడదని
 యాలోచించి యొక్కనాఁడు భూమధ్యాంతరమున నింద్రియ
 ముల నెల్లఁ జేర్చి తాను సహస్రార గతుండై, సహస్రార
 మన మెనటిభాగము దానిపై నున్న పొరమీద నున్న రక్తపు
 చారికలు చెట్టువలె నుండును. అదియే కడిమిచెట్టు, కృష్ణ
 పరమాత్మ దాని నధిరోహించి సుషుమ్నానాళ మధ్యము
 నుండి క్రిందికి దిగి (మడుఁగునందు దుమికి) మడుగు నడుగు

భాగ మను నాధారమునందు జుట్టఁజుట్టుకొని విష మను దుర్విషయములఁ గ్రక్కుచుఁ బడుకొనియున్న కుండలినీశక్తి యను కాళియాహి మీది కెక్కి తాండవించెను. ఇది పూర్ణకుంభ కముచే నగుపని. అంతట కుండలిని పరమాత్ముని మహాతేజము ముందు నిలువలేక, సంపూర్ణకుంభకముచేతనైన నపాన వాయువు యొక్క యొత్తిడి కాఁగలేక, తనలోని దుర్విషయ విషవహ్నుల వెడలఁగఁగి యామీదపరమాత్మును గ్రహింపఁ గలిగి, యిడాపింగళలను భార్యలఁగూడి యనేక విధంబుల గోవిందునిఁ బ్రార్థించి తదాజ్ఞచే నూర్ధ్వగామియై సహస్రారమను సముద్రము నకుఁ జేరుకొనెను. ఇట్లు కుండలినిని భద్రపరిచి కృష్ణదేవుఁడు గోపికలను నింద్రియములఁ గూడి భూమధ్య త్రికూటస్థాన మను యమునదరిని శరచ్చంద్రికయను నాత్మ తేజముననందఱునుఁ దానై రాసక్రీడ యను బ్రహ్మానందమునఁ దేలెను. ఇది కాళియ మర్దనము.

గోపికా వస్త్రాపహరణము

ఒక్కనాఁ డింద్రియములను గోపికలు భూమధ్యము నందలి పింగళనాడియను యమునానదికిం జని యందు పరమాత్ముఁడు సాకాగవిగ్రహముతో దరిశనమిచ్చి తమకు భర్త యగునట్లు సేయుమని మూలప్రకృతియనునంబికను ప్రార్థించిరి.

కం॥ ఓ తల్లి మాకుఁ గృష్ణుడు

చేతోవిభుడై ననాఁడు చెలవలమెల్లన్

నేతి వసంతములాడుచు

జాతర సేనెదము భక్తిచాతురితోడ

తల్లీ ! పరమాత్మ మామ మనఃప్రభవుడై మమ్ము
భరించువాడైన నేతివసంతములు (న, ఇతినేతి) యింతకన్న
ఈరింపఁ జేయునదిలేదను నిశ్చయాత్మికలమయ్యెదమనిప్రార్థించి
సాత్వికావరణంబులను వస్త్రముల భూమధ్యమున నిడపింగళ
యను యమునాజలముల దిగి చల్లులాడుచుండ, కృష్ణ పర
మాత్మ దూరస్థుడయ్యును సమీపంబునఁ దోచి తనతో
నున్న యింద్రియాధి దైవతములను గొల్లల కనుసన్నలఁ
గదలకుడని చెప్పుచు నిశ్శబ్దం బ్రహ్మచితమ్మను రీతిం
దెల్పుచు మానియై దేహమును కుంచించి యణుచూర్తియై
వారు సాత్వికావరణ రహితానంద జలముల మణిఁగియున్న
తటివేచి వారి సాత్వికాంశములను సంబరములఁ దన స్వాధీన
మొనర్చుకొని నీప (కడిమిచెట్టు) మను సద్యోముక్త దురంత
పాదపజనుస్సంతాపమగు సహస్రారము నెక్కెను. అప్పుడు
తెలివైంది యింద్రియము లావరణ రహితలైయున్న ప్రపంచ
మును దర్శింప ననువుగామిఁ బరమాత్మనుగూర్చి “కృష్ణా!
నిరావరణలమై నీ సగుణ విగ్రహ దర్శనానందము ననుభవింప
నేరము. కావున మమ్ము సావరణలంజేసి రక్షింపు ” మనిన
పరమాత్మ.

కం॥ నాయంటికి దాసులరై

నాయాజ్ఞవహించి మీరు నడచెదరేనిన్

మీయంబరంబు లిచ్చెదఁ

దోయంబులు వెడలిరండు తొయ్యలులారా !

నాయిలైన హృదయకమలము నంటిపట్టియుండి నన్నే
 ధ్యానించువారైతిరేని మీయావరణముల నిత్తు” ననిన
 జ్ఞానేంద్రియ పంచక కర్మేంద్రియపంచక ద్వయము నేకముఁ
 జేసి భూమధ్యస్థానముననిలుపుటయను రెండుచేతులుజోడించి
 నెసటికెత్తి ‘నీదాస్యమొనర్చుచు నీకువశ్యమైయుండెద’మని
 నమస్కరించిరి. అప్పుడు పరమాత్మ “శృంగారవతులారా!
 మీరు పుట్టిననాటనుండి మీతో బెరిగి మీలోనున్నవాడ.
 మీమర్మము లెఱుంగనా? మీరు నియతదప్పి బహిర్ముఖులు
 కాకుండఁ గోరుచుంటి. మీరును నన్నే పొందం గోరుచుం
 టిరి. గాన సర్వేంద్రియముల నేకమొనర్చి నాకర్పించుటయే
 విముక్తి. దానికి సాత్వికరూపావరణమున్ననే ధ్యాననిష్ఠ యల
 వడును. కావున వీనిఁ గొనుండని మఱల నా సాత్వికాంబర
 ముల నిచ్చె.

భా గ వ త కృష్ణుఁ డు

మ॥ తరుణుల్ గొందఱు మూలగేహముల నుద్దండించి రారాకత
 ద్వీరహాగ్నిం బరితాపమొందుచు మనోనీధిఁ విభుఁ మాధవుం
 బరిరంభంబులు సేసి జారుడనుచుఁ భావించుయుఁ జొక్కిపొం
 దిరిముక్తిఁ గుణదేహముఁ విడిచి ప్రీతింబంధ నిర్ముక్తులై

నా వంటి సామాన్యుఁడు భాగవత రచన యందలి
 హామహిమము నెంతని చెప్పగలఁడు. కాని మనసుండక

వానందముఁ బట్టలేక కొంతయేని కృష్ణ చరితమునందు పర
మార్థభావ మెంతకలదో దానిని స్థాలీపులాకముగా నీపద్యము
మొక్కదాని యందుఁ జూపింతును.

భాగవత కృష్ణునిఁగూర్చి సామాన్యదృష్టితోఁ జదువు
వారందఱు కృష్ణుఁడు వెన్నదొంగ యనియు, గోపికాజారుఁ
డనియుఁ జదువుకొని సంతసింతురు. కాని రేపటికి చావనున్న
పరీక్షితుఁడు వినువాఁడును, యెల్లుండి ప్రపంచము వీడనున్న
శుకయోగి చెప్పువాఁడును. అట్టి వా రిద్దరి నడుమ జారుని
చోరుని గూర్చి యడుగుట, చెప్పుట జరుగునా ? యని
తోచును. ఈ సందేహమే శ్రోతయైన పరిక్షిత్తునకుఁ గలిగి
“మహాత్మా ! బ్రహ్మమను బుద్ధి యేమత్రమును లేక
జారుడనియే భావించిరి గదా ? గోపికలు వారికెట్లు ముక్తి
గలిగినది చెప్పు ” యని యడిగిన,

అ. బాంధవముననైనఁ బగనై నన్దవగనై నఁ
ప్రీతినై నఁ బ్రాణ భీతినయిన
భక్తి నై న హరికిఁ బరవంతురై యుండు
జనులు మోక్షమునకుఁ జనుదు రధిప !

అని సమాధాన మిచ్చినాఁడు శుకయోగి.

ఇంక మన కధకు వత్తము. కృష్ణపరమాత్మను గోపి
కలు జారునిఁగా భావించి ముక్తి నెందిరనుట యెట్లు ? ముక్తి
యన బాహ్యంతరేంద్రియ ప్రవృత్తిరహితై కాగ్రస్థితి. ఇది
భక్తి చేతను, రక్తి చేతను, కర్మచేతను, జ్ఞానముచేతను దేనిచే

నైనను గలుగును. అయినను బాహ్యమూర్తి దర్శనముచే
గలిగిన కామవికారము లేక జారుడనుకొనుట సంభవించునా?
యని తోచును. ఇక నీ గోపికల జారత్వ మెట్టిది? శుక
యోగి చెప్పినదే? గోపికలు శ్రీకృష్ణుని నిత్యమును
చూచుచుండుటచే తద్విగ్రహ చుంబనాలోగనాది సౌఖ్య
ములను గోరి ప్రథమమునఁ బుట్టిన కామము క్రమ
క్రమముగా మారి ప్రేమ రూపము నొందును. ఈ బాహ్య
ప్రేమను భక్తిగా మార్చుట కొఱకు మఱి యికుఁడై శ్రీ
కృష్ణుఁ డప్పు డప్పుడు వారికి దొరికియు దొరికిక విరహ
మును భావనైకల్య మును గలిగించెను. ఆ విరహముచే
వారిప్రేమ సంతత ధారావాహికయై దేహగేహ ప్రపంచము
లను మఱపించి యంతరాంతర దృష్టియందా విగ్రహమును
చెదరకనిలిపి బాహ్యోన్మదియ ప్రవృత్తిని మఱచి సొక్కునట్లు
సేసినది. ఆ స్థితియందు వెలుపలి యింద్రియ సంబంధమైన
గుణములు కర్మములు సర్వధా విముక్తము లైనవి. ఇక
మిగిలినది తాము తమ దేవుఁడు ఈ యునికియందు కామమేది
బాహ్యోన్మదియ సుఖమేది ఇదియే బంధ నిర్ముక్త ముక్తి
పథము ఇదియే గోపికల నిష్కామ భక్తిరహస్యము. ప్రేమ
మాంతరికమైన భక్తిగాను బాహ్యమైన కామముగాను పరిణా
మించును. గోపికల యనురాగము సకలేంద్రియ భోగలాల
సత్వము లేని కళంక రహితముగా కృష్ణుని యందై క్య మొన
ర్చిన పరాకాష్ఠనొందిన పరమభక్తి. ఇది మనసాధనము
గోపికయైనదప్ప గోపికా కృష్ణానురాగమును గ్రహించుటకల్గ.

ఇంక దీనిని యాధ్యాత్మికదృష్టియందు వీక్షించిన మఱి
యొక యానందమును గూర్చును. కొన్ని యింద్రియములు
తమ గోళములను విడిచిరాలేక భగవత్సందర్శన తరుణము
నాకాంక్షించువారౌట వాని వియోగమును సహించ నేరక
మిక్కిలి వేడినెంది, మానసికవీధియందు వానినిఁగాంచి చెదర
కుండఁ బట్టుకొని లక్ష్మీనాయకుని (మఃః ప్రభువును) స్వత్ర
యాక్రమించి నిలువెల్లఁ దవఁలోఁ జేర్చుకొని, తమకంటె
నన్యముగాఁజూచుచు వానినలన నానందించు చుంటి వను
కొనుచు వెలుపలికార్యమెఱుఁగని లోపలికరణముల యందెల్ల
వాని మూర్తినే (తమ యిష్టదైవ మూర్తినే) నింపుకొని
బాహ్యమంతయు మరచి సొక్కితదైక్యానుభవమున నిర్వ
బంధ నిర్ముక్తలై తద్రూపము నెందుటయను మోక్షపదము
నొందిరి.

ఇట్లు భాగవత పురాణమునందు ప్రతి పద్యమునందును
పరిపూర్ణ భక్తిరసము తొణికిసలాడుచుండునట్లు నా యల్ప
బుద్ధికి దోచినదానిన కొంచ విందుఁ జూపితిని. ఇందలి గుణ
మును మాత్రము గ్రహించి పాఠకులు నన్నాశీర్వాదింప వేడు
కొందు. ఇంక భారతకృష్ణునిఁగూర్చి నాకుఁ గోచరించినచీతి
వారుగు వాక్యములఁ జెప్పి యింతతో విరమింతును.

భారతకృష్ణుడు

భారతార్ణవమున గృహస్థ ధర్మోద్ధరణ కొఱి కీడి యీది దాని నుద్ధరించిన గొప్ప సంసారి శ్రీకృష్ణుడు. నాచే రచియింపఁబడిన యాధ్యాత్మిక భారతదృష్టిని విడిచి చక్కని చారిత్రకముగా భారతమును చదువ మొదలిడిన నందలి సర్వ దమనశక్తిశాలి యగు ధర్మరాజును చేజిక్కించుకొని యతనిచే నెంతలేసి కష్టదశల యందును నడుగుఁ దప్పని ధర్మపథమును నడిపించుచు తన పారమార్థిక దివ్యతత్వామృతము నంతటిని ధర్మజుని తీవ్రకష్టతర సంసారారణ్యమునందంతటను కాలువలు వరపించి, యం దానందకల్పతరువుల మోసులెత్తించి ఫలింపఁ జేసిన పరమార్థవిజ్ఞాని శ్రీకృష్ణుడు. రాయభారమున కేగిన చోట రాజతీవిని జూపించి రాజరాజును నుట్టూఁత లూఁగించి నిండుఛైర్యంపు మాటలఁ బగవారి బెండువడునట్లు సేసి తన్నుఁ గట్టనచ్చినవారి యెడ పెక్కుమాయలు వన్ని యుక్తు సెడక చూపులనె వారియుసురులుగొని తనపోయిన కార్యంబు సక్కబెట్టుకొని వచ్చిన ధీరోదాత్తుడు. కదన భూమియందు చేయిఁ గదసకయే చూపుల మాత్రంబునన శూరుల ప్రాణ ములు గొని పదునెనిమిదక్షోహిణుల భారతయోధుల మగ్గణ మునకుఁ గారణుఁ డయ్యును చక్రధారి గాని విక్రమశాలి. కంసాది భూపతుల నెందఱినో చంపి నాస్తగతాఖిల రాజ్యం డయ్యును కిరీటధారిగాని రాజరాజు. పదునాఱువేల భార్య లతోఁ గూడి బహుసంతానవంతుఁ డయ్యును చలన మెఱుఁ

గని యస్థలిత బ్రహ్మచారి. నూటయిరువదైదు వత్సరముల జీవనమును సాగించియు నేయవస్థయందును కంటి నీరెఱుంగని సత్యవేదాంతి. ప్రపంచాతీత భోగభాగ్యయుక్త మహాసంసారి యయ్యును నాకాంక్షయెఱుంగని యగ్రసన్యాసి, భారత కృష్ణుడు.

ఇట్లు భారత భాగవతములయందు సామాన్యుఁడ నగు నాకుఁ దోచిన భావములను పట్టరాని యానందము ననుభవించుచు మహాత్ముల మానసంబులకుఁ దోచు మహానీయార్థము లిందింకను నెన్ని యిమిడియుండునో యనుకొనుచుందును. భగవద్రూపులగు పాతకు లిందలి సత్యమును మాత్రము గ్రహింపఁ బ్రార్థింతు.

మంగళం మహాత్ము

—
 శ్రీమద్భగవద్గీతా.
 అధ్యాయములు.
 (మొదటి భాగము.)

సరోజముఖ (నాటకము)

0-12-0

స్తోత్రమంజరి (భక్తిరసయుక్తపద్యములు) 0- 6-0

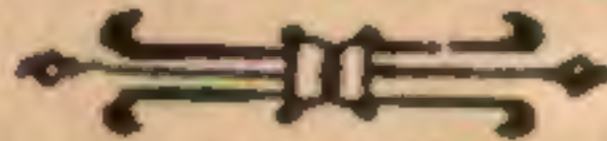
రామశతకము (అక్షరమాలికందములు) 0- 2-0

బిట్రా ఆంజనేయులు

(తాడి కొండపోస్తు - గుంటూరు జిల్లా)

లీలాజస్మిమోరాయి

స్వచ్ఛమైన కొబ్బరినూనెతో
దివ్యమైన మూలికలచేతయారుచేయబడినది.

- ★ అందమైన కుదులకు,
- ★ మనోహరమగు సువాసన,
- ★ మెదడునకు చలువ,
- ★ కుదుళ్లకు బలము,
- ★ వెంట్రుకలను నల్లనిపట్టుకుచ్చువలెను.

శ్రీ
లీ
లా
జ
స్మి
మో
రాయి

లీలా టాయ్లెట్ వర్క్స్
అతెనాలి.

ప్రొఫ్రైటరు : జొన్నాదుల రామస్వామి

మనసు ఫౌండేషన్
పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA103B187
పుస్తకం పేరు	శ్రీశ్రీ భారతము
కారీఖు	86-10-2024
మొదట అచ్చు	NO
వెనుక అచ్చు	NO
మొత్తం పేజీలు	409
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	36,332,334
లేని పేజీలు	no
తయారు చేసినది	Rehana
పేజీలు విడదీసినది	Rehana
స్కాన్ చేసినది	praveen123
పరీక్ష చేసినది	SANDHYA
పేజీలు పరిశీలించినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
స్కాన్ చేయబడింది	
తప్పులు	NO
పరిస్థితి	Good